BEGROTING 2025

MEERJARENRAMING 2026-2028

(behorende bij het raadsvoorstel RVB24-0076 d.d. 1 oktober 2024)

Gemeente Bergen op Zoom

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 3

1 PROGRAMMA'S 7
Programma 1 - Bestuur en Ondersteuning 7
Programma 2 - Veiligheid 16
Programma 3 - Beheer openbare ruimte (BOR) 23
Programma 4 - Economie 29
Programma 5 - Onderwijs 36
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie 40
Programma 7 - Wmo en Jeugd 46
Programma 8 - Werk en inkomen 53
Programma 9 - Milieu 58
Programma 10 - Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing 62

2 DE FINANCIËLE BEGROTING 2025-2028 70
2.1 Overzicht van baten en lasten 70
2.2 Structurele begrotingssaldo 78
2.3 Incidentele baten en lasten 80
2.4 Mutaties in de reserves 82

3 PARAGRAFEN 84
Paragraaf 1 - Duurzaamheid 84
Paragraaf 2 - Dienstverlening 89
Paragraaf 3 - Taakstellingen 92
Paragraaf 4 - Lokale heffingen 94
Paragraaf 5 - Weerstandsvermogen en risicobeheersing 99
Paragraaf 6 - Financiering 108
Paragraaf 7 - Onderhoud kapitaalgoederen 113
Paragraaf 8 - Verbonden partijen 120
Paragraaf 9 - Grondbeleid 142
Paragraaf 10 - Bedrijfsvoering 148
Paragraaf 11 - Openbaarheidsparagraaf 153

4 UITVOERINGSPLAN 2025-2028 155

5 AFKORTINGENLIJST 163

DE BOUWSTENEN VOOR BERGEN OP ZOOM

In het Beleidskader 2025-2028 hebben we de ambities voor 2025 uiteengezet aan de hand van de vier pijlervisies. Dat is in deze bestuursperiode ook als een van de belangrijkste uitgangspunten genoemd om ons algehele fundament te verbeteren en te verstevigen. De visies (de Omgevingsvisies, de visie op Dienstverlening, de Economische visie en de visie Sociaal & Veilig) zijn inmiddels klaar en worden nu in daden omgezet. Samen met de amendementen en de moties die door de raad zijn aangenomen, is deze begroting daar de uitwerking van. Een belangrijk thema in het Beleidskader was ook de 'basis op orde' brengen. En dat alles met een 'Ravijnjaar' 2026 aan de horizon, dat met de Voorjaarsnota gedeeltelijk werd vervroegd naar 2025.

Structureel sluitende begroting

Desondanks is het gelukt om een structureel sluitende begroting voor 2025 met een positief saldo aan te bieden. Structureel ligt dat saldo boven de 4 miljoen euro. Door het negatieve incidentele saldo wordt het totale begrotingsbeeld voor 2025 ruim 1 miljoen euro positief. De latere jaren laten vooralsnog een tekort zien, maar ook die bedragen hebben we ten opzichte van het Beleidskader terug weten te brengen in volume.

Deze verbetering komt onder andere door de stelpost 'indexeren' in de begroting 2024. Van de 4,6 miljoen euro die hiervoor apart was gezet, zien we dat 2,6 miljoen euro kan vrijvallen in 2025 met een structurele omvang van 2,2 miljoen euro. De maatregel heeft daarmee bijgedragen om 'lucht' uit de begroting te halen.

Toch is er geen reden om al te vroeg te juichen. Financieel gezien blijven het lastige tijden. Ondanks dat we de afgelopen jaren de weg omhoog hebben gevonden en we belangrijke stappen voorwaarts hebben gezet, blijft er een redelijke mate van onvoorspelbaarheid bestaan in het financiële beeld.

Ook de financiële vooruitzichten voor 2026 blijven aan verandering onderhevig. Het Ravijnjaar dat nog niet zo lang geleden werd aangekondigd als een periode waarin donkere wolken boven gemeenten zouden komen hangen, is voor Bergen op Zoom inmiddels wat afgezwakt. Toch moet er voor de komende begrotingsjaren wel rekening mee worden gehouden. Het ziet er immers nog altijd naar uit dat gemeenten vanaf 2026 minder geld gaan krijgen om al hun taken uit te voeren. Dat zal dus ook voor Bergen op Zoom gelden. Toch verwachten we dat we structureel minder geld tekort hebben dan we aanvankelijk verwachtten.

Besparingen

Onze voorzichtigheid die we al jaren propageren als het gaat om onze uitgaven, maakt dat we goed zien wat ons te doen staat en aan welke 'knoppen' we kunnen draaien om een sluitende begroting aan u aan te kunnen bieden. Het positieve saldo voor 2025 komt ons vanzelfsprekend niet zomaar aanwaaien. In de bladzijden die hierna volgen is te lezen hoe het saldo tot stand is gekomen. Voor de jaren daarna blijft een tekort op het saldo op de loer liggen. Na de grote ombuigingsronde die ten tijde van het Focusakkoord is ingezet, lijken nieuwe maatregelen nodig om de begroting komende jaren sluitend

te krijgen. Toch ziet het ernaar uit dat die besparingen niet zo draconisch hoeven te zijn dan die in de jaren 2020-2022.

We kijken daarbij ook goed hoe andere gemeenten in den lande omgaan met die tekorten en welke maatregelen zij treffen. We zien dat verschillende gemeenten willen bezuinigen in het brede sociaal domein of op de bijstand door efficiënter uitvoeren van het proces of bezuinigen op onderdelen waarbij sprake is van gemeentelijke beleidsvrijheid. Daarnaast zijn er ook gemeenten die willen kijken naar de kosten voor het onderhoud van de openbare ruimte of naar de budgetten die er zijn voor duurzaamheid. Tenslotte wordt niet alleen de uitgavenkant onder de loep genomen, maar zien gemeenten ook kansen om de inkomstenkant te verhogen.
Kortom, er liggen nog volop uitdagingen om ervoor te zorgen dat Bergen op Zoom ook na 2025 de BeLeefstad zal zijn waar het fijn wonen, werken en recreëren is en waarbij er tevens voldoende financiële middelen zijn om dat ook allemaal te kunnen betalen. Hierover willen we het komend jaar graag met uw raad in gesprek om gezamenlijk tot breed gedragen ideeën en maatregelen te komen.

Taakstellingen

Op veel onderdelen zijn er forse stappen in de goede richting gezet. Maar we zijn nog niet waar we wezen willen. Deels komt dat ook omdat we bezuinigingen uit het verleden hebben liggen die (nog) niet zijn afgerond. In het meest recente Beleidskader gaven we daarvan al een stand van zaken aan. Van de 13 miljoen euro aan taakstellingen die we vanuit het Focusakkoord hebben opgenomen, waren er al 9 miljoen euro gerealiseerd. Met de hierboven geschetste situatie voor de komende jaren is het duidelijk dat we die ombuigingen niet te lang meer met ons mee willen slepen om klaar te zijn voor de toekomst. In deze begroting is te zien hoe we daaraan hebben gewerkt en dat daarmee de omvang van het totale bedrag opnieuw is teruggebracht.
Een van die taakstellingen die nog niet is ingevuld, is die van 918.000 euro op Sport. Door nu een voorziening voor grootonderhoud in te stellen zorgt dit voor een egaliserende werking op de begroting. Daarmee kunnen we de taakstelling structureel wegwerken, op een manier die de sportclubs geen pijn doet. Het betekent wel een incidenteel nadeel voor 2025 en 2026 waarvoor we de algemene reserve benutten. Die onttrekking willen we compenseren door een storting vanuit het verwachte resultaat voor 2024.

Tenslotte hebben we ook inzet gepleegd op het verminderen van de overhead, conform het amendement dat daartoe is aangenomen bij het Beleidskader. Hierbij gaat het om een bedrag van 280.000 euro. Deze inzet zetten we voort in 2025. We geven daarmee tevens invulling aan de taakstelling ‘restformatie gemeentebreed’.

Sociaal domein

Hierboven spraken we al over ‘lucht halen uit de begroting’. Op andere plaatsen hebben we gezien dat er juist te krap begroot is. We weten dat er in de afgelopen jaren te krap is begroot in het sociaal domein voor WMO en Jeugdzorg. Vooral door

lonen die de laatste jaren zijn gestegen - en daarmee ook de tarieven. We kiezen ervoor om met eerlijke prijzen te werken die voldoen aan het advies vanuit de VNG. Daarnaast blijven de aantallen mensen die gebruik maken van de voorzieningen op WMO en op Jeugd nog altijd groeien en is er bovendien sprake van een achterstand die nu wordt ingehaald.

Tegelijkertijd willen we zo realistisch als mogelijk begroten. Daarom verwerken we een toename van 6,4 miljoen euro op WMO en Jeugdzorg. Dit bedrag bestaat in ruime mate uit het budgettekort dat we in de afgelopen jaren telkens bij de jaarrekening hebben gezien. Dit niet verwerken zou de kop in het zand steken. Tegelijkertijd legt het sociaal domein een steeds groter beslag op de gemeentelijke begroting. Om die toenemende kosten in bedwang te houden, staan preventie en normaliseren als uitgangspunten centraal. Hierbij willen we dicht bij de inwoner zijn en de kracht van het netwerk ten volle gebruiken. Ook moet steeds goed worden bekeken onder welke wet ondersteuning kan worden geboden. Immers, niet alles is jeugdzorg en niet alles valt onder de WMO.

Als we kijken naar onze eigendommen in de openbare ruimte dan zijn we in deze bestuursperiode volop aan de slag gegaan om achterstallig onderhoud weg te werken. Al eerder zetten we daar een deel van het overschot uit de Jaarrekening (9,3 miljoen euro) voor in. Langzamerhand brengen we ook daar de basis op orde en werken we aan een mooiere en goed onderhouden gemeente. We zetten dat ook verder door, want met behulp van de nieuwe Nota 'Investeren en afschrijven' kiezen we voor meer ruimte om ook in de toekomst bij te blijven met het noodzakelijk onderhoud.

We zullen wel moeten beseffen dat alles valt of staat met onze uitvoeringskracht. Naast de benodigde euro's zijn 'handjes' bepalend voor wat je kunt doen. Ook hier zien we positieve ontwikkelingen. Op veel plaatsen in de organisatie worden vacatures die wat langer openstonden nu met vast personeel ingevuld. Personeelswisselingen hebben er ook voor gezorgd dat er meer en meer jonge mensen het stadskantoor en de buitendienst bevolken. Ook dat zorgt voor nieuw elan. Ondanks dat blijft de uitvoeringskracht een punt van constante aandacht. Daarbij gaat het niet alleen om de beschikbare personele capaciteit binnen onze eigen organisatie, maar bijvoorbeeld ook de benodigde inzet van aannemers en leveranciers.

Financieel perspectief

Het financiële herstel van Bergen op Zoom zet zich door. De afgenomen schuldenlast blijft op een stabiel niveau en de solvabiliteit komt met 25,4% in 2025 duidelijk boven de provinciale ondergrens van 20%. De weerstandsratio neemt verder toe tot 5,29 en kwalificeert daarmee als 'uitstekend'.

Naast een structureel sluitende begroting in 2025, is ook het negatief saldo voor 2026 verbeterd met 2 miljoen euro. Met het voortzetten van een financieel degelijk beleid en met voldoende discipline hebben we er alle vertrouwen in dat we, samen met de gemeenteraad, in het komende jaar ook oplossingen weten te vinden om de laatste tekorten van het 'ravijn' vanaf 2026 weg te werken en het structurele begrotingssaldo voor die jaarschijven op orde te brengen.

Meerjarig financieel perspectief

		2025	2026	2027	2028
	Beleidskader 2025-2028	**-1.775**	**-8.388**	**-8.179**	**-7.775**
	mutaties				
Diverse programma's	Algemene uitkering	9.506	9.856	9.721	9.634
Diverse programma's	Personeelskosten	-2.919	-3.072	-3.094	-3.470
Diverse programma's	RVU Voorziening	221	43	-	-
Diverse programma's	Indexatie	-2.808	-2.756	-2.782	-2.774
Diverse programma's	Kapitaallasten	834	-153	-399	-1.046
Diverse programma's	MJOP Vastgoed	-296	-296	-296	-296
Diverse programma's	Overhevelingen 2024	-1.748	-	-	-
Diverse programma's	Dekking overhevelingen 2024 (alg.reserve)	1.748	-	-	-
Programma 1	Vrijval stelpost indexatie 2024	4.596	4.357	4.178	4.178
Programma 1	Vz inrichting stadskantoor	-530	-80	-80	-80
Programma 1	Personeelsinformatiesysteem	-502	-40	-40	-40
Programma 1	Rentemutaties	455	-131	403	397
Programma 1	OZB belasting	296	296	296	296
Programma 2	Brandweerkazerne	61	63	66	69
Programma 3	Areaal	-323	-323	-323	-573
Programma 6	Vooriening groot onderhoud buitensport	-374	-345	914	914
Programma 6	Aanpassing taakstelling programma 6	374	345	-1.038	-1.038
Programma 6	Aframing taakstelling programma 6	-1.292	-1.263	-	-
Programma 6	Dekking taakstelling programma 6	1.292	1.263	-	-
Programma 7	Bijstelling WMO-Jeugd	-6.457	-6.457	-6.457	-6.457
Prog 7	KCV taxi	260	260	260	260
Programma 9	C-Doke gelden	313	317	321	325
Programma 9	Afval en riool	-279	36	82	341
Programma 10	Parkeerbelasting	208	208	208	208
Programma 10	Exploitatie woonwagens	175	175	175	175
Diverse programma's	Diverse mutaties	7	215	214	240
	Saldo begroting 2025-2028	**1.042**	**-5.869**	**-5.848**	**-6.511**
	Saldo incidentele baten en lasten	-3.072	-1.737	-2.823	-2.823
	Structureel saldo begroting 2025-2028	4.114	-4.132	-3.025	-3.688

Leeswijzer

De begroting start met de programma's in hoofdstuk 1. Elk programma begint met het onderdeel "Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?". Daarin is de tekst opgenomen uit het bestuursakkoord. Deze doelstellingen willen wij aan het einde van de bestuursperiode hebben gerealiseerd. In het onderdeel "Wat gaan we daarvoor doen in 2025?" vindt u de doelen en activiteiten terug die in 2025 worden uitgevoerd om de doelstellingen te bereiken. Deze zijn schematisch opgenomen in doelenbomen en vervolgens uitgeschreven. Per programma worden de indicatoren weergegeven, dit zijn veelal de wettelijk verplichte indicatoren. Onder "Wat mag het kosten?" worden de mutaties per programma toegelicht die leiden tot de budgetten in deze begroting. Vervolgens leest u in hoofdstuk 2 alles over de financiële begroting. In hoofdstuk 3 vindt u alle 11 paragrafen. Hoofdstuk 4 geeft het uitvoeringsplan weer voor 2025 en tot slot is in hoofdstuk 5 de afkortingenlijst opgenomen. Tenslotte danken wij iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit document.

1 PROGRAMMA'S

In dit hoofdstuk wordt per programma aangegeven wat we willen bereiken in deze bestuursperiode, wat we hiervoor specifiek gaan doen in 2025 en wat dit betekent voor de financiën van de gemeente. Per programma wordt gewerkt met een doelenboom, die snel inzichtelijk maakt welke doelen we willen bereiken en welke acties daarvoor worden ondernomen. Waar mogelijk hebben we de acties van een concreet tijdspad voorzien.

PROGRAMMA 1 - BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

SAMENWERKING

Wij voelen de noodzaak onze blik naar buiten te vergroten. Daarom gaan we al bestaande samenwerkingen activeren. Bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen maken we een goede afweging op basis van de voor- en nadelen.

FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Financiën

We gaan door met het op orde houden van de gemeentelijke financiën. Vanuit een duurzaam financieel beleid zorgen we dat de schuldenlast niet te veel oploopt en zorgen we voor een betere solvabiliteit. We waken voor een passend risicoprofiel bij de grondexploitaties en houden de renteontwikkeling goed in de gaten. Achterstallig onderhoud werken we weg. En over onze financiële positie rapporteren we transparant.

Bedrijfsvoering

We zijn bezig met het verder opbouwen van de organisatie en hard op weg naar een normale bedrijfsvoering. Dit betekent dat we stappen zetten om in control te komen, dat we de organisatie aandacht geven. De komende jaren zal de bedrijfsvoering meebewegen met de realisatie van de taakstellingen maar ook nog steeds in ontwikkeling blijven om aan de huidige standaard te kunnen blijven voldoen. Dit vraagt ook het komend jaar extra inspanning om de doelstellingen waar te kunnen maken. Daarbij is niet alleen aandacht voor het financiële beleid belangrijk, maar zeker ook het blijven volgen van technologische ontwikkelingen, personele ontwikkelingen, ontwikkelingen op gebied van communicatie, facilitair en dienstverlening.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.1.1 De gemeente werkt samen met andere overheden

- A.1.1.1 Om maatschappelijke opgaven op te pakken, trekken we samen op met anderen over gemeentelijke, regionale en nationale grenzen heen (Q1-Q4)
- A.1.1.2 We zetten onze lobbykracht in voor Bergen op Zoom (Q1-Q4)

D.1.2 De gemeente voert een duurzaam financieel beleid

- A.1.2.1 We verbeteren het financieel voorspellend vermogen van de organisatie (Q1-Q4)
- A.1.2.2 We voeren een solide financieel beleid waarbij we rekening houden met een begrotingsoverschot van 3 miljoen euro (Q1-Q4)
- A.1.2.3 We hanteren een evenwichting investeringsprogramma (Q1-Q4)
- A.1.2.4 We minimaliseren de afwijking tussen begroting en realisatie (Q1-Q4)

D.1.3 De bedrijfsvoering is in control

- A.1.3.1 We implementeren proces- en risicomanagement (Q1-Q4)
- A.1.3.2 We verhogen de digitale weerbaarheid (Informatieveiligheid) (Q1-Q4)

D.1.4. Het vastgoed is voldoende onderhouden

- A.1.4.1 We voeren het juiste onderhoud uit op het juiste moment (Q1-Q4)
- A.1.4.2 We actualiseren periodiek de meerjaren onderhoudsplannen (Q1-Q4)
- A.1.4.3 We onderhouden onze buitensport accommodaties op basis van een meerjaren onderhoudsplan (Q1-Q4)
- A.1.4.4 We richten het onderhoud op duurzame instandhouding (Q1-Q4)

D.1.1 DE GEMEENTE WERKT SAMEN MET ANDERE OVERHEDEN

A.1.1.1 Om maatschappelijke opgaven op te pakken, trekken we samen op met anderen over gemeentelijke, regionale en nationale grenzen heen (Q1-Q4)

De grote maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, de wooncrisis en arbeidsmarktparticipatie houden zich lang niet altijd aan de bestuurlijke indeling van Nederland. De aanpak van deze opgaven vraagt samenwerking tussen gemeenten en andere partijen (maatschappelijke organisaties, bedrijven en onderwijs). Daarbij zetten we steeds in op de schaal die voor de opgave het meest effectief is. We kiezen voor actieve rollen in samenwerkingsverbanden om ook daar ervoor te zorgen dat de belangen van de inwoners van Bergen op Zoom en onze (sub)regio behartigd worden, en die ons helpen om onze ambities te realiseren. Dit is een continu proces waarbij de inhoud (de maatschappelijke opgaven) leidend is.

A.1.1.2 We zetten onze lobbykracht in voor Bergen op Zoom (Q1-Q4)

Met overtuiging brengen wij onze ambities en vraagstukken onder de aandacht van andere overheden om hiermee het verschil te kunnen maken voor onze gemeente. We werken systematisch aan het verder versterken van onze netwerken, maar ook aan de boodschap die we daar willen brengen. Bij de dynamiek van interne en externe ontwikkelingen hoort een flexibele en adaptieve aanpak.

D.1.2 DE GEMEENTE VOERT EEN DUURZAAM FINANCIEEL BELEID

A.1.2.1 We verbeteren het financieel voorspellend vermogen van de organisatie (Q1-Q4)

Om het voorspellend vermogen van de organisatie te verbeteren, gaan we ons focussen op juiste registratie in ons nieuwe financieel systeem. De implementatie heeft veel gevraagd van de organisatie en moet verder geoptimaliseerd worden, zodat de juiste informatie sneller beschikbaar is.

A.1.2.2 We voeren een solide financieel beleid waarbij we rekening houden met een begrotingsoverschot van 3 miljoen euro (Q1-Q4)

Ons financieel beleid baseren we op landelijke wet- en regelgeving en waar nodig hebben we de lokale verordeningen. Conform deze wetten, regels en afspraken voeren we ons financieel beleid. We continueren de monitoring van het begrotingsoverschot in de reguliere planning en control cyclus.

A.1.2.3 We hanteren een evenwichtig investeringsprogramma (Q1-Q4)

Jaarlijks stellen we een nieuw uitvoeringsplan op bij de begroting. Op dat moment beoordelen we kritisch welke investeringen nodig zijn, waarom en welke de hoogste prioriteit krijgen. Wanneer het nodig is, stellen we het uitvoeringsplan in het 1e concernbericht bij. Het is een uitdaging om zo te plannen dat én rekening wordt gehouden met de financiële kaders én de beschikbare uitvoeringkracht. Daarnaast zijn we tevens afhankelijk van de voortgang van de projecten van onze partners.

A.1.2.4 We minimaliseren de afwijking tussen begroting en realisatie (Q1-Q4)

Op basis van ons financieel beleid monitoren we het begrotingssaldo. Waar nodig stellen we dit bij in de concernberichten. We kijken kritisch naar tekorten (hoe is dit ontstaan? Wat kunnen we hiervan leren?) en durven overschotten af te ramen. Op dit moment investeren we in betere ontsluiting van data, zodat we hier nog meer stappen in zetten.

D.1.3 DE BEDRIJFSVOERING IS IN CONTROL

In het Bestuursakkoord wordt onderkend dat de gemeentelijke organisatie niet volledig 'in control' is. Daarop is onderzoek uitgevoerd wat er moet gebeuren om dit te verbeteren. Het onderzoek noemt een breed spectrum aan maatregelen die de komende jaren geïmplementeerd worden. Als organisatie 'in control' zijn betekent dat de juiste discussie met behulp van de juiste informatie op het juiste moment op het juiste niveau wordt gevoerd zodat de doelstellingen worden gerealiseerd en, indien nodig, tijdig kan worden bijgestuurd. Voor dit doel zijn, aanvullend op onderstaande acties, ook acties opgenomen in paragraaf 10 Bedrijfsvoering.

A.1.3.1 We implementeren proces- en risicomanagement (Q1-Q4)

Naast het feit dat de gemeente periodiek inzicht nodig heeft in de compliance (het voldoen aan eisen die worden gesteld) ten aanzien van diverse normenkaders wil de gemeente kunnen (bij)sturen op risico's. Het (bij)sturen doen we met beheersmaatregelen. Over die maatregelen leggen we verantwoording af. Proces- en risicomanagement is belangrijk voor de voorspelbaarheid, het kunnen waarmaken van ambities en het blijven binnen de vastgestelde kaders.
Op dit moment ontbreekt een voldoende stabiele basis en borging binnen de organisatie voor het vastleggen van processen, risico's en maatregelen. In 2025 brengen wij alle processen in beeld en wordt een plan gemaakt voor het beschrijven van een deel van deze processen. Zie voor een verdere uitwerking actiepunt A.13.2.2 in paragraaf 10 Bedrijfsvoering.

A.1.3.2 We verhogen de digitale weerbaarheid (Informatieveiligheid) (Q1-Q4)

Voor de continuïteit in de dienstverlening en bedrijfsvoering is een solide niveau van informatieveiligheid nodig. Inwoners moeten ervanuit kunnen gaan dat hun persoonsgegevens veilig zijn bij de gemeente. We streven komende jaren naar een situatie waarin beheersmaatregelen op het vlak van informatieveiligheid gedocumenteerd zijn, op gestructureerde wijze worden uitgevoerd en dat de uitvoering van de maatregelen aantoonbaar is en wordt getoetst (PDCA). In 2025 richten wij ons binnen het 'Programma Verhoogde Digitale Weerbaarheid (VDW)' op netwerksegmentatie, het aanscherpen van technische maatregelen, het verbeteren van toegangsrechten en maken wij een start met bedrijfscontinuïteit.
Voordat we ons kunnen richten op bedrijfscontinuïteit, moeten we eerst de basismaatregelen voor informatieveiligheid goed op orde hebben. We moeten bijvoorbeeld precies weten welke software we gebruiken en welke versies daarvan geïnstalleerd zijn, een overzicht hebben van alle software met een toegewezen eigenaar en standaardprocessen hebben om verouderde software veilig te verwijderen. Pas als deze basismaatregelen zijn geïmplementeerd en goed werken, kunnen we effectief aan de slag gaan met plannen voor bedrijfscontinuïteit.
Dit alles is des te belangrijker in het licht van de NIS2-richtlijn en de aankomende cybersecuritywetgeving die in 2025 van kracht wordt. De NIS2-richtlijn stelt strengere eisen aan de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen, wat betekent dat onze aanpak niet alleen moet voldoen aan onze eigen standaarden, maar ook aan de verplichte Europese normen.

D.1.4 HET VASTGOED IS VOLDOENDE ONDERHOUDEN

A.1.4.1 We voeren het juiste onderhoud uit op het juiste moment(Q1-Q4)

In 2024 is het meerjarenonderhoudsplan voor ons vastgoed geactualiseerd. Zoals eerder door de gemeenteraad is vastgesteld hanteren we hiervoor de NEN2767 systematiek waarbij we de gebouwen onderhouden op conditieniveau 3, Uitzondering hierop zijn de monumentale panden, deze onderhouden we op conditieniveau 1-2. Op basis van het geactualiseerde meerjarenonderhoudsplan maken we een uitvoeringsplan voor het jaar 2025 en zorgen we ervoor dat het benodigde onderhoud wordt uitgevoerd.

A.1.4.2 We actualiseren periodiek de meerjaren onderhoudsplannen(Q1-Q4)

Voor wat betreft het gemeentelijk vastgoed werken we met een voorziening. Per gebouw is een meerjarig onderhoudsplan aanwezig waaruit afgeleid kan worden welk onderhoud gepland is met de daarbij behorende kosten. De benodigde budgetten zijn opgenomen in de begroting. Elke 5 jaar dienen de meerjarig onderhoudsplanningen geactualiseerd te worden. Afhankelijk van de daadwerkelijke onderhoudsvraag om te voldoen aan de NEN 2767 norm stellen we, indien nodig de planning jaarlijks op details bij.

A.1.4.3 We onderhouden onze buitensport accommodaties op basis van een meerjaren onderhoudsplan (Q1-Q4)

Met betrekking tot het grootonderhoud ten behoeve van de buitensportaccommodaties is voor de jaren 2025 - 2034 een meerjarig onderhoudsplan opgesteld met een reële planning en is een calculatie gemaakt op basis van de uitgevoerde inspecties. Wat betreft de sportelementen dienen deze te voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW systematiek. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig). Op basis van het meerjarig onderhoudsplan maken we een uitvoerings-

plan voor het jaar 2025 en zorgen we ervoor dat het benodigde onderhoud wordt uitgevoerd.

A.1.4.4 We richten het onderhoud op duurzame instandhouding (Q1-Q4)

Het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed en de buitensportvoorzieningen is gericht op duurzame instandhouding van de (voldoende) kwaliteit van de voorzieningen. Het beheer en onderhoud bestaat zowel uit het reguliere onderhoud (exploitatie) als uit groot onderhoud. In de financiële spelregels voor gemeenten (voorschriften besluit, begroting en verantwoording (BBV)), is opgenomen dat voor het groot onderhoud ten behoeve van gemeentelijk vastgoed en buitensport accommodaties jaarlijks het benodigde bedrag in de begroting moet worden opgenomen of dat jaarlijks een bedrag in een voorziening groot onderhoud kan worden gestort. Met de eerder omschreven werkwijze bij de punten A.1.4 (1-3) geven we hier invulling aan en voldoen we aan de wettelijke verplichtingen.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie				
		2020	2021	2022	2023	2024
Gemiddelde WOZ-waarde, per €1.000	379 (2024)	233	249	270	304	312
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden, in €	860 (2023)	823	848	919	956	982
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden, in €	942 (2023)	859	888	963	1003	1030

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wettelijke indicatoren	R 2021	R 2022	R 2023	B 2024	B 2025
Formatie fte per 1.000 inwoners	8,0	8,1	7,6	7,7	7,8
Bezetting fte per 1.000 inwoners	7,0	7,0	6,8	6,9	7,2
Apparaatskosten per inwoner (€)	645	668	678	794	769
Externe inhuur kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen	15,9%	19,7%	23,2%	6,8%	7,0%
Overhead % van totale lasten	7,6%	7,7%	7,8%	7,9%	8,1%
Verzuim percentage	5,0%	6,4%	5,2%	-	-

Noot: Het aantal inwoners in de gemeente Bergen op Zoom is het aantal per 01-07-2024, namelijk 70.068.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening)	2023
Nota Investeren en Afschrijven (nog vast te stellen door de gemeenteraad)	2024
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Toekomstvisie Bergen op Zoom 2035	2021
Vastgoedbeleid	2012

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO)	Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse gemeenten in onze regio.	€2950
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering waterschapsbelasting van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen.	€1.211.000 (De kosten voor het opleggen van de afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hierin niet meegenomen)
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
PZEM NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
GBE Aqua NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
Enexis Holding NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en Claim Staat Vennootschap BV	Deze 2 BV's zijn opgericht voor het vertegenwoordigen van de 136 verkopende aandeelhouders (diverse gemeenten en provincies) bij het beheer en de uitoefening van rechten en verplichtingen als gevolg van het aandelenpakket Essent nv.	

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	202.863	214.726	218.289	211.332	213.412	213.359
Lasten	39.975	39.274	38.260	37.849	38.442	39.136
Totaal saldo van baten en lasten programma 1	162.888	175.452	180.029	173.483	174.970	174.222
Onttrekkingen aan reserves	981	1.389	891	603	604	606
Stortingen in reserves	1084	4.155	3.000	3.000	3.000	3.000
Resultaat programma 1	162.785	172.687	177.921	171.086	172.574	171.828

TOELICHTING

Beginstand Programma 1	2025	2026	2027	2028
Baten	206.253	198.865	201.085	201.085
Lasten	-43.067	-42.913	-43.517	-43.428
Saldo	163.186	155.952	157.568	157.657
Algemene uitkering	11.728	11.996	11.856	11.803
Vrijval stelpost indexatie 2024	4.596	4.357	4.178	4.178
Personeelskosten	-1.094	-1.299	-1.304	-1.467
Kapitaallasten	-548	-418	-749	-1.363
Voorziening groot onderhoud binnenkant stadskantoor	-530	-80	-80	-80
Personeelsinformatiesysteem	-502	-40	-40	-40
Rente lasten	455	-131	403	397
Lease auto's	357	354	353	354
Onroerende zaakbelasting	296	296	296	296
Overhevelingen	-290	0	0	0
Indexeren van uitgaven en inkomsten	120	129	133	133
Voorziening RVU	118	11	0	0
Groot onderhoud gebouwen	-108	-108	-108	-108
Overhead	-73	-73	-73	-73
Overige mutaties				
Subtotaal	177.601	170.855	172.342	171.594
Overhevelingen uit algemene reserve	290	0	0	0
Aanpassing frictiekosten tlv reserve	29	231	232	234
Eindtotaal	177.921	171.086	172.574	171.828

BEGROTINGMUTATIES

Algemene uitkering
De mutaties in de meicirculaire 2024 van de algemene uitkering (brief 21 juni U24-005664) zijn verwerkt in de begroting en meerjarenraming. De ontvangsten van de algemene uitkering zijn opgenomen onder programma 1. De algemene uitkering bevat ook taakmutaties. Deze mutaties geven ook op de andere programma's een bijstelling. De invoering van het nieuwe bekostigingsmodel beschermd wonen is wederom uitgesteld door het Rijk. Wel ontvangen we, zoals afgesproken met het Rijk, ten minste tot aan het nieuwe verdeelmodel, een aanvullende bijdrage. Deze bijdragen zijn verwerkt in de algemene uitkering. Op programma 7 staan de lasten opgenomen van beschermd wonen.

Vrijval stelpost indexatie 2024
In de begroting 2024-2027 is er in programma 1 een stelpost indexering opgenomen, in plaats van verhoging op alle programma's. Bij het 2e Concernbericht 2024 wordt een deel van de stelpost structureel ingezet (Wmo, Jeugd en Beheer openbare ruimte) en valt een deel structureel vrij ten gunste van het resultaat. Vanaf 2025 kiezen we weer voor de reguliere verwerking van de indexatie door alle programma's te verhogen.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten van € 1.094.000.

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 548.000 hoger uit dan geraamd in de begroting 2024. Dit wordt veroorzaakt door de stijging van het investeringsvolume als gevolg van de nieuwe nota investeren en activeren.

Voorziening groot onderhoud binnenkant stadskantoor
Voor het onderhoud aan het interieur van het stadskantoor (het onderhoud voor de gebruiker) werd tot 2024 een budget

op de exploitatie opgenomen. In 2024 is voor dit onderhoud een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. Dit MJOP is gericht op een standaard/gemiddeld kwaliteitsniveau van inrichting waarbij rekening gehouden is met mogelijkheden van hergebruik (duurzaamheid) Wij willen voor de kosten van groot onderhoud een voorziening vormen zodat jaarlijks eenzelfde bedrag in de begroting kan worden opgenomen voor het groot onderhoud voor de inrichting/binnenkant van het stadskantoor. De lasten van groot onderhoud voor het eigenaarsgedeelte van het stadskantoor zijn al in de begroting opgenomen.

In de jaren 2025 en 2026 staat relatief veel groot onderhoud gepland (onder andere vervanging van vloerbedekking en schilderwerk). Omdat de voorziening niet negatief mag komen te staan, dient er bij aanvang € 450.000 in de voorziening gestort te worden. Daarna kan met een jaarlijkse storting van € 80.000 worden volstaan.

Personeelsinformatiesysteem
Met ingang van 1 januari 2026 zal ons huidige Personeelsinformatiesysteem (PIS) niet meer beschikbaar zijn omdat de leverancier het programma niet meer zal beheren en updaten. Het is daarom noodzakelijk dat we overstappen naar een ander systeem zodat tijdig de data van de personeels- en salarisadministratie (PSA) kan worden overgezet en alle PSA-processen per 1 januari 2026 in het nieuwe systeem volledig operationeel zijn. Regionaal is er daarom begin 2024 een gezamenlijk aanbestedingsproject gestart om tot een keuze te komen voor een nieuwe leverancier. De aanbesteding staat momenteel uit, gunning vindt in het najaar van 2024 plaats. De regionale aanbesteding en de implementatie van het nieuwe PIS brengen eenmalige kosten met zich mee. Voor de begroting 2025 is het noodzakelijk om deze eenmalige kosten (€ 502.000) op te nemen en structureel € 40.000 per jaar van 2026 t/m 2028.

Rentelasten
De rentelasten (de rente die we betalen over de aangetrokken financiering) dalen in 2025 ten opzichte van 2024. Dat komt omdat we minder leningen aan moeten trekken door de dalende schuld. Daarnaast is het aantrekken van langlopende financiering ook iets goedkoper geworden ten opzichte van de voorgaande begroting. De dalende schuld wordt veroorzaakt doordat we minder investeren dan aanvankelijk voorzien, maar ook door een hogere algemene reserve dan eerder geraamd. De algemene reserve is de afgelopen tijd vooral gestegen door positieve saldi bij jaarrekeningen en concernberichten. Dat betekent dat je geld in kas houdt waardoor we minder hoeven te lenen.

Lease auto's
In het beleidskader is aangegeven dat de gemeente vanaf 2024 haar voertuigen gaat leasen. Op termijn is leasen voordeliger dan het in eigendom hebben. Voor 2025 is bij het beleidskader € 291.000 beschikbaar gesteld voor het tekort in 2025. Deze is als stelpost op programma 1 opgenomen in het beleidskader en nu bij de begroting verdeeld naar de programma's waar de voertuigen voor worden ingezet. Daarnaast zijn een aantal voertuigen nu rechtstreeks toebedeeld aan de programma's waar ze voor worden ingezet. Per saldo is het voor dit programma een voordeel van € 357.000, maar voor de gehele begroting betreft dit een budgettair neutrale mutatie.

Onroerendezaakbelasting
Op basis van de halfjaarsverantwoording van de Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) zijn de baten in 2024 voor de onroerendezaakbelasting bijgesteld. De werkelijke baten in 2024 zijn € 229.000 hoger dan de begrote baten in 2024. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een sterkere stijging van de WOZ-waarde, minder leegstand en een grote areaaluitbreiding. Op basis van de werkelijke cijfers 2024 is ook de begroting 2025 bijgesteld met € 296.000. Hierbij is rekening gehouden met de verwachte areaaluitbreiding voor 2025 van € 60.000 en een indexering over de volledige baten met 2,3%.

Overhevelingen
In het 2de concernbericht 2024 zijn budgetten overgeheveld naar 2025. Het betreft de volgende overhevelingen:
- In 2025 hebben we € 200.000 nodig voor de aanbesteding van een nieuw zaaksysteem. Het huidige zaaksysteem moet vervangen worden.
- Voor de ontwikkeling van duurzame digitale dienstverlening doen we in 2025 een aanbesteding voor een DMS/zaaksysteem. Dit is noodzakelijk om uitvoering te geven aan de visie op dienstverlening, de ontwikkeling van wet- en regelgeving en is inhoudelijk opgenomen in beleidskader en begroting. Hiervoor is een kwartiermaker dienstverlening benodigd van € 90.000.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 120.000.

Voorziening RVU
Sinds 2023 kunnen werknemers gebruikmaken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling biedt de mogelijkheid om voor de AOW-leeftijd vervroegd met pensioen te gaan. Om de financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien te dekken, is een voorziening opgenomen in de begroting. Hiermee zijn de uitkeringen aan werknemers die gebruik maken van de regeling afgedekt. In 2025 verwachten we een onttrekking van € 118.000.

Groot onderhoud gebouwen
Op basis van actualisatie van het MJOP dient de storting in de voorziening groot onderhoud gebouwen met € 108.000 te worden verhoogd.

Overhead
De doorbelasting van de overheadkosten naar de grondexploitaties en kredieten levert een nadeel op van € 73.000. Vanwege hogere personeelskosten en hogere overige lasten is de doorbelasting van de overheadkosten toegenomen.

RESERVES

Bij het 2e Concernbericht 2024 zijn de budgetten voor het nieuwe zaaksysteem en de kwartiermaker dienstverlening overgeheveld (in totaal € 290.000) naar 2025.

Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen beschikbaar gesteld (exclusief WW-verplichtingen). Op basis van de tot nu toe gemaakte frictiekosten hebben we een inschatting gemaakt van de nog te maken frictiekosten voor 2025 en volgende jaren. De verwachting is dat de frictiekosten in 2025 € 529.000 zullen zijn. Dit is € 29.000 hoger dan we bij de Begroting 2024 hadden verwacht. Dit hogere bedrag wordt nu uit de blokkering binnen de algemene reserve voor frictiekosten onttrokken. In de jaren 2026 t/m 2028 verwachten we ruim € 230.000 meer aan frictiekosten dan de eerder begrote € 300.000.

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

PROGRAMMA 2 - VEILIGHEID

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Onze inwoners behoren zich veilig te voelen. Zichtbare handhaving kan hier een bijdrage aan leveren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.2.1 . Inwoners wonen in een veilige wijk én voelen zich veilig

- A.2.1.1 We stellen een lokale veiligheidsagenda op (Q1)
- A.2.1.2 We geven verder vorm aan wijkgericht werken (Q1-Q4)
- A.2.1.3 We zetten de Bergse Veiligheidsmarinier in (Q1-Q4)
- A.2.1.4 We gaan verder met de implementatie aanpak woonoverlast (Q1-Q4)

D.2.2 Criminaliteit wordt daadkrachtig aangepakt

- A.2.2.1 We blijven inzetten op de aanpak van ondermijning (Q1-Q4)
- A.2.2.2 We blijven werken aan een weerbaar bestuur (Q1-Q4)
- A.2.2.3 We stellen een plan van aanpak straatintimidatie op en starten met de uitvoering (Q2-Q4)

D.2.3 De verbinding tussen Zorg en Veiligheid wordt versterkt

- A.2.3.1 . We starten met de uitvoeringfase Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag (Q1-Q4)
- A.2.3.2 We gaan door met vroeg-signalering en inzet van de wijk GGD/GGZ (Q1-Q4)
- A.2.3.3 We geven uitvoering aan het plan van aanpak acute hulpvragen onbegrepen gedrag (Q1-Q4)
- A.2.3.4 We geven uitvoering aan de levensloopaanpak (Q1-Q4)
- A.2.3.5 We intensiveren de integrale aanpak van jeugd(overlast) (Q1-Q4)
- A.2.3.6 We stellen een integrale aanpak jeugdcriminaliteit op en voeren deze uit (PmG) (Q1-Q4)

D.2.4. Risico's in de fysieke leefomgeving worden goed beheerst

- A.2.4.1 We blijven crisisbeheersing doorlopend ontwikkelen (Q1-Q4)
- A.2.4.2 We stellen een plan van aanpak jaarwisseling op (Q3)
- A.2.4.3 We starten de uitvoeringsfase van het plan van aanpak Vastenavend (Q1+Q4)
- A.2.4.4 We starten de uitvoeringsfase van het plan van aanpak Krabbenfoor (Q2-Q3)

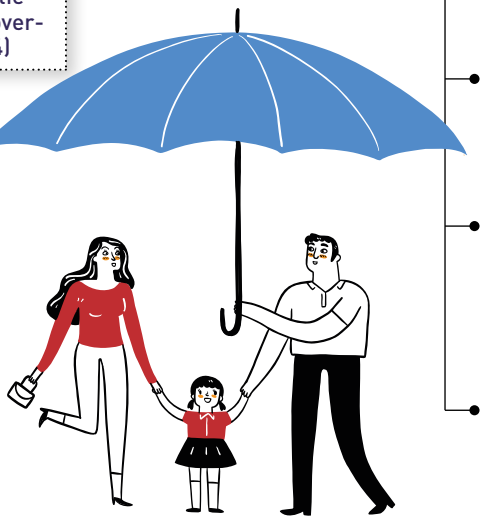

D.2.1 INWONERS WONEN IN EEN VEILIGE WIJK ÉN VOELEN ZICH VEILIG

A.2.1.1 We stellen een lokale veiligheidsagenda op (Q1)

In de lokale veiligheidsagenda beschrijven we onze prioriteiten en de activiteiten die we in 2025 gaan uitvoeren op het gebied van veiligheid. De uitvoeringsactiviteiten vinden plaats in lijn met de Veiligheidsstrategie "Bergen moet veiliger" en binnen de kaders van de Pijlervisie Sociaal en Veilig en het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 De Markiezaten.

A.2.1.2 We geven verder vorm aan wijkgericht werken (Q1-Q4)

Inwoners van Bergen op Zoom behoren zich veilig te voelen. Om ervoor te zorgen dat de leefbaarheid en veiligheid in een wijk verbetert, gaan we verder uitvoering geven aan het wijkgericht werken.
We geven samen met onze veiligheids- en welzijnspartners uitvoering aan de opgestelde wijkveiligheidsplannen en aan een zichtbare wijkaanpak. Dit doen we preventief waar het kan en repressief waar het moet. Onze boa's en veiligheidsadviseurs zijn zichtbaar in de wijk aanwezig en laagdrempelig aanspreekbaar voor inwoners. Door wijkgericht te werken streven we ernaar om de kloof/ afstand tussen gemeente en inwoners te verkleinen. Middels onze zichtbaarheid, laagdrempelige benaderbaarheid en out reachende wijze van werken zullen we nog meer in contact komen met onze inwoners. Hierdoor kunnen we ook proactief en sneller reactief acteren op criminaliteit en andere veiligheidsvraagstukken in de wijk. We zetten in op de instandhouding van buurtpreventieteams en streven ernaar overlast in (kwetsbare) wijken te verminderen. Na grote incidenten, waarbij de openbare orde en veiligheid (en daarmee het veiligheidsgevoel) van inwoners ernstig is aangetast, houden we een zogenaamde pop-up en zijn we met onze partners zichtbaar op straat aanwezig. We gaan in gesprek met inwoners en proberen te achterhalen wat nodig is om het veiligheidsgevoel te verbeteren. Ook houden we bij gelegenheid samen met ketenpartners een pop-upspreekuur in de wijk. Omdat de verschillende partijen dan tegelijkertijd op één locatie op straat aanwezig zijn is dit voor inwoners een uitgelezen moment om op laagdrempelige wijze vragen te kunnen stellen over wonen en de leefbaarheid en veiligheid in hun wijk.

A.2.1.3 We zetten de Bergse Veiligheidsmarinier in (Q1-Q4)

De veiligheidsmarinier, die we voortaan veiligheidsregisseur noemen omdat dit een meer herkenbare benaming is in relatie tot de functie, is in feite aanjager en verbinder als andere aanpakken niet meer (voldoende) werken. De veiligheidsregisseur bestrijdt de meest urgente en hardnekkige veiligheidsvraagstukken in een (kwetsbare) wijk. Voorts wordt een veiligheidsregisseur ingezet bij urgente, acute (dreigende) onveilige situaties/ incidenten en heeft hij een regisserende rol bij het verder vorm geven van wijkgericht werken. Om de benaderbare rol, zichtbaarheid en herkenbaarheid te vergroten begeeft de veiligheidsregisseur zich in de haarvaten van de wijk.

A.2.1.4 We gaan verder met de implementatie aanpak woonoverlast (Q1-Q4)

Voor de aanpak van woonoverlast borduren we voort op het eerder vastgestelde plan van aanpak. We gaan verder met het implementeren van een gemeentelijk meldpunt, het initiëren van casus overleggen en het opstellen van samenwerkingsafspraken met betrokken instanties. Na de volledige implementatie zullen periodiek evaluaties plaatsvinden om de gehele aanpak, zowel op procesmatig gebied als in de samenwerking, te optimaliseren.

D.2.2 CRIMINALITEIT WORDT DAADKRACHTIG AANGEPAKT

A.2.2.1 We blijven inzetten op de aanpak van ondermijning (Q1-Q4)

We hebben het plan van aanpak Ondermijning vastgesteld en gaan in 2025 verder met het implementeren van deze aanpak. We blijven de aanpak door ontwikkelen naar aanleiding van nieuwe inzichten en/of ontwikkelingen binnen de aanpak ondermijning. **Dit gaan we doen:**

- We voeren (integrale) controles uit op verschillende thema's, enerzijds signaal gestuurd en anderzijds om onze informatiepositie te versterken.
- We hebben samen met onze partners oog voor ondermijnende criminaliteit, brengen dit in kaart en zorgen indien nodig voor een integrale aanpak (RIEC).
- We blijven onze informatiepositie versterken en kunnen hierdoor meer informatie gestuurd werken.
- We verkennen nog onbekende gebieden op het gebied van de aanpak ondermijning.
- We zorgen voor het creëren van meer bewustzijn op het gebied van Contraterrorisme, Extremisme en Radicalisering (CTER).

A.2.2.2 We blijven werken aan een weerbaar bestuur (Q1-Q4)

We zorgen voor een weerbare organisatie en blijven ons op dit gebied ontwikkelen. Denk hierbij aan bewustwording door middel van training en voorlichting aan de gemeenteraad, het college en ambtenaren, maar aan ook ondernemers en inwoners. Daarnaast geven we uitvoering aan het vastgestelde Bibob-beleid en worden medewerkers die zijn belast met Bibob-toetsen verder opgeleid.

A.2.2.3 We stellen een plan van aanpak straatintimidatie op en starten met de uitvoering (Q2-Q4)

Bij straatintimidatie vinden er ongewenste uitlatingen of gedragingen plaats in de openbare ruimte. We vinden het belangrijk dat iedereen veilig en ongehinderd over straat kan gaan. De aanpak van straatintimidatie draagt bij aan de veiligheid van onze inwoners. We stellen daarom een plan van aanpak straatintimidatie op om ongewenst en intimiderend gedrag de komende jaren aan te pakken. Op 1 juli 2024 is de 'Wet Seksuele misdrijven' in werking getreden. Met deze nieuwe wet is ook seksuele intimidatie in het openbaar strafbaar gesteld. De politie heeft de bevoegdheid om de nieuwe wet te handhaven. In drie gemeenten is een pilot gestart met handhaving van seksuele intimidatie in de openbare ruimte door boa's, in aanvulling op de handhaving door de politie. Naar verwachting duurt deze pilot minimaal 1 jaar. De pilot zal worden geëvalueerd. Aan de hand hiervan zal handhaving van seksuele intimidatie en de rol van boa's hierin landelijk verder worden vormgegeven. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwlettend en zullen het plan van aanpak hierop zo nodig aanpassen.

D.2.3 DE VERBINDING TUSSEN ZORG EN VEILIGHEID WORDT VERSTERKT

A.2.3.1 We starten met de uitvoeringfase Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag (Q1-Q4)

Na afronding van de opstartfase van de Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag West-Brabant (RKOG) starten we in 2025 met de uitvoeringsfase. Binnen de RKOG vindt integrale inzet plaats, gericht op het realiseren van een passend ondersteuningsaanbod voor een brede doelgroep personen met onbegrepen gedrag die zich in een kwetsbare situatie bevinden. Hiermee kan worden voorkomen dat zij onnodig met politie en justitie in aanraking komen.

A.2.3.2 We gaan door met vroeg-signalering en inzet van de wijk GGD/GGZ (Q1-Q4)

We gaan door met vroeg-signalering en opvolging in de wijk door regionale inzet van de wijk-GGZ en wijk-GGD. Bij deze inzet wordt gefocust op vroege signalering van personen met problemen op meerdere levensgebieden. Als dat tijdig gebeurt kan worden voorkomen dat de situatie escaleert. Hierdoor wordt ook escalatie van overlast of onveilige situaties in de wijk beperkt of voorkomen. De wijk GGD'er en/of wijk GGZ 'er kan daar een belangrijke rol in spelen door het verbinden van partijen in het zorg- en veiligheidsdomein. Deze nieuwe aanvullende vorm van inzet betreft een versterking van het aanbod van zorg aan onze inwoners. In de 2e helft van 2025 wordt de regionale inzet van de wijk GGZ 'er en wijk GGD'er geëvalueerd. Bij bewezen effectiviteit wordt deze inzet structureel geborgd.

A.2.3.3 We geven uitvoering aan het plan van aanpak acute hulpvragen onbegrepen gedrag (Q1-Q4)

Met name door de toenemende overlast op straat en het stijgend aantal meldingen van personen met verward gedrag bij de politie is de volgende ambitie gesteld: "Iedere inwoner die zelf of in de omgeving te maken krijgt met een (acute) vraag over onbegrepen gedrag kan deze laagdrempelig en 24 uur per dag stellen met als resultaat een tijdig, passend en deskundig antwoord. We streven ernaar om de triage en directe opvolging voor het gehele zorg/hulp domein uit te werken." Indien ZonMw subsidie toekend voor ons plan van aanpak, dan gaan wij dit in 2025 uitvoeren met het doel deze ambitie te realiseren.

A.2.3.4 We geven uitvoering aan de levensloopaanpak (Q1-Q4)

De levensloopaanpak zorgt voor betere ondersteuning en zorg aan mensen met een psychische stoornis, verslaving en/of verstandelijke beperking én een hoog veiligheidsrisico. Dit is mogelijk door verbetering van de (keten)samenwerking in het district de Markiezaten. Doordat de inwoner zijn hele leven, of zo lang als nodig, gemonitord wordt, krijgt hij/zij de kans om mee te doen in de samenleving en is er minder kans op risico's gericht op de openbare orde en veiligheid en maatschappelijke onrust. Na de implementatie in 2024 zullen we in 2025 deze aanpak structureel blijven uitvoeren.

A.2.3.5 We intensiveren de integrale aanpak van jeugd(overlast) (Q1-Q4)

Om overlast gevende jongeren aan te pakken en ervoor te zorgen dat jongeren niet (dreigen) af(te)glijden richting criminaliteit of in de georganiseerde misdaad terecht te komen, zullen we intensief inzetten op de "groepsaanpak overlast gevende en criminele jongeren". Deze aanpak is opgesteld op basis van het landelijk gehanteerde 7-stappenmodel. Daarnaast wordt er een privacy convenant opgesteld, zodat er efficiënt met (keten) partners kan worden samengewerkt.

A.2.3.6 We stellen een integrale aanpak jeugdcriminaliteit op en voeren deze uit (PmG) (Q1-Q4)

We gaan het programma Preventie met Gezag (PmG) implementeren door de integrale samenwerking met (keten)partners en andere domeinen binnen de gemeente te intensiveren. We gaan evidence based interventies inzetten, gericht op preventie, repressie en rehabilitatie/ re-integratie voor de doelgroep 8 - 27 jaar. Dit betreffen niet alleen interventies waarvan in wetenschappelijk onderzoek is aangetoond dat ze werken, maar ook interventies op basis van goede ervaringen in andere gemeenten en praktijkkennis van professionals. Door beschikbare kennis over "wat werkt" te benutten kunnen we samen effectiever inzetten op jeugdcriminaliteit en het voorkomen hiervan.

D.2.4 RISICO'S IN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING WORDEN GOED BEHEERST

A.2.4.1 We blijven crisisbeheersing doorlopend ontwikkelen (Q1-Q4)

Conform de regionale uitgangspunten gaan wij in 2025 verder om onze gemeentelijke crisisorganisatie in te richten en te trainen. Er vinden op verschillende niveaus oefeningen plaats en we zorgen dat het kennisniveau op peil is en blijft. Daarnaast onderhouden we de intensieve samenwerking met onze partners op het gebied van crisisbeheersing.

A.2.4.2 We stellen een plan van aanpak jaarwisseling op (Q3)

Zoals elk jaar houden we ons bezig met het opstellen van een integraal plan van aanpak jaarwisseling. Dit doen wij door intensief samen te werken met onze partners op het gebied van openbare orde. We evalueren het plan van aanpak van voorgaande jaren, nemen verbeterpunten mee en stellen onze plannen bij. Via deze stappen wordt een nieuw plan van aanpak opgesteld en met de gemeenteraad besproken. Hierin worden de landelijke ontwikkelingen en eventuele pilots van andere gemeenten meegenomen.

A.2.4.3 We starten de uitvoeringsfase van het plan van aanpak Vastenavond (Q1+Q4)

We gaan uitvoering geven aan het integraal opgestelde plan van aanpak voor Vastenavond. Na afloop van de Vastenavendperiode zal op basis van de opgedane ervaringen en evaluatie het plan van aanpak verder worden geoptimaliseerd.

A.2.4.4 We starten de uitvoeringsfase van het plan van aanpak Krabbenfoor (Q2-Q3)

We gaan ook uitvoering geven aan het plan van aanpak voor de Krabbenfoor. Ook hiervoor geldt dat naar aanleiding van het verloop van het evenement het plan indien nodig zal worden bijgesteld.

INDICATOREN (VERPLICHT O.G.V. BBV)

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	8 (2022)	15	9	9	8
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2,3 (2022)	2,8	3,2	2,6	2,3
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	4,6 (2022)	5,7	5,0	4,6	5,1
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,4 (2022)	2,1	1,7	1,8	1,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	6,0 (2022)	6,2	5,7	5,7	6,4

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

AANVULLENDE INDICATOREN

In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, hebben we in deze begroting voor het eerst een aantal extra (niet verplichte) indicatoren benoemd. Door middel van extra meetbare waardes geven we meer inzicht in de effecten van onze inzet en de voortgang in relatie tot onze doelstellingen. Data gedreven werken is hierbij essentieel. We hebben de ambitie om het registreren, meten en inzicht geven met indicatoren de komende jaren verder door te ontwikkelen. In welke mate dat realiseerbaar is zal mede afhankelijk zijn van de beschikbare middelen en capaciteit voor de doorontwikkeling van de informatie gestuurde veiligheids- en handhavingszorg.

Aanvullende Indicator

Rapportcijfer algemene beleving veiligheid

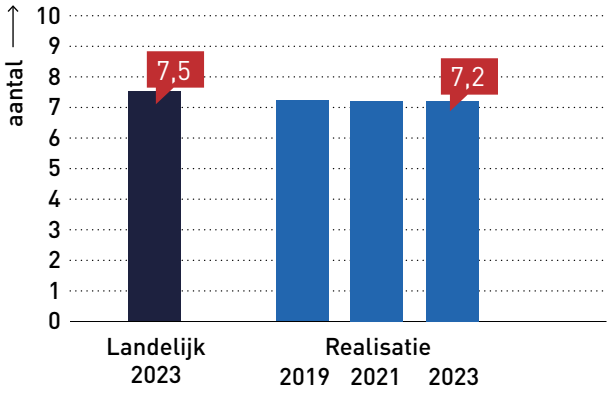

Bron: Veiligheidsmonitor (2-jaarlijks onderzoek)

Aanvullende Indicator

Afgehandelde overlastmeldingen boa's

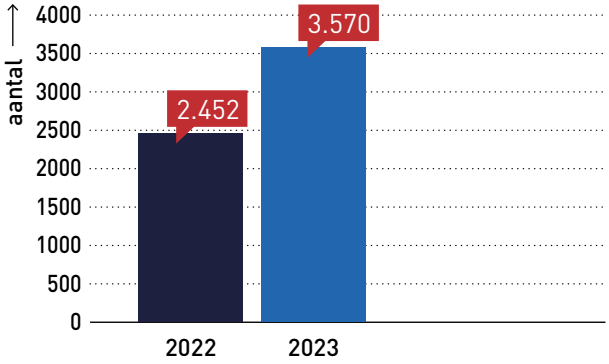

Aanvullende indicator

Realisatie overlast gevallen (in aantallen)

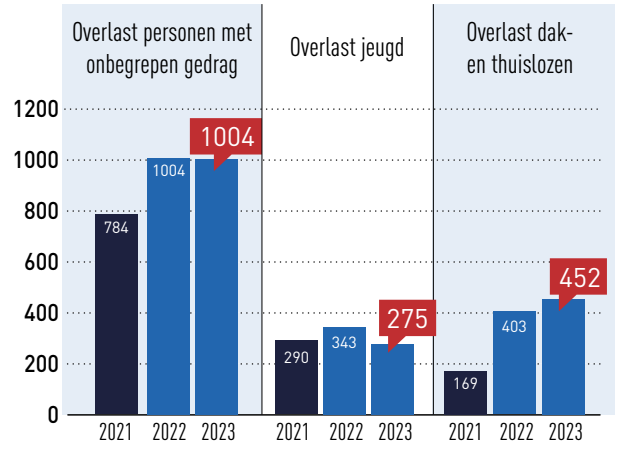

Bron: Veiligheidsmonitor (2-jaarlijks onderzoek)

Aanvullende indicator

Afhandeling meldingen boa's binnen afhandeltermijn (%)

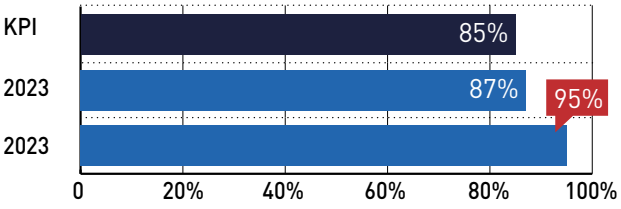

Klanttevredenheid afhandeling meldingen boa's (%)

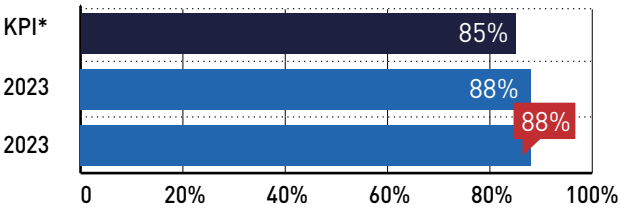

** Betreft % tevreden of geen reactie (gemeten vanaf juli 2022)*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Aanpak Verward gedrag	2018
Algemene Plaatselijke Verordening (incl. gerelateerde beleidsdocumenten en uitvoeringsrichtlijnen)	Divers
Beleidskader cameratoezicht 2022	2022
Beleidslijn Bibob 2023	2023
Beleidsplan Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant 2023-2027	2023
Convenant Bondgenootschap van gemeentelijke en provinciale overheden tegen ondermijning in Brabant-Zeeland	2020
Convenant Samenwerking tussen ketenpartners in het ZVH De Markiezaten & privacy protocol	2020
Convenant ten behoeve van Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Criminaliteit, bestrijding Handhavingsknelpunten en Bevordering Integriteitsbeoordelingen (RIEC-convenant)	2020
Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 District De Markiezaten	2023
Regionaal Beleidsplan ZWB 2023-2026 (hele politie-eenheid)	2023
Uitvoeringsplan gemeentelijke taken Wet verplichte ggz van de gemeenten in West-Brabant	2020
Veiligheidsstrategie (Veiligheidskader)	2023
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Door afstemming tussen hulpdiensten bereiken we grotere slagkracht en betere dienstverlening.	€4.948.930

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	189	407	617	617	367	117
Lasten	6.301	8.938	9.520	9.578	9.286	8.997
Totaal saldo van baten en lasten programma 2	-6.112	-8.531	-8.904	-8.961	-8.919	-8.880
Onttrekkingen aan reserves	73	0	0	0	0	0
Stortingen in reserves		0	0	0	0	0
Resultaat programma 2	-6.039	-8.531	-8.904	-8.961	-8.919	-8.880

TOELICHTING

Beginstand Programma 2	2025	2026	2027	2028
Baten	143	143	143	143
Lasten	-9.001	-9.055	-9.010	-8.953
Saldo	-8.858	-8.912	-8.868	-8.811
Brandweerkazerne	61	63	66	69
Lease auto's	-42	-42	-42	-42
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-23	-23	-23	-23
Personeelskosten	-21	-27	-32	-53
MJOP Vastgoed	-20	-20	-20	-20
Eindtotaal	-8.904	-8.961	-8.919	-8.880

BEGROTINGSMUTATIES

Brandweerkazerne
Eind 2024 wordt de brandweerkazerne weer teruggekocht van de Veiligheidsregio. Hierdoor vervalt de bijdrage aan de Veiligheidsregio voor de kosten die zij hadden voor de brandweerkazerne. Hiervoor in de plaats hebben wij nu zelf kapitaallasten voor de brandweerkazerne in onze begroting opgenomen en is er budget opgenomen voor calamiteiten onderhoud. Per saldo een voordeel van ruim € 61.000 per jaar.

Lease auto's
In het beleidskader is aangegeven dat de gemeente vanaf 2024 haar voertuigen gaat leasen. Op termijn is leasen voordeliger dan het in eigendom hebben. Voor 2025 is bij het beleidskader € 291.000 beschikbaar gesteld voor het tekort in 2025. Deze is als stelpost op programma 1 opgenomen in het beleidskader en nu bij de begroting verdeelt naar de programma's waar de voertuigen voor worden ingezet. Daarnaast zijn een aantal voertuigen nu rechtstreeks toebedeeld aan de programma's waar ze voor worden ingezet. Per saldo is het voor dit programma een nadeel van € 42.000, maar voor de gehele begroting betreft dit een budgettair neutrale mutatie.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen nu de lasten met € 23.000 toe.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 21.000.

PROGRAMMA 3 - BEHEER OPENBARE RUIMTE (BOR)

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Al onze inwoners moeten kunnen wonen en verblijven in een buurt die bereikbaar is en goed wordt onderhouden. Daarom zorgen we, samen met de buurt, voor groene, schone wijken. We realiseren veilige routes naar school of werk, pakken zwerfvuil aan en zorgen ervoor dat de parkeerproblematiek niet verergert.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.3.1 De gemeente heeft een duurzame Openbare Ruimte

- A.3.1.1 We inventariseren overbodige verhardingen (Q1)
- A.3.1.2 We nemen deel aan het NK Tegelwippen en promoten bij onze inwoners (Q2-Q4)
- A.3.1.3 We verhogen biodiversiteit van het openbaar groen (Q1 – Q4)

D.3.2 De gemeente zorgt voor een verder optimalisatie van de openbare ruimte

- A.3.2.1 We verbeteren de kwaliteit van gemeentelijke nuts/schakelkasten (Q2-Q4)
- A.3.2.2 We pakken ongewenste graffiti aan op onder andere tunnels en viaducten (Q2-Q3)
- A.3.2.3 We optimaliseren het gebruik van sierheesters en vaste planten (Q1 en Q4)

D.3.3 De gemeente levert een goede dienstverlening naar de inwoner

- A.3.3.1 We handelen 60% van de terugbelnotities af binnen de gestelde termijn (Q4)
- A.3.3.2 We verbeteren de communicatie over het beheer in de openbare ruimte (Q1-Q4)
- A.3.3.3 We optimaliseren de informatie over het beheer van de openbare ruimte op de website (Q1)

D.3.1 DE GEMEENTE HEEFT EEN DUURZAME OPENBARE RUIMTE

A.3.1.1 We inventariseren overbodige verhardingen (Q1)

In 2016 heeft de Europese Unie mede namens Nederland het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Doel van het akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius. In wijken met veel verharding en weinig openbaar groen en water kan de temperatuur op een zomerse dag ruim 5 graden hoger zijn dan wijken met veel groen en water.

Daarnaast stelt het waterschap steeds strengere eisen als het gaat om waterbergingsopgave en dient het regenwater zoveel als mogelijk te infiltreren in de ondergrond. Door een teveel aan verharding kan het regenwater niet in de bodem infiltreren en wordt het riool overbelast. Echter is het ook belangrijk dat iedereen van de openbare ruimte gebruik kan maken.
In de tweede helft in 2024 hebben we een pilot gedraaid in de wijk de Bergse Plaat om op een systematische wijze de openbare ruimte te vergroenen. Tijdens de inventarisatie van deze wijk kwam naar voren dat in alle boomspiegels veel overbodige bestrating lag. In de gehele wijk zijn daarom de boomspiegels vergroot. In totaal ging het om 375 boomspiegels met een totale grootte van 994 m2, goed voor 10.931 tegels. Door vooraf te inventariseren kunnen we op een effectievere manier de openbare ruimte ontharden. Daarom gaan we in 2025 alle wijken inventariseren op overbodige verharding en deze in een arc-gis kaart weergeven.

A.3.1.2 We nemen deel aan het NK Tegelwippen en promoten bij onze inwoners (Q2-Q4)

In 2025 willen we graag voor de vierde keer meedoen met het NK tegelwippen. Tevens willen we hier samen met het Natuurpodium nog meer aandacht aan schenken bij onze inwoners. Door middel van het inventariseren van overbodige verhardingen, zie A.3.1.1. , zijn we beter in staat om samen met onze inwoners de openbare ruimte te vergroenen. De gemeente Bergen op Zoom heeft samen met haar inwoners de afgelopen 3 jaar circa 35.000 tegels verwijderd in de openbare Ruimte. Het doel is om eind 2025 dit totaal te verhogen naar 50.000 tegels. Dit doen we mede door een subsidie te verstrekken voor waterbergende maatregelen bij mensen thuis. Sinds 1 mei 2024 is het mogelijk voor onze inwoners om subsidie aan te vragen om groendaken en geveltuinen aan te leggen.

A.3.1.3 We verhogen de biodiversiteit van het openbaar Groen Q1 – Q4

We breiden ons bestaande biodivers IBOR-beleid “maai me niet” en “schoffel mij niet” uitmet “maai me niet” in “maai tot en met mei niet” en vullen we stelselmatig locaties aan met inheemse bolgewassen. Wij borgen dit in de uitvoering, inclusief aandacht voor verkeerstechnische maairondes en inrichting. Daarnaast zorgen we ervoor dat bij de aanplant van nieuwe bomen 75% van de bomen inheems zijn. Bij inheemse boomsoorten leven meer flora en fauna dan op uitheemse bomen. Uitheemse bomen zullen alleen worden toegepast in parken of parkachtige structuren.

D.3.2 DE GEMEENTE ZORGT VOOR EEN VERDERE OPTIMALISATIE VAN DE OPENBARE RUIMTE

A.3.2.1 We verbeteren de kwaliteit van gemeentelijke nuts/schakelkasten (Q2-Q4)

Op dit moment voldoet 50% van de gemeentelijke nuts- en schakelkasten niet aan de vastgestelde IBOR kwaliteit. In 2025 willen we dit terugbrengen naar 25% om in 2026 te voldoen aan de 90% normering. In een verdere optimalisatie van de Interne Taakopdracht (ITO) van de buitendienst hebben we de werkzaamheden rondom de nuts- en schakelkasten aangepast en hier een nieuw werkpakket voor gemaakt Verder blijven we met de nutsbedrijven in gesprek om het ook mogelijk te maken om NIET gemeentelijke nuts en schakelkasten te verfraaien en schoon te maken.

A.3.2.2 We pakken ongewenste graffiti aan op onder andere tunnels en viaducten (Q2-Q3)

In 2024 zijn er vijf zogeheten graffitigalerijen geopend. Op deze galerijen kan iedereen zijn of haar talent tonen. Diegene die de mooiste kunstuitingen schildert op een van deze galerijen, wordt geselecteerd en krijgt een officiële opdracht. Zij mogen een ontwerp maken om een tunnel of viaduct te beschilderen met graffitikunst.

A.3.2.3 We optimaliseren het gebruik van sierheesters en vaste planten (Q1 en Q4)

In het verleden heeft de gemeente gekozen om uit het oogpunt van kostenbesparingen sierheester vakken te ‘scheren’. Door deze ingreep worden deze vakken namelijk dichter qua begroeiing en hoeven we minder aan onkruidbeheersing te doen.

Echter zorgt deze maatregel ervoor dat sierheesters niet, of minder uitbundig kunnen bloeien, daarnaast is het voor de sierwaarde van de beplantingen niet wenselijk om te scheren. Daarom gaan we deze plantvakken de komende jaren verjongen door deze terug te snoeien en zo hun natuurlijk silhouet weer terug te krijgen, alsmede de uitbundige bloeiwijze. Om niet alles in een jaar te doen, pakken we in 2025 1/3 van het areaal aan.

In 2024 hebben we met succes proeven uitgevoerd met de nieuwe vaste planten concepten. De gemeente heeft veel positieve reacties gekregen op deze nieuwe plantvakken die te vinden zijn op het Vogelenzangplein, Churchilllaan, van Heelulaan en Matthijsenplantsoen. We kiezen ervoor om deze plantvakken alleen toe te passen in de bijzondere gebieden en de historische binnenstad. De oude versleten vaste plantenvakken die niet in deze gebieden liggen zullen worden omgevormd naar heesters en gazons.

D.3.3 DE GEMEENTE LEVERT EEN GOEDE DIENSTVERLENING NAAR DE INWONER

A.3.3.1 We handelen 60% van de terugbelnotities af binnen de gestelde termijn Q4

De gemeente heeft als doelstelling om inwoners binnen een vastgestelde termijn terug te bellen. In 2023 lukte dit bij de afdeling Beheer Openbare Ruimte in 40% van de gevallen. In 2024 is dit percentage gestegen naar 50%. Het doel is om 2025 dit percentage op te hogen naar 60%. Het uiteindelijke doel is om 90% van de terugbelnotities binnen de gestelde periode af te handelen.

A.3.3.2 We verbeteren de communicatie over het beheer in de openbare ruimte Q1-Q4

Onze gemeentelijke website wordt nog niet altijd goed gevonden als het gaat om het beheer van de openbare ruimte, terwijl op onze site veel informatie staat. In 2024 zijn we begonnen met het meer en meer aanbrengen van QR-codes op bijvoorbeeld onze zwerfafvalbakken en onze dienstauto's. Dit zorgt voor betere stroomlijning van meldingen en zorgt voor een groter bezoekersaantal van onze website. Daarnaast weten inwoners sneller wat er gaande is in de openbare ruimte en wat de regels binnen onze gemeente zijn.
In 2025 willen we daarom ook QR codes gebruiken bij parkborden, hondenlosloopgebieden, te kappen bomen en streetart. De QR codes zorgen voor een link naar de website waar meer informatie en achtergronden te vinden zijn.

A.3.3.3 We optimaliseren de BOR-gegevens op de website Q1

Uit een verdiepende analyse van vragen en wensen vanuit ons meldingen-systeem komen veel vragen terug met een beleidsmatige invalshoek. Deze vragen kunnen vanuit beleidsstukken beantwoord worden. Daarom optimaliseren we onze beleidsstukken en zetten we deze op onze website. Hierdoor kunnen we onze inwoners sneller voorzien van antwoorden en kunnen zij nalezen waarom we bepaalde zaken wel en niet uit kunnen voeren.

INDICATOREN

In 2018 zijn we na het vaststellen van de beeldkwaliteit begonnen met het meten van de beeldkwaliteit door een extern bureau. In de tabel hieronder zijn de resultaten van 2023 terug te vinden. De A staat voor de door de gemeenteraad vastgestelde Ambitie. De S is de daadwerkelijke score die we in 2023 hebben behaald. Wat opvalt zijn de hoge scores op meubilair en water.

De civieltechnische kunstwerken scoren daarentegen beduidend slechter dan de vastgestelde beeldkwaliteit. Dit komt mede doordat de civieltechnische kunstwerken later zijn toegevoegd aan de IBOR-systematiek. Daardoor is de focus hier pas later op gekomen. Er is achterstand op het onderhoud van houten bruggen, trappen en de oude kademuren.

Thema's	Binnenstad		Bijzondere gebieden		Invalswegen		Woongebieden		Industriegebieden		Parken		Recreatiegebieden		Buitengebied	
	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S
Groen	B	B	B	B	B	B	B	C	C	C	B	C	C	C	C	C
Verharding	B	B	B	B	B	C	B	B	C	C	B	B	C	B	C	C
Water	B	B	B	B	B	A	B	A	C	A	B	B	C	A	C	A
Riolering	B	B	B	B	B	B	B	B	B	C	B	A	B	B	B	A
CVK*	B	C	B	C	B	C	B	C	B	C	B	C	B	B	B	C
Meubilair	B	A	B	B	B	A	B	B	C	A	B	B	C	C	C	A
Reiniging	A	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B

Bron: De gebruikte bron is www.bergenopzoom.apptimizeplatform.nl CVK staat voor Civieltechnische Kunstwerken*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan Biobased Economy	2016
Afvalstoffenbeleidsplan	2016
Beleidsvisie Materieel erfgoed	2013
Beleidsnota Parkeren	2013
Detailhandelsstructuurvisie	2016
Gebiedsvisie Brabantse Wal – Bergen op Zoom Oost	2010
Gemeentelijk Waterplan 2024-2027	2023
Groenstructuurplan	2006
Grondprijzenbrief 2024	2024
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) 2023-2027	2022
Meerjaren ontwikkeling Programma Stedelijke Vernieuwing 2010-2014	2010
Nota Gemeentelijk Vastgoed	2012
Nota Grondbeleid	2017
Nota Kostenverhaal	2024
Nota Parkeernormering	2015
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2023
Notitie Woonwagenbeleid Bergen op Zoom	2015
Ruimtelijke Visie West-Brabant	2009
Startfoto lokale economie	2016
Strategische visie Theodorushaven	2009
Structuurvisie Bergen Op Zoom 2030	2011
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Verkeersplan	2014
Visie Duurzame Ontwikkeling	2014
Visie Verkeer en Parkeren	2012
Woonvisie	2020

VERBONDEN PARTIJEN

Niet van toepassing op dit programma.

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	1.710	883	948	914	914	914
Lasten	27.951	24.244	23.171	23.801	23.991	24.215
Totaal saldo van baten en lasten programma 3	-26.241	-23.361	-22.223	-22.888	-23.078	-23.301
Onttrekkingen aan reserves	4.731	4.792	77	77	77	77
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat programma 3	-21.510	-18.569	-22.146	-22.811	-23.001	-23.224

TOELICHTING

Beginstand Programma 3	2025	2026	2027	2028
Baten	915	915	915	915
Lasten	-22.447	-22.667	-22.831	-22.831
Saldo	-21.532	-21.752	-21.916	-21.916
Kapitaallasten	367	-37	-51	13
Areaalaccres openbare ruimte	-323	-323	-323	-323
Lease auto's	-292	-293	-293	-293
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-226	-232	-238	-238
Personeelskosten	-225	-226	-226	-263
Europanelen (digitaal reclamebord)	60	60	60	60
RVU voorziening	39	6	0	0
Voorziening groen	-21	-21	-21	-21
Overhead	6	6	6	6
Areaaluitbreiding	0	0	0	-250
Eindtotaal	-22.146	-22.811	-23.001	-23.224

BEGROTINGSMUTATIES

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 367.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.
Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Areaalaccres openbare ruimte
Bij het 2e concernbericht 2024 worden de budgetten voor dagelijks onderhoud en groot onderhoud groen structureel verhoogd met € 772.000. Dekking heeft deels plaatsgevonden vanuit de jaarlijkse stelpost areaalaccres van € 250.000 en de ruimte op energiekosten op openbare verlichting van € 200.000. Het restantbedrag van € 322.000 komt uit de stelpost voor indexering 2024 (programma 1).

Lease auto's
In het beleidskader is aangegeven dat de gemeente vanaf 2024 haar voertuigen gaat leasen. Op termijn is leasen voordeliger dan het in eigendom hebben. Voor 2025 is bij het beleidskader € 291.000 beschikbaar gesteld voor het tekort in 2025. Deze

als is stelpost op programma 1 opgenomen in het beleidskader en nu bij de begroting verdeelt naar de programma's waar de voertuigen voor worden ingezet. Daarnaast zijn een aantal voertuigen nu rechtstreeks toebedeeld aan de programma's waar ze voor worden ingezet. Per saldo is het voor dit programma een nadeel van circa € 293.000, maar voor de gehele begroting betreft dit een budgettair neutrale mutatie.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen nu de lasten met € 226.000 toe in 2025.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten van € 225.000.

Europanelen (digitaal reclamebord)
Er is een overeenkomst gesloten om 5 Europanelen (vrijstaand digitaal reclamebord) te plaatsen binnen de gemeente. Dit levert een extra opbrengst van € 60.000 per jaar op.

RVU voorziening
Sinds 2023 kunnen werknemers gebruikmaken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling biedt de mogelijkheid om voor de AOW-leeftijd vervroegd met pensioen te gaan. Om de financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien te dekken, is een voorziening opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de uitkeringen aan werknemers die gebruikmaken van de regeling goed afgedekt. In 2025 verwachten we een onttrekking van € 39.000.

Areaaluitbreiding
In 2028 is een stelpost opgenomen voor het jaarlijkse areaalaccres voor het onderhoud van de openbare ruimte, overeenkomstig de afgesproken beeldkwaliteit. Het accres is gemiddeld, maar kan jaarlijks sterk fluctueren afhankelijk van de te realiseren beeldkwaliteit, de areaalmutaties in de openbare ruimte en prijsontwikkelingen als gevolg van marktontwikkelingen.

RESERVES

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

PROGRAMMA 4 - ECONOMIE

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het aantrekken van meer en diverse werkgelegenheid, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur (de businesscases cultuur en sport) tot aan Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)leefstad met recreatieve hotspots als de Bergse Heide en de Boulevard (waaronder de Waterschans). De luiken moeten open en zichtbaar worden voor andere overheden in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Ook gaan we meer en beter samenwerken met andere steden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen om onze campussen (Agro- economie, Biobased, (Podium)Techniek en Zorg) verder te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.4.1 De gemeente creëert ruimte voor Economie

- A.4.1.1 We ontwikkelen bedrijventerrein 'Uitbreiding Oude Molen' (Q1-Q4)
- A.4.1.2 We ontwikkelen het bedrijventerrein Ster van Lepelstraat (Q1-Q4)
- A.4.1.3 We stellen gebiedspaspoorten op voor de werklocaties (Q3-Q4)

D.4.2 De gemeente faciliteert de transitie naar een nieuwe economie

- A.4.2.1 We verduurzamen bedrijventerreinen (Q1-Q4)
- A.4.2.2 We verkennen de invoering van een ondernemersfonds/parkmanagement 2.0 (Q1-Q4)
- A 4.2.3 We werken aan de doorontwikkeling van een duurzame haven (Theodorushaven) (Q1-Q4)
- A.4.2.4 We stellen een ontwikkelingsperspectief op voor campussen op het gebied van plantbased en circulair ondernemen (Q1-Q4)

D.4.3 De gemeente zet in op een beleefbare binnenstad, dorpskernen en wijkcentra

- A.4.3.1 We geven uitvoering aan programma Binnenstad (Q1-Q4)
- A.4.3.2 We geven uitvoering aan de winkelimpulsaanvraag (Q1-Q4)
- A.4.3.3 We stellen een afweegkader horeca, retail en supermarkten op (Q1-Q4)

D.4.4. De gemeente faciliteert een veelzijdige en duurzame vrijetijdsbesteding

- A.4.4.1 We werken aan positionering (Q3)
- A.4.4.2 We voeren de businesscase VVV uit (Q2-Q4)
- A.4.4.3 We implementeren het evenementenbeleid (Q3)
- A.4.4.4 We implementeren het erfgoedbeleid (Q1-Q4)

PIJLERVISIE ECONOMIE

In 2024 wordt de Pijlervisie economie ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. In de Pijlervisie economie is het toekomstbeeld 2035 geschetst. Binnen het nieuwe economische verhaal van Bergen op Zoom zijn strategische keuzes gemaakt, die voortvloeien uit het DNA van de gemeente:

Bergen op Zoom Beleefstad: Richting de toekomst toe wordt met Bergen op Zoom BeLeefstad een duidelijke verbinding gezocht tussen werken wonen en verblijven. Het voorzieningenniveau (commercieel, recreatief, cultureel en qua doelgroep) moet daarbij aansluiten. Hierbij is cultuur een belangrijke drager voor de identiteit van Bergen op Zoom en haar bezoekers.

Naar een 'Nieuwe Economie': Richting de toekomst toe zet Bergen op Zoom in op economische verandering gepaard gaande met creatie van welvaart en welzijn. De gemeente stimuleert om deze reden de ontwikkeling van de 'Nieuwe Economie'. Door ruimte te geven aan de bedrijven en organisaties die zich inzetten op het gebied van plantbased economy en de circulaire economie ontstaan er nieuwe ideeën, business cases en ontwikkelingen die de economie en leefomgeving van Bergen op Zoom ten goede komen.

Om de strategische keuzes meer vorm te geven zijn in de Pijlervisie 7 speerpunten opgenomen:

1. Massa rondom Plantbased Economy vergroten
2. Het bieden van ontwikkelruimte aan ondernemers
3. Doorontwikkeling van de Theodorushaven
4. Het ontwikkelen van een veelzijdige en duurzame vrijetijdsbesteding
5. Innovatief, divers en duurzaam aanbod van retail & horeca
6. Veerkrachtige arbeidsmarkt
7. Triple helix samenwerking als basis voor innovatie en arbeidsmarktgericht onderwijs

Economische agenda. Om invulling te kunnen geven aan de gestelde ambities wordt er separaat een economische agenda opgesteld waarin de speerpunten nader worden geconcretiseerd. Hierin wordt duidelijk welke projecten worden uitgevoerd, wat het verwachte resultaat is, wie wat gaat doen en welke begroting daarbij hoort. Vooruitlopend op de vaststelling van de economische agenda in Q1 van 2025 is op de volgende pagina een doelenboom met bijbehorende projecten gemaakt.

D.4.1 DE GEMEENTE CREËERT RUIMTE VOOR ECONOMIE

Het programma Ruimte voor Economie geeft uitvoering aan de Pijlervisie economie en gaat over het creëren van ontwikkelmogelijkheden voor bestaande en nieuwe bedrijven (in de breedste zin van het woord). Voldoende ontwikkelruimte is essentieel voor bedrijven om door te kunnen groeien, verder te kunnen innoveren en daarmee van grotere meerwaarde te kunnen zijn voor de stad. De afgelopen jaren is gebleken dat er weinig ruimte is voor bedrijven om zich te vestigen, te verplaatsen of om uit te breiden. Het aantal beschikbare kavels om uit te geven is in rap tempo afgenomen, terwijl de vraag ernaar alleen maar toeneemt. Door een gebrek aan beschikbare kavels is sprake van een negatief effect op de langere termijn als het gaat om een vitaal ondernemers- & vestigingsklimaat. Het is daarom van belang om te (blijven) werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

A.4.1.1 We ontwikkelen bedrijventerrein 'Uitbreiding Oude Molen'

Bedrijventerreinen zijn belangrijk voor onze regionale en lokale economie. Het bedrijventerrein 'Uitbreiding Oude Molen' maakt deel uit van de grotere gebiedsontwikkeling Schans VI. Naast de ontwikkeling van een bedrijventerrein, gaat het om de toevoeging van woningen. Het aantal woningen zal voortvloeien uit overleg met de regio en de omgeving. Het bedrijventerrein 'Uitbreiding Oude Molen' heeft een oppervlakte van circa 15 ha, waarvan 10 ha netto uitgeefbaar is. Het bedrijventerrein wordt specifiek voor het lokale MKB ontwikkeld. Dit betekent dat de kavels maximaal 0,5 ha zijn. In 2024 zijn we gestart met de eerste werkzaamheden. Zo heeft een grondruil plaatsgevonden, waardoor de gemeente na levering bij de notaris eigenaar is van tweederde van het beoogde bedrijventerrein. In juni 2024 is op het overige gedeelte een voorkeursrecht gevestigd. Dat betekent dat de huidige eigenaren bij verkoop van de gronden een aanbiedingsplicht aan de gemeente hebben. Voor de ontwikkeling van Schans VI (o.a. de ontwikkeling van bedrijventerrein) worden in 2025 de volgende werkzaamheden verricht:

1. Nadere verkenning van de haalbaarheid. We stellen een ontwikkelstrategie op, waarin onder andere in wordt gegaan op eigendomssituatie, grondbeleid & regie/sturing op ontwikkeling, potentiële risico's en belemmeringen. Maar we starten ook met de eerste onderzoeken, zoals water en bodem, flora en fauna en stikstof.
2. Het opstellen van een Gebiedspaspoort, waarin de concrete uitwerking van de gewenste situatie en functies in het plangebied worden vastgelegd, maar ook de toetsing daarvan bij stakeholders en de omgeving.

A.4.1.2 We ontwikkelen het bedrijventerrein St van Lepelstraat

Het bedrijventerrein Ster van Lepelstraat is in de Omgevingsvisie aangemerkt als strategische reserve voor de ontwikkeling van een bedrijventerrein. In 2024 heeft een ontwikkelaar zich gemeld bij de gemeente om de Ster van Lepelstraat te ontwikkelen. Deze ontwikkelaar heeft een dominante grondpositie verworven in het gebied. Het streven is om het bedrijventerrein te ontwikkelen waardoor regionale meerwaarde en versterking van het ecosysteem wordt bereikt. Die versterking wordt bijvoorbeeld bereikt door het creëren van schuifruimte, waardoor locaties elders binnen de gemeente worden vrijgespeeld voor andere functies. Voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld het vrijspelen van kavels op de Theodorushaven, waardoor watergebonden bedrijvigheid en/of bedrijven met een hoge milieucategorie zich hier kunnen vestigen. Hierbij wordt uitgegaan van het bereiken van regionale meerwaarde voor Bergen op Zoom en de regio West-Brabant-West. De ontwikkeling staat nog in de kinderschoenen. De meeste aandacht zal uitgaan naar het aanscherpen van het profiel en het programma voor het gebied. Dit is noodzakelijk om uiteindelijk groen licht van de regio en van de Provincie Noord-Brabant te krijgen. Daarnaast zal ook participatie met omgeving & stakeholders een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden vormen. Voor de ontwikkeling van de Ster van Lepelstraat worden in 2025 de volgende werkzaamheden verricht:

1. Het opstellen van een Integraal Programma van Eisen (IPvE). De verantwoordelijkheid voor de haalbaarheidsstudie ligt grotendeels bij initiatiefnemer. Echter, voor wat betreft het profiel en het programma voor de locatie ligt de verantwoordelijkheid grotendeels bij de gemeente. Aan het IPvE worden de plannen van initiatiefnemer beoordeeld, maar ook is het IPvE de basis voor de regionale afstemming.
2. Regionale afstemming ter verkrijging van programmastatus. Op basis van profiel, prognoses & programma wordt de ontwikkeling van de Ster van Lepelstraat afgestemd met de 'bedrijventerrein-tafel' als onderdeel van de Stedelijke Regio West-Brabant-West. Hiervoor dient vanuit de gemeente, waar nodig in overleg met initiatiefnemer, een onderbouwing te worden gemaakt.
3. Het maken van samenwerkingsafspraken met de initiatiefnemer. De ontwikkeling van Ster van Lepelstraat is een wisselwerking tussen gemeente en initiatiefnemer. Dit kan niet zonder nadere afspraken. We stemmen dit af met initiatiefnemer. Het is voorstelbaar dat bijvoorbeeld een intentieovereenkomst wordt gesloten.

A.4.1.3 We stellen gebiedspaspoorten op voor de werklocaties

In 2025 gaan we aan de slag met gebiedspaspoorten voor onze werklocaties. In een gebiedspaspoort wordt inzichtelijk gemaakt welke specifieke kenmerken en ontwikkelingen voor een specifieke werklocatie spelen. Hierdoor ontstaat het beeld welke kansen, uitdagingen en mogelijkheden voor een werklocatie aanwezig zijn. Zo kunnen we een toekomstbestendig profiel per werklocatie maken. Werklocaties zijn plekken waar mensen werken, waar bedrijven zijn en waar bedrijvigheid plaatsvindt. Het gaat dus niet alleen om bedrijventerreinen, maar ook om kantoorlocaties en/of retail. Het zijn dynamische plekken die van belang zijn voor de lokale en regionale economie. Per werklocatie maken we een gebiedspaspoort met een profiel voor de toekomst. We kijken naar kansen en knelpunten. Zo bekijken we per bedrijventerrein of beter benutten van het terrein door bijvoorbeeld efficiënter ruimtegebruik een optie is. Indien gewenst zetten we in op transformatie van bestaande bedrijfskavels. We stellen ook gebiedspaspoorten op voor de bedrijventerreinen die nu als zachte plancapaciteit zijn aangemerkt. Voor de ontwikkeling van Schans VI en Ster van Lepelstraat maakt de ontwikkeling van een gebiedspaspoort deel uit van het proces. Voor de Auvergnepolder starten we ook met het opstellen van een gebiedspaspoort. Geheel in lijn met de Pijlervisie economie wordt hierbij een bedrijventerrein met een plantbased profiel onderzocht. De gebiedspaspoorten komen tot stand door andere alle relevante stakeholders te betrekken bij het proces.

D.4.2 DE GEMEENTE FACILITEERT DE TRANSITIE NAAR EEN NIEUWE ECONOMIE

A.4.2.1 We verduurzamen bedrijventerreinen

Het project Grote Oogst is een continu proces dat zich richt op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van het bedrijventerrein Theodorushaven/Noordland/De Poort (TNP). De aanpak richt zich op drie deelopgaven: Energie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. In samenwerking met het bedrijfsleven, de regio, provincie Noord-Brabant en gemeente werken we doorlopend aan initiatieven en onderzoeken voor de haalbaarheid voor grote duurzame opgaven: energieopwerking en energiehub, open(rest)warmtenet, materialenbank voor grondstoffen, klimaat-risicoscan en vergroeningsscan.

In 2025 geven we een vervolg aan (de resultaten van) onderzoeken en oplossingen voor energiecongestie, circulaire economie en klimaatadaptatie op TNP. Voor circulaire economie gaan we 5 kansen ("matches") voor uitwisseling van circulaire oplossingen tussen bedrijven verder uitwerken. Voor klimaatadaptatie gaan we de openbare ruimte verder vergroenen en voeren we klimaatscans voor bedrijven op TNP uit. Voor energiecongestie werken we concreet toe naar een energiehub op TNP. Daarnaast onderzoeken we hoe we restwarmte van bedrijven op TNP kunnen laten aansluiten op het bestaande warmtenet voor woningen en historische panden. Tenslotte zoeken we voor waterstof samen met de Regionale Energie Strategie (RES) naar mogelijkheden van waterstof voor het energiesysteem van onze regio.

Het Werklandschap van de Toekomst is een nieuw perspectief op werken, wonen en circulariteit. Vanuit Rijksoverheid tekenen we in op een Publiek-private samenwerking met het Nationaal Groeifonds, de Provincie Noord-Brabant en bedrijventerrein Lage Meren Meilust (LMM). Eind 2024 zal er vanuit de samenwerking tussen de Rabobank, DKG, bedrijfsbelangenvereniging LMM en de gemeente een verzoek en plan worden ingediend om aanspraak te maken op een subsidie die wordt toegekend door de provincie Noord-Brabant. Werkzaamheden in 2025 zijn afhankelijk van de mogelijke toewijzing hiervan. Een voorbeeld hiervan kan zijn om een business game (via REWIN) te organiseren om de circulaire kansen binnen Lage Meren Meilust (en daarbuiten) te ontdekken én te stimuleren. Het Werklandschap van de Toekomst is een nieuw perspectief op werken, wonen en circulariteit. Vanuit Rijksoverheid tekenen we in op een Publiek-private samenwerking met het Nationaal Groeifonds, de Provincie Noord-Brabant en bedrijventerrein Lage Meren Meilust (LMM).

A.4.2.2 We verkennen de invoering van een ondernemersfonds/parkmanagement 2.0

Er zijn veel urgente en strategische opgaven op bedrijventerreinen. Opgaven op het vlak van o.a. duurzaamheid, ruimte, mobiliteit, veiligheid waarvoor een krachtige gebiedssamenwerking een belangrijke voorwaarde is. De basis van het huidige parkmanagement ligt er. Voor het verder benutten en versterken van de organisatiegraad is parkmanagement 2.0 van belang. In 2024 is een plan van aanpak opgesteld en is de verwachting in het najaar een visie ondernemersfonds op te stellen en te laten vaststellen. Afhankelijk van de besluitvorming in het najaar 2024 door het college worden in 2025 gesprekken gevoerd met stakeholders voor het verkennen en werken naar een gemeente breed ondernemersfonds, bij positieve uitkomst gericht op invoering per 1 januari 2026. Bij het proces is draagvlak bij de gemeenteraad, ondernemers en andere stakeholders een voorwaarde voor het verkennen en vervolgens doen slagen van een ondernemersfonds.

A 4.2.3 We werken aan de doorontwikkeling van een duurzame haven (Theodorushaven)

Samen met de gemeente Roosendaal geven we verder vervolg aan het innovatieproject ‘Samen digitaal op weg!’. In een triple helix samenwerking met de kennisstellingen betrokken bij LCB (Logistics Community Brabant) en innovatiebedrijf Argaleo (DIGITWIN) wordt het komende jaar verder gezocht naar nieuwe inzichten en antwoorden op de goederencorridor gerelateerde opgaven. Dit initiatief heeft als doel de transportbewegingen in de regio West-Brabant West inzichtelijker, efficiënter en duurzamer te maken. Daarnaast blijven we een bijdrage leveren aan Brabants Ports, de coöperatieve samenwerking tussen aangesloten binnenhavens in Brabant. Doel is kennisdeling en samenwerking op specifieke thema’s zoals bijvoorbeeld beheerstaken, veiligheid en havengelden.

In 2025 starten we het proces op om te komen tot walstroom.

A.4.2.4 We stellen een ontwikkelingsperspectief op voor campussen op het gebied van plantbased en circulair ondernemen

In het nieuwe economische verhaal van Bergen op Zoom neemt de ‘Nieuwe economie’ een belangrijke plaats in. Daarbinnen zijn de plantbased economy en circulaire economie kernwoorden en spelen de campussen Green Chemistry Campus (GCC) en Delta Agrifood Business (DAB) een rol. Op basis van besluitvorming in 2024 over de ontwikkelingsperspectieven van GCC en DAB wordt aan deze perspectieven in 2025 vorm en inhoud gegeven.

Ten aanzien van de GCC hebben de drie aandeelhouders Provincie Noord-Brabant, BV REWIN West-Brabant en gemeente Bergen op Zoom het voornemen uitgesproken uiterlijk per 1-1-2025 hun belangen (lees: aandeelhouderschap) in de GCC te willen beëindigen. Het DAB heeft inmiddels een stevige positie in de regio als innovatiecentrum plantbased regio en wordt er verder ingezet op versteviging van het concept. Dit betekent concreet dat in 4e kwartaal 2024 een voorstel aan de Raad worden voorgelegd om naast de verschillende governance scenario’s ook de uitbreiding voor lab- praktijk- en demoruimtes voor te leggen. In de regio is een tekort aan specifieke onderzoeksruimtes zowel voor kennisinstellingen als potentieel nieuwe huurders (bedrijven). Met deze twee ontwikkelingen wil DAB zich nog nadrukkelijker in het centrum positioneren van de plantbased regio West-Brabant.

D.4.3 DE GEMEENTE HEEFT EEN BELEEFBARE BINNENSTAD, DORPSKERNEN EN WIJKCENTRA

A.4.3.1 We geven uitvoering aan programma binnenstad

In 2023 is de Visie Binnenstad 2030 vastgesteld. In de Visie zijn er 5 ambities/ontwikkelprincipes beschreven om van de binnenstad een beleefstad te maken; een place to be. Om de Visie te kunnen realiseren, is er in 2024 gewerkt aan een programma Binnenstad met daarbij een planning voor de komende 6 jaar. Eén van de prioriteiten van de uitvoering Visie Binnenstad is de Aanpak Leegstand. Met de opzet beoogt de gemeente structurele leegstand in de binnenstad aan te pakken met als doel een strategische invulling van de binnenstad op de lange termijn. In 2024 zijn we gestart met ‘Volle straatjes’. Met ‘Volle Straatjes’ bouwen we aan een uitgebreid netwerk, informatie en kennisdeling en het initiëren van projecten om leegstand aan te pakken. Hiermee gaan we in 2025 verder.

A.4.3.2 We geven uitvoering aan de winkelimpuls-aanvraag

Onder voorbehoud van gunning.
In juni 2024 is er een subsidie aangevraagd bij het programma Impulsaanpak winkelgebieden (IW). Het programma richt zich op de herstructurering/transformatie van (delen van) binnenstedelijke winkelgebieden tot toekomstbestendige gebieden met een stevige sociale en economische basis. Door middel van de subsidie kunnen we in 2025 starten met de uitvoering van fysieke onderdelen in de openbare ruimte uit de Visie Binnenstad en ontwikkeling van gemeentelijk vastgoed. Concrete onderdelen zijn: vergroening van de straten, het verbeteren van de toegankelijkheid van Parkeergarage de Parade en het faciliteren van fietsparkeren door een overdekte stalling.

A.4.3.3 We stellen een afweegkader horeca, retail en supermarkten op

De afgelopen jaren zijn de beoordelingen van initiatieven op het gebied van horeca, retail en supermarkten gedaan op onder andere kwantitatieve criteria (vierkante meters). Een aantal concrete casussen hebben duidelijk gemaakt dat de kwantitatieve beoordelingscriteria niet in alle gevallen voor wenselijke uitkomsten zorgt. De insteek is om een afweegkader te maken op basis vanM kwalitatieve criteria. Het doel is dat initiatieven die van toegevoegde waarde zijn voor onze gemeente doorgang kunnen vinden. Op deze manier willen we ook bewerkstelligen dat initiatieven die niet wenselijk zijn, bijvoorbeeld vanuit oogpunt van mobiliteit, kunnen worden geweerd. In 2025 starten we met het in beeld brengen van de verschillende verzorgingsgebieden binnen de gemeente. Ook brengen we de verschillende doelgroepen in kaart. Daarnaast stellen we het Afweegkader op. We onderzoeken tenslotte in hoeverre aanpassing van het Omgevingsplan wenselijk en of nodig is.

D.4.4 DE GEMEENTE FACILITEERT EEN VEELZIJDIGE EN DUURZAME VRIJETIJDSBESTEDINGEN

A.4.4.1 We werken aan positionering

De Gemeente Bergen op Zoom wil haar unieke positie als historische en culturele stad verder versterken. Dit betekent dat we onze sterke punten (USP's) meer willen benutten om aantrekkelijker te worden voor de buitenwereld. We willen dat zowel bewoners, werknemers als toeristen aangetrokken worden door alles wat Bergen op Zoom te bieden heeft. Dit jaar moet het project in ieder geval leiden tot een duidelijke en onderscheidende positionering, een merkstrategie en een visuele identiteit. Het doel is om van Bergen op Zoom een sterk nieuw "merk" te maken.

A.4.4.2 We voeren de businesscase VVV uit

In 2024 is een businesscase opgesteld om te komen tot een efficiëntere VVV. Na een breed participatieproces met vele stakeholders is deze businesscase tot stand gekomen waarbij het doel is om tot een efficiëntere marketing uitvoeringsorganisatie te komen, die later ingezet kan worden bij de nieuwe merkstrategie. Om deze efficiency slag daadwerkelijk te maken wordt in 2025 uitvoering gegeven aan deze businesscase. Afhankelijk van de uitslag van de businesscase en eventuele complexiteit in de uitvoering zal een nieuw projectplan worden opgesteld. De wens is er om in Q4 2025 dit proces te hebben afgerond.

A.4.4.3 We implementeren het evenementenbeleid

Het nieuwe evenementenbeleid van Bergen op Zoom zal gericht zijn op het faciliteren van een breed scala aan evenementen die de stad levendig en aantrekkelijk maken. Het beleid zal erop gericht zijn om evenementen veilig te organiseren waarbij voorzien wordt in de (facilitaire) behoeften van evenementenorganisatoren. In 2025 willen wij dit beleid gaan implementeren.

A.4.4.4 We implementeren het erfgoedbeleid

De nieuwe erfgoednota (onderlegger omgevingsvisie) bevat een integrale kijk op de strategische hoofdkeuzes van beleid voor erfgoed met een tijdhorizon van tien jaar. Het betreft drie hoofdcategorieën namelijk monumentenzorg, archeologie en cultuurhistorie. De erfgoednota omvat een omschrijving van a) de hoofdlijnen van de (huidige) kwaliteit, b) de voorgenomen ontwikkelingen en c) de instandhouding (en restauratie) van het erfgoed. Ook het beleid omtrent kunstwerken in de openbare ruimte (Kidor) wordt hierin opgenomen. De focus ligt op het (be)leefbaar maken van erfgoed, met een focus op economische meerwaarde en strategische keuzes ten aanzien van de verhouding kwaliteit/kwantiteit. Oplevering Q1 2025. sen makkelijker maken, locatieprofielen (planologisch) in te richten en ondernemers mee te nemen naar een duurzaam evenementenklimaat.

A.4.4.6 We implementeren erfgoedbeleid

De nieuwe erfgoednota (onderlegger Omgevingsvisie) bevat een integrale kijk op de strategische hoofdkeuzes van beleid voor erfgoed met een tijdhorizon van tien jaar. Het betreft drie hoofdcategorieën namelijk monumentenzorg, archeologie en cultuurhistorie. De erfgoednota omvat een omschrijving van a) de hoofdlijnen van de (huidige) kwaliteit, b) de voorgenomen ontwikkelingen en c) de instandhouding (en restauratie) van het erfgoed. Ook het beleid omtrent kunstwerken in de openbare ruimte (Kidor) wordt hierin opgenomen. De focus ligt op het (be)leefbaar maken van erfgoed, met een focus op economische meerwaarde en strategische keuzes ten aanzien van de verhouding kwaliteit/kwantiteit. Oplevering Q1 2025.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Economie: functiemenging (verhouding tussen banen en woningen), als percentage	54,2 (2023)	49,4	50,0	50,4	50,9
Economie: Vestigingen (van bedrijven), aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	181,8 (2023)	137,6	145,3	151,6	163,3

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Pijlervisie economie	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Regio West-Brabant (RWB)	De Regio West-Brabant (RWB) is een alliantie van zestien gemeenten met als doel de regio te versterken en stimuleren op het gebied van onder andere economie en arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid, zorg, welzijn, onderwijs, ruimtelijke ontwikkelingen en wonen. Daarnaast is de RWB een strategische gesprekspartner voor onder andere de provincie, de nationale overheid en Europa, waar het gaat om de toekomst van de regio en beschikbare fondsen.	€ 327.700
Rewin NV	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De begroting van het Rewin maakt onderdeel uit van de Begroting RWB.	€ 263.800

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	4.422	10.011	3.929	3.021	1.859	1.859
Lasten	7.244	12.957	8.397	7.247	6.393	6.387
Totaal saldo van baten en lasten programma 4	-2.822	-2.946	-4.468	-4.226	-4.534	-4.528
Onttrekkingen aan reserves	367	857	0	0	0	0
Stortingen in reserves	1.129	1.605	321	328	0	0
Resultaat programma 4	-3.584	-3.694	-4.789	-4.554	-4.534	-4.528

TOELICHTING

Beginstand Programma 4	2025	2026	2027	2028
Baten	2.502	1.810	1.810	1.810
Lasten	-7.632	-6.714	-6.692	-6.692
Saldo	-5.130	-4.904	-4.882	-4.882
Grondbedrijf	321	328	0	0
Kapitaallasten	208	203	197	226
Overhead	151	151	151	151
Personeelskosten	-14	-12	-11	-33
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-7	7	8	8
MJOP Vastgoed	-4	-4	-4	-4
Lease auto's	-1	-1	-1	-1
Overige opbrengsten	8	8	8	8
Subtotaal	-4.468	-4.226	-4.534	-4.528
Reservemutaties grondexploitaties	-321	-328	0	0
Eindtotaal	-4.789	-4.554	-4.534	-4.528

BEGROTINGSMUTATIES

Grondbedrijf
De winstnemingen op bedrijventerrein Oude Molen worden in 2025 (€ 321.000) en 2026 (€ 328.000) in de Algemene Reserve gestort.

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 208.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.
Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Overhead
Voor 2025 wordt begroot dat 10,5 FTE werkzaam zal zijn aan de grondexploitaties. Dit is 1,1 FTE meer dan in 2024. Dit levert dit een voordeel op van € 208.000, omdat meer salaris- en overheadkosten doorbelast kunnen worden naar de grondexploitaties. Van dit voordeel komt € 151.000 op dit programma terecht.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 54.000.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd.

RESERVES

De winstnemingen op bedrijventerrein Oude Molen worden in 2025 (€ 321.000) en 2026 (€ 328.000) in de Algemene Reserve gestort.

PROGRAMMA 5 - ONDERWIJS

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Bergen op Zoom is een gemeente waar de kinderen, maar ook de kinderen van de omliggende gemeenten, goed onderwijs kunnen volgen. Het aanbod van het onderwijs is divers; van voorschoolse educatie, primair onderwijs, voortgezet onderwijs tot het MBO. Binnen het onderwijs willen we dat alle kinderen dezelfde kansen krijgen. Het onderwijs is op elkaar afgestemd in een doorlopende leerlijn en afgestemd op de behoeften van de lokale en regionale arbeidsmarkt. De scholen zijn goed onderhouden, veilig en duurzaam. Het onderwijs moet inclusief zijn en toegankelijk voor alle kinderen, passend bij hun mogelijkheden. Daarnaast wordt via volwassenenonderwijs ingezet op digitale vaardigheden en de ontwikkeling van taalvaardigheid van inwoners die de Nederlandse taal willen leren en/of verbeteren. De gemeente heeft extra aandacht voor overheidscommunicatie, om deze begrijpelijker te maken voor de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.5.1 In Bergen op Zoom zijn scholen heel, veilig, inclusief, toegankelijk en duurzaam

- A.5.1.1 We intensiveren de samenwerking met Jeugdzorg (Q1-Q4)
- A.5.1.2 We voeren het meerjarige onderwijskansenbeleid (2024-2026) uit (Q1-Q4)
- A.5.1.3 We voeren het IHP uit ((Q1-Q4)

D.5.2 In Bergen op Zoom hebben we een breed en robuust onderwijsaanbod

- A.5.2.1 We stimuleren en versterken het MBO in Bergen op Zoom (Q1-Q4)

D.5.3 In Bergen op Zoom is zo min mogelijk sprake van laaggeletterdheid bij ouders/volwassenen

- A.5.3.1 We herijken het regioplan laaggeletterdheid (Q1-Q4)
- A.5.3.2 Voor de gezinsaanpak Geletterdheid ontwikkelen we een samenhangende lokale aanpak (Q1-Q4)
- A.5.3.1 We gebruiken begrijpelijke taal (Q1-Q4)

D.5.1 IN BERGEN OP ZOOM ZIJN SCHOLEN HEEL, VEILIG, INCLUSIEF, TOEGANKELIJK EN DUURZAAM

A.5.1.1 We intensiveren de samenwerking met Jeugdzorg (Q1-Q4)

De verantwoordelijkheid voor de inclusieve en toegankelijke school ligt in de eerste plaats bij de schoolbesturen. De samenwerkingsverbanden zijn verantwoordelijk voor het bieden van onderwijskundige ondersteuning in het kader van passend onderwijs.

Ook in 2025 trekken de jeugdprofessionals en leerplichtambtenaren samen op in de schoolondersteuningsteams (SOT) om (complexe) casuïstiek te bespreken.
In 2025 implementeren we de herziene uitwerking van het Thuiszitterspact. Dit document vormt de rode draad met afspraken over hoe we met de samenwerkingspartners in West-Brabant willen omgaan met thuiszitten; allereerst om dit te voorkomen en ook om thuiszitten te bestrijden.

A.5.1.2 We voeren het meerjarige onderwijskansenbeleid (2024-2026) uit (Q1-Q4)

Voor de beleidsperiode 2024-2026 zijn nieuwe accenten gelegd voor het uitvoeren van het landelijk Onderwijskansenbeleid (OKB). De gemeente ontvangt voor het OKB jaarlijks een specifieke doeluitkering. Het grootste deel daarvan gaat naar aanbieders van voorschoolse educatie. De aanbieders krijgen een subsidiebedrag gebaseerd op de kinderopvangtoeslag en een aanvullende gemeentelijke vergoeding. Ouders betalen een eigen bijdrage die naar draagkracht wordt vastgesteld. Jaarlijks wordt de subsidie vastgesteld op basis van de werkelijk aangeboden uren voorschoolse educatie. We realiseren peuterplaatsen en plaatsen Voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

Het resterende deel van het budget wordt besteed aan activiteiten die ten goede komen aan onderwijskansscholen. We ontwerpen en passen nieuwe criteria toe voor de subsidie die aan scholen wordt verleend ten behoeve van schakelklassen/ onderwijstijdverlenging. Daarnaast verlenen we subsidies aan de Bibliotheek West-Brabant, WijZijn, Thuiszorg West-Brabant en nieuwkomersonderwijs PO.

A.5.1.3 We voeren het IHP uit (Q1-Q4)

In het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is de toekomstige behoefte aan uitbreiding en of nieuwbouw geïnventariseerd en vastgelegd in een meerjarenplanning. De geïnventariseerde projecten worden jaarlijks geactualiseerd op basis van de nieuwste leerlingenprognoses, bouwtechnische eisen, onderwijskundige eisen, de actuele normvergoeding en aangevuld met een nieuwe jaarschijf.
De totale kosten worden geïndexeerd en vastgelegd in het investeringsprogramma IHP.
Om de aanpassingen van het IHP te kunnen beoordelen moet ieder jaar diverse informatie worden opgevraagd en uitgezocht. Voor nieuwe aanvragen is onderzoek nodig over de beschikbare en gewenste capaciteit van onderwijsgebouwen. Te denken valt aan bouwkundige inspecties, taxaties, onderzoek naar alternatieve huisvestingsmogelijkheden en uitwerking van de financiële consequenties hiervan.
Tweemaal per jaar vindt er een breed bestuurlijk overleg plaats over de onderwijshuisvesting en de daarbij van toepassing zijnde ontwikkelingen (het zogenaamde voorjaar- en najaarsoverleg) waarin ook informatie wordt verstrekt over de voortgang van de projecten.

D.5.2 IN BERGEN OP ZOOM HEBBEN WE EEN ROBUUST ONDERWIJSAANBOD

A.5.2.1 We stimuleren en versterken het MBO in Bergen op Zoom (Q1-Q4)

In 2025 voeren we de aangenomen motie “Bergen op Zoom onderwijsstad” uit door o.a. in samenwerking met de onderwijsinstelling Curio het MBO in Bergen op Zoom te versterken.

In 2025 faciliteren we Curio om samen met het bedrijfsleven pilots te ontwikkelen ter versterking van de MBO-opleidingen in Bergen op Zoom. In dit kader wordt uitvoering gegeven aan hetgeen ten aanzien van deze ambitie is opgenomen in de Pijlervisie Economie.

D.5.3 IN BERGEN OP ZOOM IS ZO MIN MOGELIJK SPRAKE VAN LAAGGELETTERDHEID BIJ OUDERS/VOLWASSENEN

A.5.3.1 We herijken het regioplan laaggeletterdheid (Q1-Q4)

Binnen de arbeidsmarktregio West-Brabant gaan we in 2025 toewerken naar een nieuw regioplan. In dit plan beschrijven we, de gemeenten binnen de arbeidsmarktregio, hoe wij de komende vier jaar volwasseneducatie willen inzetten bij de aanpak van laaggeletterdheid in onze regio. Aanvullend zullen we een lokaal uitvoeringsplan opstellen.

A.5.3.2 Voor de gezinsaanpak Geletterdheid ontwikkelen we een samenhangende lokale aanpak (Q1-Q4)

Vanaf 2025 hebben gemeenten de regierol in de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid, een onderdeel van de aanpak Laaggeletterdheid. Dat gemeenten deze rol pakken is belangrijk, want de Gezinsaanpak vraagt om een goed aangestuurde netwerksamenwerking van alle betrokken partners. Daarom zijn we in 2024 met voorbereidingen gestart om samen met de verschillende partners (18- en 18+) tot een samenhangende lokale aanpak te komen. In 2025 werken we verder aan deze aanpak.

A.5.3.3 We gebruiken begrijpelijke taal (Q1-Q4)

In 2025 blijven we aandacht vragen voor duidelijke taal. Hiervoor hebben we in september 2023 een actieweek georganiseerd om meer bewustwording te creëren binnen onze organisatie. In 2025 wordt weer een actieweek uitgevoerd. Inmiddels zijn diverse instrumenten en methodes ontwikkeld voor onze medewerkers om hen te helpen bij het vereenvoudigen van taal. Wat maakt dat sinds september 2023 verschillende brieven, beschikkingen en folders herschreven zijn in begrijpelijke taal. We gaan ook in 2025 deze hulpmiddelen regelmatig onder de aandacht brengen.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Absoluut verzuim, per 1.000 leerlingen	4,2 (2022)	2,6	1,6	5,3	8,4
Relatief verzuim, per 1.000 leerlingen	24 (2022)	-	16	21	25
Voortijdige schoolverlaters zonder Startkwalificatie (vsv'ers) (percentage)	1,9 (2021)	2,0	2,1	3,2	2,2

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website: www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Onderwijsagenda Brabantse Wal 2019-2022	2019
Onderwijskansenplan 2024-2026	2023
Verordening bekostiging leerlingenvervoer	2022
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	2015
LMC Uitvoeringsplan West-Brabant West 2021-2025	2021
Herziene Uitwerkingspact	2024
Beleidsregels last onder dwangsom bij handhaving van de Leerplicht 1969	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Leerplicht regionaal bureau	Regionale centrale leerling-administratie; centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) ten behoeve van betere controle op voortijdige schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg en Veiligheidspartners.	€69.026

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	4.498	4.810	4.885	4.200	4.200	4.200
Lasten	12.824	13.282	14.470	14.045	14.389	14.576
Totaal saldo van baten en lasten programma 5	-8.326	-8.472	-9.585	-9.845	-10.189	-10.376
Onttrekkingen aan reserves	0	90	0	0	0	0
Stortingen in reserves	90	0	0	0	0	0
Resultaat programma 5	-8.416	-8.382	-9.585	-9.845	-10.189	-10.376

TOELICHTING

Beginstand Programma 5	2025	2026	2027	2028
Baten	3.760	3.762	3.762	3.762
Lasten	-13.176	-13.443	-13.635	-13.635
Saldo	-9.416	-9.681	-9.872	-9.872
Kapitaallasten	247	256	103	-78
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-346	-349	-347	-347
Personeelskosten	-47	-48	-49	-55
Overige mutaties	-23	-23	-23	-23
Eindtotaal	-9.585	-9.845	-10.189	-10.376

BEGROTINGSMUTATIES

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 247.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.
Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen nu de lasten met € 346.000 toe in 2025.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 47.000.

PROGRAMMA 6 - SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur tot Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)leefstad. Bij sport en cultuur blijven de huidige financiële kaders leidend. Op de inhoudelijke kaders is bijsturing mogelijk. Daarbij betrekken we sportclubs, sportverenigingen, culturele verenigingen- en makers om tot een goede en gelijkwaardige samenwerkingsrelatie en aanpak te komen. Met als uitgangspunt gezond leven, het stimuleren van bewegen, cultuurdeelname en cultuureducatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.6.1 Bergen op Zoom heeft een toekomstbestendige sport infrastructuur

- A.6.1.1 We implementeren de maatregelen die voortkomen uit de Businesscase Sport (Q1-Q4)
- A.6.1.2 We zorgen ervoor dat sport en bewegen voor alle inwoners (een leven lang) zoveel mogelijk toegankelijk is (Q1-Q4)
- A.6.1.3. Met het lokaal Sportakkoord leveren we een bijdrage aan de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (Q1-Q4)
- A.6.1.4 Met de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) leveren we een bijdrage aan de uitvoering van het GALA (Q1-Q4)
- A.6.1.5. We herijken het uitvoerend sportbeleid op basis van de vastgestelde Pijlervisie (Q1-Q4)

D.6.2 Bergen op Zoom heeft een toekomstbestendige culturele infrastructuur

- A.6.2.1 Uitvoering businesscases CKB en Markiezenhof (Q1-Q4)
- A.6.2.2 We realiseren het (ver)bouwen van de bouwkoten en formaliseren de subsidierelatie met de bouwclubs (Q1-Q4)
- A.6.2.3 We herijken het uitvoerend cultuurbeleid op basis van de vastgestelde pijlervisies (Q1-Q4)
- A.6.2.4 We stimuleren cultuurdeelname en cultuureducatie via o.a. Gezond Actief Leven Akkoord (GALA) en cultuursubsidies (going concern) (Q1-Q4)
- A.6.2.5 We zorgen ervoor dat de bibliotheek toegankelijk blijft voor alle inwoners (Q1-Q4)

D.6.1 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN TOEKOMSTBESTENDIGE SPORT INFRASTRUCTUUR

A.6.1.1 We implementeren de maatregelen die voortkomen uit de Businesscase Sport (Q1-Q4)

Met de uitvoering van de businesscase sport zijn we erin geslaagd de uitgaven per inwoner aan sport terug te brengen naar het landelijk gemiddelde. Onderdeel van de businesscase was het toekomstbestendiger maken van het beheer en de exploitatie van de buitensportaccommodaties. In het derde kwartaal van 2024 is het besluit genomen de taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van het beheer en onderhoud te normaliseren. We houden ons aan de rol van eigenaar en verhuurder en handelen hiernaar. Om tot deze situatie te komen moet er een aantal maatregelen genomen worden zoals: het realiseren van Led-veldverlichting, afbouwen van vergoedingen voor verantwoordelijkheden die des huurders zijn, het opstellen van huurovereenkomsten en het vaststellen van bijbehorende demarcatielijsten tussen huurder en eigenaar. Deze gaan we vanaf 1 januari 2025 implementeren waarbij rekening gehouden wordt met overgangstermijnen. Toekomstbestendigheid, veiligheid en duurzaamheid zijn hierbij belangrijke thema's. Bij de uitvoering van de businesscase is geconstateerd dat vraag en aanbod naar (buiten)sportaccommodaties in balans is. We plegen inzet om dit aanbod kwantitatief en kwalitatief op orde te houden.

A.6.1.2 We zorgen ervoor dat sport en bewegen voor alle inwoners (een leven lang) zoveel mogelijk toegankelijk is (Q1-Q4)

Naast het traditionele sportaanbod, hebben we ook aandacht voor de ongeorganiseerde sport. Vanuit het perspectief van een gezonde leefomgeving, gaan we aan de slag met een beweegvriendelijke omgeving en wordt onderzocht welke plekken en verbindingsroutes in de openbare ruimte beweegvriendelijker ingericht kunnen worden. Hiervoor sluiten we in een vroeg(er) stadium aan bij ruimtelijke plannen en de woningbouwopgave.

A.6.1.3. Met het lokaal Sportakkoord leveren we een bijdrage aan de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (Q1-Q4)

Met het lokaal Sportakkoord leveren we een bijdrage aan de uitvoering van het GALA.
We zetten in op het bevorderen van sport- en beweegactiviteiten en programma's die bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling, sociale verbondenheid en fysieke en geestelijke gezondheid. Samenwerking tussen de domeinen sport, cultuur, zorg en welzijn biedt daarbij veel kansen. Op deze manier bereiken we samen een breder publiek met aandacht voor kwetsbare doelgroepen. We leveren daarmee een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken, zoals het terugdringen van gezondheidsachterstanden, armoede en eenzaamheid.

A.6.1.4 Met de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) leveren we een bijdrage aan de uitvoering van het GALA (Q1-Q4)

Middels de BRC geven we uitvoering aan het sportbeleid. De combinatiefunctionarissen dragen zorg voor wijkgericht (naschools) sportaanbod. Zij leggen verbindingen tussen sport, onderwijs, cultuur en andere maatschappelijke organisaties. Daarnaast richten zij zich op het ondersteunen van het verder professionaliseren van verenigingen. Met deze activiteiten zorgen zij ervoor dat meer kinderen, jongeren en volwassenen deelnemen aan sport en bewegen. Daarbij wordt gewerkt aan sterke (sport)aanbieders waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is.

A.6.1.5. We herijken het uitvoerend sportbeleid op basis van de vastgestelde Pijlervisie (Q1-Q4)

Met de pijlervisie hebben wij een strategisch en tactisch kader ontwikkeld dat de richting geeft aan toekomstige acties en beleidsmaatregelen op o.a. bewegen en sport. In 2025 maken wij een verdere vertaling van de pijlervisies naar beleid en uitvoering.

D.6.2 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN TOEKOMSTBESTENDIGE CULTURELE INFRASTRUCTUUR

A.6.2.1 Uitvoering businesscases CKB en Markiezenhof (Q1-Q4)

De taakstelling van 1,9 miljoen euro op cultuur moet leiden tot een duurzame en toekomstbestendige culturele infrastructuur. In 2023 hebben we daarvan 0,5 miljoen euro gerealiseerd door de ontvlechting van Theater de Maagd in een nieuwe zelfstandige organisatie. In 2024 is binnen de businesscases CKB en Markiezenhof gewerkt aan de ondernemings- en verzelfstandigingplannen voor beide organisaties. In 2025 richten wij ons op de verdere implementatie en invulling van de resterende taakstelling van 1,4 miljoen euro voor het CKB en het Markiezenhof.

A.6.2.2 We realiseren het (ver)bouwen van de bouwkoten en formaliseren de subsidierelatie met de bouwclubs (Q1-Q4)

Op het moment wordt gewerkt aan de realisatie van de ver- en nieuwbouw van de Bouwkoten op locatie Konterscherp, Halwana, Loods III en Stadsschuur in Bergen op Zoom. Het gebruik van de bouwkoten in de nieuwe situatie moet worden

geformaliseerd. Voor de nieuwe situatie is het uitgangspunt dat er huur wordt gerekend en dat er subsidie verleend kan worden op basis van geleverde prestaties of activiteiten. Het is de bedoeling dat dit in Q3/Q4 2024 wordt geformaliseerd. Realisatie van de nieuw/verbouw is vanaf Q4 2024 tot en met Q4 2025.

A.6.2.3 We herijken het uitvoerend cultuurbeleid op basis van de vastgestelde pijlervisies (Q1-Q4)

Met de pijlervisies hebben wij een strategisch en tactisch kader ontwikkeld dat de richting geeft aan toekomstige acties en beleidsmaatregelen op o.a. cultuur. In 2025 maken wij een verdere vertaling van de pijlervisies naar beleid & uitvoering.

A.6.2.4 We stimuleren cultuurdeelname en cultuureducatie via o.a. Gezond Actief Leven Akkoord (GALA) en cultuursubsidies (going concern) (Q1-Q4)

Ook in 2025 bevorderen we cultuurdeelname en cultuureducatie via o.a. het GALA en cultuursubsidies. Het GALA helpt ons de gezondheid en het welzijn van inwoners te verbeteren door hen te betrekken bij culturele activiteiten. Daarbij zorgen wij o.a. via de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) voor wijkgericht (naschools) cultuuraanbod. De BRC legt verbindingen tussen sport, onderwijs, cultuur en andere (maatschappelijke) organisaties. Daarnaast richt de regeling zich op het ondersteunen van het verder professionaliseren van verenigingen. Verder blijven onze cultuursubsidies een essentieel instrument om lokale culturele en cultuurhistorische initiatieven te ondersteunen. Hierdoor kunnen we een breed scala aan culturele en cultuurhistorische activiteiten aanbieden en cultuurdeelname bevorderen.

A.6.2.5 We zorgen ervoor dat de bibliotheek toegankelijk blijft voor alle inwoners (Q1-Q4)

Bibliotheken zijn er niet alleen om boeken uit te lenen. Volgens de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (Wsob) bekleedt de bibliotheek de volgende 5 maatschappelijke functies: kennis & informatie beschikbaar stellen, mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie, het stimuleren van lezen voor jong, oud en anderstaligen, het organiseren van ontmoetingen en debatten en als laatste het kennis laten maken met kunst en cultuur. Vanaf 2026 gaat de gewijzigde Wsob in, die stelt dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor voldoende en volwaardige bibliotheken.
De Bibliotheek West-Brabant is in verband met inflatie en stijging van de CAO-lonen voor een financiële uitdaging komen te staan. De Bibliotheek West-Brabant heeft een conceptbegroting voor 2025 aangeleverd waarin staat opgenomen wat er aan middelen nodig is om de huidige activiteiten voort te zetten.

Op 21 mei 2024 heeft het college de opdracht gegeven tot het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijke verhuizing van de bibliotheek. Het onderzoek moet uitwijzen of een (deels) maatschappelijke/culturele invulling zoals de bibliotheek tot de mogelijkheden behoort.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Het aantal niet sporters, uitgedrukt in een percentage	46,4 (2022)	52,7	-	52,4	Nog niet bekend

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsplan Museum Het Markiezenhof 2018-2023	2017
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024
Beleidsregels Cultuur	2024
Doorontwikkeling Binnenschelde 'Boulevard in Beweging'	2014
Uitvoeringsprogramma Materieel Erfgoed	2015
Visie Materieel erfgoed	2013

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Sportbedrijf Bergen op Zoom B.V.	Het Sportbedrijf Bergen op Zoom is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van twee zwembaden en de gemeentelijke binnensportaccommodaties (3 gymzalen en 4 sporthallen). Het is een belangrijke partner bij de uitvoering van het sportbeleid.	€ 3.243.458
GR West-Brabants Archief (GR WBA)	Via de GR bereiken we dat de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden tegen beheersbare kosten worden uitgevoerd.	€725.083

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	6.224	6.038	5.291	4.689	4.904	4.904
Lasten	22.196	21.767	20.875	20.062	20.140	20.038
Totaal saldo van baten en lasten programma 6	-15.972	-15.729	-15.584	-15.373	-15.236	-15.133
Onttrekkingen aan reserves	1.289	865	1.458	1.263	177	177
Stortingen in reserves	343	2.571	0	0	0	0
Resultaat programma 6	-15.026	-17.435	-14.125	-14.110	-15.059	-14.956

TOELICHTING

Beginstand Programma 6	2025	2026	2027	2028
Baten	4.770	4.595	4.987	4.987
Lasten	-18.022	-17.514	-18.960	-18.956
Saldo	-13.252	-12.919	-13.973	-13.969
Taakstelling	-1.292	-1.263	0	0
Personeelskosten	-604	-608	-612	-654
Groot onderhoud buitensport accommodaties	-374	-345	914	914
Aanpassing taakstelling	374	345	-1.038	-1.038
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-179	-172	-199	-199
Groot onderhoud gebouwen	-161	-161	-161	-161
Kapitaallasten	74	-244	16	137
Lease auto's	-20	-20	-20	-20
Overhevelingen	-17	0	0	0
Overige mutaties	13	13	13	13
RVU voorziening	4	2	0	0
Overige opbrengsten	0	0	0	21
Subtotaal	-15.434	-15.373	-15.059	-14.956
Dekking taakstelling tlv algemene reserve	1.292	1.263	0	0
Overhevelingen uit algemene reserve	17	0	0	0
Eindtotaal	-14.125	-14.110	-15.059	-14.956

BEGROTINGSMUTATIES

Taakstelling
In de begroting 2025 wordt de algemene taakstelling op programma 6 structureel ingevuld vanaf 2027. Voor de korte termijn (2025 en 2026) verwachten we de taakstelling niet op te kunnen vangen binnen programma 6. In zowel 2025 en 2026 wordt € 1,3 miljoen onttrokken aan de algemene reserve om ook in die jaren de taakstelling in te vullen.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 604.000.

Groot onderhoud buitensport accommodaties
Vanaf 2025 willen we gaan werken met een voorziening voor het groot onderhoud van de buitensport accommodaties (niet zijnde de gebouwen/kleedlokalen). Hiervoor is een nieuw MJOP opgesteld. Tot nu waren de bedragen voor groot onderhoud die in een jaar nodig waren in de betreffende jaarschijf opgenomen. Hierdoor schommelde de omvang van deze post behoorlijk. Door vanaf 2025 met een voorziening te gaan werken kunnen we jaarlijks een gelijke storting opnemen. Deze bedraagt € 730.000 per jaar. In 2025 zorgt dit voor een nadeel van € 374.000. In de jaren 2027 en 2028 hebben we een voordeel van € 914.000.

Aanpassing taakstelling
Door een voorziening voor groot onderhoud buitensport accommodaties in te stellen zorgt dit voor een egaliserende werking op de begroting. Met het voordeel van € 914.000 in 2027 kunnen we de taakstelling structureel invullen vanaf 2027, op een manier die de sportclubs geen pijn doet. Voor de korte termijn (2025 en 2026) verwachten we de taakstelling niet op te kunnen vangen binnen programma 6. Bij het 2e Concernbericht 2024 wordt voorgesteld om € 2,5 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve, zodat de algemene reserve benut kan worden om ook in die jaren de taakstelling in te vullen.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd.

Groot onderhoud gebouwen
Op basis van actualisatie van het MJOP dient de storting in de

voorziening groot onderhoud gebouwen met € 161.000 te worden verhoogd.

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 74.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.
Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Overheveling: kunst in openbare ruimte
Voor kunst in Openbare Ruimte was voor 2024 een extra bedrag voor achterstallig onderhoud opgenomen. Niet alles hiervan wordt in 2024 al benut. Met de reeds beschikbare middelen in de begroting 2025 is in het 2e concernbericht voorgesteld een bedrag van € 17.000 over te hevelen naar 2025.

RESERVES

In de begroting 2025 wordt de algemene taakstelling op programma 6 structureel ingevuld vanaf 2027. Voor de korte termijn (2025 en 2026) verwachten we de taakstelling niet op te kunnen vangen binnen programma 6. In zowel 2025 en 2026 wordt € 1,2 miljoen onttrokken aan de algemene reserve om ook in die jaren de taakstelling in te vullen.

PROGRAMMA 7 - WMO EN JEUGD

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven.
In 2024 wordt de Pijlervisie uitgewerkt in een uitvoeringsagenda waarmee we de transformatie van het sociaal domein verder vorm en inhoud geven. Naar verwachting zal dit een forse claim leggen op de uitvoeringskracht van de organisatie. De exacte uitwerking hiervan kan pas plaatsvinden nadat de uitvoeringsagenda is gemaakt. Ten tijde van het opstellen van deze tekst is deze niet beschikbaar.

(Deze doelstelling raakt ook paragraaf 8)

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

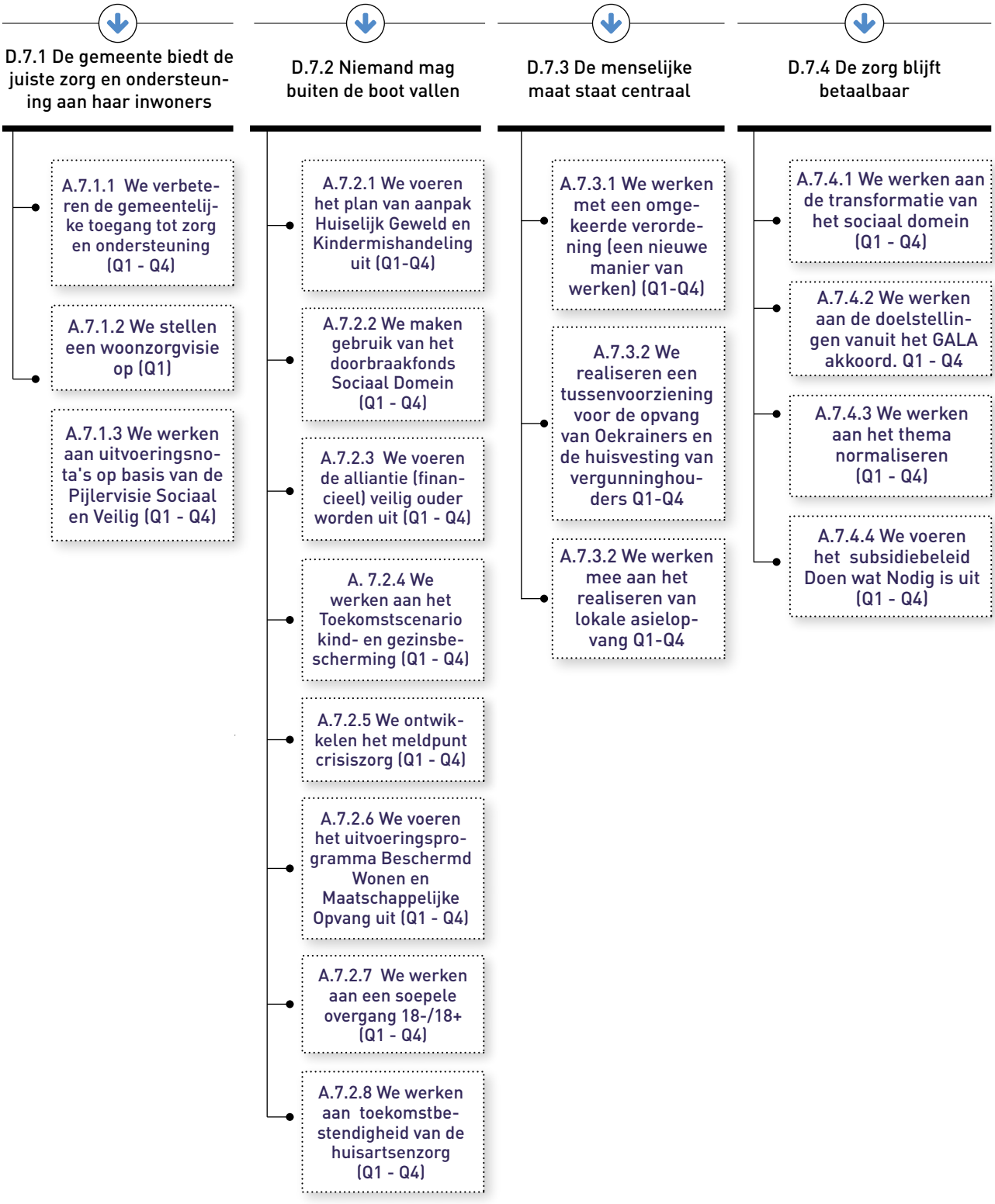

D.7.1 DE GEMEENTE BIEDT DE JUISTE ZORG EN ONDERSTEUNING AAN HAAR INWONERS

A.7.1.1 We verbeteren de gemeentelijke toegang tot zorg en ondersteuning (Q1-Q4)

Als gemeente hebben wij de taak om te zorgen dat alle inwoners naar vermogen meedoen in de samenleving. Voor inwoners die dat niet uit zichzelf kunnen, moeten we passende ondersteuning bieden. De vraag om ondersteuning in het sociaal domein neemt sinds een aantal jaar (substantieel) toe en wordt bovendien steeds complexer. Dit vraagt om een andere manier van werken en andere vormen van ondersteuning. We passen hier ook onze toegang op aan. In 2024 zijn we met een project hiervoor gestart. Dit zetten we in 2025 voort. Hiermee werken we ook aan de uitvoering van het landelijke toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, waarin is opgenomen dat we sterke lokale teams moeten organiseren. De verbeterde toegang tot zorg en ondersteuning is ook onderdeel van de bredere transformatie van het sociaal domein. Hierbij kijken we op welke wijze het sociaal domein beter georganiseerd en gefinancierd kan worden. Zie hiervoor paragraaf A.7.4.1.

A.7.1.2 We stellen een woonzorgvisie op (Q1)

In 2024 zijn we – samen met gemeenten, woningcorporaties, zorg- en welzijnspartijen en andere stakeholders – het traject gestart om te komen tot een Regionale Woonzorgvisie. Hiervoor is eerst een woonzorganalyse uitgevoerd om het aanbod, de vraag en de mismatch/ ontwikkelvraagstukken in kaart te brengen. Vervolgens is er in diverse sessies met de betrokken partijen gesproken over de uitdagingen en de visie hierop. Dit wordt verder uitgewerkt in een Regionale Woonzorgvisie, die we in het voorjaar 2025 aan de gemeenteraad willen aanbieden.

A.7.1.3 We werken aan uitvoeringsnota's op basis van de Pijlervisie Sociaal en Veilig (Q1-Q4)

Op basis van de vastgestelde Pijlervisie Sociaal en Veilig starten we met het opstellen van de uitvoeringsnota's. Waar de Pijlervisie een document op tactisch niveau is, geven de uitvoeringsnota's op thematische wijze weer, hoe we de doelstellingen vanuit de Pijlervisie omzetten in de uitvoering. Concern breed dient bepaald te worden hoe een dergelijke uitvoeringsnota eruit komt te zien.

D.7.2 NIEMAND MAG BUITEN DE BOOT VALLEN

A.7.2.1 We voeren het plan van aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling uit (Q1-Q4)

In 2023 is het Plan van Aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vastgesteld. Dit evalueren we en voeren we in 2025 uit. We evalueren en monitoren de implementatie van de meldcode. Er wordt ingezet op deskundigheidsbevordering voor alle medewerkers die werken met de meldcode.

A.7.2.2 We maken gebruik van het doorbraakfonds sociaal domein (Q1-Q4)

Sinds enkele jaren maken we gebruik van het Doorbaakfonds Sociaal Domein wanneer er binnen onze reguliere vormen van ondersteuning geen oplossing gevonden kan worden voor de problemen van een inwoner.

A.7.2.3 We voeren de alliantie (financieel) veilig ouder worden Brabantse-Wal uit (Q1-Q4)

Het doel van de Brabantse Wal Alliantie is om bewustwording te vergroten van het financieel veilig ouder worden, zowel onder inwoners als onder mantelzorgers, (semi-) professionals en vrijwilligers die met ouderen werken. Daarnaast wordt de samenwerking tussen de deelnemende partijen versterkt en wordt samen verkend welke rol de diverse partijen kunnen vervullen bij preventie, vroeg signalering en de aanpak van financieel misbruik. Er worden vier keer per jaar themabijeenkomsten georganiseerd, waarbij aan de opgestelde doelen wordt gewerkt.

A.7.2.4 We werken aan het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (Q1-Q4)

Als het thuis onveilig is, dan is er hulp, ondersteuning en bescherming nodig. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is een nieuwe manier van werken waarbij hulp eerder komt en beter aansluit bij het gezin. In 2025 werken we aan het toekomstscenario kind en gezinsbescherming op zowel lokaal als regionaal niveau. Dit omvat onder andere de uitvoering van de pilot veiligheidsteams, waarin we de oprichting en werking van één regionaal veiligheidsteam beproeven, zoals voorgeschreven in het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en het realiseren van sterke lokale teams.

A.7.2.5 We ontwikkelen het Meldpunt crisiszorg (Q1-Q4)

Het meldpuntcrisiszorg is in doorontwikkeling. In 2024 zijn diverse scenario's onderzocht. In 2025 implementeren we het gekozen scenario in de regio.

A.7.2.6 We voeren het uitvoeringsprogramma Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang uit (Q1-Q4)

Op 30 maart 2023 is de regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang door de gemeenteraad vastgesteld. Ter uitvoering daarvan is een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geüpdatet en gedeeld. In 2025 continueren wij met de regiogemeenten de uitvoering

van het uitvoeringsprogramma van de regiovisie. Een van de pijlers in 2025 is de ontwikkeling van Skaeve Huse in de regio. Skaeve Huse zijn sobere eenpersoons vrijstaande wooneenheden gelegen op een locatie buiten een woonwijk waar ook ruimte is voor sociaal beheer door professionals.
Naast de ontwikkelingen binnen het uitvoeringsprogramma hebben wij op dit moment te maken met inwoners die op straat verblijven waarbij sprake is van een huisvestingsproblematiek gecombineerd met verslaving en/of psychiatrie. Er is sprake van een ontbrekend/dekkend zorgaanbod in de regio voor deze groep. In samenwerking met betrokken partijen, zoals de zorgverzekeraars, zorgkantoor en zorgaanbieders zijn wij in gesprek met als doel om een passend domein overstijgend zorgaanbod te ontwikkelen. Rand-voorwaardelijk is dat alle partijen hierin samenwerken en hun verantwoordelijkheid nemen voor de aanpak van deze problematiek.

A.7.2.7 We werken aan een soepele overgang 18-/18+ (Q1-Q4)

We willen een soepelere overgang voor jongeren van 18- naar 18+ realiseren, zodat ze goed voorbereid en begeleid naar zelfstandigheid groeien. In 2025 brengen we de knelpunten in kaart en ontwikkelen we een actieplan om deze aan te pakken.

Daarnaast implementeren we in 2025 het toekomstplan voor jeugdigen die jeugdhulp ontvangen.

A.7.2.8 We werken aan toekomstbestendigheid van de huisartsenzorg (Q1-Q4)

De huisartsenzorg is primair een verantwoordelijkheid van de zorgverzekeraars. In onze regio zijn dit CZ en VGZ. Maar het zijn onze inwoners die er last van hebben wanneer de huisartsenzorg niet optimaal is. We hebben al jaren te maken met een tekort aan huisartsen in onze regio. Door het faillissement van CoMed is dit in een heel ander daglicht komen te staan, nu ca. 7.000 inwoners van Bergen op Zoom geen vaste huisarts (in onze gemeente) hebben. We voeren al enige tijd gesprekken met de verschillende huisartsencorporaties over dit probleem. Daarnaast hebben de zorgverzekeraars ons eveneens gevraagd om mee te denken over dit probleem. Wij blijven ons hier uiteraard hard voor inzetten en focussen ons niet alleen op lokaal niveau, maar vragen ook op regionaal en landelijk niveau aandacht voor deze problematiek. Tegelijkertijd blijven we wel benadrukken dat de oplossing primair een verantwoordelijkheid van de zorgverzekeraars is.

D.7.3 DE MENSELIJKE MAAT STAAT CENTRAAL

A 7.3.1 We werken met een omgekeerde verordening (een nieuwe manier van werken) (Q1-Q4)

Op basis van de in 2024 opgestelde omgekeerde verordening, starten we in 2025 met een traject gericht op houding en gedrag om de medewerkers mee te nemen en te ondersteunen in hun werkwijze. Het hebben van een integrale verordening is namelijk alleen zinvol als er ook gedacht en gewerkt wordt volgens de uitgangspunten van het integraal werken en de omgekeerde toets.

A 7.3.2 We realiseren een tussenvoorziening voor de opvang van Oekraïners en de huisvesting van vergunninghouders (Q1-Q4).

Voor de opvang van Oekraïners en de huisvesting van vergunninghouders werken we in 2025 aan de realisatie van een of meerdere tussenvoorzieningen c.q. doorstroomlocaties.

De opgave om Oekraïners op te vangen neemt nog steeds in omvang toe, omdat de oorlog blijft voortduren en steeds meer mensen vluchten. De huidige Oekraïense opvanglocaties hebben een beperkte levensduur en zijn niet geschikt voor langdurige opvang. We zetten in 2025 ook in op het kunnen huisvesten van vergunninghouders in deze tussenvoorziening, conform de wettelijke taakstelling die de provincie monitort.

A 7.3.3 We werken mee aan het realiseren van lokale asielopvang (Q1-Q4).

We geven daarmee invulling aan de bestuursovereenkomst met het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Hierin is overeengekomen dat het COA in onze gemeente vijf jaar lang opvang mag verlenen, aan vergunninghouders en asielzoekers in afwachting van een verblijfsvergunning en/of huisvesting.

D.7.4 DE ZORG BLIJFT BETAALBAAR

A.7.4.1 We werken aan de transformatie van het sociaal domein (Q1-Q4)

Het adviesrapport uit 2024 van RadarAdvies over de organisatie- en bekostigingswijze van ons sociaal domein geeft ons concrete stappen die we kunnen zetten om het sociaal domein nog verder te transformeren. We weten dat dit een meerjarig proces is dat verdeeld is over verschillende onderdelen van het sociaal domein en dat er veel bij komt kijken. De eerste stappen naar aanleiding van dit rapport zetten we in 2025. Dit doen we vanuit het project “Doorontwikkeling integrale toegang Sociaal Domein” waarbinnen verschillende deelprojecten vallen. We doen dit niet alleen, maar samen met onze maatschappelijke partners. Zij zijn de motor waar ons sociaal domein op draait. Dat betekent dat we hen in positie brengen

om het voortouw te nemen. En dit betekent ook dat er keuzes gemaakt moeten worden. Keuzes over de manier waarop we het sociaal domein in de toekomst gaan organiseren en hoe we het sociaal domein gaan bekostigen. Keuzes over inkoop versus subsidiëring horen hier ook bij. Om geïndiceerde zorg te voorkomen, versterken we het voorliggend veld. De doorontwikkeling van de wijkcentra en het wijkgericht werken is hier onderdeel van, op basis van het plan dat eind 2024 is vastgesteld.

A.7.4.2 We werken aan de doelstellingen vanuit het GALA-akkoord (Q1-Q4)

We zijn in 2023 gestart met het plan van aanpak GALA en geven hier uitvoering aan in 2024, 2025 en 2026. O.a. via een subsidieregeling GALA worden initiatieven ondersteund gericht op preventie door stimulering van een gezond en actief leven, het versterken van de sociale basis en het verstevigen van de verbinding tussen het zorg- en sociaal domein door uitvoering te geven aan de ketenaanpakken. Deze middelen zijn overwegend tijdelijk van aard en op enkele onderdelen (bijvoorbeeld voor Eenzaamheid en Mentale Gezondheid) maar tot en met 2025 beschikbaar. Voor initiatieven die met tijdelijke GALA-middelen worden ondersteund wordt in 2025 onderzocht of en hoe borging kan plaatsvinden, passend binnen de transformatie van zorg naar welzijn. Ook de IZA middelen (regionale middelen) zijn niet structureel. De regionale preventieve themalijnen zijn:

- Kwetsbare ouderen nu en in de toekomst
- Mentale gezondheid
- Kansrijk opgroeien
- Leefstijl/leefomgeving en kansengelijkheid
- Druk op de eerste lijn
- Spoedeisende zorg

A.7.4.3 We werken aan het thema normaliseren (Q1-Q4)

In 2025 implementeren we de aanbevelingen uit het regionale adviesplan van de jeugdhulpregio West-Brabant West. Het plan adviseert om normaliseren mee te nemen in bestaande projecten, het voorliggend veld te versterken en een gedragsverandering bij alle betrokkenen te realiseren.

A.7.4.4 We voeren het subsidiebeleid Doen wat Nodig is uit (Q1-Q4)

We voeren het subsidiebeleid 'Doen wat Nodig is' uit. Subsidies worden alleen verleend aan activiteiten die bijdragen aan de hierin genoemde maatschappelijke opgaven en speer- en uitgangspunten. De gepauzeerde bezuiniging van € 500.000 in 2024 vanuit het amendement Pauzeknop Voorliggend Veld voeren we in 2025 door. Dit zal naar verwachting veel druk leggen op onze partners in het voorliggend veld. Door een andere manier van werken verwachten we op termijn minder inzet op Wmo maatwerk, maar dit rendeert pas op langere termijn. Concreet betekent deze taakstelling dat we in 2025 € 1,5 miljoen minder kunnen besteden aan het voorliggend veld dan we in 2024 gedaan hebben, aangezien er in 2024 ruim €1 miljoen meer subsidie is verstrekt dan de hoogte van het subsidieplafond.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Jongeren met een delict voor de rechter (% van 12 t/m 21-jarigen)	1 (2022)	1	1	1	-
Kinderen in een uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6 (2022)	9	9	9	-
Werkloze jongeren (% van 16 t/m 22-jarigen)	1 (2022)	2	2	1	-
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	13,5 (2023)	13,8	16,5	17,4	17,8
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,1 (2023)	1,1	1,2	1,1	1,0
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,3 (2023)	0,4	0,4	0,3	0,2
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)	700 (2023)	-	-	1050	1070

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024
Regiovisie jeugdhulp West Brabant West 2022-2025	2021

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
GROGZ West-Brabant	De uitvoering van de wettelijk aan de gemeente opgedragen taken binnen de Wet Publieke Gezondheid, collectieve gezondheidspreventie (o.a. Gezond en Actief Leven Akkoord) en inhoud geven aan de voor de deelnemende gemeenten noodzakelijke en gewenste samenwerking op het terrein van de openbare en de preventieve gezondheidszorg.	€ 1.865.477
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	• Het instellen en in stand houden van een Regionale Ambulancevoorziening ten behoeve van het werkgebied Midden en West-Brabant en het werkgebied Brabant-Noord; • Het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg; • Het regelen van het vervoer voor mensen vanuit de Wmo in West-Brabant. De begroting van het Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) maakt onderdeel uit van de begroting RWB. • Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulanceplannen; • Verankeren van samenwerking tussen West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.	€ 0
Kleinschalig Collectief Vervoer	Het regelen van het vervoer voor mensen vanuit de WMO in West-Brabant. De begroting van het Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) maakt onderdeel uit van de Begroting RWB.	€ 1.413.000
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	Verankeren van samenwerking tussen West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.	€ 976.589

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	12.297	13.314	3.034	2.796	2.796	2.796
Lasten	84.452	100.878	93.571	91.877	91.913	91.609
Totaal saldo van baten en lasten programma 7	-72.155	-87.564	-90.538	-89.082	-89.118	-88.813
Onttrekkingen aan reserves	0	346	190	0	0	0
Stortingen in reserves	3.346	190	0	0	0	0
Resultaat programma 7	-75.501	-87.408	-90.348	-89.082	-89.118	-88.813

Beginstand Programma 7	2025	2026	2027	2028
Baten	2.906	2.674	2.674	2.674
Lasten	-83.713	-82.355	-82.386	-82.072
Saldo	-80.807	-79.681	-79.712	-79.398
Stijging kosten Jeugd en Wmo	-6.457	-6.457	-6.457	-6.457
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-1.727	-1.700	-1.700	-1.693
Algemene uitkering	-1.274	-1.228	-1.231	-1.235
Personeelskosten	-352	-284	-285	-317
KCV taxi	260	260	260	260
Overhevelingen	-190	0	0	0
Kapitaallasten	10	10	9	27
MJOP Vastgoed	-1	-1	-1	-1
Subtotaal	-90.538	-89.082	-89.118	-88.813
Overhevelingen	190	0	0	0
Eindtotaal	-90.348	-89.082	-89.118	-88.813

BEGROTINGSMUTATIES

Stijging kosten Jeugd en Wmo
Vanwege enerzijds demografische ontwikkelingen (o.a. vergrijzing) en anderzijds sociaal maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. complexere problematieken in de samenleving, effecten corona) neemt de vraag om ondersteuning en de duur van de ondersteuning toe. Dit is een landelijk gegeven. De invloed die we als gemeenten hebben op de toename aan cliënten is beperkt en maatregelen, welke dan ook, leiden tot hooguit een demping van de toename in aantallen cliënten. Beheersmaatregelen om toename te beperken zijn het werken aan de transformatie sociaal domein, normaliseren, uitvoeren van de maatregelen Hervormingsagenda Jeugd en het versterken van de sociale/ pedagogische basis van inwoners. Op basis hiervan is bij het opstellen van de Begroting 2025 uitgegaan van 'bevriezing' van de aantallen cliënten op basis van de getallen van het eerste halfjaar 2024. Op basis van de kosten in 2024 zijn de budgetten in 2025 bijgesteld voor Wmo met € 2.338.000 en Jeugd met € 4.119.000.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen de lasten in 2025 met € 1.727.000 toe.

Algemene uitkering
In de Meicirculaire 2024 zijn gelden toegevoegd aan de algemene uitkering voor de uitvoering van taken zoals beschermd wonen, actieplan dakloosheid, Wmo en jeugd. De budgetten in dit programma zijn hiervoor met €1.274.000 verhoogd in 2025. De algemene uitkering in programma 1 is hiervoor ook verhoogd. Per saldo heeft dit dus geen effect op het begrotingsresultaat.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 352.000.

Deeltaxi
De kosten van deeltaxi vervoer vallen vanaf 2024 lager uit. Er is een nieuwe aanbesteding geweest waardoor dit een structurele doorwerking heeft in volgende jaren. Het voordeel bedraagt in 2025 € 260.000.

Overhevelingen
Het project "Versterken toegang sociaal domein en voorliggend veld" is in 2024 gestart en loopt ook in 2025. Een deel van het projectbudget wordt niet in 2024 uitgegeven, maar is nodig voor het project in 2025. De overheveling vanuit 2024 bedraagt €190.000.

RESERVES

De algemene reserve wordt gemuteerd voor de overheveling toegang sociaal domein.

PROGRAMMA 8 - WERK EN INKOMEN

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.8.1 Alle inwoners doen mee

- A.8.1.1 We bevorderen werken en meedoen naar vermogen (Q1 - Q4)
- A.8.1.2 We intensiveren de ketensamenwerking tussen de ISD Brabantse Wal, de WVS en het Werkplein Hart van West Brabant (Q1 - Q4)

D.8.2 Bestaanszekerheid van kwetsbare inwoners versterken

- A.8.2.1 We verbeteren de aanpak vroegsignalering schulden (Q1 - Q4)
- A.8.2.2 We stellen een nieuw Beleidsplan Schuldhulpverlening op (Q2)
- A.8.2.3 We geven vorm aan de aanpak armoedeverzachting (Q1 - Q4)
- A.8.2.4 We zetten de aanpak energiearmoede voort (Q1 - Q4)

D.8.1 ALLE INWONERS DOEN MEE

A.8.1.1 We bevorderen werken en meedoen naar vermogen (Q1-Q4)

Elke inwoner die een beroep doet op de ISD Brabantse Wal krijgt een diagnosegesprek waarin we de behoeften op diverse leefgebieden beoordelen. De groep inwoners die niet gelijk door kan stromen naar werk, wordt steeds groter. Deze mensen stimuleren we om deel te nemen aan de maatschappij door de inzet van sociale activering. Voor mensen die ver van de arbeidsmarkt staan, vergroten we het aanbod van sociale activeringsmogelijkheden, in samenwerking met onze ketenpartners. De Gemeenschappelijke Regeling (GR) ISD Brabantse Wal zal nazorg bieden aan klanten die naar werk doorstromen, met name aan hen die een doelgroep verklaring hebben, om terugval in de bijstand te vermijden. De ISD Brabantse Wal blijft zich inzetten voor een goede inburgering en toeleiding van deze groep inwoners naar de arbeidsmarkt. Dit wordt gerealiseerd door een toegewijde klantmanager die zich richt op netwerkvorming en het adviseren van werkgevers. Daarnaast wordt er, waar mogelijk, gebruikgemaakt van voorzieningen zoals loonkostensubsidies en proefplaatsingen. De samenwerking binnen de regio is sterk. Waar mogelijk werken de gemeenten samen en delen ze informatie om effectief met deze doelgroep om te gaan.

A.8.1.2 We intensiveren de ketensamenwerking tussen de GR ISD, WVS en het Werkplein (Q1-Q4)

De Participatiewet wordt in de regio West-Brabant West uitgevoerd door drie organisaties: de ISD Brabantse Wal (Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht), het Werkplein Hart van West-Brabant (Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen en Zundert) en de WVS (alle negen gemeenten). Onder de noemer 'ketensamenwerking' werken deze drie organisaties samen. Er zijn de nodige gezamenlijke initiatieven, bijvoorbeeld de ontwikkeltrajecten en een gedeeld diagnostisch centrum. De groep inwoners die van de gemeenten bijstand ontvangen is behoorlijk aan het veranderen. Het aantal inwoners dat snel doorgeleid kan worden naar werk neemt af. Er is een toename van inwoners met multi-problematiek en een migratieachtergrond en jongeren zonder startkwalificatie vragen meer aandacht. Deze inwoners helpen vraagt een consistente, intensieve en langdurige aanpak die vaak op meer onderdelen van het sociaal domein liggen. In 2024 is daarom besloten om de directeuren van de ISD Brabantse Wal, het Werkplein en de WVS opdracht te geven om de toekomst van de Participatiewet in West-Brabant West nader te laten onderzoeken. Dit onderzoek is in 2024 gestart. Het onderzoek bestaat uit vier fases:

1. Een onderzoek naar de toekomst van de arbeidsmarkt, economie en ontwikkeling van het bijstandsbestand in onze regio;
2. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse die de meerwaarde van de optimale vorm van samenwerken gaat berekenen;
3. Een onderzoek naar de best passende organisatievorm, inclusief globale doorrekening en randvoorwaarden. Hierbij worden verschillende varianten verkend;
4. Een voorstel voor een programma-architectuur om daadwerkelijk de optimale variant op te tuigen.

Na uitvoering van het onderzoek, zullen de gemeenten een keuze moeten maken over de toekomst van de ketensamenwerking.

D.8.2 BESTAANSZEKERHEID VAN KWETSBARE INWONERS VERSTERKEN

A.8.2.1 We verbeteren de aanpak vroeg-signalering schulden (Q1-Q4)

Voor hulp en ondersteuning aan inwoners met schulden werken wij samen met vaste lasten partners vanuit de aanpak vroeg-signalering schulden. Onze aanpak heeft de motie Vroeg-signalering bij schulden (RMO22-0027) geïntegreerd. In 2025 werken we verder aan de aanbevelingen om het huidige bereik te vergroten. We streven naar een effectievere benadering van schuld- en armoedeproblemen door huisbezoeken af te leggen zodra de eerste signalen van vroeg-signalering binnenkomen. We maken hierbij gebruik van de bestaande middelen voor schuldhulpverlening en vroeg signalering. Bovendien doen we verslag van de voortgang van deze nieuwe methode. In de eerste drie maanden van onze huidige aanpak hebben we succesvol meer dan 50% van de doelgroep bereikt met gerichte belacties. In 2025 zullen we de verdere resultaten van deze aanpak evalueren en onderzoeken of er extra middelen beschikbaar zijn om de huisbezoeken te intensiveren.

A 8.2.2 We stellen een nieuw Beleidsplan Schuldhulpverlening op (Q2)

In 2025 zullen we een nieuw beleidsplan voor schuldhulpverlening opstellen en door de raad laten vaststellen om voor de komende vier jaar als kader te dienen om uitvoering te geven aan schuldhulpverlening.

A. 8.2.3 We geven vorm aan de aanpak armoedeverzachting (Q1 t/m Q4)

De samenleving wordt steeds complexer. Steeds meer mensen vallen op een of andere manier buiten de boot. Volgens de Tweede voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden is het percentage mensen dat in armoede leeft in 2023 gedaald naar 4,8%, conform de raming van het CPB. Uit dezelfde rapportage blijkt echter dat voor 2024 geen verdere

daling van het armoedepercentage wordt verwacht. Bovendien is er een kleine stijging waarneembaar in het aantal huishoudens met problematische schulden. Deze constatering vraagt om samenhangend beleid en actie. Wanneer het gaat om armoede en problematische schulden te verlagen, kan juist hier de gemeente het verschil maken voor haar inwoners samen met de ketenpartners, door de samenwerking naar een hoger niveau te tillen.
Daarom zijn we in 2023 met voorbereidingen gestart om samen met partners tot een aanpak voor armoedeverzachting te komen. In 2024 is de uitvoering van het programma officieel van start gegaan. Inmiddels lopen er een aantal projecten zoals de oprichting van een Kledingbank bij Curio ISK. In het kader van Armoedeverzachting en het vergroten van de toegankelijkheid van onze regelingen is onder andere de Gemeentelijke Hulpwijzer geüpdatet, de Kwikstart-app gelanceerd en een nieuwe aanpak vroeg signalering gestart. In 2025 zullen deze initiatieven worden gemonitord en bijgestuurd met als uiteindelijk doel ze structureel te bestendigen. Daarnaast is er nog een aantal projecten in (door)ontwikkeling:

- De aanpak van energiearmoede
- Het omzetten van onze online 'Hulpwijzer' naar een fysieke hulpgids
- Het organiseren van bijeenkomsten met professionals uit het sociale domein
- De beoogde voortzetting van overeenkomsten gerelateerd aan babyspullen.
- Het zoeken naar nieuwe of structurele financiering voor het voortzetten van projecten na de programmaperiode
- De bouw van een community waarin overheid, onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijk midden veld een bijdrage leveren aan het verbeteren van de positie van inwoners met minder kansen. Met daarbij de oproep van de gemeenteraad om iets te doen met een pas voor minima.

We gaan aan de slag met de aanbevelingen van de Rekenkamer West-Brabant. Het rapport "Evaluatie armoedebeleid en Schuldhulpverlening" benadrukt het belang van monitoring van het geïmplementeerde beleid. Dit vereist aandacht en investeringen in data en informatiemanagement door de uitvoerende partners. Vanaf medio 2025 beginnen we met het ontwikkelen van het dashboard voor armoede en schulden.

A.8.2.4 We zetten de aanpak energiearmoede voort (Q1-Q4)

In 2025 blijven we aandacht houden voor de impact van energielasten en het voorkomen van schuldenproblematiek. Hiervoor hebben we medio 2024 een Europese aanbesteding in de markt gezet. Deze aanbesteding onderscheidt zich van bestaande duurzaamheidsinitiatieven door een nauwe koppeling te maken tussen de verduurzaming van woningen in Bergen op Zoom en de aanpak van (energie)armoede.
Energie staat tussen haakjes omdat de gemeente, gezien de unieke kans die het installeren van energiemaatregelen thuis biedt, nadrukkelijk wil samenwerken met welzijnsorganisaties waar mogelijk en noodzakelijk. Deze integrale aanpak zorgt ervoor dat de ondersteuning beter wordt afgestemd op de behoeften van de inwoners, wat naar verwachting een positief effect zal hebben op het gehele armoedebeleid binnen de gemeente. We bieden ook kansen voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt door werkervaringsplekken aan te bieden. Tot slot willen we met deze aanpak samenwerken met andere welzijnsorganisaties om de participatie van inwoners in de samenleving te verbeteren.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie		
		2021	2022	2023
Banen (per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	836,6 (2023)	725,3	744,7	759,2
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de (potentiële) beroepsbevolking)	73,1 (2023)	67,6	69,5	70,3
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	344,8 (2023)	505,3	426,4	407,4
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners van 15-64 jaar)	191,5 (2023)	107,9	119,7	123,3

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsplan Schuldhulpverlening 2020-2024	2020
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS)	Integrale uitvoering van de Participatiewet, onderdeel voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, en activiteiten ten behoeve van arbeidsintegratie en aangepaste arbeid voor personen uit de deelnemende gemeenten, die op afstand van de reguliere arbeidsmarkt staan.	Doorbetaling Rijksbijdrage wsw: €8.517.000. Aanvullende bijdrage: €1.605.000
Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (GR ISD)	De gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van en gemeente en het afstemmen van beleid ter zake van de uitvoering van de in de regeling benoemde wet- en regelgeving en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening.	€8.999.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	33.421	29.406	29.427	29.427	29.427	29.427
Lasten	63.958	58.274	59.808	59.038	59.126	59.215
Totaal saldo van baten en lasten programma 8	-30.537	-28.868	-30.381	-29.612	-29.700	-29.789
Onttrekkingen aan reserves	2.316	1.057	846	0	0	0
Stortingen in reserves	811	846	0	0	0	0
Resultaat programma 8	-29.032	-28.657	-29.535	-29.612	-29.700	-29.789

TOELICHTING

Beginstand Programma 8	2025	2026	2027	2028
Baten	29.286	29.286	29.286	29.286
Lasten	-57.022	-57.128	-57.226	-57.285
Saldo	-27.736	-27.843	-27.941	-27.999
Algemene uitkering	-948	-913	-904	-934
Overhevelingen	-846	0	0	0
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-805	-811	-810	-810
Overige mutaties	-46	-46	-46	-46
Subtotaal	-30.381	-29.612	-29.700	-29.789
Overhevelingen	846	0	0	0
Eindtotaal	-29.535	-29.612	-29.700	-29.789

BEGROTINGSMUTATIES

Algemene uitkering
In de Meicirculaire 2024 zijn gelden toegevoegd aan de algemene uitkering voor de uitvoering van taken WVS. De budgetten in dit programma zijn hiervoor met €948.000 verhoogd in 2025. De algemene uitkering in programma 1 is hiervoor ook verhoogd. Per saldo heeft dit dus geen effect op het begrotingsresultaat.

Overhevelingen
In het 2e Concernbericht 2024 is budget overgeheveld voor het actieplan armoedeverzachting. Dit budget van € 846.000 is in de begroting 2025 opgenomen. De aanpak Armoedeverzachting maakt onderdeel uit van het actieplan "Armoedeverzachting". Dit actieplan heeft een loop- en ontwikkeltijd tot 2026. Het totale budget voor de gehele looptijd was opgenomen in de begroting 2024.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen nu de lasten met € 805.000 toe.

Bijstand levensonderhoud
In oktober 2024 ontvangen we de beschikking over 2025 en zal de rijksbijdrage voor 2025 bekend worden. Deze wijziging zal met een apart besluit worden voorgelegd.

RESERVES

Er wordt € 846.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het actieplan armoedeverzachting.

PROGRAMMA 9 - MILIEU

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers.

(Deze doelstelling raakt ook de paragraaf duurzaamheid)

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.9.1 Inwoners kunnen afval gescheiden aanbieden.

- A.9.1.1 1 We optimaliseren de dienstverlening bij afvalinzameling
- A.9.1.2 We maken afval scheiden ook mogelijk voor bewoners van hoogbouw.

D.9.2 Inwoners leven in een gezonde leefomgeving.

- A.9.2.1 We stellen lucht- en geurbeleid op
- A.9.2.2 We borgen de bodemkwaliteit en actualiseren bodembeleid

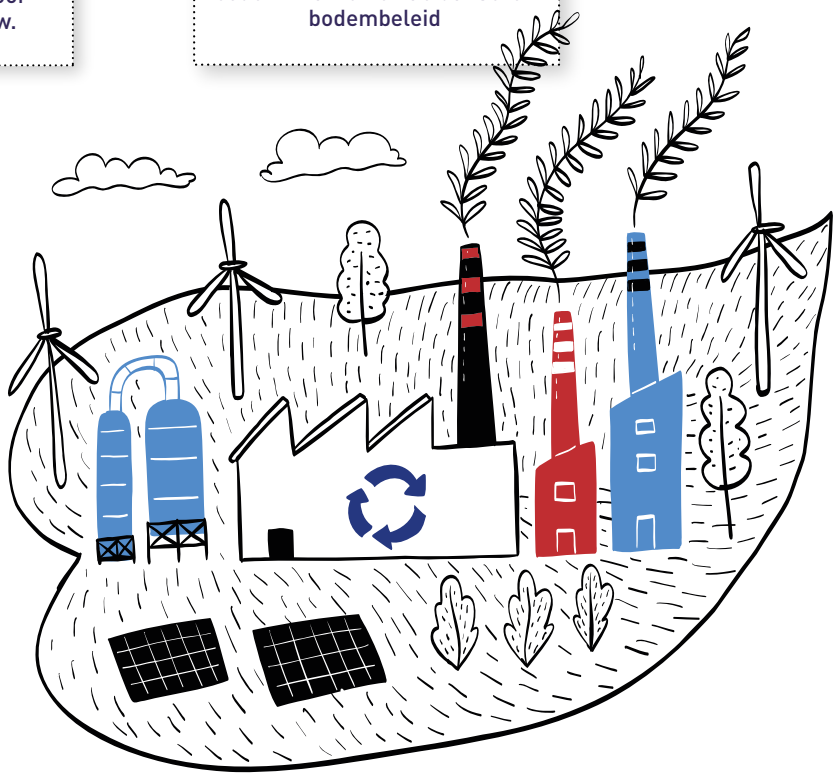

D.9.1 INWONERS KUNNEN AFVAL GESCHEIDEN AANBIEDEN

A.9.1.1 We optimaliseren de dienstverlening bij afvalinzameling

Op dit moment kan een bewoner in een hoogbouwwoning gebruik maken van één bepaalde ondergrondse container. Zit deze container vol, of staat hij in storing, dan moet men het afval weer mee naar huis nemen en via de website van Saver de 'buddy container' aanvragen. Dit vinden wij niet dienstverlenend en klantvriendelijk.Om deze reden passen we de ondergrondse containers zo aan dat men van alle ondergrondse containers gebruik kan maken. Tevens willen we proeven uitvoeren met schilderingen rondom ondergrondse containers en infoborden met daarop de afstand tot de eerst volgende ondergrondse container om bijplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen.

A.9.1.2 We maken afval scheiden ook mogelijk voor bewoners van hoogbouw.

In 2025 willen wij de hoogbouwlocaties waar mogelijk voorzien van een blauwe ondergrondse container voor papier en karton, een groene ondergrondse container voor GFT+e en een grijze ondergrondse container voor het restafval. Hierdoor kunnen mensen ook in hoogbouw makkelijker hun afval scheiden.

D.9.2 INWONERS LEVEN IN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING.

A.9.2.1 We stellen lucht- en geurbeleid op

Op basis van de actuele lucht- en geursituatie gaan we in 2025 aan de slag met het ontwikkelen van lucht- en geurbeleid. Dit wordt opgenomen in het omgevingsplan.

A.9.2.2 We borgen de bodemkwaliteit en actualiseren bodembeleid.

In 2025 bepalen we de actuele bodemkwaliteit in onze gemeente. Naast de algemene bodemkwaliteit (bodemkwaliteitskaart) kijken we ook naar (opkomende) stoffen zoals PFAS, diffuus lood en asbest. Dit geactualiseerde bodembeleid wordt opgenomen in het omgevingsplan.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2021	2022	2023
Volksgezondheid en Milieu: omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	148 (2022)	183	177	166	164
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit (%)	41,3 (2022)	5,2	6,4	8,0	-

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan Biobased Economy	2016
Actieplan MVI	2021
Afvalstoffenbeleidsplan	2016
Bergse Adaptatie Strategie (BAS)	Q4 2023
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	2019
Groenstructuurplan	2006
IBOR-Plan	2017
Regionale Energie Strategie 1.0	2021
Transitievisie Warmte Bergen op Zoom	2023

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
SAVER NV	De uitvoering van afvalinzameling- en reinigingsdiensten	
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen. In de programma worden de kosten voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing verantwoord.	€ 541.500
Brabant Water NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
Omgevingsdienst West Brabant	De uitvoering van onderzoek, toetsing en toezicht vanuit publiek belang.	€ 1.761.100

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	24.967	26.998	29.758	29.065	28.781	28.835
Lasten	21.774	22.933	26.019	25.171	24.849	24.864
Totaal saldo van baten en lasten programma 9	3.193	4.065	3.739	3.894	3.932	3.971
Onttrekkingen aan reserves	25	179	127	77	52	52
Stortingen in reserves	257	0	0	0	0	0
Resultaat programma 9	2.961	4.244	3.866	3.971	3.984	4.023

TOELICHTING

Beginstand Programma 9	2025	2026	2027	2028
Baten	26.996	26.921	26.871	26.871
Lasten	-23.255	-23.164	-23.143	-23.143
Saldo	3.741	3.757	3.728	3.728
Personeelskosten	-421	-427	-433	-453
Lagere kosten C-Doke gelden	313	317	321	325
Indexeren van uitgaven en inkomsten	307	309	310	310
Riolering	-257	59	104	363
Kapitaallasten	243	20	21	-182
Lease auto's	-61	-61	-61	-61
Afval	-22	-22	-22	-22
Overige mutaties	10	10	10	10
RVU voorziening	7	3	0	0
Overhead	5	5	5	5
Eindtotaal	3.866	3.971	3.984	4.023

BEGROTINGSMUTATIES

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 421.000.

Lagere kosten C-Doke gelden
Vanuit het Rijk ontvangen we jaarlijks rijksmiddelen voor Klimaat- en duurzaamheidsmaatregelen. De baten en lasten vallen tegen elkaar weg. In de begroting waren per abuis hogere lasten opgenomen dan de te ontvangen Rijksmiddelen en worden nu gecorrigeerd wat tot een voordeel van € 313.000 leidt vanaf 2025.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd.

Riolering
Riolering is, net als afval, een gesloten systeem. Er zijn in 2025 hogere salariskosten en kapitaallasten. Net als bij afval worden ook bij riolering aanvullende kosten in het tarief meegenomen. De stijging van deze kosten ontstaat doordat de kosten van kwijtschelding toenemen en lagere kosten voor btw. Het totaal van de hogere kosten wordt gedekt door een toename van de opbrengst rioolheffing. Deze stijging wordt onder andere veroorzaakt door meer aansluitingen.

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 243.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.
Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Lease auto's
In het beleidskader is aangegeven dat de gemeente vanaf 2024 haar voertuigen gaat leasen. Op termijn is leasen voordeliger dan het in eigendom hebben. Voor 2025 is bij het beleidskader € 291.000 beschikbaar gesteld voor het tekort in 2025. Deze als is stelpost op programma 1 opgenomen in het beleidskader. Bij de begroting zijn de kosten verdeelt naar de programma's waar de voertuigen voor worden ingezet. Per saldo is het voor dit programma een nadeel van € 61.000, maar voor de gehele begroting betreft dit een budgettair neutrale mutatie.

RESERVES

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

PROGRAMMA 10 - VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Al onze inwoners moeten de mogelijkheid hebben om een huis binnen hun mogelijkheden te kunnen vinden. In een buurt die bereikbaar is en goed wordt onderhouden. We moeten wonen in Bergen op Zoom betaalbaar en toegankelijk maken en houden. Daarom zetten we vol in op het aanpakken van de woningnood. We werken samen met de Provincie en Regio. Daarmee maken we wonen in onze stad mogelijk én zorgen we voor extra investeringen vanuit het Rijk.

(Deze doelstelling raakt ook programma 3)

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

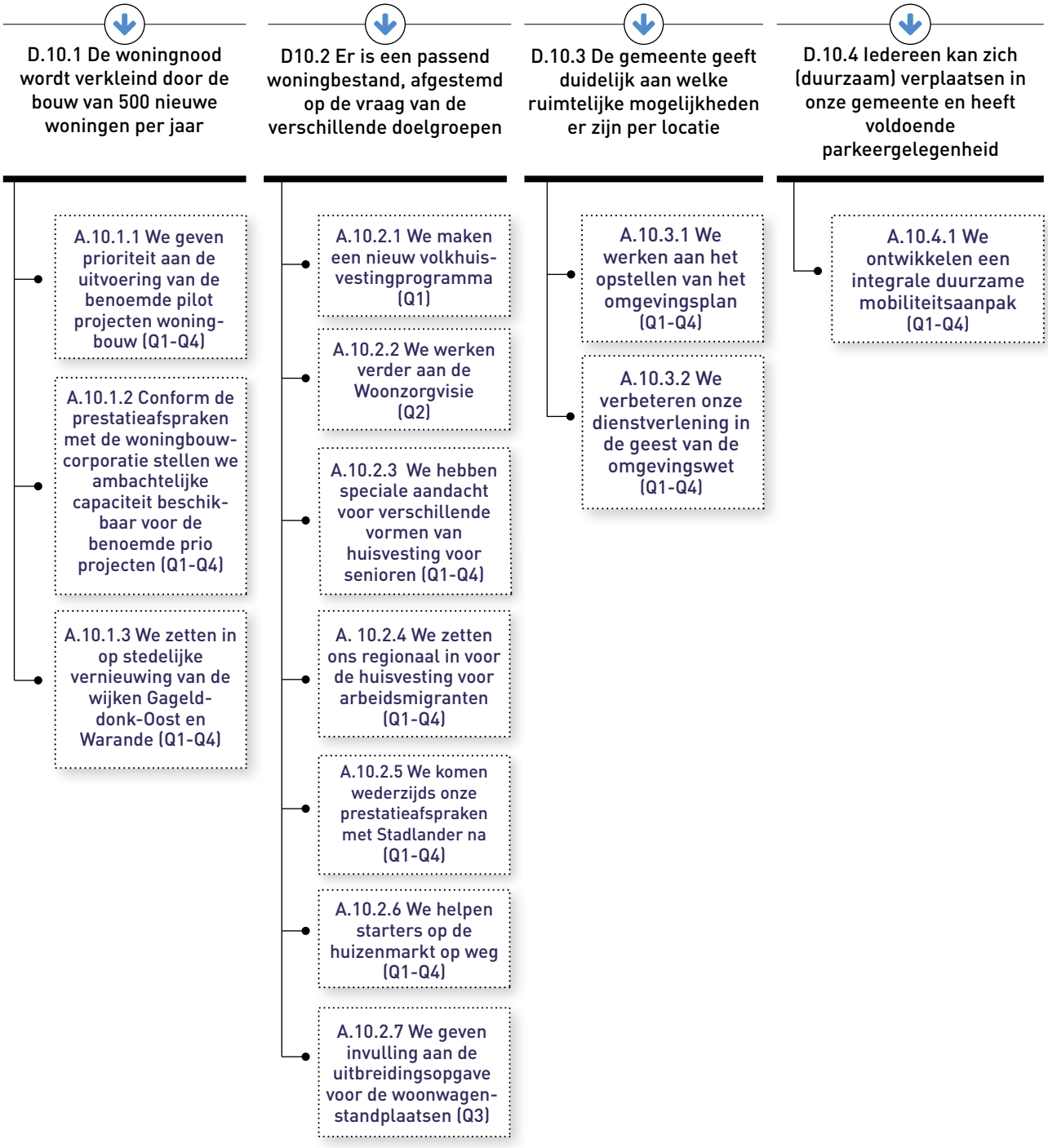

D.10.1 DE WONINGNOOD WORDT VERKLEIND DOOR DE BOUW VAN 500 NIEUWE WONINGEN PER JAAR

A.10.1.1 We geven prioriteit aan de uitvoering van de benoemde pilot projecten woningbouw (Q1-Q4)

In 2025 werken we door aan de opgestarte pilotprojecten (Waterfront, Westersingel,
Plein 13 en Vrederust) waarbij Stadlander (samen met eventueel andere organisaties) deelneemt voor het sociale programma. We bekijken de mogelijkheden tot woningbouwontwikkeling in Lepelstraat en zullen passende initiatieven voorrang geven. De gemeente implementeert het programma 'Shinto Labs' ten behoeve van monitoring van de woningbouwprojecten, zodat we in staat zijn de voortgang te bewaken en te delen.

A.10.1.2 We stellen capaciteit beschikbaar voor de zes focusprojecten met Stadlander (Q1-Q4)

De gemeente en Stadlander zorgen voor voldoende ambtelijke capaciteit om de uitbreidingsopgave ook te realiseren. Afgesproken is om deze ambtelijke capaciteit in te zetten op zes focusprojecten, die door de regiegroep (Stadlander en Gemeente) worden bepaald. Stadlander draagt per nieuw te bouwen woning, binnen deze focusprojecten, een extra bijdrage bij aan de planontwikkelkosten. De gemeente gebruikt deze extra bijdrage om snelle behandeling/ interne besluitvorming van de door Stadlander aan te leveren planologische documenten en de benodigde onderzoeken te garanderen.

A.10.1.3 We zetten in op stedelijke vernieuwing van de wijken Gageldonk- Oost en Warande (Q1-Q4)

We stellen een gezamenlijk programma van eisen op (met een integrale aanpak in combinatie van ruimtelijk, sociaal en duurzaamheid) voor de toekomstige stedelijke vernieuwingsprojecten Gageldonk-Oost en Warande.

D.10.2 ER IS EEN PASSEND WONINGBESTAND, AFGESTEMD OP DE VRAAG VAN DE VERSCHILLENDE DOELGROEPEN

A.10.2.1 We maken een nieuw Volkshuisvestingprogramma (Q1)

Onze Woonvisie loopt eind 2024 af en wordt geactualiseerd naar een Volkshuisvestingsprogramma. In 2025 werken we het nieuwe programma Volkshuisvesting uit en leggen dat ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. Dit programma is vanuit de nieuwe Wet versterking regie op de volkshuisvesting, Wet Betaalbare Huren, Wet Goed Verhuurderschap en de Omgevingswet verplicht. Het programma vervangt de Woonvisie 2020-2024. Doel van het Volkshuisvestingsprogramma is o. a. om gemeenten in staat te stellen gericht te sturen op de realisering van voldoende aantallen sociale huurwoningen en betaalbare huur- en koopwoningen voor het middensegment.

A.10.2.2 We werken verder aan de Woonzorgvisie (Q2)

We hebben een tekort aan huisvesting voor ouderen en huisvesting voor bijzondere groepen. De woningvoorraad moet voldoende aansluiten bij de woonbehoeften van deze sterk groeiende groepen. Deze onderwerpen vragen om gerichte en op elkaar afgestemde acties op het gebied wonen, zorg en welzijn. Met behulp van de regionale woonzorgvisie worden de lokale opgaven en urgenties in kaart gebracht. Op basis hiervan kunnen ambities, keuzes en uitvoeringsprogramma's gemaakt worden voor o.a. woningbouw en de aanpassing van de bestaande woningvoorraad. In 2024 wordt de woonzorgvisie met de regio verder uitgewerkt, deze zal begin 2025 gereed zijn.

A.10.2.3 We geven voorrang aan huisvesting voor senioren (Q1-Q4)

Om doorstroming te bevorderen en ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te wonen zullen we voorrang geven aan initiatieven die (gedeeltelijk) bijdragen aan levensloopgeschikte woonvormen. Zowel in de (sociale) huur als in de koopsector.

A.10.2.4 We werken regionaal aan themagerichte aanpak arbeidsmigranten (Q1-Q4)

De problematiek rondom arbeidsmigranten vraagt om een aanpak waarbij moet worden samengewerkt in de gehele keten rondom de arbeidsmigrant. Veelvoorkomend is dat arbeidsmigranten in een andere gemeente wonen dan waar zij werken. Dit betekent dat er regionale consensus moet zijn over de aanpak rondom arbeidsmigranten. Gerichte maatregelen in de ene gemeente kunnen voor waterbedeffecten zorgen in buurgemeenten. In een integrale aanpak maken we gezamenlijk afspraken met regiogemeenten en belangrijke ketenpartners op dit domein. Het is van belang dat de krachten gebundeld worden.

A.10.2.5 We geven wederzijds uitvoering aan onze prestatieafspraken met Stadlander (Q1-Q4)

De Gemeente Bergen op Zoom, Stadlander, Huurdersbelangenvereniging Bergen op Zoom en Huurdersbelangenvereniging Halsteren/Lepelstraat willen dat mensen fijn kunnen wonen in de gemeente Bergen op Zoom. We werken daarom al jaren met elkaar en andere partners aan de volkshuisvestelijke

opgaven. We hebben als doel om 30% van onze nieuwbouwwoningen beschikbaar te stellen voor de lagere inkomens. Stadlander is een belangrijke partner in het ontwikkelen van woningen in de sociale (huur)sector. Het vastleggen van deze prestatieafspraken tussen de gemeente en Stadlander is een belangrijke stap om ons doel voor 30% woningaanbod voor de lagere inkomens te kunnen behalen.

A10.2.6 We helpen starters op de huizenmarkt op weg (Q1-4)
Om starters een betere kans te geven op een koopwoning, verstrekt de gemeente in 2025 startersleningen. We besteden in 2025 speciale aandacht aan het promoten van de startersleningen. In 2025 zal er geëvalueerd worden.

A.10.2.7 We geven invulling aan de uitbreidingsopgave voor de woonwagenstandplaatsen (Q3)

Naar aanleiding van de uitkomst uit het regionaal onderzoek naar de behoefte aan woonwagenstandplaatsen en woonwagens in de Regio West-Brabant-West, gaan de gemeenten en corporaties in 2025 afspraken maken over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan deze behoefte (onderdeel van regionale bestuursopdracht 'Woonwagens en standplaatsen'). Ook worden regionaal gelijkluidende spelregels afgesproken over de wachtlijstsystematiek en toewijzingsprocedure, deze regels zullen in de gemeentelijke Huisvestingsverordeningen worden geborgd. Bovenstaande acties dragen bij aan normalisatie en bescherming van de woonwagencultuur.

D.10.3 DE GEMEENTE GEEFT DUIDELIJK AAN WELKE RUIMTELIJKE MOGELIJKHEDEN ER ZIJN PER LOCATIE

A.10.3.1 We werken aan het opstellen van het omgevingsplan (Q1-Q4)

De Omgevingswet vraagt om een integrale benadering van de fysieke leefomgeving met alle daarbij behorende aspecten, zoals bouwen, milieu, water, landschap en mobiliteit, maar ook met gezondheid en veiligheid. Dit vraagt om andere werkwijzen van alle betrokkenen. De Omgevingswet kent nieuwe instrumenten, waaronder het omgevingsplan. Het omgevingsplan bevat alle gemeentelijke regels over de fysieke leefomgeving. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, worden alle bestemmingsplannen, enkele verordeningen en de bruidsschat (Rijksregels die worden overgedragen aan gemeenten) automatisch aangemerkt als het tijdelijke deel van het omgevingsplan. In 2025 wordt er gewerkt aan de eerste fase van het omgevingsplan voor de activiteit wonen. De omzetting van het tijdelijke naar het volwaardige omgevingsplan is een enorme klus die we in 2030 afgerond moeten hebben.

A.10.3.2 We verbeteren onze dienstverlening in de geest van de omgevingswet (Q1-Q4)

De komst van de omgevingswet vraagt een andere manier van werken. We werken meer samen, vanuit vertrouwen en met een integrale blik. In de nieuwe manier van werken is een wisseling van perspectief nodig, waarbij de burger veel meer centraal gaat staan. De Omgevingswet zegt ons op een andere manier initiatieven te benaderen, van de "nee, tenzij" naar de "ja, mits" benadering. De overgang van bestemmingsplannen naar één omgevingsplan vraagt van ons als gemeente een integrale benadering en afweging van de vele verschillende belangen. Dit vraagt om maatwerk waar nodig. Het creëren van één omgevingsplan draagt bij aan het toegankelijker beschikbaar maken van de relevante ruimtelijke informatie die initiatiefnemers nodig hebben bij mogelijke (ver)bouwplannen. Vanuit deze zelfde gedachten gaan we onze communicatie naar buiten toe op een toegankelijkere manier verwoorden, zodat dit voor eenieder leesbaar en begrijpelijk is.

D.10.4 IEDEREEN KAN ZICH (DUURZAAM) VERPLAATSEN IN ONZE GEMEENTE EN HEEFT VOLDOENDE PARKEERGELEGENHEID

A.10.4.1 We ontwikkelen een integrale duurzame mobiliteitsaanpak (Q4)

benadering van mobiliteit is vertrekpunt waarbij duurzame mobiliteit, zoals lopen en fietsen de basis vormt. Daarbij is er ook voldoende doorstroming voor gemotoriseerd verkeer. De nieuwe aanpak moet er ook voor zorgen dat balans is tussen het aanbod van voldoende beschikbare parkeerplaatsen en (nieuwe) toekomstbestendige infrastructuur.

Parallel aan het opstellen van de nieuwe mobiliteitsaanpak wordt ook de Nota Parkeernormering uit 2015 geactualiseerd. De basis voor de nieuwe parkeernormen zal voortkomen uit het beleid van de nieuwe mobiliteitsaanpak en informatie uit de nieuwe CROW-publicatie "Parkeerkencijfers 2024". Deze geactualiseerde Nota Parkeernormeringen draagt eraan bij dat toekomstige plannen voor woningbouwontwikkelingen ook passen bij de huidige parkeerbehoefte. In 2025 hebben we 50.000 euro onderzoekkosten beschikbaar.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie				
		2019	2020	2021	2022	2023
Aantal nieuwgebouwde woningen (per 1.000 woningen)	9,1 (2023)	15,0	3,6	9,1	12,2	17,5
Demografische druk (%)	70,3 (2023)	72,9	73,4	74,0	74,9	75,2

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsnota Parkeren	2013
Nota Parkeernormering	2015
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2023
Nota & Beleidsregels Humane Huisvesting Internationale Werknemers	2021
Notitie Woonwagenbeleid Bergen op Zoom	2015
Structuurvisie Bergen Op Zoom 2030	2011
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Verkeersplan	2014
Nota kostenverhaal	2024
Nota grondbeleid	2024
Omgevingsvisie	2023
Woonvisie	2020
Visie Verkeer en Parkeren	2012
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2019
Visie op dienstverlening	2024
Visie Verkeer en Parkeren	2012
Woonvisie	2020

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De werkzaamheden betreffen onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke.

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Baten	11.610	24.454	15.235	8.228	7.108	7.108
Lasten	10.578	23.907	13.926	8.169	8.782	8.695
Totaal saldo van baten en lasten programma 10	1.032	547	1.309	58	-1.674	-1.587
Onttrekkingen aan reserves	2.651	849	523	0	0	0
Stortingen in reserves	5.018	2.763	3.144	2.011	212	208
Resultaat programma 10	-1.335	-1.367	-1.313	-1.953	-1.887	-1.795

TOELICHTING

Beginstand Programma 10	2025	2026	2027	2028
Baten	6.758	6.553	6.553	6.553
Lasten	-8.729	-8.958	-8.865	-8.865
Saldo	-1.971	-2.405	-2.312	-2.312
Overhevelingen	-405	0	0	0
Grondbedrijf	3.144	1.795	0	0
Kapitaallasten	232	58	54	174
Parkeerbelasting	208	208	208	208
Personeelskosten	-208	-209	-210	-242
Woonwagens (areaaluitbreiding)	175	175	175	175
RVU voorziening	120	89	68	68
ROV	96	96	96	96
Indexering van uitgaven en inkomsten	77	84	84	84
Overhead - doorbelasting grondexploitaties	57	57	57	57
Lease	-11	-11	-11	-11
MJOP Vastgoed	-1	-1	-1	-1
Subtotaal	1.513	-63	-1.791	-1.704
Overhevelingen uit algemene reserve	405	0	0	0
Reservemutaties grondexploitaties	-3.144	-1.795	0	0
ISV reserve	-87	-95	-96	-92
Eindtotaal	-1.313	-1.953	-1.887	-1.795

BEGROTINGSMUTATIES

Overhevelingen
In de Meicirculaire 2024 hebben we vanuit het Rijk middelen ontvangen voor het uitvoeren van taken van de omgevingswet. Daarnaast verwachten we in 2024 van het oorspronkelijke budget € 85.000 niet uit te geven. Daarom wordt een bedrag van € 325.000 overgeheveld naar 2025 ter borging van de uitvoeren van taken. Verder is ook gestart met het opstellen van een volkshuisvestingprogramma. Deze werkzaamheden lopen door in 2025. Hiervoor wordt € 80.000 overgeheveld.

Grondbedrijf
De stortingen in de algemene reserve vanuit het grondbedrijf bedragen € 3.144.000 in 2025 en € 1.795.000 in 2026. Dit betreffen (tussentijdse) winstnemingen op diverse grondexploitaties vanuit de lopende grexen.

Kapitaallasten
De kapitaallasten in 2025 komen € 232.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2024.

Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verlaging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is per 1 januari 2024 teruggebracht van 2% naar 1,5%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Parkeerbelasting
Op basis van de ontvangsten t/m juli van dit jaar verwachten we dat de parkeerbelasting met € 400.000 verhoogd kan worden. Aan de lasten dienen we de bijdrage aan Parkeerbeheer te verhogen als gevolg kosten indexatie welke we ook in het 2de Concernbericht 2024 melding hebben gemaakt. Per saldo betekent dit een extra opbrengst van € 208.000 in 2025.

Personeelskosten
Op basis van het beleidskader 2025 zijn de personeelskosten met 4,4 procent geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de uitwerking van de reguliere CAO-voorwaarden, waaronder salarisgroei en waardering binnen de functieschaal. Dit leidt tot een stijging van de personeelskosten in 2025 van € 208.000.
Er is daarnaast een inhuurbudget (€ 96.000) opgenomen voor het aantrekken van een ecoloog (ROV). Ecologisch onderzoek is, net als bodemonderzoek, een verplichting als er sprake is van een ruimtelijke ingreep. Bij alle ontwikkelingen missen we de adviserende rol vanuit ecologisch perspectief, vandaar dat hiervoor budget is opgenomen in de begroting.

Woonwagens (areaaluitbreiding)
In 2024 is besloten tot de eigendomsoverdracht van gemeentelijke woonwagenstandplaatsen en woonwagens naar corporatie Stadlander. Hierdoor nemen de exploitatielasten van de woonwagens en woonwagenstandplaatsen structureel met € 175.000 af.

RVU voorziening
Sinds 2023 kunnen werknemers gebruikmaken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling biedt de mogelijkheid om voor de AOW-leeftijd vervroegd met pensioen te gaan. Om de financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien te dekken, is een voorziening opgenomen in de begroting. Hiermee zijn de uitkeringen aan werknemers die gebruik maken van de regeling afgedekt. In 2025 verwachten we een onttrekking van € 120.000.

Indexeren van uitgaven en inkomsten
Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, bedraagt 2,3 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo nemen nu de baten met € 77.000 toe in 2025.

Overhead- doorbelasting grondexploitaties
Voor 2025 wordt begroot dat 10,5 FTE werkzaam zal zijn aan de grondexploitaties. Dit is 1,1 FTE meer dan in 2024. Dit levert een voordeel op van € 208.000, omdat meer salaris- en overheadkosten doorbelast kunnen worden naar de grondexploitaties. Van het voordeel komt € 57.000 op dit programma terecht.

RESERVES

De stortingen in de algemene reserve vanuit het grondbedrijf bedragen € 3.144.000 in 2025 en € 1.795.000 in 2026. Dit betreffen (tussentijdse) winstnemingen op diverse grondexploitaties vanuit de lopende grondexploitaties.

Er is budget overgeheveld naar 2025 voor het omgevingsplan (€ 325.000) en het volkshuisvestingsprogramma (€ 80.000) vanuit de algemene reserve (zie toelichting overhevelingen programma 10).

In 2025 worden er gelden in verband met de werkzaamheden vanuit ISV aan de blokkering van de ISV-gelden in de algemene reserve onttrokken. In 2026 tot en met 2028 wordt ruim € 200.000 per jaar in de blokkering van de ISV-gelden gestort.

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

2.1 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Bedragen * €1.000	Realisatie 2023			Begroting 2024		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma's						
Programma 1 Bestuur en ondersteuning	13.520	24.812	11.292	10.521	24.498	13.977
Programma 2 Veiligheid	6.301	189	-6.112	8.938	407	-8.531
Programma 3 Beheer openbare ruimte	27.951	1.710	-26.241	24.244	883	-23.361
Programma 4 Economie	7.244	4.422	-2.822	12.957	10.011	-2.946
Programma 5 Onderwijs	12.824	4.498	-8.326	13.282	4.810	-8.472
Programma 6 Sport, cultuur en recreatie	22.196	6.224	-15.972	21.767	6.038	-15.729
Programma 7 WMO en Jeugd	84.452	12.297	-72.155	100.878	13.314	-87.564
Programma 8 Werk en inkomen	63.958	33.421	-30.537	58.274	29.406	-28.868
Programma 9 Milieu	21.774	24.967	3.193	22.933	26.998	4.065
Programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	10.578	11.610	1.032	27.045	24.454	-2.591
Subtotaal programma's	270.798	124.150	-146.648	300.838	140.819	-160.019
Taakveld 0109 Uitkeringen gemeentefonds *	0	174.751	174.751	0	187.591	187.591
Taakveld 0104 Overhead *	26.168	3.013	-23.155	25.849	2.638	-23.211
Vennootschapsbelasting *	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien *	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	296.966	301.914	4.948	326.687	331.048	4.361
Onttrekkingen aan reserves	0	12.433	12.433	0	10.424	10.424
Toevoegingen aan reserve	15.077	0	-15.077	12.131	0	-12.131
Begrotingssaldo	312.043	314.347	2.304	338.818	341.472	2.654

** Deze onderdelen zijn onderdeel van programma 1, maar worden in dit overzicht apart weergegeven.*

	Meerjarenraming 2026 - 2028											
	Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	10.703	22.923	12.221	11.348	23.054	11.707	11.982	23.047	11.065	12.705	23.047	10.342
	9.520	617	-8.904	9.578	617	-8.961	9.286	367	-8.919	8.997	117	-8.880
	23.171	948	-22.223	23.801	914	-22.888	23.991	914	-23.078	24.215	914	-23.301
	8.397	3.929	-4.468	7.247	3.021	-4.226	6.393	1.859	-4.534	6.387	1.859	-4.528
	14.470	4.885	-9.585	14.045	4.200	-9.845	14.389	4.200	-10.189	14.576	4.200	-10.376
	20.875	5.291	-15.584	20.062	4.689	-15.373	20.140	4.904	-15.236	20.038	4.904	-15.133
	93.571	3.034	-90.538	91.877	2.796	-89.082	91.913	2.796	-89.118	91.609	2.796	-88.813
	59.808	29.427	-30.381	59.038	29.427	-29.612	59.126	29.427	-29.700	59.215	29.427	-29.789
	26.019	29.758	3.739	25.171	29.065	3.894	24.849	28.781	3.932	24.864	28.835	3.971
	13.926	15.235	1.309	8.169	8.228	58	8.782	7.108	-1.674	8.695	7.108	-1.587
	280.461	116.047	-164.414	270.336	106.010	-164.326	270.852	103.401	-167.451	271.300	103.205	-168.095
	0	192.884	192.884	0	185.760	185.760	0	187.768	187.768	0	187.715	187.715
	27.282	2.482	-24.800	26.227	2.518	-23.708	26.185	2.597	-23.588	26.156	2.597	-23.559
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	275	0	-275	275	0	-275	275	0	-275	275	0	-275
	308.018	311.413	3.395	296.838	294.288	-2.550	297.312	293.766	-3.546	297.731	293.517	-4.214
	0	4.113	4.113	0	2.020	2.020	0	910	910	0	912	912
	6.465	0	-6.465	5.339	0	-5.339	3.212	0	-3.212	3.208	0	-3.208
	314.483	315.525	1.042	302.177	296.308	-5.869	300.524	294.676	-5.848	300.939	294.429	-6.510

Baten								
Pro-gramma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
1	01.01	0.1 Bestuur	553	15	0	0	0	0
	01.02	0.2 Burgerzaken	1.147	1.727	1.846	1.977	1.969	1.969
	01.04	0.4 Overhead	3.013	2.638	2.482	2.518	2.597	2.597
	01.05	0.5 Treasury	3.705	2.973	788	788	788	788
	01.06	0.61 OZB woningen	8.433	8.910	9.174	9.174	9.174	9.174
	01.07	0.62 OZB niet-woningen	9.116	9.362	9.577	9.577	9.577	9.577
	01.08	0.64 Belastingen overig	295	233	238	238	238	238
	01.09	0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	174.751	187.591	192.884	185.760	187.768	187.715
	01.10	0.8 Overige baten en lasten	725	0	0	0	0	0
	01.12	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.126	1.278	1.301	1.301	1.301	1.301
		Subtotaal programma	202.864	214.726	218.289	211.332	213.412	213.359
2	02.01	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	45	29	1	1	1	1
	02.02	1.2 Openbare orde en veiligheid	144	379	616	616	366	116
		Subtotaal programma	189	407	617	617	367	117
3	03.01	2.1 Verkeer en vervoer (wegen)	1.122	770	836	802	802	802
	03.03	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	588	114	112	112	112	112
		Subtotaal programma	1.710	883	948	914	914	914
4	04.01	2.4 Economische havens en waterwegen	472	508	571	571	571	571
	04.02	3.1 Economische ontwikkeling	642	2.272	202	202	202	202
	04.03	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.576	6.282	2.272	1.365	203	203
	04.03	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		51	0	0	0	0
	04.04	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	112	148	118	118	118	118
	04.05	3.4 Economische promotie	620	749	765	765	765	765
		Subtotaal programma	4.422	10.011	3.929	3.021	1.859	1.859
5	05.02	4.2 Onderwijshuisvesting	556	103	106	106	106	106
	05.03	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.942	4.706	4.779	4.094	4.094	4.094
		Subtotaal programma	4.498	4.810	4.885	4.200	4.200	4.200
6	06.01	5.1 Sportbeleid en activering	405	519	433	408	408	408
	06.02	5.2 Sportaccommodaties	3.125	2.671	2.707	2.130	2.345	2.345
	06.03	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.609	1.477	1.357	1.357	1.357	1.357
	06.04	5.4 Musea	708	519	528	528	528	528
	06.05	5.5 Cultureel erfgoed	150	414	110	110	110	110
	06.06	5.6 Media	228	439	155	155	155	155
		Subtotaal programma	6.225	6.038	5.291	4.689	4.904	4.904

Baten								
Pro-gramma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
7	07.01	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9.968	10.539	505	505	505	505
	07.02	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	408	120	0	0	0	0
	07.03	6.6 Maatwerkvoorziening (Wmo)	919	1.154				
		6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)			179	179	179	179
		6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)			720	720	720	720
	07.06	6.81 Beschermd wonen (Wmo)	10					
	07.07	6.81B Maatschappelijke- en vrouwenop-vang (Wmo)		514				
		6.811 Beschermd wonen (Wmo)			276	276	276	276
		6.812 Maatschappelijke- en vrouwenop-vang (Wmo)			514	514	514	514
	07.08	7.1 Volksgezondheid	992	986	840	602	602	602
		Subtotaal programma	12.297	13.314	3.033	2.795	2.795	2.795
8	08.01	6.3 Inkomensregelingen	33.381	29.286	29.307	29.307	29.307	29.307
	08.03	6.5 Arbeidsparticipatie	40	120	120	120	120	120
		Subtotaal programma	33.421	29.406	29.427	29.427	29.427	29.427
9	09.01	7.2 Riolering	14.170	14.330	15.045	15.777	15.967	16.021
	09.02	7.3 Afval	10.198	11.197	11.510	11.510	11.510	11.510
	09.03	7.4 Milieubeheer	578	1.437	3.169	1.743	1.269	1.269
	09.04	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	21	34	35	35	35	35
		Subtotaal programma	24.967	26.998	29.758	29.065	28.781	28.835
10	10.01	0.63 Parkeerbelasting	5.771	5.725	5.725	5.725	5.725	5.725
	10.02	2.2 Parkeren	37	38	39	39	39	39
	10.03	8.3 Wonen en bouwen	1.384	1.388	1.259	1.259	1.259	1.259
	10.04	8.1 Ruimte en leefomgeving	175	413	85	85	85	85
	10.05	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerrei-nen)	4.243	16.890	8.127	1.120	0	0
		Subtotaal programma	11.610	24.454	15.235	8.228	7.108	7.108
		Totaal lasten per taakveld	302.203	331.048	311.412	294.288	293.766	293.517

Onttrekkingen reserves								
Programma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
1	01.02	0.10 Mutaties reserves		0	90	0	0	0
	01.03	0.10 Mutaties reserves		220	529	531	532	534
	01.04	0.10 Mutaties reserves		1.169	272	72	72	72
2	02.02	0.10 Mutaties reserves		0	0	0	0	0
3	03.01	0.10 Mutaties reserves		4.792	77	77	77	77
4	04.02	0.10 Mutaties reserves		44	0	0	0	0
	04.03	0.10 Mutaties reserves		337	0	0	0	0
5	05.01	0.10 Mutaties reserves		40	0	0	0	0
	05.02	0.10 Mutaties reserves		50	0	0	0	0
6	06.01	0.10 Mutaties reserves		42	0	0	0	0
	06.02	0.10 Mutaties reserves		390	1.292	1.263	0	0
	06.03	0.10 Mutaties reserves		383	150	0	177	177
	06.05	0.10 Mutaties reserves		50	17	0	0	0
7	07.01	0.10 Mutaties reserves		260	190	0	0	0
	07.02	0.10 Mutaties reserves		86	0	0	0	0
8	08.01	0.10 Mutaties reserves		1.057	846	0	0	0
9	09.03	0.10 Mutaties reserves		179	127	77	52	52
10	10.03	0.10 Mutaties reserves		797	198	0	0	0
	10.04	0.10 Mutaties reserves		0	325	0	0	0
	10.05	0.10 Mutaties reserves		52	0	0	0	0
		Totaal lasten taakveld 010 Mutaties reserves	12.433	9.948	4.113	2.020	910	912

Lasten								
Pro-gramma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
1	01.01	0.1 Bestuur	3.670	3.517	3.412	3.397	3.407	3.425
	01.02	0.2 Burgerzaken	2.954	3.993	4.334	4.250	4.266	4.288
	01.04	0.4 Overhead	26.168	25.849	27.282	26.227	26.185	26.156
	01.05	0.5 Treasury	1.205	-919	-1.138	-1.077	-1.096	-1.116
	01.06	0.61 OZB woningen	887	894	1.088	1.088	1.088	1.088
	01.07	0.62 OZB niet-woningen	178	158	191	191	191	191
	01.08	0.64 Belastingen overig	1	0	0	0	0	0
	01.10	0.8 Overige baten en lasten	2.082	275	362	1.043	1.731	2.431
	01.11	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	2.905	0	0	0	0
	01.12	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2.830	2.603	2.729	2.731	2.670	2.673
		Subtotaal programma	39.975	39.274	38.260	37.849	38.442	39.136
2	02.01	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.765	5.385	5.627	5.687	5.625	5.566
	02.02	1.2 Openbare orde en veiligheid	1.536	3.553	3.893	3.891	3.661	3.431
		Subtotaal programma	0	8.938	0	0	0	0
3	03.01	2.1 Verkeer en vervoer (wegen)	19.075	16.481	14.834	15.101	15.019	14.976
	03.02	2.5 Openbaar vervoer	168	194	208	210	211	213
	03.03	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recre-atie	6.195	7.569	8.129	8.490	8.761	9.026
		Subtotaal programma	25.438	24.244	23.171	23.801	23.991	24.215
4	04.01	2.4 Economische havens en waterwegen	2.197	1.974	2.023	2.013	2.004	1.982
	04.02	3.1 Economische ontwikkeling	2.004	2.992	2.445	2.403	2.387	2.396
	04.03	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.878	6.419	2.730	1.627	797	800
	04.03	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventer-reinen)		51	0	0	0	0
	04.04	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	331	346	299	299	299	299
	04.05	3.4 Economische promotie	834	1.175	901	904	906	909
		Subtotaal programma	7.244	12.957	8.397	7.247	6.393	6.387
5	05.01	4.1 Openbaar basisonderwijs	533	554	526	526	526	526
	05.02	4.2 Onderwijshuisvesting	6.359	6.285	7.303	7.561	7.902	8.085
	05.03	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.931	6.443	6.641	5.958	5.961	5.965
		Subtotaal programma	12.823	13.282	14.470	14.045	14.389	14.576
6	06.01	5.1 Sportbeleid en activering	988	1.062	914	890	891	893
	06.02	5.2 Sportaccommodaties	7.902	7.203	7.241	6.537	6.524	6.417
	06.03	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	6.787	6.539	6.408	6.445	6.579	6.589
	06.04	5.4 Musea	4.053	4.174	3.687	3.669	3.618	3.631
	06.05	5.5 Cultureel erfgoed	1.146	1.184	1.278	1.188	1.195	1.175
	06.06	5.6 Media	1.320	1.604	1.347	1.333	1.333	1.333
		Subtotaal programma	22.196	21.767	20.875	20.062	20.140	20.038

Lasten								
Pro-gramma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
7	07.01	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	11.138	14.570	5.124	4.664	4.676	4.349
	07.02	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	28.723	6.650				
		6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo			2.840	2.853	2.866	2.880
		6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd			5.084	4.122	4.126	4.128
		6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal			511	515	519	522
	07.02	6.72A Jeugdhulp begeleiding		43				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			45	45	45	45
	07.02	6.72B Jeugdhulp behandeling		4.735				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			4.698	4.698	4.698	4.698
	07.02	6.72C Jeugdhulp dagbesteding		3.109				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			2.801	2.801	2.801	2.801
	07.02	6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig		1.896				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			1.973	1.973	1.973	1.973
		6.792 PGB Jeugd			7	7	7	7
	07.02	6.73A Pleegzorg		1.393				
		6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal			1.471	1.471	1.471	1.471
	07.02	6.73B Gezinsgericht		5.850				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			5.952	5.952	5.952	5.952
	07.02	6.73C Jeugdhulp met verblijf overig		2.871				
		6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal			3.206	3.166	3.169	3.173
	07.02	6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verbijf		73				
		6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal			77	77	77	77
	07.02	6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		1.868				
		6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal			1.476	1.476	1.476	1.476
	07.02	6.74C Gesloten plaatsing		824				
		6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk			876	876	876	876
	07.02	6.82A Jeugdbescherming		1.923				
		6.821 Jeugdbescherming			1.758	1.758	1.758	1.758
	07.02	6.82B Jeugdreclassering		174				
		6.821 Jeugdbescherming			436	436	436	436
	07.03	6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3.743	4.321				
		6.60 Hulpmiddelen en Diensten (Wmo)			4.334	4.334	4.334	4.334
	07.04	6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)		112				
	07.04	6.71 Huishoudelijke hulp (Wmo)	10.839					
	07.04	6.71A Huishoudelijke hulp (Wmo)		13.009				
		6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)			12.675	12.665	12.665	12.665
		6.791 PGB Wmo			752	752	752	752
	07.04	6.71B Begeleiding (Wmo)		365				
	07.04	6.81A Beschermd wonen (Wmo)		32				
	07.05	6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)		-93				
		6.60 Hulpmiddelen en Diensten (Wmo)			439	439	439	439

Lasten								
Pro-gramma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
	07.05	6.71B Begeleiding (Wmo)		8.187				
		6.712 Begeleiding (Wmo)			8.282	8.283	8.283	8.283
	07.05	6.71C Dagbesteding (Wmo)		3.589				
		6.713 Dagbesteding (Wmo)			3.664	3.664	3.664	3.664
	07.05	6.72 Begeleiding (Wmo)	11.792					
	07.06	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		749				
		6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal			925	925	925	925
	07.06	6.81 Beschermd wonen (Wmo)	11.095					
	07.06	6.81A Beschermd wonen (Wmo)		15.089				
		6.811 Beschermd wonen (Wmo)			15.437	15.437	15.437	15.437
	07.07	6.71C Dagbesteding (WMO)		292				
		6.60 Hulpmiddelen en Diensten (Wmo)			299	299	299	299
	07.07	6.82 Maatschappelijke- en vrouwenop-vang (Wmo)	3.686					
	07.07	6.81B Maatschappelijke- en vrouwenop-vang (Wmo)		4.211				
		6.812 Maatschappelijke- en vrouwenop-vang (Wmo)			4.298	4.298	4.298	4.298
	07.08	7.1 Volksgezondheid	3.437	4.108	4.131	3.890	3.890	3.890
		Subtotaal programma	84.453	99.950	93.571	91.877	91.912	91.608
8	08.01	6.3 Inkomensregelingen	47.130	39.806	41.569	40.837	40.955	40.995
	08.02	6.4 WSW en beschut werk	12.171	13.069	12.764	12.429	12.127	11.831
	08.03	6.5 Arbeidsparticipatie	4.657	5.399	5.474	5.772	6.045	6.389
		Subtotaal programma	63.958	58.274	59.808	59.038	59.126	59.215
9	09.01	7.2 Riolering	11.470	10.641	11.325	11.970	12.118	12.127
	09.02	7.3 Afval	7.792	8.556	8.857	8.858	8.858	8.859
	09.03	7.4 Milieubeheer	2.420	3.664	5.763	4.270	3.799	3.803
	09.04	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	91	72	74	74	74	74
		Subtotaal programma	21.773	22.933	26.019	25.171	24.849	24.864
10	10.02	2.2 Parkeren	3.366	3.204	3.257	3.352	3.238	3.121
	10.03	8.3 Wonen en bouwen	4.604	3.881	3.544	3.202	3.220	3.237
	10.04	8.1 Ruimte en leefomgeving	1.445	2.237	2.142	2.290	2.324	2.336
	10.05	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerrei-nen)	1.162	14.585	4.983	-675	0	0
		Subtotaal programma	10.577	23.907	13.926	8.169	8.782	8.695
		Totaal lasten per taakveld	294.738	326.454	308.018	296.838	297.312	297.731

Stortingen reserves								
Programma	**Nr.**	**Taakveld (conform BBV)**	**R 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**	**B 2028**
1	01.02	0.10 Mutaties reserves		90	0	0	0	0
	01.03	0.10 Mutaties reserves		3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
	01.04	0.10 Mutaties reserves		200	0	0	0	0
	01.05	0.10 Mutaties reserves		865	0	0	0	0
4	04.02	0.10 Mutaties reserves		400	0	0	0	0
	04.03	0.10 Mutaties reserves		1.205	321	328	0	0
6	06.02	0.10 Mutaties reserves		2.554	0	0	0	0
	06.05	0.10 Mutaties reserves		17	0	0	0	0
7	07.01	0.10 Mutaties reserves		190	0	0	0	0
8	08.01	0.10 Mutaties reserves		846	0	0	0	0
10	10.03	0.10 Mutaties reserves		165	0	216	212	208
	10.04	0.10 Mutaties reserves		240	0	0	0	0
	10.05	0.10 Mutaties reserves		2.358	3.144	1.795	0	0
		Totaal lasten taakveld 010 Mutaties reserves	15.077	12.131	6.465	5.339	3.212	3.208

2.2 STRUCTURELE BEGROTINGSSALDO

Om uw raad te ondersteunen in uw taak om een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is, treft u hieronder een presentatie aan van het structurele begrotingssaldo. Het BBV geeft geen scherpe definitie wat incidenteel of structureel is en laat ruimte aan de decentrale overheden. De provincies hebben gezamenlijk een handreiking opgesteld hoe het structureel begrotingssaldo gepresenteerd kan worden. Dit is de handreiking "Verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten" en deze hebben wij overgenomen.

De begroting bevat zowel incidentele als structurele baten en lasten. In het algemeen geldt dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele baten en lasten opneemt in de begroting. Structurele baten en lasten zijn dus de regel, incidentele lasten en baten zijn de uitzondering. De structurele baten en lasten kunnen wel per jaar in omvang variëren. In de financiële verordening is opgenomen dat alleen de incidentele baten en lasten gelijk aan of groter dan €100.000 worden toegelicht.

Programma		Begro-ting 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028
P01	Baten	22.923	23.054	23.047	23.047
	Lasten	10.703	11.348	11.982	12.705
	Saldo programma (=baten-lasten)	12.221	11.707	11.065	10.342
P02	Baten	617	617	367	117
	Lasten	9.520	9.578	9.286	8.997
	Saldo programma (=baten-lasten)	-8.904	-8.961	-8.919	-8.880
P03	Baten	948	914	914	914
	Lasten	23.171	23.801	23.991	24.215
	Saldo programma (=baten-lasten)	-22.223	-22.888	-23.078	-23.301
P04	Baten	3.929	3.021	1.859	1.859
	Lasten	8.397	7.247	6.393	6.387
	Saldo programma (=baten-lasten)	-4.468	-4.226	-4.534	-4.528
P05	Baten	4.885	4.200	4.200	4.200
	Lasten	14.470	14.045	14.389	14.576
	Saldo programma (=baten-lasten)	-9.585	-9.845	-10.189	-10.376
P06	Baten	5.291	4.689	4.904	4.904
	Lasten	20.875	20.062	20.140	20.038
	Saldo programma (=baten-lasten)	-15.584	-15.373	-15.236	-15.133
P07	Baten	3.034	2.796	2.796	2.796
	Lasten	93.571	91.877	91.913	91.609
	Saldo programma (=baten-lasten)	-90.538	-89.082	-89.118	-88.813
P08	Baten	29.427	29.427	29.427	29.427
	Lasten	59.808	59.038	59.126	59.215
	Saldo programma (=baten-lasten)	-30.381	-29.612	-29.700	-29.789
P09	Baten	29.758	29.065	28.781	28.835
	Lasten	26.019	25.171	24.849	24.864
	Saldo programma (=baten-lasten)	3.739	3.894	3.932	3.971
P10	Baten	15.235	8.228	7.108	7.108
	Lasten	13.926	8.169	8.782	8.695
	Saldo programma (=baten-lasten)	1.309	58	-1.674	-1.587
	Totaal van programma's	-164.414	-164.326	-167.451	-168.095
	Taakveld 0109 Uitkeringen gemeentefonds	192.884	185.760	187.768	187.715
	Taakveld 0104 Overhead	-24.800	-23.708	-23.588	-23.559
	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0
	Onvoorzien	-275	-275	-275	-275
	Onttrekkingen aan en stortingen in de reserves (zie tabel voor details)	-2.354	-3.319	-2.302	-2.296
	Begroot resultaat	1.041	-5.869	-5.848	-6.510
	Incidentele lasten (zie tabel voor details)	6.968	3.633	3.584	3.586
	Incidentele baten (zie tabel voor details)	3.896	1.896	761	763
	Structureel begrotingssaldo	4.113	-4.132	-3.025	-3.687

2.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Onderstaande tabel geeft de incidentele baten en lasten weer. Onder de tabel worden deze baten en lasten toegelicht.

Incidentele lasten en baten	Begroting 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028
Incidentele lasten				
Programma 1 t/m 10 Overgehevelde budgetten van Begroting 2024	1.748	0	0	0
Programma 1 t/m 10 Speerpunten Beleidskader 2024	250	0	0	0
Programma 1 Frictiekosten en ww-verplichtingen	529	531	532	534
Programma 1 Leidend principe begrotingsoverschot	3.000	3.000	3.000	3.000
Programma 1 Aanbestedingstrajecten DMS en telefonie KCC	90	0	0	0
Programma 1 Vervanging systeem cursistenadministratie CKB	42	0	0	0
Programma 1 Storting voorziening groot onderhoud binnenkant stadskantoor	450	0	0	0
Programma 1 Aanbesteding personeelsinformatiesysteem	462	0	0	0
Programma 6 Rijkscompensatiemiddelen corona cultuur	150	0	0	0
Programma 6 Verkoop monumenten (werkbudget en capaciteit)	70	0	0	0
Programma 9 Project Grote Oogst	50	25	0	0
Programma 9 Uitvoeringsbudget klimaatakkoord	100	50	25	25
Programma 9 Warmtetransitie	27	27	27	27
Subtotaal incidentele lasten	6.968	3.633	3.584	3.586
Incidentele baten				
Programma 1 t/m 10 Overgehelde budgetten van Begroting 2024 (algemene reserve)	1.748	0	0	0
Programma 1 Frictiekosten, ww-verplichtingen en ontwikkelbudget (algemene reserve)	529	531	532	534
Programma 6 Corona cultuurmiddelen (algemene reserve)	150	0	0	0
Programma 6 Kapitaallasten bouwkoten (algemene reserve)	0	0	177	177
Programma 6: Onttrekking Algemene reserve ten gunste van taak-stelling	1.292	1.263	0	0
Programma 9 Project Grote Oogst (provincialebijdrage)	50	25	0	0
Programma 9 Uitvoeringsbudget klimaatakkoord (algemene reserve)	100	50	25	25
Programma 9 Warmtetransitie (algemene reserve)	27	27	27	27
Subtotaal incidentele baten	3.896	1.896	761	763
Totale incidentele lasten en baten	-3.072	-1.737	-2.823	-2.823

INCIDENTELE LASTEN

Diverse programma's
Overgehevelde budgetten 2024
Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Speerpunten beleidskader 2024
Bij het beleidskader 2024 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om speerpunten uit het bestuursakkoord te realiseren. Voor 2025 betreffen het de volgende speerpunten:
- Woningbouwversnelling en werklocaties € 100.000
- Informatieveiligheid € 150.000

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
Frictiekosten en ww-verplichtingen: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Leidend principe begrotingsoverschot: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Storting voorziening groot onderhoud binnenkant stadskantoor: Wij willen voor de kosten van groot onderhoud een voorziening vormen zodat jaarlijks eenzelfde bedrag in de begroting kan worden opgenomen voor het groot onderhoud voor de inrichting/binnenkant van het stadskantoor. In de jaren 2025 en 2026 staat relatief veel groot onderhoud gepland. Omdat de voorziening niet negatief mag komen te staan, dient er bij aanvang € 450.000 in de voorziening gestort te worden. Daarna kan met een jaarlijkse storting van € 80.000 worden volstaan.

Aanbesteding personeelsinformatiesysteem: Met ingang van 1 januari 2026 is ons huidige Personeelsinformatiesysteem niet meer beschikbaar. De regionale aanbesteding en de implementatie van het nieuwe PIS brengen eenmalige kosten met zich mee.

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie
Rijkscompensatiemiddelen corona-cultuur: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Verkoop monumenten (werkbudget en capaciteit): In de Begroting 2023 is geld beschikbaar gesteld om mogelijk meer monumenten en erfgoed objecten te verkopen/af te stoten. Om dit mogelijk te maken is er budget en capaciteit nodig om tot onderhandeling/verkoop te komen met Stichting Monumenten Bezit of andere partijen.

Programma 9 Milieu
Project Grote Oogst: van de provincie Noord-Brabant hebben we een bijdragen ontvangen in het kader van Verduurzamen Bedrijventerreinen Grote Oogst. Deze bijdrage wordt, naast eigen inzet, tot en met 2026 ingezet tot een bedrag van € 75.000.

Uitvoeringsbudget klimaatakkoord: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Warmtetransitie: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'

INCIDENTELE BATEN

Overgehevelde budgetten 2024 (diverse programma's)

Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
Frictiekosten, ww-verplichtingen en ontwikkelbudget (algemene reserve): Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie
Corona cultuurmiddelen (Algemene reserve): Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Kapitaallasten bouwkoten (algemene reserve): Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Onttrekking algemene reserve ten gunste van taakstelling: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Programma 9 Milieu
Project Grote Oogst: van de provincie Noord-Brabant hebben we een bijdragen ontvangen in het kader van Verduurzamen Bedrijventerreinen Grote Oogst. Deze bijdrage wordt, naast eigen inzet, tot en met 2026 ingezet tot een bedrag van € 75.000.

Uitvoeringsbudget klimaatakkoord: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

Warmtetransitie: Zie toelichting bij onderdeel 'mutaties in de reserves'.

2.4 MUTATIES IN DE RESERVES

Naast de structurele en incidentele baten en lasten, zijn er ook structurele en incidentele stortingen in en onttrekkingen aan de reserves. Bij een storting neemt de reserve toe en bij een onttrekking wordt de reserve kleiner. Per mutatiesoort geven we aan of deze structureel of incidenteel zijn.

Mutaties in reserves (bedragen in €1.000)	Begroting 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028
Structurele stortingen in de reserve				
Programma 4: Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur	321	328	0	0
Programma 10: ISV gelden	0	216	212	208
Programma 10: Grondexploitaties	3.144	1.795	0	0
Structurele onttrekkingen aan de reserve				
Programma 1: Virtueel werkplek concept	72	72	72	72
Programma 3: Investeringen openbare ruimte	77	77	77	77
Programma 10: ISV gelden	117	0	0	0
Incidentele storting in de reserve				
Programma 1: Leidend principe begrotingsoverschot	3.000	3.000	3.000	3.000
Incidentele onttrekkingen aan de reserve				
Programma 1: Frictiekosten en WW-verplichtingen	529	531	532	534
Programma 1: Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
Programma 1: Overheveling uit 2024	290	0	0	0
Programma 6: Kapitaallasten bouwkoten	0	0	177	177
Programma 6: Rijkscompensatiemiddelen corona cultuur	150	0	0	0
Programma 6: Onttrekking AR tgv taakstelling	1.292	1.263	0	0
Programma 6: Overheveling uit 2024	16	0	0	0
Programma 7: Overheveling uit 2024	190	0	0	0
Programma 8: Overheveling uit 2024	846	0	0	0
Programma 9: Uitvoeringsbudget klimaatakkoord	100	50	25	25
Programma 9: Warmtetransitie	27	27	27	27
Programma 10: Overheveling uit 2024	405	0	0	0
Mutaties in reserves	-2.354	-3.319	-2.302	-2.296

STRUCTURELE STORTINGEN IN DE RESERVES

Programma 4 Economie
Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur: de winstnemingen op bedrijventerrein Oude Molen worden in 2025 (€ 321.000) en 2026 (€ 328.000) in de algemene reserve gestort.

Programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing
De stortingen in de algemene reserve vanuit het grondbedrijf bedragen € 3.144.000 in 2025 en € 1.795.000 in 2026. Dit betreffen (tussentijdse) winstnemingen op diverse grondexploitaties vanuit de lopende grondexploitaties.

ISV-gelden: Binnen de algemene reserve zijn de ISV-middelen geblokkeerd. In 2026 tot en met 2028 wordt ruim € 200.000 per jaar in de blokkering van de ISV-gelden gestort.

INCIDENTELE STORTINGEN IN DE RESERVES

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
In het Bestuursakkoord is opgenomen om jaarlijks een begrotingsoverschot van € 3 miljoen te hebben voor een duurzaam financieel beleid en resultaat. Hiervoor is jaarlijks een storting in de algemene reserve van € 3 miljoen opgenomen.

STRUCTURELE ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
Virtueel werkplek concept: Jaarlijks wordt € 72.000 ter dekking van de afschrijvingen van de investering virtueel werkplek concept onttrokken aan de algemene reserve. In 2018 is € 360.000 in de algemene reserve gestort om deze onttrekkingen (vanaf 2022) te dekken.

Programma 3 Beheer openbare ruimte
Voor een gedeelte van de IBOR-investeringen uit 2017, 2018 en 2019 is een kapitaallastenreserve gevormd. Hieruit wordt jaarlijks € 77.000 onttrokken ter dekking van de afschrijvingskosten van de investeringen.

Programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing
ISV-gelden: Binnen de algemene reserve zijn de ISV-middelen geblokkeerd. In 2025 worden er in verband met de werkzaamheden vanuit ISV, middelen uit de algemene reserve onttrokken.

INCIDENTELE ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen beschikbaar gesteld (exclusief WW-verplichtingen). Op basis van de tot nu toe gemaakte frictiekosten hebben we een inschatting gemaakt van de nog te maken frictiekosten voor 2025 en volgende jaren. De verwachting is dat de frictiekosten in 2025 tot en met ca. € 530.000 zijn.

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie
Kapitaallasten bouwkoten (algemene reserve)
Corona cultuurmiddelen (algemene reserve): Van de coronamiddelen die we in 2021 hebben ontvangen voor cultuur wordt in 2025 het restant ingezet van €150.000.
Onttrekking algemene reserve ten gunste van taakstelling: In de begroting 2025 wordt de algemene taakstelling op programma 6 structureel ingevuld vanaf 2027. Voor de korte termijn (2025 en 2026) verwachten we de taakstelling niet op te kunnen vangen binnen programma 6. In zowel 2025 en 2026 wordt € 1,3 miljoen onttrokken aan de algemene reserve om ook in die jaren de taakstelling in te vullen.

Programma 9
Uitvoeringsbudget klimaatakkoord: voor de uitvoering van het klimaatakkoord hebben we gelden ontvangen die de komende jaren (tot en met 2027) aan de algemene reserve worden onttrokken om de doelstellingen uit het klimaatakkoord te realiseren.
Warmtetransitie: In 2021 hebben we € 218.000 ontvangen voor de warmtetransitie. Hiervoor wordt jaarlijks € 27.000 onttrokken aan de algemene reserve.

Diverse programma's
In het 2e Concernbericht 2024 wordt voorgesteld om budgetten over te hevelen van 2024 naar 2025. De overgehevelde budgetten zijn in 2024 gestort in de algemene reserve. In de begroting 2025 worden deze budgetten onttrokken aan de algemene reserve. Het betreft de volgende overhevelingen.

Overhevelingen budgetten van 2025	
Programma 1: Aanbesteding zaaksysteem	200
Programma 1: Kwartiermaker dienstverlening	90
Programma 6: Aanpak achterstallig onderhoud kunst in openbare ruimte	16
Programma 7: Project 'versterken toegang sociaal domein en voorliggend veld'	190
Programma 8: Actieplan armoedeverzachting	846
Programma 10: Volkshuisvestingsbeleid	80
Programma 10: Opstellen omgevingsplan	325
Totaal overhevelingen	1.747

PARAGRAAF 1 - DUURZAAMHEID

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode? Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid en raakt daarmee aan verschillende programma's. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers. Hiervoor hebben wij een duurzaamheidskompas opgesteld om richting te geven aan het programma. De gemeente ontvangt een specifieke uitkering gericht op het uitbreiden van de ambtelijke capaciteit teneinde de taken uit het klimaatakkoord uit te voeren. De uitvoeringsorganisatie wordt zodanig ingericht dat de paragraaf duurzaamheid in alle programma's heen komt te liggen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES (1/2)

D.11.1 Bergen op Zoom is klimaatneutraal in 2050

- A.11.1.1 We verduurzamen de gebouwde omgeving
- A.11.1.2 We werken aan de realisatie van de doelstellingen uit de Regionale energiestrategie 2.0
- A.11.1.3 We stimuleren duurzame mobiliteit

D.11.2 Bergen op Zoom is waterrobuust en klimaatbestendig

- A.11.2.1 We voeren de Bergse Adaptatiestrategie uit

D.11.3 Bergen op Zoom wordt 100% circulair in 2050

- A.11.3.1 We verankeren circulariteit in het beleid
- A.11.3.2 We reduceren de hoeveelheid restafval

DOELEN EN ACTIES (2/2)

D.11.4 Bergen op Zoom is natuurrijk

- A.11.4.1 We werken naar natuur inclusief als beleidsuitgangspunt
- A.11.4.2 We koppelen het nieuwe groenstructuurplan aan het landschap-sontwikkelingsplan (LOP)
- A.11.4.3 We stimuleren natuureducatie middels lokale samenwerkingen

D.11.5 Bergen op Zoom heeft een veilige, gezonde leefomgeving voor mens en dier

- A.11.5.1 Wij hanteren bodem en water als sturende begrippen voor ruimtelijke ontwikkelingen
- A.11.5.2 We intensiveren de gemeente brede communicatie
- A.11.5.3 We stimuleren lokale samenwerkingen bij verduurzaming

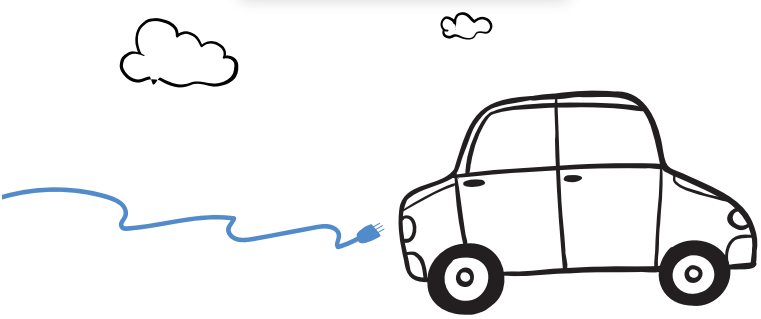

D.11.1 BERGEN OP ZOOM IS KLIMAATNEUTRAAL IN 2050

A.11.1.1 We verduurzamen de gebouwde omgeving

Wij werken vanuit de transitievisie warmte aan het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving en voeren daartoe de eerste verkenningen uit die moeten leiden tot wijkuitvoeringsplannen en de eerste aardgasvrije wijken. Daarnaast zetten wij actief in op het verduurzamen van de gebouwde omgeving en sluiten daarbij aan op nationale uitvoeringsprogramma's en beschikbare subsidiemogelijkheden (Nationaal Isolatieprogramma, Lokale Isolatie Aanpak). Hierbij werken we concrete projecten uit samen met o.a. Stadlander. Om deze gelden kosteneffectief in te zetten wordt er nadrukkelijk samengewerkt met de bestaande partners en partijen zoals het Regionaal Energie Loket en de Stichting Energietransitie Bergen op Zoom. Maar ook is er gerichte afstemming met de Transitiemakers in de wijk, en wordt er waar mogelijk aangesloten bij relevante uitvoeringscampagnes en beleid. Het verduurzamen van de gebouwde omgeving gaat om meer dan alleen woningen, ook bedrijventerreinen, maatschappelijk en gemeentelijk vastgoed worden verduurzaamd. Voor het gemeentelijk vastgoed stellen wij een routekaart op die moet leiden tot de volledige verduurzaming van de portefeuille. Met betrekking tot de bedrijven en industrie werken wij actief samen met de verschillende stakeholders en de Provincie in de uitvoering van het Project Grote Oogst, maar ook verkennen wij de mogelijkheden van ontzorging bij andere bedrijventerreinen en MKB-bedrijven.

A.11.1.2 We werken aan de realisatie van de doelstellingen uit de Regionale energiestrategie 2.0

Wij continueren onze inzet binnen de regionale energiestrategie en stimuleren de ontwikkelingen van windenergie en zon op dak, overeenkomstig met onze opgaven in de Regionale Energie Strategie (zie onder meer Programma 9 – Milieu). In de regio werken wij binnen de RES intensief samen aan het energiesysteem van de toekomst. Hierbij bieden wij door een actieve samenwerking en de uitwisseling van expertise het hoofd aan complexe uitdagingen op het gebied van de energietransitie. Tevens verkennen wij de mogelijkheden van duurzame warmte en werken wij binnen de regio samen aan grensoverschrijdende projecten gericht op het effectief terugdringen van de CO2-uitstoot. Eind 2023 zijn inhoudsopgaven vastgesteld van de Regionale Energie Strategie 2.0. Naast Warmte en Hernieuwbare elektriciteit krijgen nu ook onderwerpen als Groen gas, Waterstof, Opslag en Netcongestie een plek binnen deze Regionale Strategie van West Brabant.

A.11.1.3 We stimuleren duurzame mobiliteit

De gemeente stimuleert duurzame mobiliteit in de ontwikkeling van beleid. In 2025 werken wij verder aan het uitbreiden van onze laadpaalinfrastructuur, verkennen wij de mogelijkheden van CO2-reductie in ons woon-werk verkeer en wij vervangen stapsgewijs onze eigen gemeentelijke voertuigen voor duurzame alternatieven.

D.11.2 BERGEN OP ZOOM IS WATERROBUUST EN KLIMAATBESTENDIG

A.11.2.1 We voeren de Bergse Adaptatiestrategie uit

In 2025 gaan wij onze inwoners actief stimuleren om klimaatadaptieve maatregelen te treffen en geven wij zelf het goede voorbeeld in de openbare ruimte. Ook gaan wij aan de slag met het uitvoeren van onze Bergse Adaptatiestrategie. Ook borgen wij de maatlat groene en klimaat adaptieve leefomgeving in lokaal beleid. Met de impulsregeling zal het o.a. mogelijk worden voor inwoners om subsidie te ontvangen voor het vergroenen van hun dak, het aanschaffen van een regenton of het afkoppelen van hun regenwaterafvoer.

D.11.3 BERGEN OP ZOOM WORDT 100% CIRCULAIR IN 20250

A.11.3.1 We verankeren circulariteit in het beleid

De gemeente Bergen op Zoom sluit aan bij de landelijke doelstellingen om in 2050 volledig circulair te zijn. Een belangrijk speerpunt van de circulaire economie in Bergen op Zoom betreft de biobased economy die zich richt op de substitutie van grondstoffen. De gemeente stimuleert de ontwikkeling van de biobased economy door middel van lokale besluitvorming en beleid. Het toepassen van natuurlijke materialen vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt maar ook wordt aangesloten op landelijke samenwerkingsverbanden (zoals bijvoorbeeld Building Balance). Wij vinden het optimaal benutten van materialen belangrijk en zetten daarbij enerzijds in op een vermindering van grondstoffen alsmede een hoogwaardige verwerking en eventuele levensduurverlening (heroverweging/hergebruik). Wij verkennen de mogelijkheden om circulariteit ook meer integraal te betrekken bij de interne uitvoeringsorganisatie (bijv. Gemeentelijk depot t.b.v. opslag en hergebruik). Er zal vervolg worden gegeven aan het symposium Biobased Bouwen.

A.11.3.2 We reduceren de hoeveelheid restafval

Wij werken samen met onze partners om het aandeel restafval verder te minimaliseren. Het afvalbeleid wordt in lijn gebracht

met het nieuwe uitvoeringsprogramma VANG-HHA en de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen. We nemen dit op in het nieuwe afvalstoffenbeleidsplan en bieden dit in 2024 aan de raad aan ter vaststelling. Hierbij kijken wij naar diverse vormen van inzamelen. In het kader van de circulaire doelstellingen wordt er ook een verkenning gestart naar de mogelijke (her-) ontwikkeling van de gemeentelijke milieustraat naar een grondstoffencentrum.

D.11.4 BERGEN OP ZOOM IS NATUURRIJK

A.11.4.1 We werken naar natuur inclusief als beleidsuitgangspunt

Onze gemeente ligt in een prachtig natuurgebied. We gaan de natuur de stad intrekken. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar biodiversiteit en het toepassen van maatregelen die gebruik maken van de natuur. Om te voorkomen dat dieren en insecten hun habitat verliezen gaat in onze gemeente bouwen, renoveren en isoleren met respect voor de natuur, de standaard worden (natuur inclusief). Het opstellen van een soortenmanagementplan is bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving een oplossing voor de middellange en lange termijn. Maar ook voor de korte termijn zet de gemeente zich in om de mogelijkheden te onderzoeken waarbij het dierenwelzijn wordt gewaarborgd en de verduurzamingsacties geen onnodige vertraging oplopen. Hierbij wordt aangesloten op de handelswijze van Natuurvriendelijk Isoleren en zal er bij georganiseerde wijkacties uitsluitend worden gewerkt volgende natuurvriendelijke manier. Afhankelijk van de maatregelen die worden getroffen zal per project worden onderzocht of het noodzakelijk is om aanvullende maatregelen te treffen. De gemeente sluit hierbij voor zover mogelijk aan bij de gedragscodes, handelswijzen en werkinstructies die door de Provincie worden voorgeschreven. De relatie tussen de CO2-reductie en de woningbouw(versnelling) is een belangrijk en complex thema. Het versnellen van de woningbouwopgave moet daarom hand in hand gaan met duurzaam bouwen om de CO2-uitstoot te verminderen. Dit vraagt om innovatieve oplossingen en samenwerking tussen verschillende stakeholders.

A.11.4.2 We koppelen het nieuwe groenstructuurplan aan het Landschapsontwikkelingsplan (LOP)

Onze doelstellingen en ons beleid met betrekking tot de groene leefomgeving en de ecologie en de Wet Natuurbescherming borgen wij onder andere in de uitvoering. in lokaal beleid zoals ons groenstructuurplan en de startnotitie dierenwelzijn. Biodiversiteit is standaard in alle plannen, beleid, beheer en onderhoud van de gemeente gestimuleerd. In 2024 hebben we het groenstructuurplan 2006 voltooid. Daarom werken we aan een nieuw Groenstructuurplan. Het nieuwe Groenstructuurplan koppelen we aan het Landschapsontwikkelingsplan (LOP), hierdoor verbinden we de groenstructuren in onze dorpen en stad met het buitengebied. Zo ontstaan er ecologische corridors van de kernen naar het buitengebied en vice versa. Daarnaast kunnen de LOP-gelden gebruikt worden om de bestaande groenstructuren te versterken.

A.11.4.3 We stimuleren natuureducatie middels lokale samenwerkingen

Onze ecologische systemen en onze natuur betreffen fundamentele steunpilaren binnen een duurzame leefomgeving. Middels effectieve educatie en voorlichtingstrajecten vanuit o.a. het Natuurpodium en samenwerkingen vanuit het bijenlandschap zet de gemeente in op verdere bewustwording rondom het belang van onze natuur en het behouden/stimuleren van biodiversiteit voor huidige en toekomstige generaties.

D.11.5 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN VEILIGE, GEZONDE LEEFOMGEVING VOOR MENS EN DIER

A.11.5.1 Wij hanteren bodem en water als sturende begrippen voor ruimtelijke ontwikkelingen

De gemeente erkent het belang van de gemeentelijke zorgplicht om een gezonde leefomgeving voor mens en dier te kunnen garanderen. Boven op de inzet met betrekking tot de wettelijke taken en de samenwerking met de OMWB vanuit de verbonden partijen zet de gemeente zich ook in met betrekking tot het borgen van duurzaamheid in breder duurzaam milieubeleid. Daarom gaan wij lokaal aan de slag met het opstellen en vaststellen van lokaal lucht- en geurbeleid, actualiseren wij ons lokale bodembeleid en hanteren wij bodem en water als sturende begrippen voor ruimtelijke ontwikkelingen.

A.11.5.2 We intensiveren de gemeente brede communicatie

Als gemeenten geven wij het goede voorbeeld en wij lopen waar mogelijk voorop in het maken van duurzame keuzes, in combinatie met een effectieve communicatie stimuleren wij op deze wijze duurzaam handelen van anderen. Wij betrekken onze inwoners bij nieuwe duurzame ontwikkelingen en werken actief samen onder de vlag van de omgevingsvisie “nooit meer iets alleen doen”. Wij stimuleren lokaal eigenaarschap (minimaal 50%) bij de ontwikkeling en realisatie van projecten op het gebied van duurzame energie zoals is afgesproken in de Regionale energie Strategie. Het uitgangspunt is dat Duur-

zaamheid bereikbaar moet zijn voor iedereen.

A.11.5.3 We stimuleren lokale samenwerkingen bij verduurzaming

Wij intensiveren onze communicatie op het gebied van klimaat en energiebeleid vanuit onze interne organisatie maar ook benutten wij de bestaande samenwerkingsverbanden vanuit ons regionale energieloket en de lokale energiecorporatie (STEB). Daarnaast betrekken wij ook andere lokale en regionale organisaties (bijv. samen in de regio, Regionale Energie Strategie West- Brabant en woningcorporaties) bij het vormgeven en verder uitdragen van ons duurzaamheidsbeleid.

PARAGRAAF 2 - DIENSTVERLENING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Onze inwoners, ondernemers en verenigingen willen we een optimale dienstverlening bieden, vanuit het principe “ja, mits” in plaats van “nee, tenzij”. De gemeente Bergen op Zoom zet het helpen van haar inwoners op de eerste plaats: we zijn een dienstbare gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen in 2025?

DOELEN EN ACTIES

D.12.1 Het jaarlijks actieplan is uitgevoerd.

- A.12.1.1 We actualiseren kwaliteitsafspraken in het licht van onze dienstverlenings-beloften
- A.12.1.2 We gebruiken de ervaringen van inwoners om onze dienstverlening te verbeteren.
- A.12.1.3 We bereiden de inrichting van ons nieuw DMS en digitaal inwoner-portaal voor.
- A.12.1.4 We gaan reisdocumenten thuis bezorgen.

D.12.2 We gedragen ons naar de kernwaarden en beloften voor dienstverlening

- A12.2.2 We bieden opleidingen en training aan medewerkers

D.12.3 We zijn duidelijk zichtbaar voor inwoners

- A.12.3.1 We geven met partners verder vorm aan wijkgericht werken.
- A.12.3.2 We nemen deel aan pop up spreekuren

D.12.4 We zorgen voor voldoende uitvoeringskracht

- A12.4.1 We werken integraal samen om de dienstverlening aan inwoners te verbeteren.

D.12.1 HET JAARLIJKS ACTIEPLAN DIENSTVERLENING IS UITGEVOERD

A.12.1.1 We actualiseren kwaliteitsafspraken in het licht van onze dienstverleningsbeloften.

Als er nog geen afspraken zijn over kwaliteit dan maken we deze. We kunnen dit niet voor alle producten tegelijk realiseren. Op basis van de uitvoeringskracht en beschikbare financiële ruimte maken we een prioritering van de meest gebruikte producten en diensten door inwoners.

A.12.1.2 We gebruiken de ervaringen van inwoners om onze dienstverlening te verbeteren

We continueren het overleg over signalen van ervaringen en behoefte van inwoners met onze dienstverlening met het verbeterteam. Medewerkers kunnen op basis van dit overleg de procedures, die niet goed zijn verlopen, direct verbeteren. Voor escalaties als gevolg van de kwaliteit van dienstverlening continueren we het paarse krokodillenoverleg. Zo voorkomen we dat inwoners alleen via juridische procedures tot een onafhankelijk onderzoek naar het verloop van een procedure kunnen komen. We zetten nu in op het meten van tevredenheid op onderdelen van de dienstverlening waar we ook verbeteringen op gepland hebben. Op lange termijn willen we naar een continue meting van de tevredenheid op het totaal van de dienstverlening. We onderzoeken welke mogelijkheid hiervoor best passend is, binnen de uitvoeringskracht en begroting.

A12.1.3 We bereiden de inrichting van ons nieuw DMS en inwonerportaal voor

We ondersteunen medewerkers met behulp van tooling om de kwaliteit van dienstverlening te verbeteren. We zijn in 2024 hiervoor al gestart met de aanschaf van een nieuw Document managent systeem (DMS). In 2025 bereiden we de overgang van het huidige DMS naar het nieuwe DMS/zaaksysteem voor, waarbij we ook inzetten op het inrichten van een digitaal portaal voor inwoners waarmee we onder andere aansluiting kunnen maken op de berichten box van MijnOverheid. Voor inwoners betekent dit dat zij digitaal veilig en eenvoudig berichten kunnen uitwisselen en inzicht hebben in de voortgang.

A12.1.4 We gaan reisdocumenten thuis bezorgen

We maken het inwoners makkelijker door reisdocumenten thuis te gaan bezorgen. Inwoners hoeven dan nog maar 1 keer naar het stadhuis te komen voor hun reisdocument, alleen bij de aanvraag. Thuisbezorgen is ook mogelijk ‘s avonds en in het weekend. Dit biedt dus veel meer mogelijkheden om bij de beschikbaarheid van de inwoners aan te sluiten.

D.12.2 WE GEDRAGEN ONS NAAR DE KERNWAARDEN EN BELOFTEN VOOR DIENSTVERLENING

A12.2.2 We bieden opleidingen en training aan medewerkers

We bieden medewerkers in 2025 opleidingen en trainingen aan om zich te ontwikkelen in klantgerichte gespreksvoering, klantgericht schrijven en handelen bij conflicten, agressie of vragen over integriteit.

D.12.3 WE ZIJN DUIDELIJK ZICHTBAAR VOOR INWONERS

A.12.3.1 We geven met partners verder vorm aan wijkgericht werken.

In 2025 richten we ons hierbij vooral op het verbeteren van de zichtbaarheid en toegankelijkheid in de wijk. We sluiten aan bij de lopende acties vanuit sociaal en veilig. Zo geven we met programma 2 Veiligheid verder vorm aan wijkgericht werken door samen met onze veiligheids- en welzijnspartners uitvoering te geven aan de opgestelde wijkveiligheidsplannen en aan een zichtbare wijkaanpak.

A.12.3.2 We nemen deel aan pop up spreekuren

We sluiten aan bij de pop up spreekuren. Omdat de verschillende partijen dan tegelijkertijd op één locatie op straat aanwezig zijn is dit voor inwoners een uitgelezen moment om op laagdrempelige wijze vragen te kunnen stellen over wonen en de leefbaarheid en veiligheid in hun wijk.

D.12.4 WE ZORGEN VOOR VOLDOENDE UITVOERINGSKRACHT

A12.4.1 We werken integraal samen om de dienstverlening aan inwoners te verbeteren.

We werken integraal samen om dienstverlening voor inwoners te verbeteren.
Dienstverlening is van alle medewerkers van de gemeente Bergen op Zoom. Het is de fundering onder de andere pijlervisies. We zorgen er niet alleen voor dat medewerkers de juiste houding en gedrag ontwikkelen, maar richten processen en procedures ook in vanuit de toegevoegde waarde voor inwoners. Dit is een andere manier van werken dan we gewend zijn en vraagt om integrale samenwerking. Het verandertraject dat hiervoor nodig is zal een aantal jaar in beslag in nemen en sluit voor een groot deel aan bij de organisatieontwikkeling. We zullen zoveel mogelijk hierbij aansluiten om de beschikbare uitvoeringskracht zo effectief mogelijk in te zetten.

PARAGRAAF 3 - TAAKSTELLINGEN

Opgenomen taakstellingen	2025	2026	2027	2028
Programma 1				
Vastgoed	212	212	212	212
Programma 4				
Evenementen	55	55	55	55
Programma 6				
BC Sport	462	462	462	462
Algemene taakstelling programma 6	0	0	0	0
BC CKB	700	700	700	700
BC Markiezenhof	600	547	547	547
Programma 7				
Subsidies: 'Doen wat nodig is'	500	500	500	500
Algemeen				
Personeel (zonder BC's sport en cultuur)	622	622	622	622
Totaal	**3.151**	**3.098**	**3.098**	**3.098**

Vastgoed

Bij de behandeling van het Beleidskader 2025-2028 is het amendement richtinggeven aan elkaar indexeren taakstelling vastgoed aangenomen. Om in kaart te brengen welke panden verkocht kunnen worden, actualiseren we eerst het huidige vastgoedbeleid. Het huidige vastgoedbeleid dateert uit 2013. Het herijkte vastgoedbeleid geeft dan een beter beoordelingskader om te kunnen bepalen welk vastgoed in bezit moet blijven of afgestoten kan worden. Met het herziene vastgoedbeleid kan beter bepaald worden welk vastgoed een belangrijke bijdrage levert aan het bereiken van maatschappelijke doelstellingen, het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Dit hernieuwde vastgoedbeleid wordt in Q2 van 2025 vastgesteld. Aan de hand van dit nieuwe beleidsdocument wordt de lijst van 'verhandelbaar vastgoed' herzien en beoordelen we welke panden daadwerkelijk in aanmerking komen om verkocht te worden. Ook wordt dan de marktwaarde van het verhandelbaar vastgoed duidelijk. De verwachting is dat de eerste panden van die lijst pas eind 2025 in verkoop kunnen, waardoor de besparing op het onderhoud pas in 2026 op zijn vroegst effect heeft op de begroting.

Het afgelopen jaar is er één pand van de lijst 'verhandelbaar vastgoed' verkocht, namelijk het pand aan de Zuidzijde Zoom 61-A te Bergen op Zoom (bekend als het Parkkeetje). De verkoop van dit pand zou een positief resultaat moeten hebben op de taakstelling, maar heeft door het te vervreemden eerder gezorgd voor een negatief dan positief resultaat. Daarnaast staat de Heesterbos 2 te Bergen op Zoom (midgetgolfbaan) op de planning voor verkoop. De verwachting is dat dit voor een positief saldo zorgt, gezien de huidige kosten aan beheer en onderhoud en de beperkte inkomsten aan huur. Omdat de huur is opgezegd zullen we eerst kosten maken om de midgetgolfbaan te amoveren, waarna de jaarlijkse kosten daadwerkelijk komen te vervallen. We bezien op dit moment hoe we de vrijkomende grond kunnen inzetten voor een optimaal maatschappelijke meerwaarde en welk vervolgproces daarin het meest passend is.

Evenementen

Het realiseren van deze taakstelling is sterk afhankelijk van de vaststelling van het nieuwe evenementenbeleid. Wij voorzien dat de vaststelling van het evenementenbeleid in Q1 2025 plaatsvindt, waardoor wij vanaf 2025 stroomkosten kunnen doorbelasten. Op basis van de evenementen van de afgelopen vijf jaar verwachten wij de taakstelling vanaf 2025 volledig te realiseren.

BC Sport

In 2024 wordt de implementatie van een ander beheer en exploitatiemodel voor de buitensportparken vastgesteld. Met ingang van het nieuwe sportseizoen 2025/2026 wordt gestart met de implementatie van de beschreven maatregelen. Om te komen tot toekomstbestendigheid wordt gewerkt met een ingroeimodel waarbij overgangstermijnen worden gehanteerd. Om maatregelen goed te kunnen laten landen moeten verenigingen zich kunnen voorbereiden. Het is dan ook niet realistisch om implementatie te starten met ingang van seizoen 2024/2025. Enkele maatregelen kunnen wel per januari 2025 ingevoerd worden. Deze maatregelen gaan op termijn een besparing oplevering van € 411.000.

Daarnaast willen we het eigendom van de kleedaccommodaties gaan overdragen. Deze fase wordt gestart zodra de afspraken uit eerdere fase zijn geïmplementeerd en er een ondertekende huurovereenkomst is. Deze besparingen uit deze 2e fase zorgen voor de realisatie van de gehele taakstelling.

Algemene taakstelling programma 6

Een van die taakstellingen die nog niet was ingevuld, is de algemene taakstelling programma 6 van €918.000 euro. Door een voorziening voor groot onderhoud in te stellen zorgt dit voor een egaliserende werking op de begroting. Daarmee kunnen we de taakstelling structureel wegwerken, op een manier die de sportclubs geen pijn doet. Het betekent wel een incidenteel nadeel voor 2025 en 2026 waarvoor we de algemene reserve benutten. Die onttrekking willen we compenseren door een storting vanuit het verwachte resultaat voor 2024.

BC CKB en BC Markiezenhof

In opvolging van het voorgenomen besluit van het college in juni 2023 om het CKB en Markiezenhof te verzelfstandigen, wordt in 2024 voor elke organisatie een ondernemingsplan en een verzelfstandigingsplan opgesteld. De planning om in de tweede helft 2024 de plannen ter besluitvorming aan te bieden staat onder druk. Wij oriënteren ons momenteel op aanpassing van de planning en in de volgtijdelijk in besluitvorming van de stukken. In december wordt er in ieder geval geen besluit tot verzelfstandiging aan de gemeenteraad voorgelegd. Zodra de nieuwe planning gereed is berichten wij u verder.

Subsidies: “Doen wat nodig is”

Vanaf 2021 voeren we het project Doen wat nodig is uit om de bezuiniging op de subsidies in het sociaal domein te realiseren. Toen hebben we samen met partners de maatschappelijke opgaves voor onze gemeente en speerpunten per wijk geformuleerd. In het 1e kwartaal van 2022 zijn de maatschappelijke opgaven en de subsidieplafonds voor de jaren 2022 tot en met 2024 vastgesteld. Bij het vaststellen van de subsidieplafonds zijn we uitgegaan van de te realiseren besparingen. De speerpunten zijn in het 1e kwartaal van 2022 getoetst bij onze partners tijdens drie sessies. Dit is verwerkt in het subsidiebeleid ‘Doen wat Nodig is’ en door de subsidieregeling ‘Maatschappelijke Opgaven & Eigen Kracht’ vast te stellen.
Bij de behandeling van het Beleidskader 2024-2027 heeft de raad besloten om de taakstelling voor 2024 niet door te voeren in 2024, maar pas in 2025. De afgelopen maanden is de organisatie- en bekostigingswijze van ons sociaal domein door RadarAdvies onderzocht. De resultaten hiervan geven ons concrete stappen die we kunnen zetten om het sociaal domein nog verder te transformeren. We weten dat dit een meerjarig proces is dat verdeeld is over verschillende onderdelen van het sociaal domein en dat er veel bij komt kijken. Dit betekent ook dat er keuzes gemaakt moeten worden. Keuzes over de manier waarop we het sociaal domein in de toekomst gaan organiseren en hoe we het sociaal domein gaan bekostigen. Keuzes over inkoop versus subsidiëring horen hier ook bij. Om geïndiceerde zorg te voorkomen, versterken we het voorliggend veld.

Tegelijkertijd voeren we de gepauzeerde bezuiniging van € 500.000 in 2024 vanuit het amendement Pauzeknop Voorliggend Veld door in 2025. Dit zal naar verwachting veel druk leggen op onze partners in het voorliggend veld en staat haaks op de keuze die in 2024 gemaakt is door de raad om extra subsidie te verstrekken aan WijZijn, naar aanleiding van de door deze organisatie verstuurde brandbrief. Door een andere manier van werken verwachten we op termijn minder inzet op Wmo maatwerk, maar dit rendeert pas op langere termijn. Concreet betekent deze taakstelling dat we in 2025 € 1,5 miljoen minder kunnen besteden aan het voorliggend veld dan we in 2024 gedaan hebben, aangezien er in 2024 ruim € 1 miljoen meer subsidie is verstrekt dan de hoogte van het subsidieplafond.

Personeel

In het Focusakkoord was een taakstelling op personeel (algemeen en overhead) opgenomen van €3.152.000 waarvan nu nog €622.000 gerealiseerd moet worden. De nog te realiseren taakstelling op overhead hangt met name samen met de nog te realiseren taakstelling op cultuur (CKB en Markiezenhof). Zodra beide taakstellingen op cultuur zijn ingevuld, zal de taakstelling overhead moeten worden ingevuld. In 2025 zal hierover duidelijkheid komen. De taakstelling restformatie van €280.000 realiseren we in 2025.

PARAGRAAF 4 - LOKALE HEFFINGEN

In deze paragraaf lichten we de heffingen en tarieven voor 2025 toe.
Daarbij gaan we in op:

- Ons beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- De begrote en gerealiseerde inkomsten per heffing;
- De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten;
- De mate waarin de tarieven kostendekkend zijn;
- De mogelijkheden voor kwijtschelding.

Beleid lokale heffingen

Beleidsuitgangspunten met betrekking tot de gemeentelijke fiscale heffingen in 2025 zijn vastgelegd in het Bestuursakkoord. De uitgangspunten zijn:

1. De lastendruk voor lokale belastingen en heffingen mogen stijgen met maximaal de inflatie of vanwege kostendekkendheid. Voor de verhoging van de lokale lasten wordt het prijspeil bruto binnenlandsproduct (bbp) gehanteerd. Het bbp voor 2025 bedraagt 2,3%.
2. Voor wat betreft de leges en andere gemeentelijke retributies geldt de 2,3% voor zover de kostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft. In het coalitieakkoord is daarover vastgelegd dat de leges en de riool- en afvalstoffenheffing worden geheven naar kostendekkende tarieven (rekening houdend met kostentoerekening binnen de wettelijke kaders en/of door het Rijk vastgestelde tarieven). Waar in het akkoord "leges" wordt vermeld, geldt dat uitgangspunt ook voor de andere retributies.
3. De komende jaren zal door de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) en de deelnemers aandacht gegeven worden aan het verkrijgen van meer inzicht in de opbouw en samenstelling van de diverse belastingen en belastingplichtigen. Hiertoe is door de BWB een nieuw managementinformatie module aangeschaft, waarvoor samen met de deelnemers wordt bepaald welke informatie voor hen relevant is. Op deze manier wordt getracht om tot betere ramingen voor de opbrengsten te komen.

Gerealiseerde inkomsten

Naast de algemene belastingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB) en de toeristenbelasting, heft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.
Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bedoeld voor specifieke taken of voorzieningen. Hierbij kan gedacht worden aan riool- en afvalstoffenheffing. De gemeente mag hiervoor niet méér belasting heffen dan de kosten die zij voor deze taak of voorziening maakt.
Retributies worden betaald voor het leveren van een specifieke dienst door de gemeente. Voorbeelden zijn leges voor het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Ook hiervoor geldt dat de belasting niet hoger mag zijn dan de kosten die hiervoor worden gemaakt. De inkomsten per heffing staan in onderstaande tabel.

Inkomsten per heffing (Bedragen * €1.000)	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Algemene belastingen			
• OZB	17.459	17.931	18.343
• Parkeerbelasting	5.771	5.325	5.725
• Precariobelasting	294	198	202
• Toeristen- en watertoeristenbelasting	464	580	594
Bestemmingsbelastingen			
• Afvalstoffenheffing	10.127	10.373	10.686
• Rioolheffing	13.970	14.280	15.005
Retributies			
• Leges	2.089	2.783	2.772
• Haven- en kadegelden	448	508	571
• Marktgelden	26	30	31
• Lijkbezorgingsrechten	21	34	35

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) geeft sinds 1997 met de 'Atlas van de lokale lasten' inzicht in de woonlasten per gemeente en de posities die de gemeenten ten opzichte van elkaar innemen in Nederland. Hierbij geldt dat Rijssen-Holten de goedkoopste gemeente is met woonlasten van € 675 en Bloemendaal de duurste met woonlasten van € 1.988. In de atlas 2024 neemt Bergen op Zoom plaats 225 in op basis van de woonlasten zoals COELO deze berekent (2023: plaats 249).

Overigens liggen de woonlasten van 73 procent van de gemeenten tussen € 800 en € 1.100, terwijl de landelijk gemiddelde woonlasten € 994 bedragen. Wat betreft de omringende gemeenten zijn de woonlasten als volgt (op basis van de COELO-norm 2024):

Gemeente	Gemiddelde woonlasten	Rangnummer COELO
Etten-Leur	783	12
Tholen	832	28
Breda	861	48
Rucphen	894	71
Oosterhout	951	129
Woensdrecht	933	103
Halderberge	920	89
Moerdijk	977	169
Steenbergen	938	108
Roosendaal	957	141
Loon op Zand	1.019	206
Bergen op Zoom#	1.030	225
Zundert	1.245	321

Omschrijving indicator	Gemiddeld Landelijk	Bergen op Zoom 2023	Beergen op Zoom 2024	Bron
OZB-tarief woningen	0,0909%	0,0883%	0,0883%	COELO
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	346	331,80	364,22	COELO
Rioolheffing meerpersoonshuishouden	225	351,43	351,43	COELO
Woonlasten meerpersoonshuishouden	994	906,94	984,17	COELO

 # Om de gemeenten qua woonlasten onderling te kunnen vergelijken hanteert COELO voor de berekening uitgangspunten voor OZB en afvalstoffenheffing welke afwijken van de berekening die Bergen op Zoom zelf voor de bepaling van de woonlasten toepast. Het verschil zit in het toepassen van het aantal ledigingen en de gemiddelde woningwaarde.

DE BELASTINGEN, HEFFINGEN EN RETRIBUTIES

Kosten overhead

De kosten voor overhead zijn kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verantwoord op taakveld 104 Overhead (onderdeel van programma 1). Bij de berekening van de tarieven mogen de kosten van overhead worden meegenomen. Het bedrag voor overhead is een uniforme opslag per fulltime equivalent (fte) en bedraagt voor 2025 € 59.400 per fte.

Algemene belastingen

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De heffingsmaatstaf van de onroerendezaakbelastingen is de WOZ-waarde (WOZ: Waardering onroerende zaken) van de woning of niet-woning. Er wordt belasting geheven naar een percentage van deze vastgestelde WOZ-waarde. De grondslag van de OZB voor het jaar 2025 is de waarde van onroerende zaken op 1 januari van het peiljaar 2024.

De BWB heeft op het moment van het schrijven van deze paragraaf ongeveer 950 WOZ bezwaren 2024 van de gemeente Bergen op Zoom in behandeling, daarvan zijn er inmiddels 500 afgedaan. De herwaardering naar peildatum 1-1-2024 ten behoeve van het heffingsjaar 2025 is volgens planning opgepakt. Ook verloopt de zogenaamde 'permanente marktanalyse', waarin de analyse plaatsvindt van de bruikbaarheid van de gerealiseerde verkopen van onroerende zaken, volgens planning. De levering van de eerste resultaten van die herwaardering aan de gemeente vinden, zoals ieder jaar, plaats tegelijk met de zogenaamde oktober inventarisatie van de Waarderingskamer. Op 1 december 2024 dient 90% van alle objecten van een waarde te zijn voorzien volgens de Wet WOZ. Zoals het er nu naar uitziet, vormt die deadline geen probleem. In 2024 zijn minder bezwaren ingediend dan in 2023. Voor het jaar 2025 is

het momenteel nog moeilijk om een voorspelling af te geven. Onzekerheid over wetgeving die mogelijk in het belastingplan 2025 tijdens aankomende Prinsjesdag bekend wordt gemaakt, is daarin sterk bepalend. Deze wetgeving is nodig doordat de Hoge Raad op 12 juli 2024 een voor de gemeenten ongunstig arrest heeft gewezen over de vergoeding van proceskostenvergoeding in fiscale (en daarmee dus ook WOZ) procedures. Dit arrest heeft tot gevolg dat het voor gemachtigden en dan in het bijzonder de 'No Cure No Pay' bedrijven die actief zijn op het gebied van de WOZ financieel meer aantrekkelijk wordt om massaal bezwaar in te dienen. Dit zou, indien er geen reparatiewetgeving wordt ingevoerd die dit effect ongedaan maakt, kunnen leiden tot een verhoging van het aantal bezwaren in 2025. De BWB is actief betrokken bij het sturen op deze reparatiewetgeving.

Parkeerbelasting

Deze belasting wordt geheven voor het gedurende een aaneengesloten periode laten staan van een voertuig binnen de gemeente op een aangewezen plaats, wijze en tijdstip. De belasting wordt geheven van degene die het voertuig heeft laten staan of de houder van het voertuig of degene die de vergunning heeft aangevraagd. Voor het bepalen van de opbrengst voor 2025 wordt rekening gehouden met de standaard indexering (2,3%) voor de parkeervergunningen, gehandicapten parkeren en ontheffingen. Voor de naheffingen ligt er een harde de koppeling naar het besluit naheffingen 2025. Voor de parkeeropbrengsten straat parkeren en garage parkeren is naar de gerealiseerde opbrengsten van 2024 tot en met juli gekeken, waarbij de huidige parkeertarieven gelijk blijven.

Precariobelasting

De precariobelasting is een belasting op het hebben van een terras op voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. In 2023 is besloten om ondernemers die dit wensen toe te staan een vergunning aan te vragen voor de zogenaamde verruimde terrassen. Een aantal ondernemers heeft hier inmiddels gebruik van gemaakt. De opbrengst voor 2025 wordt geraamd op € 202.000.
Daarnaast is er op deze post sprake van opbrengsten uit driehoeks reclameborden, welke door de gemeente zelf worden opgelegd middels een factuur op basis van een privaatrechtelijke overeenkomst. De begrote inkomsten hiervoor bedragen in 2025 € 202.000.

Toeristen- en watertoeristenbelasting

De toeristenbelasting is een algemene belasting voor het houden van verblijf met overnachting tegen een vergoeding voor niet-ingezetenen. De opbrengst van de toeristenbelasting is afhankelijk van het aantal overnachtingen in de gemeente. Enige jaren geleden is de raming van de opbrengst met € 100.000 verhoogd in verband met overnachtingen door met name arbeidsmigranten. Echter vanwege het nog niet beschikbaar zijn van voldoende -grootschalige- adequate huisvesting voor deze groep, blijft het realiseren van deze opbrengst tot nu grotendeels achterwege.

Bijdrage Bedrijven investeringszone (BIZ)

Het Centrum van Bergen op Zoom is voor de periode 2023-2025 aangewezen als Bedrijven Investeringszone, waar een BIZ-bijdrage wordt geheven. De bijdrage wordt geheven van de gebruikers van de in dit gebied gelegen belastingobjecten. De hoogte van de bijdrage beloopt een bij verordening vastgesteld bedrag. De totale opbrengst, minus de perceptiekosten en oninbare vorderingen etcetera , wordt door de gemeente uitgekeerd aan STERCK ten behoeve van het ondernemersfonds, daarom wordt de BIZ verder niet in het overzicht opgenomen.

Bestemmingsbelastingen

Afvalstoffenheffing

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	€ 7.947.000	€ 8.574.000	€ 8.826.000
Baten taakveld(en)	€ 0	€ 800.000	€ 800.000
Netto kosten	€ 7.947.000	€ 7.774.000	€ 8.026.000
Overige toe te rekenen kosten			
- BTW compensatiefonds	€ 1.593.000	€ 1.780.000	€ 1.732.000
- Kwijtschelding	€ 751.000	€ 755.000	€ 800.000
- Overhead (2 fte)	€ 61.000	€ 64.000	€ 128.000
Totale kosten	€ 10.352.000	€ 10.373.000	€ 10.686.000
Opbrengst heffing	€ 10.127.000	€ 10.373.000	€ 10.686.000
Storting/onttrekking in/aan de voorziening	-€ 225.000	€ 0	€ 0

Bij de afvalstoffenheffing wordt voor het restafval een tariefdifferentiatie toegepast: per inworp in de ondergrondse container of per lediging van een grote of van een mini container.

Rioolheffing

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	8.860.000	10.396.000	10.864.000
Baten taakveld(en)	-	-	-
Netto kosten	8.860.000	10.396.000	10.864.000
Overige toe te rekenen kosten			
- Rente	-115.000	-	-
- Kwijtschelding	883.000	940.000	1.000.000
- Overhead (15,07 fte)	966.000	783.000	965.000
BTW compensatiefonds	1.663.000	1.950.000	1.747.000
Totale kosten	12.257.000	14.069.000	14.576.000
Opbrengst heffing	13.970.000	14.280.000	15.005.000
Storting in de voorziening	1.713.000	211.000	429.000

De rioolheffing voor een perceel dat in hoofdzaak tot woning en niet-woning dient wordt voor 2025 verhoogd met de inflatie van 2,3%, komende op het tarief van €359,51. Het tarief voor grootverbruikers, boven de 1.000m³, wordt verhoogd naar €1,05/m³. De verhoging voor grootverbruikers komt overeen met de tariefontwikkeling 2025, die in de bijsluiter in 2020 is mee verzonden bij de aanslag rioolheffing. Voor 2026 stijgt het tarief in overeenstemming met dezelfde bijsluiter naar €1,30/m³. Door een lager drinkwaterverbruik bij de grootverbruikers van ongeveer 325.000 m³ wordt het tarief in 2027 verhoogd met €0,05/m³.

Retributies

Leges omgevingsvergunningen

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	1.619.000	1.663.000	1.701.000
Overhead (9,2 fte)	563.000	589.000	589.000
Totale kosten	2.183.000	2.252.000	2.290.000
Opbrengst heffing	939.000	1.023.000	1.100.000
Dekkingspercentage	**43%**	**45%**	**48%**

In de regel gaat het hierbij om het verstrekken van documenten of het verlenen van vergunningen. Leges behoren tot de retributies en worden geheven voor het in behandeling nemen van de aanvraag en worden geheven van de aanvrager. Ook als de aanvraag niet leidt tot een positief resultaat moeten leges betaald worden.

Leges publieksdiensten

De leges publieksdiensten bestaan uit de leges voor reisdocumenten voor inwoners van de gemeente Bergen op Zoom, reisdocumenten voor niet-ingezetenen en rijbewijzen.

Havengeld, kadegeld en liggeld

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	2.212.000	2.105.000	1.975.000
Overhead (3 fte t/m 2024 en 3,55 fte vanaf 2025)	139.000	192.000	227.000
Totale kosten	2.351.000	2.297.000	2.202.000
Opbrengst heffing	448.000	508.000	571.000
Dekkingspercentage	**19%**	**22%**	**26%**

Deze retributie wordt geheven van vaartuigen die gebruik maken van voorzieningen in of langs de Theodorushaven.

Marktgeld

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	34.000	35.000	35.000
Overhead (0 fte)	-	-	-
Totale kosten	34.000	35.000	35.000
Opbrengst heffing	26.000	30.000	31.000
Dekkingspercentage	**76%**	**86%**	**89%**

Deze retributie wordt geheven voor het recht voor het innemen van een standplaats op de weekmarkt. Dit wordt geheven van de vergunninghouder. Het in 2021 gestarte onderzoek naar het toekomstbestendig maken van de markt is in 2024 verder uitgewerkt.

Lijkbezorgingsrechten

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld(en)	91.000	72.000	74.000
Overhead (0 fte)	-	-	-
Totale kosten	91.000	72.000	74.000
Opbrengst heffing	21.000	34.000	35.000
Dekkingspercentage	**23%**	**47%**	**47%**

Deze retributie wordt geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor verleende diensten in verband met de begraafplaats.

KWIJTSCHELDINGSBELEID

Het kwijtscheldingsbeleid is een instrument van de gemeente om armoede te bestrijden. Het beleid van de raad is erop gericht om de laagste inkomens zoveel mogelijk te ontzien, waarbij wordt uitgegaan van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Kwijtschelding van betaling van gemeentelijke heffingen wordt op dit moment uitsluitend verleend voor onroerendezaakbelastingen, de rioolheffing en een deel van de afvalstoffenheffing. Bij het berekenen van de betalingscapaciteit gaat de gemeente uit van de zgn. 100 procent norm. In de praktijk betekent dit, dat huishoudens zonder of met een gering eigen vermogen en een inkomen niet hoger dan de bijstandsnorm, voor volledige kwijtschelding in aanmerking komen. De invorderingsambtenaar beslist op een kwijtscheldingsverzoek. In een aantal gevallen wordt de kwijtschelding ambtshalve verleend of kan worden volstaan met een verkorte procedure. Omdat de uitvoering van de belastingwerkzaamheden is opgedragen aan de GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB), kan tegen de beslissing van de invorderingsambtenaar administratief beroep ingesteld worden bij het Dagelijks Bestuur van de BWB.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Belastingmaatregelen 2025	2024

PARAGRAAF 5 - WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Deze paragraaf geeft een overzicht van de verwachte risicobeheersing in de Begroting 2025-2028. Hierin worden de risico's beschreven en gekoppeld aan de weerstandscapaciteit. De afgelopen jaren zijn de risico's regelmatig in kaart gebracht, beoordeeld en waar nodig aangepast.

Voor het grondbedrijf wordt een andere werkwijze gevolgd omdat voor dit onderdeel een langetermijnvisie Grondbedrijf is vastgesteld, waarin diverse scenario's aan de orde komen. Uit de totale set van risico's geven wij onderstaande toelichting op de 25 grootste risico's.

RISICOKAART

In de risicokaart hieronder zijn de grootste 25 risico's opgenomen. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's. Een getal in een klasse in de risicokaart weergeeft het aantal risico's in die klasse. De hoogte van de risico omvang blijkt ook uit de kleurindeling:

- Groen: Deze risico's vormen geen direct gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering.
- Oranje: Deze risico's vragen om aandacht. Ze vormen individueel nog geen reëel gevaar voor de continuï teit van de bedrijfsvoering, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vor men.
- Rood: Deze risico's vereisen directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de bedrijfsvoering wordt bedreigd.

Risico's worden ingedeeld op basis van gevolg (= impact) en netto kans. Beide worden geschat in vijf categorieën, van zeer laag tot zeer hoog. De netto kans is het risico inclusief de genomen beheersmaatregelen om de risico's te beperken. Voorbeelden van beheersmaatregelen zijn het opnemen van een reserve, verbetering van proceswerkafspraken, interne controles of aanpassingen in het beleid. Een risico wordt gekwantificeerd door de kans van optreden te vermenigvuldigen met de financiële gevolgen (= impact).

Impact	Verdeling Top 25 risico's naar risico omvang (kans en impact)				
5. hoog (>1 miljoen)	**3**	**3**	**6**		**3**
4. middel / hoog (€500.000 - €1 miljoen)			**3**		
3. middel (€200.000 - €500.000)		**2**	**4**	**1**	
2. laag / middel (€50.000 - €200.000)					
1. laag					
Kans	1. <20%	2. 20%-40%	3. 40%-60%	4. 60%-80%	5. >80%

Een risicoscore in het groene gebied, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering. Risico's die in het oranje gebied zitten vragen om aandacht. Ze vormen individueel nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de bedrijfsvoering wordt bedreigd.

GROOTSTE RISICO'S

Hoge inflatie

Door verschillende (externe) oorzaken loopt de inflatie op. Dit heeft invloed op veel onderdelen van de gemeentelijke uitvoering en dus op de gemeentelijke begroting. Ondanks dat hier op diverse onderdelen op voorgesorteerd is, valt niet uit te sluiten dat bij herziening van contracten we de komende jaren nog voor aanzienlijke prijsstijgingen komen te staan die nu nog niet in beeld zijn. Ditzelfde geldt voor door ons gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen. We zijn kritisch op de doorberekeningen van inflatie door deze organisaties. We houden daarbij rekening met de compensatie die we van het Rijk krijgen voor inflatie.

Achteruitgang Nederlandse economie

Een terugval van de Nederlandse economie raakt ook de gemeente Bergen op Zoom. Dit is weliswaar in een aantal fi-

nanciële risico's ingecalculeerd maar heeft gevolgen op diverse gemeentelijke beleidsvelden. Voorbeelden hiervan zijn oorlogen met economische gevolgen en ontwikkelingen in vraag en aanbod in verschillende markten.

Hogere rente op de geld- en kapitaalmarkt

De rente voor langlopende leningen bedraagt in het najaar 2024 circa 3,0 procent. De gemeente Bergen op Zoom heeft een bancaire schuld eind 2023 van €166 miljoen. Jaarlijks moet een gedeelte van de financieringsportefeuille geherfinancierd worden. Oude leningen worden dan vervangen door nieuwe. In de begroting wordt rekening gehouden met een tarief voor nieuwe leningen van 3,0 procent. Het risico is dat dit een hoger percentage wordt dan nu voorzien, mocht de rente de komende jaren verder stijgen. Dit zal dan leiden tot hogere rentelasten voor de gemeente dan nu begroot. Omdat het saldo op de rente binnen de begroting ingezet wordt als algemeen dekkingsmiddel betekenen hogere rentelasten minder begrotingsruimte. Tegelijkertijd is het zo dat een oplopende rente pas geleidelijk tot hogere lasten leidt, omdat de rente over haar financieringen (=leningen) voor langere tijd vastliggen. De afgelopen jaren is ervoor gekozen nieuwe leningen tegen een relatief lange looptijd af te sluiten. Hiermee is het renterisico verder teruggebracht.

Gemeentefonds, algemene uitkering

De omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds fluctueert. Daarnaast heeft er een wijziging in methodiek plaatsgevonden voor de verdeling en berekening van de indexering. We lopen het risico dat de algemene uitkering lager uitvalt dan begroot. We stellen op basis van de laatst bekende circulaires de algemene uitkering bij. Daarnaast komen ook nieuwe taken (ofwel taakmutaties) op de gemeente af, waarin er niet altijd een balans is tussen taken en middelen. De algemene uitkering kent in 2026 een teruggang (het ravijnjaar). We bereiden ons hier zo goed mogelijk op voor en volgen daarin het begrotingsadvies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Kwantitatief en kwalitatief personeelstekort

Als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt, personeelsverloop en het gebrek aan voldoende middelen bestaat het risico dat de gemeente onvoldoende controle heeft over de personeelsplanning. Hierbij speelt ook het binden van kwalitatief en kwantitatief de juiste mensen en de ontwikkeling van medewerkers (waardoor demotivatie of mismatch in vaardigheden, competenties en mentaliteit ontstaat). Dit risico kent ook een financiële component. Een personeelstekort zorgt voor lagere uitvoeringskracht, wat kan resulteren in het niet of in mindere mate waarmaken van ambities en doelstellingen.

Daarom is het beheren van ons personeel van belang. We creëren een veilige en gezonde werkomgeving, zorgen voor eerlijke compensatie en arbeidsvoorwaarden, stimuleren professionele ontwikkeling en groei van medewerkers, behandelen medewerkers met respect en bevorderen gelijke kansen.

Niet realiseren van bezuinigingen

De gemeente heeft nog een aantal taakstellingen die gerealiseerd moeten worden. Door diverse oorzaken kan realisatie daarvan vertraging oplopen of gedeeltelijk tot niet plaatsvinden. Voorbeelden zijn de betrokkenheid en afhankelijkheid van externe partners en de personele capaciteit (zowel in kwantiteit als kwaliteit) om de bezuinigingen tot stand te brengen. Periodiek wordt inhoudelijk per taakstelling gerapporteerd. Zie paragraaf 3 voor deze rapportage.

Onvoldoende governance en/of regie op verbonden partijen

De gemeente heeft een groot deel van haar verantwoordelijkheid voor het leveren van gemeentelijke voorzieningen ondergebracht bij andere organisaties en instellingen. Dit zijn verbonden partijen en deelnemingen. Het risico bestaat dat deze partijen de gevraagde dienstverleningen niet kunnen leveren met de ter beschikking gestelde middelen en mogelijk extra geld nodig hebben om verplichtingen na te komen. Een ander risico is dat een partij failliet gaat en dat er geen prestatie wordt geleverd voor de door de gemeente verstrekte gelden. De gemeente kan aangesproken worden op het terugbetalen van deze verplichtingen (de balansrisico's van een gemeenschappelijke regeling). Niet alle gemeenschappelijke regelingen bouwen eigen vermogen op en daardoor komen tegenvallers ten laste van het vermogen van de deelnemende gemeenten.

Voornamelijk bij partijen waar de gemeente een relatief kleine belanghebbende is, bestaat het risico op vervaging van klant- en aandeelhoudersrol. Met de Nota verbonden partijen stelt de gemeente kaders vast voor beleidsmatige en financiële aansturing. Er zijn regievoerders aangesteld die aansluiten bij de planning en control cyclus van de betreffende partijen. De klant- en aandeelhoudersrol wordt belegd bij verschillende wethouders.

Exploitatietekorten Sportbedrijf

Het risico bestaat dat het Sportbedrijf een exploitatietekort heeft. De gemeente draagt het risico voor het voortbestaan.

Aantasting vertrouwelijkheid, integriteit of beschikbaarheid informatiesystemen, de informatie daarin of de diensten die er afhankelijk van zijn

Voor het functioneren en de dienstverlening aan de inwoners gebruikt de gemeente Bergen op Zoom steeds meer gegevens, die we steeds meer uitwisselen en bewerken. Mede als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein heeft de gemeente steeds meer (bijzondere) persoonsgegevens in beheer. Ook wordt steeds meer informatie digitaal opgeslagen en overgedragen en worden systemen en data steeds vaker aan elkaar gekoppeld. Een recente ontwikkeling is het toegenomen thuiswerken. We blijven maatregelen nemen om de informatieveiligheid te vergroten. Dit doen we binnen het project Informatiebeveiliging. Zie hiervoor ook actiepunt A.1.3.2 in programma 1 voor de uitwerking hiervan.

Daarnaast wordt in de dreigingsbeelden, van bijvoorbeeld de VNG en het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC), naast gemaakte fouten door gemeenten zelf steeds nadrukkelijker gewaarschuwd voor acties van kwaadwillenden. Daarom is het belangrijk om maatregelen te treffen die de informatie van de gemeente adequaat beschermen. Hiermee wordt voorkomen dat de bedrijfscontinuïteit verstoort raakt, vertrouwelijke gegevens in verkeerde handen komen (o.a. AVG-datalek), de gemeente imago- en/of financiële schade oploopt en/of processen ontwricht raken met maatschappelijke, economische of sociale gevolgen.

Niet volledig voldoen aan de Cyberbeveiligingswet

Informatieveiligheid staat als randvoorwaarde voor een professionele gemeente al sinds 2013 op de gemeentelijke agenda waarbij de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) het uitgangspunt vormt. In 2025 komt de Cyberbeveiligingswet (NIS2) die eisen stelt aan de gemeentelijke informatiebeveiliging. De gemeente Bergen op Zoom voldoet nog niet aantoonbaar aan de volledige BIO. De resultaten van de zelfevaluatie over 2023 laten zien dat er ruimte voor verbetering is. Daarbij stelt de Cyberbeveiligingswet aanvullende eisen via de vernieuwde BIO. Bij een cyberincident kan dit nu eerder leiden tot sancties vanuit de toezichthouder Rijksdienst Digitale Infrastructuur (RDI).

Risico's sociaal domein

De risico's in het sociaal domein worden onderverdeeld in een aantal aandachtsgebieden met ieder hun specifieke risico's. Hieronder worden een aantal belangrijke aspecten benoemd:

Taakstelling op subsidies

Op grond van het amendement, vastgesteld bij de 1e begrotingswijziging 2021, dient het college een bezuiniging te realiseren door een ombuiging op de subsidies van € 1,5 miljoen. Het risico is dat de bezuinigingstaakstelling op subsidies direct de partijen in het voorliggend veld raakt. Dat zal zorgen voor een verschraling of zelfs wegvallen van aanbod. Dit staat haaks op de transformatie sociaal domein. Het voorliggend veld is namelijk nodig om het aantal indicaties maatwerk terug te dringen. Het effect van minder inzet op het voorliggend veld betekent dat vrijwel zeker een groter (financieel) beroep gedaan zal worden op de Wmo voorzieningen, de financiële omvang hiervan is niet in te schatten. In 2025 vindt de verwerking van het laatste deel van de taakstelling van € 1,5 miljoen plaats in de begroting, ten bedrage van € 500.000. Deze taakstelling betekent concreet dat we in 2025 € 1,5 miljoen minder kunnen besteden aan het voorliggend veld dan we in 2024 gedaan hebben, aangezien er in 2024, op basis van besluitvorming, ruim € 1 miljoen meer subsidie is verstrekt dan de hoogte van het subsidieplafond.

Tekorten door open eind financiering van maatwerkvoorzieningen

Wmo en Jeugd

Het aantal cliënten in de Wmo en jeugdzorg is onzeker en lastig te voorspellen. Zodra cliëntaantallen dalen of stijgen, kan het direct een groot financieel effect hebben. De afgelopen jaren zien we in de planning en control documenten ook regelmatig afwijkingen op de uitgaven aan Wmo en jeugd. Vanwege enerzijds demografische ontwikkelingen (o.a. vergrijzing) en anderzijds sociaal maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. complexere problematieken in de samenleving, effecten corona) neemt de vraag om ondersteuning en de duur van de ondersteuning toe. Dit is een landelijk gegeven. De invloed hierop is beperkt en leidt vooral tot demping van de toename. Beheersmaatregelen zijn het werken aan de transformatie sociaal domein, normaliseren, uitvoeren van de maatregelen Hervormingsagenda Jeugd en het versterken van de sociale/pedagogische basis van inwoners. Op basis hiervan is bij het opstellen van de Begroting 2025 uitgegaan van 'bevriezing' van de aantallen cliënten op basis van de getallen van het eerste halfjaar 2024.

Omdat de tarieven voor de Wmo volgens landelijke regelgeving reëel moeten zijn, is voor huishoudelijke ondersteuning en begeleiding een indexering toegepast die voldoet aan de AmvB reële kostprijs.

Daarnaast werken we binnen jeugd met resultaatfinanciering. De betaling van de tweede 50 procent van een arrangement is daardoor steeds onzeker doordat er geen einddatum verbonden is aan deze vorm. De verdeling van de kosten per jaar fluctueert hierdoor. Tot slot zijn er binnen de organisatie van de jeugdbescherming, de gecertificeerde instellingen, al een aantal jaren problemen op het gebied van de continuïteit en de kwaliteit van de te bieden zorg.

Beschermd Wonen

Omdat we als regio sinds 2018 extra worden gecompenseerd voor de uitvoering van beschermd wonen, is het de afgelopen jaren slechts éénmaal voorgekomen dat er achteraf door de gemeenten een klein bedrag bijgelegd moest worden. We worden gecompenseerd, omdat onze regio door het huidige verdeelmodel te weinig geld krijgt om het beschermd wonen uit te kunnen voeren.

Kwetsbare groepen in de knel

De dienstverlening van de gemeente Bergen op Zoom staat op verschillende terreinen onder druk. De kans bestaat dat met name – de zorg voor – de kwetsbare burgers verschraalt. Het risico is dat meer inwoners in de knel komen, dat kwetsbare groepen het nog zwaarder krijgen en er minder geld is om te helpen. Meer eenzaamheid bij ouderen, meer mensen met financiële problemen en bedrijven die omvallen. Het risico is dat een achterstand ontstaat in het toekennen van indicaties en/of dat indicaties niet binnen de wettelijke termijn worden toegekend bij Wmo, doordat bij de uitvoerende medewerkers (bij de toegang) een tekort is aan mensen. Daarnaast is een risico dat de doorontwikkeling en innovatie van het zorglandschap in onvoldoende mate plaatsvindt.

Gebundelde uitkering (BUIG)
De hoogte van de rijksbijdrage BUIG beweegt mee met de conjunctuur. Dus bij een achteruitgaande economie is het budget voor BUIG hoger. Oorzaak is dat meer mensen op dat moment een beroep doen op de bijstand. Dit geldt ook andersom: Wanneer minder mensen een beroep doen op de bijstand, is het budget voor BUIG lager.

Wanneer de instroom in de bijstand lager is en de uitstroom in de bijstand hoger is dan gemiddeld in Nederland, kan een gemeente een voordeel op de rijksbijdrage voor de BUIG hebben. Dat is van een aantal factoren afhankelijk, zoals gemeentegrootte en of de gemeente behoort tot de zogenoemde 'voordeelgemeente' op BUIG of juist niet. Daarnaast tellen sinds 2022 de prestaties van de gemeente op het gebied van garantiebanen en beschut werk mee; hoe meer garantiebanen met Loonkostensubsidie ten opzichte van het gemiddelde van alle andere gemeenten, hoe hoger de uitkering BUIG (en andersom). Omdat het rijksbudget BUIG gedurende het jaar op twee momenten bijgesteld wordt, is een prognose over een tekort of overschot lastig in te schatten.

1. Oktober jaar t-1: Het voorlopige budget BUIG wordt bekend gemaakt door het Rijk.
2. Mei jaar t: Het nader voorlopige budget BUIG wordt door het Rijk bekend gemaakt (bijstelling aan de hand van gegevens over onder meer werkloosheid en conjunctuur).
3. September jaar t: Het definitieve BUIG budget wordt bekend gemaakt door het Rijk.

Zorgverplichting inzake onderwijshuisvesting
De gemeente staat aan de lat voor het voorzien in huisvesting van het primair en (speciaal) voorgezet onderwijs. In het integraal huisvestingsplan (IHP) is afgesproken welke scholen aan de beurt zijn voor (ver)nieuwbouw. In 2025 start de verbouwing van basisschool Kiemkade, de school heeft tijdens de verbouwperiode vervangende huisvesting nodig. De gemeente dient hierin te voorzien. Het risico indien wij niet voorzien in deze tijdelijke huisvesting is dat de school niet verbouwd kan worden en afspraken uit het IHP niet worden nagekomen.

Implementatie vastgoedbeleid in relatie tot het cultureel vastgoed
Binnen de gemeente is het vastgoedbeleid gericht op het rekenen van een kostprijs dekkende huur. Momenteel wordt het vastgoedbeleid herijkt, het rekenen van kostprijs dekkende huur zal echter naar verwachting niet wijzigen. De volledige implementatie van dit beleid vormt een risico ten aanzien van het cultureel vastgoed, waar momenteel verenigingen en stichtingen gehuisvest zijn die naar verwachting niet volledig in staat zijn om de kostprijs dekkende huur op te brengen.

Nieuwe containerterminal
Sinds 2000 is de gemeente bezig met de verplaatsing van de (tijdelijke) containerterminal aan de Vierlinghweg in Bergen op Zoom naar de "buitendijkse" locatie nabij het Zuidersluispad in Bergen op Zoom. Op 25 februari 2022 is de grond geleverd en zijn alle ontbindende voorwaarden teniet gedaan, waardoor inkomstenderving ten aanzien van de verkoop van de nieuwe locatie niet meer aan de orde is. De vergunning is door de provincie Noord-Brabant verleend en sinds de zomer van 2024 is men gestart met de realisatie. De verwachte oplevering van de Markiezaat Container Terminal B.V. (onderdeel van H. Essers) is in april 2026. Er is er een spanningsveld tussen de oplevering van de nieuwe terminal (april 2026) en de einddatum van de huidige locatie aan de Vierlinghweg 2025 (maart 2026). Dit kan eventueel leiden tot een latere verkoop/verhuur van de locatie aan de Vierlinghweg en daardoor gedeeltelijke inkomstenderving.

Vervuiling van het grondwater en/of lekkage van gevaarlijke of verontreinigende stoffen naar de bodem
Het algemene risico is dat gevaarlijke of verontreinigende stoffen naar de bodem kunnen lekken. Als dit gebeurt, kan dit schade veroorzaken aan de bodem en het milieu. Voor het veroorzaken van bodemverontreiniging geldt de zorgplicht. De Kragge I is een voormalige huisvuilstortplaats die momenteel is afgedekt met drainage waarmee het percolaatwater wordt afgevoerd. Dit water is mogelijk vervuild en wordt daarom separaat afgevoerd en behandeld. De drainage kan verstopt of beschadigd raken, wat kan leiden tot lekkage van het percolaatwater wat schade kan veroorzaken aan het milieu. De afdekking en drainage van het percolaatwater wordt gecontroleerd en gemonitord volgens het nazorgplan.

Verborgen zaken in de openbare ruimte
De gemeente Bergen op Zoom kent een aanzienlijk areaal oevers en kades die het nodige onderhoud vergen. Het risico is dat in de onderhoudsplannen onvoldoende middelen zijn gereserveerd, waardoor we geconfronteerd worden met eenmalige extra uitgaven. Uit de periodieke monitoring van de kwaliteit van de openbare ruimte zal moeten blijken of de middelen voldoende zijn om de afspraken met de gemeenteraad over de kwaliteit na te kunnen komen.

Projectorganisatie niet tijdig op voldoende kwalitatief niveau
Vanwege nog onvoldoende volwassenheid op het gebied van projectmanagement kan het gebeuren dat een projectorganisatie niet tijdig op voldoende kwalitatief niveau wordt ingevuld passend bij de scope van het project. Dit kan leiden tot vertraging in diverse projecten (met een lager uitgavenpatroon tot gevolg). Daarom is het belangrijk om de ingezette herintroductie van Projectmatig werken (PMW) goed te borgen en projectbeheersing (als onderdeel van BoZ in control) op te zetten.
Klimaatgelden worden niet of te laat besteed
Door te weinig personeel bestaat de kans dat klimaatgelden niet of te laat besteed worden, omdat er onvoldoende uitvoeringskracht is. Daarmee lopen we het risico dat klimaatdoelen niet volledig gerealiseerd kunnen worden.

Lagere legesinkomsten
Wanneer er minder aanvragen voor vergunningen worden gedaan, vallen de legesinkomsten ook lager uit dan begroot.

WEERSTANDSVERMOGEN

Conform de methode van het NAR wordt op basis van het risicoprofiel de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Deze berekening kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dat is de vrije reserve die beschikbaar is om de risico's af te dekken. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en alle financiële risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen of waar na het treffen van maatregelen nog restrisico's overblijven.De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dit noemen we de weerstandsratio.

Benodigde Weerstandscapaciteit
Op basis van het risicoprofiel kan de benodigde weerstandscapaciteit worden berekend. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die ervan uitgaat dat nooit alle risico's zich tegelijkertijd en in maximale omvang voordoen. Door deze benadering kan op een verantwoorde manier minder weerstandscapaciteit worden aangehouden in tegenstelling tot de situatie waarin de optelsom van alle risico's als uitgangspunt wordt genomen.

Wanneer alle risico's zich tegelijk in hun maximale omvang zouden voordoen, is hiermee een bedrag gemoeid van € 66 miljoen. Op basis van de inschatting van kans en omvang van financiële schade is een bedrag van € 15,0 miljoen benodigd om de risico's in financiële zin af te dekken. Dit bedrag is gelijk aan het bedrag bij de Jaarstukken 2022.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dit noemen we de weerstandsratio.

Beschikbare Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit wordt berekend door de algemene reserve af te zetten tegen de risico's. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met stille reserves: meerwaarde van activa die lager dan de marktwaarde zijn gewaardeerd. Een algemeen kenmerk van stille reserves is dat men er om allerlei redenen niet direct over kan beschikken. Om deze reden worden stille reserves niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	JR 2023	2024 2CB	BG 2025	BG 2026	BG 2027	BG 2028
Stand Algemene Reserve per 31/12	72.333	82.9000	86.200	83.600	80.100	76.000
Blokkeringen						
Stedelijke vernieuwing	5.954	5300	5300	5300	5300	5300
Grondbedrijf	2.800	2.800	1.900	500	-	-
Subtotaal	8.754	8.100	7.200	5.800	5.300	5.300
Weerstandsvermogen	63.579	74.800	79.000	77.800	74.800	70.700

Het bedrag van de algemene reserve is inclusief de geraamde rekeningsaldi (inclusief de negatieve in 2026 en 2027).

Ratio weerstandsvermogen
Hiervoor is zowel de benodigde als de beschikbare weerstandscapaciteit bepaald. In deze paragraaf wordt een relatie gelegd tussen beiden, om de ratio van het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom te bepalen en daarover een oordeel te vellen.

	Bedragen *1 miljoen	JR 2023	2024 2CB	BG 2025	BG 2026	BG 2027	BG 2028
A	Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 63,6	€ 74,8	€ 79,0	€ 77,8	€ 74,8	€ 70,7
B	Benodigde weerstandscapaciteit	€ 15,0	€ 14,9	€ 14,9	€ 14,9	€ 14,9	€ 14,9
	Ratio weerstandsvermogen (=A/B)	4,24	5,02	5,29	5,21	5,01	4,74

Weerstandsratio

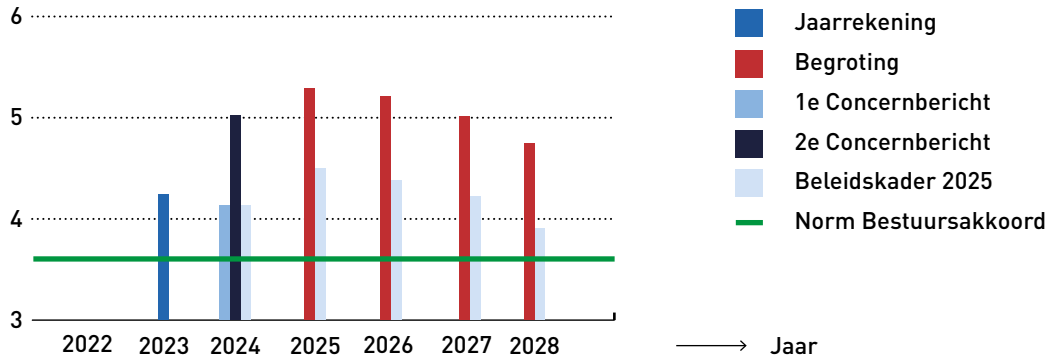

Beoordeling weerstandsvermogen
Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld. De raad heeft zich geconformeerd aan deze waarden.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 – 2	Ruim voldoende
C	1 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De ratio bedraagt voor de gemeente Bergen op Zoom 5,59. Dit betekent dat de gemeente Bergen op Zoom op dit moment beschikt over een vermogenspositie die gekwalificeerd wordt als uitstekend om de risico's in financiële zin af te dekken

KENGETALLEN

Besloten is om de stresstest zoals deze voorheen aan de auditcommissie en gemeenteraad werd gegeven na elk P&C-document in het vervolg in de P&C-documenten zelf op te nemen.

Hierbij nemen we het kengetal van de jaarrekening 2023, het 2e Concernbericht 2024 en de begroting 2025-2028 op.

Netto schuldquote

	Bedragen *1 miljoen	R 2023	2CB 2024	BG 2025	BG 2026	BG 2027	BG 2028
A	Netto schulden	€ 166,2	€ 172,3	€ 172,2	€ 185,5	€ 199,4	€ 210,5
B	Totaal baten begroting	€ 301,9	€ 309,0	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4
	Netto schuldquote (=(A/B)*100%)	55,1%	55,8%	55,3%	59,6%	64,0%	67,6%
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	54,6%	55,3%	54,8%	59,1%	63,5%	67,1%

Netto Schuldquote

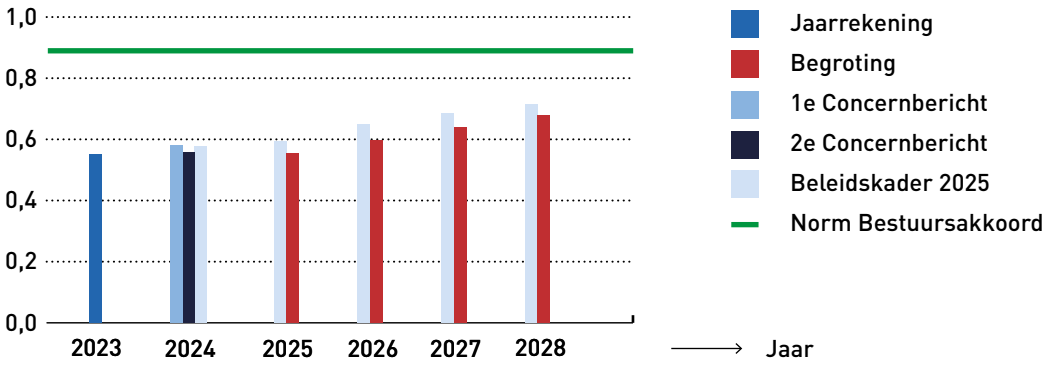

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte in de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. Daarnaast wordt de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, als apart cijfer gepresenteerd. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De schuld, die in 2023 sterk terugliep naar 166 miljoen, loopt naar verwachting in 2024 op naar circa €172 miljoen. De voornaamste oorzaak zijn de investeringen (onder meer de over te nemen brandweerkazerne) die groter zijn dan de afschrijvingen. De toename van de schuld wordt waarschijnlijk wel minder dan eerder geraamd. Voornaamste oorzaak is het positieve saldo van het 2e concernbericht. Op langere termijn loopt de schuldquote verder op, met name door de (vooralsnog) negatieve begrotingssaldi in 2026, 2027 en 2028 maar blijft de schuldquote ruim onder norm (90%) van het bestuursakkoord.

Solvabiliteit

	Bedragen *1 miljoen	R 2023	2CB 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Eigen vermogen	€ 75,1	€ 82,9	€ 86,2	€ 83,6	€ 80,1	€ 76,0
B	Balanstotaal	€ 341,8	€ 341,8	€ 340,0	€ 340,0	€ 340,0	€ 340,0
	Solvabiliteit (=(A/B)*100%)	22,0%	24,3%	25,4%	24,6%	23,6%	22,4%

Solvabiliteit

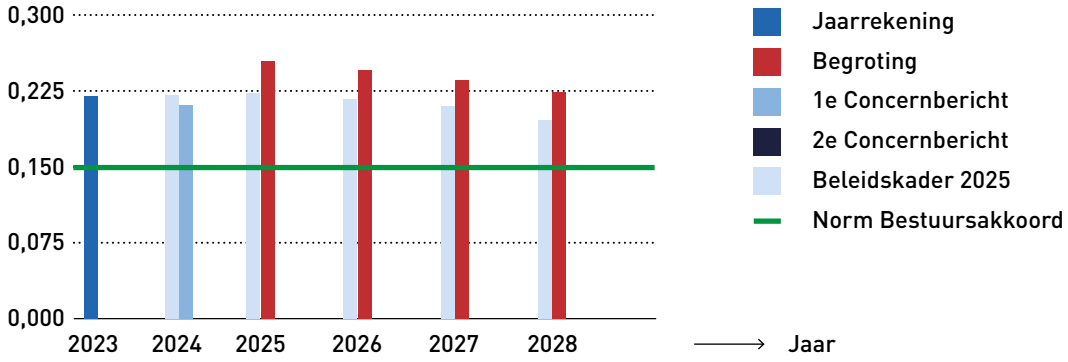

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

De al enkele jaren aanhoudende stijging van de solvabiliteit wordt in 2024 verder voortgezet. Eind 2024 wordt een niveau verwacht van circa 24%. Voornaamste oorzaak van de verdere stijging is het saldo van het 2e concernbericht. Ook in 2025 wordt een verdere stijging verwacht, waarna door de (vooralsnog) negatieve begrotingssaldi in 2026 t/m 2028, lichte dalingen worden voorzien.

Grondexploitatie

	Bedragen *1 miljoen	R 2023	2CB 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Totaal van alle bouwgronden (wel of niet in exploitatie)	€ 19,2	€ 17,9	€ 8,6	€ 6,0	€ 6,0	€ 6,0
B	Totaal baten begroting	€ 301,9	€ 309,0	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4
	Grondexploitatie (=(A/B)*100%)	6,4%	5,9%	2,8%	1,9%	1,9%	1,9%

Grondexploitatie

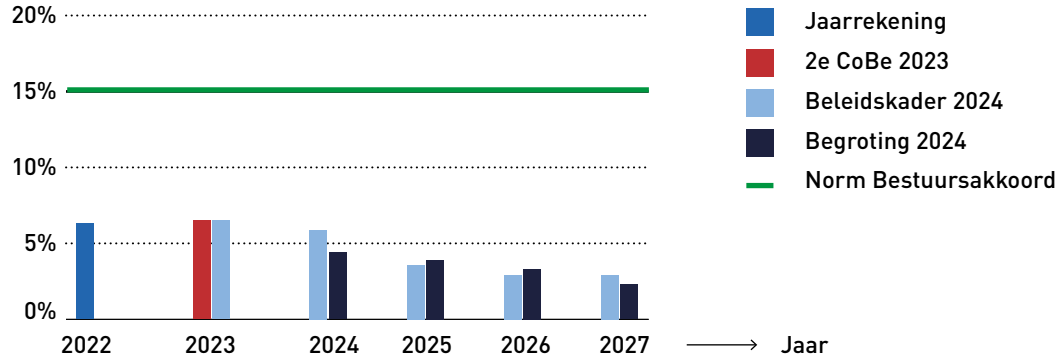

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe beter.
Dit kengetal daalt de komende jaren verder. Hierbij is echter geen rekening gehouden met nieuwe, nog vast te stellen grondexploitaties . Het is dus zeer aannemelijk dat dit percentage oploopt de komende jaren, met name door de plannen gerelateerd aan de woningbouwversnelling.

Structurele exploitatieruimte

	Bedragen *1 miljoen	R 2023	2CB 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Structurele baten -/- structurele lasten	€ 5,4	€ 3,2	€ 3,9	€ -3,0	€ -2,9	€ -3,5
B	Totaal baten begroting	€ 301,9	€ 309,0	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4
	Structurele exploitatieruimte (=(A/B)*100%)	1,8%	1,0%	1,3%	-1,0%	-0,9%	-1,1%

Structurele exploitatieruimte

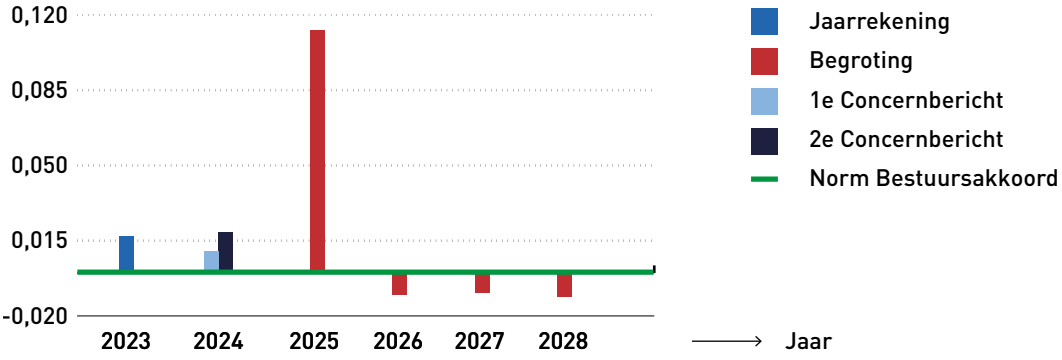

In dit kengetal komt tot uitdrukking of een gemeente over voldoende structurele baten beschikt om de structurele lasten te dekken. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond nul (tussen -0,4 en 0,4) betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn. Dit kengetal ontwikkelt zich min of meer in lijn met de solvabiliteit. De voorziene negatieve begrotingssaldi in 2026, 2027 en 2028 - als gevolg van de korting van het Rijk op de algemene uitkering - zorgen voor een negatieve ratio.

Belastingcapaciteit

	Bedragen *1 miljoen	R 2023	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Woonlasten per gezin	€ 1.003	€ 1.030	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
B	Woonlasten landelijk gemiddelde	€ 944	€ 994	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
	Belastingcapaciteit (=(A/B)*100%)	106,3%	103,6%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin. Bij 100 procent zit je als gemeente op het landelijk gemiddelde. Om te kunnen bepalen of de gemeente nog ruimte heeft om de belastingen te verhogen is het nodig om na te gaan in hoeverre de riool- en afvalheffingen kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief van de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Reserves en voorzieningen	2020
Nota risicomanagement	2013

PARAGRAAF 6 - FINANCIERING

TREASURY

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijk) overtollige geldmiddelen belegt. De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Deze financieringsparagraaf is samen met de financiële verordening en het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen, controleren en verantwoorden van de financieringsfunctie.

RENTEONTWIKKELINGEN

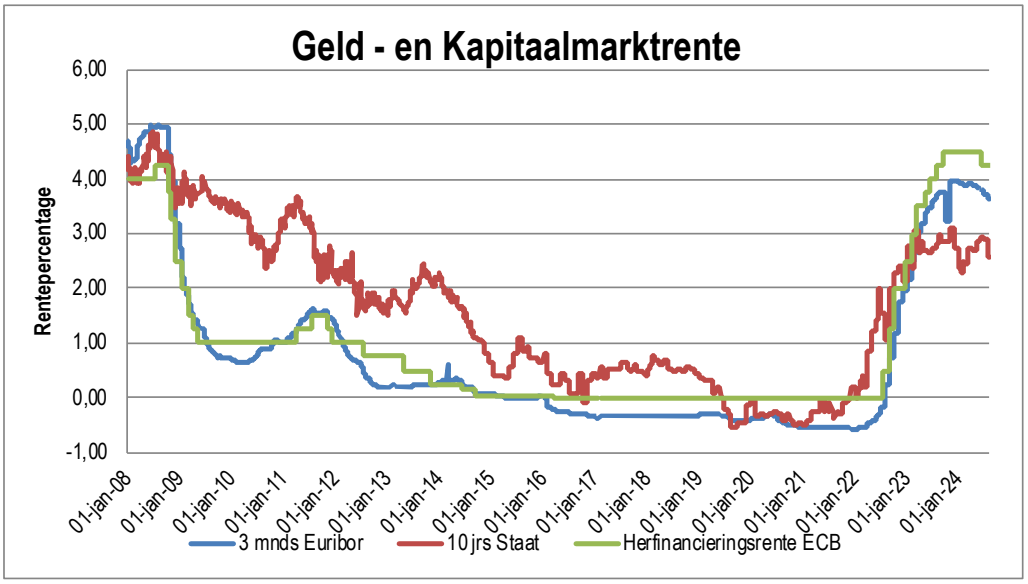

In bovenstaande grafiek worden de ontwikkelingen van de kapitaalmarkrente (= de zogenaamde lange rente) en de geldmarktrente (= de korte rente) weergegeven. Beide rentes, die na een jarenlange periode van extreem lage niveaus, sinds 2022 een opwaartse trend vertoonden stabiliseerden in 2024 waarbij sinds de zomer sprake is van een licht dalend verloop.

De geldmarkrente, vooral bepaald door de herfinancieringsrente van de ECB, vertoont in 2024 een min of meer stabiel verloop en bedraagt circa 3,75%. Een belangrijke factor hierbij is de inflatie. Die vertoont een dalende tendens maar is nog wel hoger dan het niveau waar de ECB naar streeft. Neemt niet weg dat de ECB al in juni de herfinancieringsrente met 0,25% verlaagde tot 4,25% en de consensus (= algemene verwachting) onder analisten is dat in 2024 nog twee verlagingen van deze rente volgen.

De kapitaalmarktrente is minder makkelijk te voorspellen doordat ze afhankelijk is van veel meer factoren. De kapitaalmarktrente is in 2024 redelijk stabiel gebleven en is na een kleine daling begin 2024 medio augustus circa 2,7%.
Het valt niet of nauwelijks te voorspellen hoe dit de komende tijd verder gaat. In ieder geval is het zo dat wanneer dit tarief fors oploopt de mogelijkheid aanwezig is dat dit tot problemen leidt in een aantal, vooral Zuid Europese, landen met relatief veel schulden. Dat zal de ECB willen voorkomen.

Voor de gemeentelijke financiering betekent dit dat, zeker ten opzichte van de jaren t/m 2022, duurder is geworden haar schuld te financieren. Daarbij dient wel ter worden vermeld dat het grootste gedeelte van de gemeentelijke financiering voor langere tijd vastligt. Daarnaast hoeft de gemeente minder te lenen de afgelopen jaren door een sterk afgenomen schuld. In 2025 moet slechts 1 lening worden afgelost voor een bedrag van € 20 miljoen. Deze zal, op basis van de verwachte ontwikkeling van de schuld, geherfinancierd worden.

ONTWIKKELING SCHULDPOSITIE

De schuldpositie van de gemeente wordt bepaald door de omvang van de opgenomen geldleningen in combinatie met de stand op de rekening-courant. Eind 2023 bedroeg de schuld € 166 miljoen. De verwachting was dat die in 2024 zou oplopen. Dat lijkt tot dusver het geval maar er zal zeker geen grote stijging van de schuld zijn. Zoals nu valt in te schatten bedraagt de schuld eind 2024 ongeveer € 171 miljoen. Dit is wel lager dan we eerder dit jaar voorzagen bij het 1e concernbericht. Zoals we eerder al stelden dient in ogenschouw te worden genomen dat de exacte omvang zich niet eenvoudig laat schatten. De afgelopen jaren laten grote fluctuaties van met name het rekeningresultaat maar ook grote bewegingen in de bevoorschotting van de gemeente door het Rijk (bijvoorbeeld Oekrainegelden) zien. De iets gewijzigde voorspelling van de ontwikkeling van de schuld heeft ook gevolgen voor de netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich op korte termijn iets beter dan voorzien. Deze schuldquote is niet alleen afhankelijk van de omvang van de schuld maar ook van de omvang van het begrotingstotaal. De schuldquote bedraagt eind 2024 naar schatting circa 57% en stabiliseert vervolgens, maar laat vanaf 2026 een stijging zien tot circa 68% in 2028. Dit is nog steeds aanzienlijk lager (=beter) dan de doelstelling uit het bestuursakkoord (90% in 2026). In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe die schuld (in miljoen) zich op de diverse onderdelen naar verwachting ontwikkeld.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand 1/1	-196,3	-166,3	-172,3	-172,2	-185,5	-199,4
Saldo (Investeren/Afschrijven) Investeringen	-2,3	-4,2	-5,1	-3,9	-2,7	-2,5
Saldo (Investeren/Afschrijven) Riolen Saldo	-0,7	-7,4	-1,7	-3,4	-3,3	-2,1
(Ontrekkingen/Reserveringen) Reserves	5,0	-3,0	-2,0	-2,0	0,0	0,0
Saldo Begroting/rekening	8,0	5,0	1,0	-6,0	-5,9	-6,5
Grondbedrijf	5,0	3,6	12,9	5,0	0,0	0,0
Overige mutaties vlottende activa/passiva	15,0	0,0	-5,0	-3,0	-2,0	0,0
Netto schuld	-166,3	-172,3	-172,2	-185,5	-199,4	-210,5
Schuldquote	55,1%	55,8%	55,3%	59,6%	64,0%	67,6%

Op een aantal onderdelen een kleine toelichting:

- De investeringen worden gesaldeerd met de afschrijvingen. Zijn de investeringen groter dan de afschrijvingen dan neemt de schuld toe.
- Het uitvoeringsplan vormt de basis voor de omvang van de investeringen.
- Saldo onttrekking/reservering reserves gaat om aanwending(=besteding) van of storten in een reserve of voorziening. Wanneer we een reserve of voorziening aanspreken moet dit gefinancierd worden en leidt dit tot een verhoging van de schuld.
- Bij saldo begroting/rekening is het van belang goed in het oog te houden dat de voorziene tekorten in de jaren vanaf 2026 in aanzienlijke mate bedragen aan het oplopen van de schuld.
- Het investeringsniveau is in 2025 hoger dan de daarop volgende jaren omdat eind 2024 naar verwachting de brandweerkazerne overgenomen wordt van de veiligheidsregio voor een bedrag van circa 6 miljoen.

Deze tabel is verwerkt in een grafiek met de te verwachten ontwikkeling van de schuldquote afgezet tegen de prognose bij het beleidskader. De prognose valt wat gunstiger uit dan bij het beleidskader.

Ontwikkeling Schuldquote

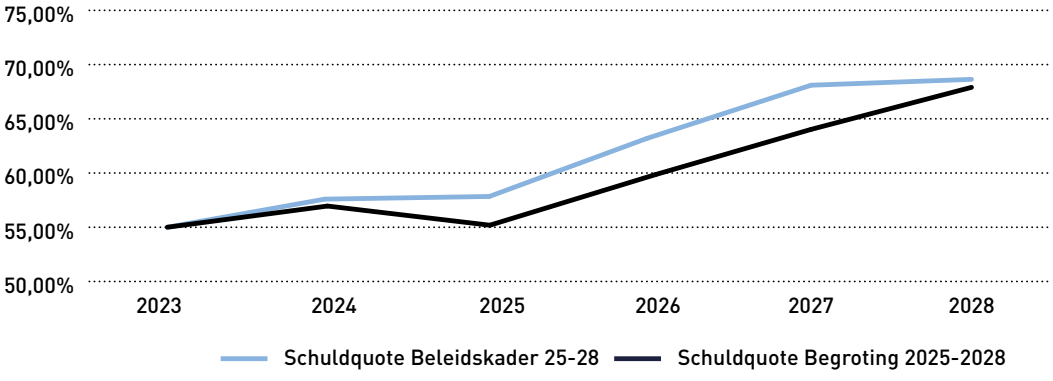

RENTELASTEN

Om een en ander nader toe te lichten vindt u in onderstaande tabel welke rentelasten gemoeid zijn met de schuldenlast, hoeveel die in het verleden waren en wat en hoe die zich de komende jaren zullen ontwikkelingen. We brengen hier de rentelasten op de langlopende geldleningen in beeld. Ongeveer 90% van de financieringsbehoefte wordt via dit soort leningen ingevuld. Het restant wordt gefinancierd met kortlopende leningen waarvan het rentepercentage ongeveer 3,75% maar de verwachting is dat dit wat terug zal lopen doordat de ECB haar tarieven waarschijnlijk gaat verlagen dit najaar.

Uit onderstaande tabel blijkt dat dat de rentelasten in de gemeentelijke begroting de afgelopen jaren zijn afgenomen en de komende jaren naar verwachting zullen stabiliseren. Dat wil zeggen dat de totale omvang van de rentelasten ongeveer gelijk blijft bij een min of meer gelijkblijvende schuld. Weliswaar is het afsluiten van langlopende financieringen sinds 2022 duurder geworden door de gestegen kapitaalmarktrente maar hier staat tegenover dat relatief dure financieringen uit het verleden geherfinancierd kunnen worden. Daarnaast is het zo dat we bij de afgesloten langlopende leningen de afgelopen jaren gekozen hebben voor relatief lange looptijden waardoor de komende jaren geprofiteerd kan worden van relatief goedkope financiering vergeleken met het huidige renteniveau.

Jaar	Omvang	Betaalde	Rente
	Langlopende Schuld	Rente	Percentage
2014	200.000.000	7.054.000	3,53%
2015	210.000.000	7.301.000	3,48%
2016	197.000.000	6.766.000	3,43%
2017	193.000.000	6.635.000	3,44%
2018	208.000.000	6.877.000	3,31%
2019	230.000.000	6.857.000	2,98%
2020	241.000.000	6.250.000	2,59%
2021	226.000.000	5.380.000	2,40%
2022	203.539.000	4.743.000	2,33%
2023	178.000.000	3.778.000	2,12%
2024	165.973.000	3.164.000	1,91%
2025	165.667.000	3.101.000	1,87%
2026	165.344.000	3.082.000	1,87%
2027	165.009.000	3.062.000	1,86%
2028	164.659.000	3.041.000	1,85%

RENTERISICONORM

De wet Fido vereist dat in de financieringsparagraaf van de begroting de zogenaamde renterisiconorm aan de orde komt. Deze is gerelateerd aan het begrotingstotaal en bedraagt 20% van dit begrotingstotaal. In onderstaand overzicht blijkt dat de komende jaren ruimschoots wordt voldaan aan de risiconorm.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Begrotingstotaal 2025	311.400	311.400	311.400	311.400
Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	62.280	62.280	62.280	62.280
Aflossingen vaste schuld	20.323	20.335	20.349	20.370
Ruimte onder de renterisiconorm	41.957	41.945	41.931	41.910

De aflossingen zullen de komende jaren (deels) geherfinancierd moeten worden door nieuwe leningen. Zoals eerder aangegeven hebben we de afgelopen jaren, gezien de relatief lage rentestand, bij nieuwe financieringen bijna altijd gekozen voor leningen met een looptijd van minimaal 10 jaar teneinde het renterisico te spreiden. Mede hierdoor maar ook door de snel teruggelopen schuld in de afgelopen twee jaar zullen er in 2025 ook leningen worden afgesloten met een kortere looptijd (1 a 3 jaar) teneinde voldoende spreiding te houden in de portefeuille en te voorkomen dat er een situatie van overliquiditeit (meer financiering dan benodigd) optreedt.

RENTESCHEMA

In onderstaand overzicht wordt aangegeven hoe het renteresultaat tot stand komt. Eerst wordt in beeld gebracht wat de rentekosten zijn. Die bestaan uit de rente die we aan externe financiers (=banken) betalen over onze kortlopende en langlopende schuld en uit de rente die we aan verliesvoorzieningen van de grondexploitatie toevoegen. Hier tegenover staat de rente die we intern (1,5%) toerekenen aan de investeringen en aan de boekwaarde van de onderhanden grondexploitaties. Vervolgens ontstaat een saldo wat we het renteresultaat noemen en in de algemene middelen vloeit (= opbrengst in de exploitatie). Onderstaand is een en ander uitgewerkt. Zie hiervoor ook de renteomslag in het bijlagenboek.

RENTESCHEMA

In onderstaand overzicht wordt aangegeven hoe het renteresultaat tot stand komt. Eerst wordt in beeld gebracht wat de rentekosten zijn. Die bestaan uit de rente die we aan externe financiers (=banken) betalen over onze kortlopende en langlopende schuld en uit de rente die we aan verliesvoorzieningen van de grondexploitatie toevoegen. Hier tegenover staat de rente die we intern (1,5%) toerekenen aan de investeringen en aan de boekwaarde van de onderhanden grondexploitaties. Vervolgens ontstaat een saldo wat we het renteresultaat noemen en in de algemene middelen vloeit (= opbrengst in de exploitatie). Onderstaand is een en ander uitgewerkt. Zie hiervoor ook de renteomslag in het bijlagenboek.

Renteschema (bedragen x € 1.000)					
a.	De externe rentelasten over korte en lange financiering				3.101
	Rentelasten verwacht financieringstekort				839
b.	De externe rentebaten			-/-	0
	Saldo rentelasten en rentebaten				3.940
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	764	-/-	764
	Aan taakvelden toe te rekenen rente			-/-	3.176
d1.	Rente over eigen vermogen				-
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)				614
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				3.790
e.	De aan taakvelden (investeringen toegerekende rente				4.970
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury				1.180

Uit bovenstaand schema valt het volgende op te maken:

- De totale rentelasten worden voor 2025 begroot op € 3.940.000
- Een bedrag van € 764.000 wordt toegerekend aan de grondexploitaties. Tegelijkertijd wordt € 764.000 rente bijgeschreven op de verliesvoorziening van het grondbedrijf (2,0%).
- Aan overige activa wordt € 4.970.000 toegerekend (1,5%).
- Het saldo van het rentebedrijf bedraagt € 1.180.000 positief. Hiermee wordt voldaan aan de BBV vereiste die stelt dat de toegerekende rente aan investeringen niet meer dan 0,5% mag afwijken dan de rente die de gemeente kwijt is over haar financieringsmiddelen. Zoals aangegeven bij de eerdere bullit rekenen wij aan de investeringen 1,5% rente toe. Met een renteresultaat van € 1.180.000 valt dit gehanteerde percentage binnen deze marge van maximaal 0,5% afwijking.
- De komende jaren zal het saldo op het rentebedrijf, tenzij de rente grote bewegingen maakt, min of meer stabiliseren.

WET VERPLICHT SCHATKISTBANKIEREN (WET vSB)

De wet vSB (zonder leenfaciliteit) houdt in dat decentrale overheden en door hen opgerichte gemeenschappelijke regelingen al hun overtollige liquide middelen en beleggingen moeten aanhouden bij het ministerie van Financiën. Er is een vrijstellingsgrens voor het afstorten van overtollige liquide middelen (het bedrag dat buiten het schatkistbankieren door de gemeente mag worden gehouden). Als het gemiddelde kwartaal bedrag van de positieve tegoeden minder is dan 2,00% van het begrotingstotaal, mag dit op de eigen bankrekeningen blijven staan. De (voorlopige) vrijstellingsgrens voor 2024 is, afgerond, € 6,2 miljoen. (2,00 % van € 311 miljoen).

EMU SALDO

Conform het BBV dient voortaan ook het begrote EMU saldo opgenomen te worden in deze begroting. Deze kan afgeleid worden uit de geprognosticeerde balans zoals die in de renteomslag (zie bijlagenboek) is opgenomen. Het EMU saldo is gebaseerd op kasbasis. Dit houdt in dat de mutatie op dit saldo overeenkomt met de mutatie in de schuld van de gemeente.

Investeringen in (vlottende) activa en aanwending van reserves/voorzieningen (als gevolg van negatieve exploitatiesaldi) zorgen voor een negatief saldo. Desinvesteringen, verkopen en afschrijvingen dragen bij aan een positief saldo. De komende jaren ziet deze (positieve) saldi er als volgt uit:

EMU Saldo (bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Exploitatiesaldo voor mutaties Reserves	-8.931	5.739	-5.371	-8.764
Mutatie (im)materiele vaste activa	-14.228	-15.856	-10.583	14.718
Mutatie voorzieningen	-19.965	-10.753	1.658	3.967
Mutatie voorraden (incl bouwgronden)	39.537	9.581	-2.377	11.599
Verwachte boekwinst op verkopen activa	0	0	0	0
EMU Saldo	-3.587	-11.289	-16.673	21.520

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	**Vastgesteld**
Treasurystatuut	2020
Financiële Verordening ex artikel 212	2022

PARAGRAAF 7 - ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

In het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) is omschreven dat binnen het onderdeel kapitaalgoederen tenminste de volgende onderdelen zijn opgenomen: a.wegen; b.riolering; c.water; d.groen; e.gebouwen. Gezien de knip tussen de openbare ruimte en gemeentelijk vastgoed worden deze twee groepen hierna verder toegelicht

Openbare ruimte

In de openbare ruimte vormen kapitaalgoederen (de gemeentelijke eigendommen) een belangrijk onderdeel. Dit geldt voor alle objecten in de openbare ruimte, zoals wegen, een brug, een speeltoestel maar ook voor bomen en gras.
De uiteindelijke kwaliteit van de te beheren onderdelen in de openbare ruimte wordt mede bepaald door de combinatie van dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen. Als deze mix de juiste omvang kent kan de kwaliteit op een gelijk niveau worden gehandhaafd en wordt kapitaalvernietiging voorkomen. Voor wegen, water en groen geldt dat het dagelijks onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente. Voor het groot onderhoud zijn voorzieningen in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse voeding aan de voorziening begroot. Naast voorstaande geldstromen zal aan het eind van de technische levensduur sprake zijn van noodzakelijke vervanging. Deze kosten worden opgenomen in het investeringsplan en conform het BBV gekapitaliseerd (afgeschreven).

Voor riolering geldt dezelfde structuur met het grote verschil dat bij riolering sprake is van een gesloten financiering. Met ander woorden alle uitgaven en kosten op basis van het gemeentelijk Waterplan moeten worden gedekt uit de heffing die door de gemeente wordt opgelegd bij inwoners en bedrijven. Een positief of een negatief jaarresultaat wordt opgevangen binnen de gesloten financiering.

Vanuit wetgeving heeft de gemeente een aantal belangrijke zorgplichten voor de openbare ruimte. Om deze zorgplichten te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat goed is vastgelegd wat we beheren. De registratie van de kapitaalgoederen voor de openbare ruimte vindt plaats in een digitaal beheerpakket. Deze registratie is de basis voor het beheer en onderhoud en vormt daarmee ook de basis onder onze begroting. In het IBOR-plan heeft de gemeenteraad haar ambitie uitgesproken over het gewenste beeldkwaliteitsniveau.

Het inzicht in de staat van onderhoud van een object op basis van inspectie of kwaliteitsmeting is belangrijk voor het blijvend veilig kunnen gebruiken van de objecten en het kostenefficiënt inplannen van noodzakelijk onderhoud en het voorkomen van kapitaalvernietiging: daarom inspecteert de gemeente haar areaal.

Onderstaand een overzicht waarin wordt aangegeven welke inspectie frequentie wordt gehanteerd per onderdeel.

Inspectieoverzicht

Onderdeel	Frequentie	Norm/kader
Riolering	Jaarlijks 10% van stelsel	Rioned
Wegen	2-jaarlijks visuele weginspectie totale areaal	CROW
Civieltechnische kunstwerken	4-jaarlijks totale areaal	NEN 2767
Bomen	Jaarlijks 30% van areaal	Boomveiligheidscontrole

Naast de vervanging van onze eigen kapitaalgoederen hebben we in de openbare ruimte ook te maken met andere partijen die te maken hebben met vervangingsinvesteringen. Denk hierbij aan de netbeheerders zoals Enexis, Brabant Water, Evides en de Gasunie maar ook aan de bedrijven in de telecomsector zoals KPN, Ziggo en anderen. Door het werken met een horizon van 10 jaar wordt geprobeerd te komen tot een optimale afstemming met als doel de maatschappelijke kosten en de maatschappelijke overlast zoveel als mogelijk te beperken.
Bij de planning van de vervanging van de gemeentelijke eigendommen in de openbare ruimte wordt in eerste instantie gekeken naar de noodzakelijke rioolvervanging. Door deze programmering leidend te laten zijn, kan werk met werk gemaakt worden. Immers bij het vervangen van de riolering moet veelal ook de bovenliggende verharding worden verwijderd dus een goede afstemming is essentieel om extra kosten te voorkomen.

Vervangingswaarde

De totale vervangingswaarde voor de openbare ruimte bedraagt (per 01-01-2024) circa 1,15 miljard euro. Hiervan betreft circa 700 miljoen euro de vervangingswaarde voor riolering en openbare ruimte een vervangingswaarde van circa 451 miljoen.

Vervangingswaarde openbare ruimte

Thema	Peildatum 01-12-2021	Peildatum 01-01-2024
Groen	55.381.419	47.601.422
Verharding	195.960.489	254.914.290
Civieltechnische Kunstwerken	48.479.425	82.980.934
Meubilair	9.352.437	12.785.756
Verkeersregelinstallaties	8.765.427	11.607.820
Openbare verlichting	22.520.207	30.779.653
Recreatieve voorzieningen	3.869.091	7.211.746
Water	791.616	2.873.839
Riolering	525.275.457	701.239.35
Totaal	870.395.568	1.151.994.815

VERVANGINGSINVESTERINGEN

Om te zorgen voor een tijdige vervanging aan het eind van de levensduur moet rekening worden gehouden met vervangingsinvesteringen. De vervangingsinvesteringen voor de riolering zijn opgenomen in de gesloten financiering voor dat onderdeel. Op basis van onze berekeningsmethodiek is voor het beheer van de openbare ruimte een vervangingsinvestering noodzakelijk van 8,7 miljoen euro. Dit is circa 1,3 % van de vervangingswaarde. In onderstaande tabel zijn de benodigde vervangingsinvesteringen weergegeven evenals het verloop in de tijd. De te constateren toenamen hebben enerzijds te maken met prijsontwikkelingen maar ook met areaaluitbreiding. Daarnaast wordt continu gewerkt aan de juistheid en compleetheid van de beheergegevens hetgeen ook van invloed is op de benodigde vervangingsinvesteringen.

Verloop gemiddelde vervangingsinvestering IBOR

Thema	2018	2022	2023	2024
Groen	697.000	942.000	954.000	1.056.000
Verharding	2.269.000	2.340.000	3.378.000	3.644.000
Civieltechnische kunstwerken	0	754.000	1.211.000	1.774.000
Meubilair	190.000	322.000	356.000	414.000
Verkeersregelinstallaties	221.000	255.000	276.000	286.000
Openbare verlichting	514.000	616.000	1.030.000	1.062.000
Recreatieve voorzieningen	147.000	264.000	504.000	479.000
	---------- +	---------- +	---------- +	---------- +
Totaal	4.038.000	5.493.000	7.709.000	8.715.000

UITVOERBAARHEID

organisatie is volop in ontwikkeling waarbij het ook goed is om te kijken naar de uitvoeringskracht als het gaat om het realiseren van projecten in de openbare ruimte. Geconstateerd kan worden dat het in de achterliggende jaren lastig is geweest om alle geprognosticeerde werken tijdig uit te voeren. Daarnaast waren de middelen, gezien de gemeentelijke doelstelling de schuldenlast te beperken, ruim onder de berekende noodzakelijke vervangingsinvestering. Om de uitvoerbaarheid te borgen wordt er bewust gekozen om het volume van de vervangingsinvesteringen voor de openbare ruimte geleidelijk op te voeren met circa 2 miljoen euro. per jaar zodat de organisatie hierin mee kan groeien. Dit betekent ook dat feitelijk de eerste jaren minder dan benodigd wordt vervangen waardoor het investeringsvolume ook enkele jaren hoger zal zijn dan gemiddeld benodigd zoals in onderstaande grafiek weergegeven.

GRAFIEK

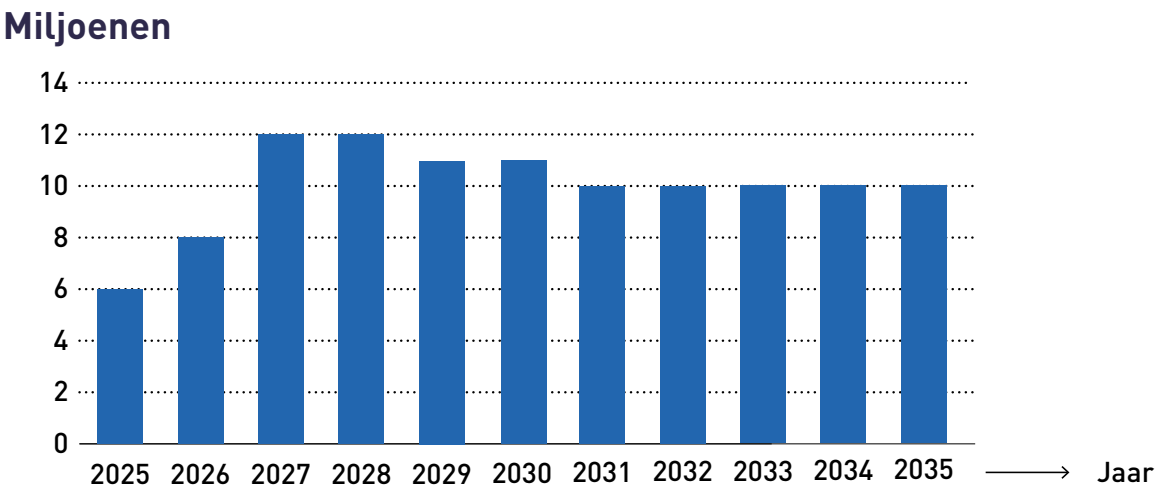

Om meer inzicht te geven in de te beheren arealen volgen hierna de globale overzichten per onderdeel in de openbare ruimte.

Thema	Beheergroep	Areaal	Jaarlijks gemiddeld benodigd investeringsvolume	Totaal
Groen	Bomen	46.292 st.	€ 619.000	
	Sierplantsoen	3.555 are	€ 283.000	
	Bosplantsoen	6.674 are	€ 77.000	
	Gras	37.335 are	€ 77.000	
	Subtotaal			€ 1.056.000
Verhardingen	Gesloten verharding	15.315 are	€ 1.472.000	
	Open verharding	27.710 are	€ 1.784.000	
	Half verharding	2.355 are	€ 61.000	
	Onverhard	3.044 are	€ 56.000	
	Belijning en markering	283 km 6.313 m2	€ 90.000 € 181.000	
	Subtotaal			€ 3.644.000
Civiele kunstwerken	Bruggen	70 stuks	€ 755.000	
	Waterbouwkundig (fonteinen duikers, stuw sluis) Waterbouwkundig (steigers, damwand, keerwand, kademuur)	853 stuks 18.618 m1	€ 90.000 € 530.000	
	Geluidwerende constructies	11.301 m1	€ 177.000	
	Tunnel	6	€ 33.000	
	Viaduct	12	€ 80.000	
	Trappen	306	€ 109.000	
	Subtotaal			€ 1.774.000
Meubilair	Straatmeubilair (afvalvakken, banken, palen, fietsrekken) Hekwerk en afrasteringen	7.633 st.	€ 144.000	
	Hekwerk en afrasteringen	12.995 m1	€ 70.000	
	Verkeersmeubilair	41.878 st.	€ 200.000	
	Subtotaal			€ 414.000
Verkeerregelinstallaties	Subtotaal	33 st.	€ 286.000	€ 286.000
Openbare verlichting	Lichtmasten	15.300 st.		
	Armaturen	16.119 st.		
	Subtotaal			€ 1.062.000
Recreatieve voorzieningen	Speeltoestellen	1.167 st.	€ 283.000	
	Valondergronden	31.650 m2	€ 196.000	
	Subtotaal		€ 479.000	€ 479.000
Totaal				€ 8.715.000

VASTGOED

ALGEMEEN

Het gemeentelijk vastgoedbezit (kapitaalgoederen) bestaat uit een diversiteit aan gebouwtypen met verschillend gebruik. In totaliteit hebben we ongeveer 100.000 m² vastgoed in ons bezit. Op hoofdlijnen kunnen we onderscheid maken tussen sportaccommodaties, culturele accommodaties, welzijnsaccommodaties, dienstgebouwen en commerciële accommodaties. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich maar bedoeld ter ondersteuning om maatschappelijke doelstellingen te bereiken die we als gemeente belangrijk vinden. Daarnaast hebben we gebouwen nodig om onze eigen diensten te faciliteren zoals o.a. het stadskantoor en de gemeentewerf. Het team Vastgoed vervult de privaatrechtelijke rol van vastgoedeigenaar en beheert het middel vastgoed.

MEERJAREN ONDERHOUDSPLAN

In het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) is het wettelijk bepaald dat gemeenten, provincies en waterschappen beschikken over een recent beheerplan met betrekking tot kapitaalgoederen. Met een actueel meerjarig onderhoudsplan vastgoed wordt uitvoering gegeven aan de BBV-regels. Het gemeentelijke vastgoedbezit wordt onderhouden conform het door de raad in 2020 vastgesteld gemeentelijk meerjarig onderhoudsplan vastgoed. Per pand is er een meerjarig onderhoudsprogramma wat de basis vormt voor het uit te voeren onderhoud in een jaar. In 2024 is het meerjarig onderhoudsplan per pand geactualiseerd, dit heeft betrekking op de huidige vastgoedportefeuille. Om de vier jaar actualiseren we het meerjarig onderhoudsplan.
Basis uitgangspunt is dat we onze gebouwen onderhouden op conditieniveau 2-3 conform de NEN 2767 normering. Uitzondering op dit niveau zoals op dit moment ook al van toepassing is zijn de monumentale panden, hierbij wordt conditieniveau 1-2 gehanteerd. Deze uitgangspunten zijn gehanteerd bij het opstellen van de meerjarenbegroting met de naam ‘Sober en Verantwoord’.

KWALITEIT VASTGOED

De uiteindelijke kwaliteit van ons vastgoed wordt mede bepaald door de combinatie van regulier(jaarlijks) onderhoud, groot onderhoud en de investeringen die noodzakelijk zijn om gebouwen een upgrade te geven of te vervangen. Met de uitvoering van groot onderhoud wordt het vastgoed in stand gehouden. Afhankelijk van het type gebouw en het gebruik en de daarbij behorende eisen kan het zijn dat er extra investeringen nodig zijn om gebouwen “toekomstproof” te maken. Het reguliere onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente, voorbeelden hiervan zijn het jaarlijks onderhoud aan cv-installaties, liften, schoonmaken daken, calamiteiten, etc. Per gebouw is dit inzichtelijk en zijn hiervoor contracten afgesloten. Voor het groot onderhoud is op basis van het meerjarig onderhoudsplan een voorziening in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse voeding aan de voorziening begroot. De noodzakelijke investeringen worden opgenomen in het investeringsplan, onderdeel van deze begroting en conform het BBV gekapitaliseerd.

BEHEER EN ONDERHOUD BINNENSPORTACCOMMODATIES

Voor wat betreft de binnensport is met ingang van 1 januari 2023 het Sportbedrijf Bergen op Zoom BV onze huurder van onze binnensportaccommodaties, te weten 3 sporthallen, 3 gymzalen, 2 zwembaden, en is zij onze onderhuurder van sporthal Boulevard die eigendom is van een private partij. In het kader van de governance is afgesproken dat het Sportbedrijf de verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van al het onderhoud, inclusief het eigenaarsonderhoud. Het Sportbedrijf dient conditieniveau 3 conform de NEN 2767 normering te hanteren. Het Sportbedrijf ontvangt jaarlijks o.b.v. het MJOP een bijdrage om het eigenaarsonderhoud te kunnen uitvoeren, waarover jaarlijks verantwoording wordt afgelegd. Randvoorwaarden en procesafspraken zijn bij overeenkomst vastgelegd.

VASTGOEDBELEID

Ons huidige vastgoed-beleid dateert uit 2012 en dient geactualiseerd te worden. Op dit moment lopen de voorbereidingen hiervoor en in het eerste kwartaal 2025 wordt een aan de raad een geactualiseerd vastgoedbeleid voorgelegd. Belangrijk uitgangspunt hierbij is "Wij bezitten vastgoed als instrument om maatschappelijke- en publieke doelstellingen (op het gebied van cultuur, welzijn, zorg, economie, sport en eigen bedrijfsuitvoering) te behalen. Het bezit van gemeentelijk vastgoed is geen doel op zich, maar is enkel een instrument om maatschappelijke doelstellingen te faciliteren." Welke werkwijze willen we als gemeente hanteren ten aanzien van de inzet van het gemeentelijk vastgoed. Daarbij worden ambities en opgaven geformuleerd, plus kaders neergelegd voor het ontwikkelen, exploiteren, beheren en onderhouden van vastgoed. Naast deze kaders, die betrekking hebben op het behoud van vastgoed, geeft het ook extra kaders om te beoordelen welk type vastgoed afgestoten kan worden. Tevens wordt inzicht gegeven in de wijze waarop de gemeente haar duurzaamheidsopgave vertaald.

VERDUURZAMING VASTGOED

ALGEMEEN

Het klimaatakkoord van Parijs is ontstaan in 2015. Elk land heeft zijn eigen emissiereductiedoelstellingen kunnen indienen en daarvoor zijn eigen strategieën kunnen bepalen. Vanuit dit akkoord zijn ook uitgangspunten bepaald met betrekking tot het gemeentelijke vastgoed. Doelstelling is 55% CO2-reductie in 2030 en 100% CO2-reductie in 2050. Naast deze duurzaamheidsdoelstellingen waren ten gevolge van wereldwijde ontwikkelingen de energieprijzen geëxplodeerd. Inmiddels is de energiemarkt enigszins afgekoeld en zijn de energieprijzen weer gedaald maar nog steeds boven het niveau van 2022. Naast de wettelijke eisen hebben we ons als gemeente uitgesproken dat we duurzaamheid een belangrijk onderdeel vinden van ons beleid. In het bestuursakkoord " Samen Bergen verzetten" en in de "Toekomstvisie 2035 " komt dit nadrukkelijk naar voren.

HOE GAAN WE HET AANPAKKEN?

De Sectorale Routekaart Maatschappelijk Vastgoed (van de VNG) voor gemeenten is een startpunt met een aanpak op hoofdlijnen: hoe kunnen gemeenten in een periode van 30 jaar de ambitie uit het Klimaatakkoord realiseren.

Binnen de scope van de routekaart ligt de focus op het terugdringen van het gebouw gebonden energiegebruik waarmee met name effecten op lagere uitstoot CO2 worden bereikt. Dit is alle energie die nodig is voor verwarmen, koelen, ventileren en verlichten van het gebouw. Vanuit de Sectorale routekaart kan een "gemeentelijke routekaart" ontwikkeld worden waarbij specifiek gekeken wordt naar onze eigen situatie. In de gemeentelijke routekaart wordt de strategie bepaald waarmee het maatschappelijk vastgoed CO2-arm en aardgasvrij wordt gemaakt en hoe daarmee de doelen uit 2030 en 2050 worden behaald. In de routekaart wordt geïnventariseerd welke randvoorwaarden en veel voorkomende knelpunten voor financiering, wetgeving, organisatie er zijn en geven daarvoor, waar mogelijk, praktische oplossingsrichtingen. In het uitvoeringsplan is voor de komende jaren elk jaar € 700.000 opgenomen voor het verduurzamen van vastgoed. Naast dit budget kunnen we de lasten met betrekking tot financieel rendabele verduurzaminginvesteringen dekken uit wegvallende energiekosten. Met de route kaart en de uitkomsten daarvan kan bepaald worden op welke wijze middelen op de meest efficiënte wijze ingezet kunnen worden. Daarnaast kunnen we bepalen wat er voor de langere termijn nog moet gebeuren.

Het ontwikkelen van een gemeentelijke routekaart vraagt tijd waarbij intern vanuit verschillende beleidsvelden advies ingewonnen moet worden. Welke ontwikkelingen spelen er op het gebied van cultuur, sport, dienstverlening, etc. Aansluiting dient gevonden te worden op de lopende businesscases en het integrale duurzaamheidsbeleid. Deze aanpak zal de komende jaren verder uitgerold worden.

HET BEHEER EN ONDERHOUD

Onderdeel van de businesscase sport was het toekomstbestendiger maken van het beheer en de exploitatie van de buitensportaccommodaties. In het derde kwartaal van 2024 is het besluit genomen de taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van het beheer en onderhoud te normaliseren. We houden ons aan de rol van eigenaar en verhuurder en handelen hiernaar. Om tot deze situatie te komen moeten er een aantal maatregelen genomen worden. Bij de uitvoering van de businesscase is geconstateerd dat vraag en aanbod naar buitensportaccommodaties in balans is. De komende jaren gaan we inzetten om dit aanbod kwalitatief op orde te krijgen en houden.

Eén van de maatregelen hierbij is om te gaan werken met een geactualiseerd meerjarig onderhoudsplan (MJOP) buitensport met een planningshorizon van 10 jaar. Op dit moment worden de kosten voor het groot onderhoud nog opgenomen in de exploitatiebegroting. Aangezien het benodigde onderhoud jaarlijks niet hetzelfde is kan dit tot grote fluctuaties leiden in de begroting, dit is niet wenselijk. Daarnaast ontbreekt het aan voldoende inzicht in toekomstig noodzakelijk onderhoud. Met een actueel MJOP wordt uitvoering gegeven aan de BBV-regels. Op basis van de gemiddelde jaarlijkse uitgaven over een periode van 10 jaar wordt de jaarlijkse storting voor de voorziening bepaald. Het grote voordeel om te werken met een voorziening is dat de lasten in de begroting hiermee geëgaliseerd kunnen worden. De lasten voor het grootonderhoud, de jaarlijkse storting in de voorziening, is opgenomen in gemeentelijke begroting.

Met betrekking tot het grootonderhoud is voor de jaren 2025 - 2034 een MJOP-buitensport opgesteld met een reële planning en is een calculatie gemaakt op basis van de uitgevoerde inspecties.
Hierbij wordt op hoofdlijnen onderscheid gemaakt tussen de sportelementen (bijvoorbeeld een voetbalveld) en de ondersteunende infrastructuur op een sportpark (bijvoorbeeld een weg tussen de velden en kleedaccommodaties). Wat betreft de sportelementen dienen deze te voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW-systematiek die ook gebruikt wordt voor de openbare ruimte. Deze systematiek werkt met verschillende onderhoudsniveaus, waarbij A+ opleverkwaliteit is en waarbij niveau D sprake is van veel achterstallig onderhoud. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig).

Door de kosten voor (groot) onderhoud juist te begroten en planmatig weg te zetten in de tijd worden verrassingen op de korte- en lange termijn voorkomen waardoor het gewenste kwaliteitsniveau van de sportvoorzieningen geborgd blijft. Daarbij komt dat in de toekomst, op basis van een actueel MJOP, beter onderbouwde beslissingen genomen kunnen worden ten aanzien van instandhouding, vervanging of afstoten van accommodaties. Dit sluit aan op de ambitie en doelstelling om sport en bewegen te faciliteren en zo inwoners te ondersteunen bij het vitaal en gezond blijven.

PARAGRAAF 8 - VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen betreffen organisaties en instellingen waarin een gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.
Met de Nota Verbonden Partijen en overige samenwerking in West-Brabant 2024 zijn nadere afspraken vastgelegd tot beleidsmatige en financiële aansturing en beheersing van verbonden partijen. Deze nota is in Bergen op Zoom op 18 april 2024 vastgesteld door de raad en per 1 mei 2024 in werking getreden. Door het vaststellen van de nota worden heldere afspraken voor zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke samenwerkingsverbanden vastgelegd. Tevens zorgen de West-Brabantse gemeenteraden met de vaststelling van de nota voor een eenduidige, heldere aansturing van de verbonden partijen waaraan de gemeente deelneemt.

De gemeente Bergen op Zoom kent de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regeling	Programma
Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO)	1
GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	1
GR West-Brabants Archief (WBA)	1
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (GRVR)	2
GR Regio West-Brabant (RWB)	4
GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (RBL)	5
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	7
GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GROGZ)	7
GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	7
GR Werkvoorzieningschap West-Brabant (WVS)	8
GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal	8
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	9

Deelnemingen	Boekwaarde Deelneming	Programma
NV Bank Nederlandse Gemeenten	93.178	1
ZEH NV (voormalig PZEM NV)	38.118	1
GBE Aqua NV	941.119	1
Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)	1.132	1
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (ontstaan uit Essent NV)	1	1
Claim Staat Vennootschap BV (ontstaan uit Essent NV)	3	1
Rewin NV	13.613	4
Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	100.000	6
SAVER NV	925.712	9
Brabant Water NV	228.849	9
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	18.000	10
N.V. Maatschappij ter bevordering Industrievestiging Bergen op Zoom (NV Aangenaam Bergen op Zoom) – in liquidatie	405.000	10

A. ZIENSWIJZEN OP ONTWERPBEGROTINGEN VERBONDEN PARTIJEN

Op 20 juni 2024 heeft de behandeling van de verschillende ontwerpbegrotingen verbonden partijen plaatsgevonden. De raad heeft daarbij besloten om ten aanzien van een aantal van deze ontwerpbegrotingen zienswijzen in te dienen. Onderstaand zijn deze zienswijzen opgenomen en voor zover beschikbaar zijn daaraan toegevoegd de reacties van de besturen van de betreffende gemeenschappelijke regelingen. NB de gemeente dient geen zienswijzen in over de deelnemingen, slechts (mogelijk) over de gemeenschappelijke regelingen vallend onder de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR).

Zienswijze op de GR Omgevingsdienst Midden en West-Brabant (OMWB)

Door de raad zijn de volgende zienswijzen over de concept-begroting 2025 ingediend:

a. Over de uitleg van artikel 3 van de Financiële verordening OMWB 2023 (hierna: verordening) en de toe te passen indexering is de afgelopen periode bij het aanpassen uurtarief 2024 onduidelijkheid ontstaan. Wij vragen u de omissie in de verordening te herstellen door duidelijker in de verordening vast te leggen hoe en op welke momenten het voorcalculatorisch tarief wordt berekend en herzien. Dit vraagt om een aanpassing van de verordening.

b. Wij stellen vast dat de conceptbegroting 2025 niet op basis van ongewijzigd beleid is opgesteld. Het begrip ongewijzigd beleid moet ruim worden geïnterpreteerd. Hieronder verstaan wij ook structurele uitgaven van enige omvang. In de conceptbegroting zijn nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken opgenomen waarover het algemeen bestuur geen besluit heeft genomen. Dit is in strijd met de uitgebrachte financiële richtlijn 2 voor de kaderbrief 2025 en conceptbegroting 2025. In aansluiting op vorige zienswijze vragen wij u de kaderbrief 2026 e.v. te agenderen voor het algemeen bestuur en de Financiële Verordening op dit onderdeel aan te passen.

c. Bij nader inzien is de meerjarenbegroting 2024 niet structureel sluitend. Structurele uitgaven (personele uitbreiding) worden (gedeeltelijk) gedekt uit incidentele middelen (SPUK-uitkeringen). Dit is niet overeenkomstig de financiële richtlijnen die deelnemers hebben gegeven. Wij vragen u in het vervolg alleen incidentele uitgaven te dekken uit incidentele middelen.

d. d. In de berekende deelnemersbijdrage 2025 is de in de kaderbrief opgenomen uitbreiding van 8,54 fte (pag. 26) doorberekend. De doorberekening vindt plaats op basis van een verdeelsleutel en niet op grond van feitelijke toezeggingen. De inhoud en omvang van het werkprogramma 2025, en dan met name de eventuele verhoging van budgetten, is op dit moment niet concreet. Het doorberekenen van deze structurele uitgaven naar deelnemers vinden wij in deze fase prematuur. Hierin zien wij een risico voor de dienst. Wij vragen u de uitbreiding van de hierboven genoemde formatieplaatsen alleen in te vullen wanneer de afname van deze uren structureel geborgd is in de werkprogramma's van deelnemers. Wij vragen u hiertoe met de deelnemers individueel in overleg te gaan voorafgaand aan het definitief vaststellen van de begroting in het algemeen bestuur. Ook verwijzen wij u naar zienswijze b.

Reactie OMWB:

a. Om uniformiteit voor de deelnemers te realiseren zijn delen van de verordening opgesteld in samenspraak met andere samenwerkingsverbanden en een aantal gemeenten binnen het werkgebied. De verordening is nog geen jaar geleden in het Algemeen Bestuur vastgesteld. Door het opnemen van de indexcijfers conform de Macro Economische Verkenningen ontstaat er een stabiele, voorspelbare basis. Daarnaast wordt er vanaf het begrotingsjaar 2026 met terugwerkende kracht voor een periode van twee jaar geëvalueerd of de daadwerkelijke loon- en prijsindex afwijkt van de begrote loon- en prijsindex. Er vindt dan op dat moment een mogelijke correctie plaats. De verordening lijkt ons op het punt van indexering duidelijk, en we zien derhalve geen aanleiding om de verordening te wijzigen. Desalniettemin kan er nadere uitleg gegeven worden over (delen van) de verordening. Toegezegd is de Kaderbrief voortaan ter kennisname in het AB te agenderen.

b. De OMWB maakt zelfstandig geen beleid. In de kaderbrief 2025 is gepoogd mogelijke consequenties van landelijk beleid te vertalen naar consequenties voor de deelnemers.

c. Vast personeel aannemen gedekt door incidentele gelden heeft nooit onze voorkeur. Echter in dit specifieke geval is het volgens de voorwaarden van de specifieke uitkering een absolute vereiste dat de medewerkers die uitvoering geven aan de betreffende werkzaamheden, een vast dienstverband krijgen. Over een eventueel niet gevolgde zienswijze procedure: de SPUK gelden zijn een extra dekkingsbron vanuit het rijk en leiden niet tot een verhoging van de deelnemersbijdrage, vandaar dat er geen zienswijzeprocedure is gevolgd. De opleidingskosten worden vanaf deze begroting apart inzichtelijk gemaakt.

d. De organisatie heeft gepoogd om (toekomstig) landelijk beleid en ontwikkelingen te vertalen in een toename van werk en daarmee fte's. In voorgaande jaren gebeurde dit pas bij de totstandkoming van het werkprogramma. Het bedrag van het werkprogramma werd dan opgehoogd en het resultaat hiervan was dat deelnemers gedwongen waren met een begrotingswijziging naar de raad te gaan. In het Dagelijks Bestuur is besproken om deze extra gang naar de raad zoveel mogelijk te voorkomen. Bij de totstandkoming van de werkprogramma's 2025 vindt in overleg met de deelnemers de daadwerkelijke

verdeling plaats. Het opstellen van de werkprogramma's is ook het moment om eventuele budgetten bij te stellen. In 2025 zal tijdens de reguliere P&C momenten verantwoording afgelegd worden over de uiteindelijke inzet. De ophoging van fte's wordt in de gewijzigde programmabegroting 2025 gedempt door correcties voor de 'Omzetting naar MBA's en effecten van de Omgevingswet'. Zie ook de reactie in het gelijknamige thema verderop in deze reactienota. Voor een inhoudelijke toelichting op de tariefstijging van 8,4% verwijzen we naar bladzijde 9 van de Ontwerp programmabegroting 2025.

Zienswijze op de GR Regionaal Bureau Leren (RBL) West-Brabant

De ontwerpbegroting 2025 RBL heeft vanwege omstandigheden vertraging opgelopen. Het eerstvolgende moment dat de ontwerpbegroting in de raad behandeld kan worden is 26 september 2024. Op moment van schrijven van de gemeentelijke begroting wordt het raadsvoorstel aan de raad aangeboden. Derhalve mist een eventuele zienswijze nog in deze (sub) paragraaf.

Zienswijze op de GR Regio West Brabant (RWB)

a. Wanneer taken van de RWB naar de stedelijke regio's en/of andere samenwerkingsverbanden overgaan, de financiële consequenties daarvan in de begroting te verwerken. We menen dat wanneer taken elders belegd worden, de gemeentelijke bijdrage aan de RWB in gelijke mate daalt.
b. Het transitiebudget ad € 200.000 alleen voor 2025 op te nemen in de begroting. En dit in de ramingen 2026 t/m 2028 verrekenen met de bijdragen van de deelnemers.

Reactie RWB:

"De begroting 2024 is beleidsarm, nog gebaseerd op de vorige Strategische Agenda die ten dienste stond van het topsectorenbeleid. De 16 gemeenten faciliteerden de versterking van deze sectoren door programma's op Economie, Arbeidsmarkt, Mobiliteit en Ruimte. We kondigden daarin al een aanpassing aan, aan de hand van de nieuwe Strategische Agenda.
Met de Strategische Agenda die het algemeen bestuur op 18 april vaststelde, brengen we meer focus aan en richten we ons in het verlengde van de Economic Board op de transitie naar een nieuwe economie. Deze transitie vraagt om andere, deels nieuwe activiteiten van ons als samenwerkende overheden. In onze Strategische Agenda "West-Brabant in transitie naar een nieuwe economie" staan onze deelprogramma's Plantaardige, Circulaire en Innovatieve regio beschreven en de activiteiten die daaraan bijdragen.
Ruimte voor vernieuwing is in deze transitietijd van groot belang. We kunnen het ons niet permitteren om vast te blijven houden aan alle activiteiten die bij het voorgaande programma hoorden. Dat verkleint de financiële ruimte voor een impuls op de nieuwe economie. Het algemeen bestuur stelde op 18 april vast dat voor de uitvoering van het nieuwe economische programma € 1,4 miljoen nodig is voor personele kosten en werkbudget. Dit is een relatief gering bedrag, maar met die € 1,4 miljoen kunnen we wel een mooi verschil maken. Buiten de inhoudelijke successen, ook in financiële zin. Door het verwerven van subsidies, zoals de Regio Deal West-Brabants Welvaren, waarmee we € 15 miljoen naar onze regio halen. Activiteiten die wel pasten bij de vorige Strategische Agenda en niet meer bij de nieuwe, bouwen we dus af. Als gemeenten er prijs op stellen dat deze voortgezet worden, dan werken we daar graag aan mee. Door de activiteiten nog te verrichten via een zogenaamd arrangement. En/of samen de overdracht naar andere samenwerkingsvormen te organiseren. Als RWB willen we deze beweging waar mogelijk ook financieel faciliteren. Het rekeningresultaat 2023 biedt de ruimte om het mobiliteitsarrangement in 2024 te financieren, en daartoe hebben we ook besloten. Door meevallers die zich in de periode na opstelling van de jaarstukken manifesteerden, komt het uit te keren bedrag aan gemeenten overigens niet op € 1,9 miljoen, maar op € 2,1 miljoen uit.
In de meerjarenbegroting 2025 bouwden we € 2 ton als transitiebudget in, om ook na 2024 de stedelijke regio's te faciliteren. Als gevolg van de zienswijzen heeft het algemeen bestuur besloten dit geld alleen voor 2025 voor dat doel beschikbaar te stellen. Voor de latere jaren blijft dit bedrag in de begroting gereserveerd met als afspraak dat dit in principe ingezet wordt voor lastenverlichting voor de deelnemers. Daar wordt ieder jaar een expliciet besluit over genomen.
Overigens leidt de definitieve uitkomst van de aanbesteding van het deeltaxi-vervoer ertoe dat de kosten in de vastgestelde begroting 2025 € 3,5 miljoen lager uitvallen dan in de ontwerpbegroting die we eind maart aan u voorlegden."

Zienswijze op de GR Werkvoorzieningsschap (WVS)

Voor de concept-begroting 2025 is de volgende zienswijze ingediend:
Het totaal aan weerstandsvermogen vast te stellen op circa 4 miljoen. Dit in afwijking van het voorstel van VWS om het weerstandsvermogen vast te stellen op maximaal 7 miljoen. Naar aanleiding van het advies van Deloitte kan een weerstandsvermogen van circa 4 miljoen als passend worden gezien.

Reactie WVS:

Van belang is om op te merken dat WVS, anders dan de meeste andere verbonden partijen, (veel) meer risico loopt omdat WVS opereert op de zakelijke markt en derhalve onderhevig is aan allerhande (bedrijfs-)risico's die niet vooraf zijn in te schatten c.q. waarmee in een begroting onmogelijk rekening kan worden gehouden. Daarnaast zijn bij WVS meer dan 2.000 mensen werkzaam waardoor ook de risico's die ontstaan als gevolg van tussentijdse Cao-wijzigingen niet te onderschatten.

Door onze accountant (Deloitte) is een advies opgesteld met betrekking tot de risico's die WVS loopt en de hoogte van de algemene reserve. Deloitte heeft becijferd dat, uitgaande van

de herziene begroting 2024 en de onderscheidenlijke specifieke risico's voor WVS, een algemene reserve benodigd is van € 7 miljoen. WVS blijft hiermee binnen de marge van de Nota Verbonden Partijen (max. 8 % van de lasten). De rapportage van Deloitte is u toegezonden als bijlage bij de ontwerpbegroting 2025. Kortheidshalve wordt hiernaar verwezen. Tijdens de AB-vergadering op 8 april jl. is, op basis van het advies van Deloitte, besloten om in de ontwerp-begroting 2025 uit te gaan van de vorming van een algemene reserve van maximaal € 7 miljoen en hiertoe de nodige spelregels op te stellen.

In de ontwerpbegroting 2025 is aangegeven dat WVS geleidelijk aan wil toegroeien naar een algemene reserve van € 7 miljoen. Per ultimo 2023 bedraagt de algemene reserve € 3 miljoen. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2023 is voorgesteld om, ten laste van het positieve resultaat, € 1 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve. De algemene reserve zou hierdoor groeien naar € 4 miljoen.
Hieronder treft u een voorstel aan met betrekking tot de spelregels in relatie tot de algemene reserve.

1. Uit de jaarrekening blijkt waaruit een jaarresultaat is opgebouwd.
2. Eventuele dotaties aan en vrijvallen van bestemmingsreserves vinden plaats vóór het vaststellen van het jaarresultaat.
3. Bij een negatief jaarresultaat worden onvoorziene tegenvallers ten laste gebracht van de algemene reserve (structurele tegenvallers worden meegenomen in de begroting).
4. De maximale algemene reserve van WVS wordt vastgesteld op € 7 miljoen, de minimale algemene reserve op € 3 miljoen.
5. Bij een positief jaarresultaat wordt 50 % van het resultaat toegevoegd aan de algemene reserve tot het maximale bedrag van € 7 miljoen is bereikt (het toe te voegen bedrag wordt afgerond op een eenheid van € 100.000). Als de algemene reserve € 7 miljoen bedraagt wordt het positieve jaarresultaat automatisch uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten volgens de afgesproken verdeelsystematiek, onverlet eventuele bestemmingsreserves.
6. Ingeval de algemene reserve onder de € 3 miljoen komt, wordt de algemene reserve bij de vaststelling van de volgende begroting(swijziging) weer op het minimumniveau gebracht, tenzij het algemeen bestuur dringende redenen heeft daarvan af te zien.

B. FINANCIËLE EN BELEIDSMATIGE RICHTLIJNEN (=BEGROTINGSRICHTLIJNEN) BEGROTINGEN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN 2026

Regionaal advies algemene financiële richtlijnen gemeenschappelijke regelingen kaders/begroting 2026

In de nota Verbonden Partijen zijn de volgende financiele richtlijnen vastgelegd:

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.
4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiele consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren

zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.

5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de concept-begroting(-wijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).
6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Aanvullende financiële richtlijn
In verband met de verwachte neerwaartse bijstelling van het Gemeentefonds in 2026 beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en de begroting 2026 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk blijft aan c.q. beperkt stijgt ten opzichte van de bijdrage voor 2025. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.

Bovenstaande richtlijnen niet geldend voor RAV

Hierna volgen de aanvullende financiële en beleidsmatige richtlijnen begroting 2026 per GR:

BWB
Geen

ISD Brabantse Wal
Financiële richtlijnen Begroting 2026

1. We verwachten van het gemeenschappelijk orgaan dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. Het gemeenschappelijk orgaan vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt het gemeenschappelijk orgaan ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het bestuur is besloten.
3. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt het gemeenschappelijk orgaan de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiele consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
4. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft het gemeenschappelijk orgaan de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft het gemeenschappelijk orgaan inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Aanvullende financiële richtlijnen Begroting 2026

1. De op het gemeenschappelijk orgaan betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2026 opgenomen. Het gemeenschappelijk orgaan zorgt er voor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant.
2. het gemeenschappelijk orgaan maakt een onderbouwde meerjarige prognose van het aantal bijstandsontvangers.
3. Het gemeenschappelijk orgaan neemt in de bijlage van de begroting een overzicht op met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd, met welke reden en de besluitvorming hierover.
4. Het gemeenschappelijk orgaan verschaft in de managementrapportages inzicht in de stand van de vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren.

Beleidsmatige richtlijnen Begroting 2026 ISD Brabantse Wal

1. Het gemeenschappelijk orgaan stelt een begroting voor het jaar 2026 op waarin de ambities van de deelnemende gemeenten tot uitdrukking komen met betrekking tot duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden, het

beperken van uitkeringslasten, het bieden van inkomensondersteuning, het inburgeren van statushouders en armoedebestrijding en het integraal samenwerken binnen het Sociaal Domein. Dit is een uitwerking van de Uitgangspuntennotitie en het uitvoeringsplan ISD BW jaarschijf 2026.
2. De begroting 2026 dient een duidelijke onderbouwing te bevatten van de manier waarop het gemeenschappelijk orgaan ISD BW de hiervoor genoemde ambities gaat realiseren, alsmede de lasten die daarmee gepaard gaan.
3. De onderbouwing bevat concrete maatregelen die afdoende zijn om aanspraak te kunnen maken op een uitkering in het kader van de vangnetregeling mocht er voor 2026 uiteindelijk onverhoopt toch sprake zijn van een overschrijding van de BUIG-budgetten.
4. De begroting 2026 van het gemeenschappelijk orgaan is opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn. Dit zelfde geldt voor de samenwerking met lokale partners in de integrale toegangen van de deelnemende gemeenten.
5. Ten aanzien van deze ketensamenwerking verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan samen met WVS en het Werkplein komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
6. Daarbij verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan in afstemming met de ketenpartners zorgt voor passende leerroutes en ontwikkeltrajecten die aansluiten bij de vraag op de arbeidsmarkt en de veranderende doelgroep waarvoor deze trajecten worden ingezet. We vragen het gemeenschappelijk orgaan daarbij innovatief te werk te gaan, zodat recht wordt gedaan aan de uitdagingen rond de doelgroep.
7. In de begroting 2026 wordt de inzet van het gemeenschappelijk orgaan ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt.

GGD

Beleidsmatige richtlijnen begroting GGD 2026

1. De GGD geeft in kaders en Beleidsbegroting 2026 duidelijk weer met welke concrete plannen invulling gegeven gaat worden aan de in het beleidsplan 2023-2026 'Wij maken samen gezond gewoon' opgenomen 4 ambities en laten ze hun 3 gezonde geluiden horen.
2. Wij verwachten dat zij in samenspraak met de deelnemende gemeenten in 2026 een vervolg van het beleidsplan opstelt en presenteert.
3. Gezien de afnemende financiële middelen in 2026 verwachten gemeenten beleidsmatige keuzes te moeten maken. Om deze keuzes gedegen voor te kunnen bereiden is meer gedetailleerd inzicht nodig in het aanbod en in de geleverde producten en kosten. Wij verwachten van de GGD dat zij deze informatie leveren.

OMWB

Beleidsmatige richtlijnen begroting OMWB 2026

1. De omgevingsdienst is in 2024 gestart met de implementatie van het kwaliteitsmanagementsysteem in de organisatie. In de kaderbrief 2026 geeft de omgevingsdienst concreet aan op welke wijze de resultaten van het kwaliteitsmanagementsysteem en de doorontwikkeling van datamanagement en -beheer worden verwerkt in de (meerjaren)begroting 2026. Bijvoorbeeld door in het beleidsdeel van de begroting inzage te geven in de aanpak van de ontwikkeling van kritieke prestatie-indicatoren (kpi's) voor de primaire processen (dienstverlening).
2. Wij hebben de OMWB gevraagd om in 2025, samen met de deelnemers, de MWB-norm te herzien en te komen tot een nieuwe financieringsopzet. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de rapportage 'Financieringssystematiek omgevingsdiensten' vastgesteld op 20 juni 2024 door het bestuurlijk overleg Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IBP VTH) en het Gemeenschappelijk Uitvoeringskader (GUK). Het proces om tot een nieuwe financieringssystematiek te komen wordt in de Kaderbrief 2026 beschreven en ook de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren)begroting 2026 en verder.

RAV

Beleidsmatige richtlijnen begroting 2026

1. De RAV waarborgt onder de Wet ambulancezorgvoorzieningen de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. De ambulancezorg dient blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.
2. Het Meerjarenplan 2022-2025 van de RAV loopt tot en met 2025. De RAV betrekt bij de opstelling van het nieuwe meerjarenplan de stakeholders. Het nieuwe meerjarenplan komt tot uitdrukking in de begroting 2026.
3. Het Landelijk Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0 bevat 26 indicatoren waarmee daadwerkelijk het niveau van de geleverde zorg wordt gemeten. Tijdigheid in het spoedvervoer is er hier één van. De indicatoren zijn onderverdeeld in zeven segmenten: Bereikbare en beschikbare zorg, Patiënt centraal, Veilige zorg, Professionaliteit, Samenwerken, Continue verbeteren en Basis op orde. De RAV informeert de gemeenten in haar begroting hoe zij voldoet aan het landelijke kwaliteitskader en de opgenomen indicatoren.
4. De RAV is in 2024 gestart met de implementatie van de nieuwe urgentie-indeling ambulancezorg. De nieuwe indeling kent zeven in plaats van drie urgentieniveaus. De RAV verwerkt de nieuwe urgentie-indeling in haar begroting waarbij inzage in de responstijden op A0 en A1 (voorheen A1 en A2 ritten) behouden blijft. Uitgangspunt dient te zijn dat in het hele werkgebied de responstijd voor A0 ritten niet meer dan 5% wordt overschreden (melding-aankomst meer dan 15 minuten).
5. In haar begroting geeft de RAV aan wat het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de landelijke Beleidsagenda Toe-

komstbestendige Acute Zorg van VWS betekent voor de ambulancezorg in haar werkgebied. De beleidsagenda kent drie kernpunten: Kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg, Zorgcoördinatie en Samenwerking in de regio.

RWB
Specifieke financiële richtlijn voor de Regio West-Brabant:
Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Beleidsmatige richtlijnen begroting 2026 gemeenschappelijke regelingen Regio West-Brabant
In de begroting 2026 wordt in heldere taal aangegeven:
1 Welke doelen uit de strategische agenda en actieprogramma 2024 – 2028 in 2026 worden gerealiseerd en welke doelen in de periode 2027-2028 worden beoogd;
2 Wat de financiële en personele inzet van de RWB hierbij is en welke aanvullende middelen (capaciteit en financien) van de gemeenten worden gevraagd;
3 Of, en zo ja op welke wijze er voor de uitvoering van de actieagenda samenwerking nodig is met de Stedelijke Regio's en Rewin en hoe deze samenwerking wordt vormgegeven;
4 Op welke wijze de verbinding met onderwijs en bedrijfsleven wordt gelegd bij de uitvoering van het actieprogramma.

VRMWB
Geen

WBA
Beleidsmatige richtlijnen kaders/begroting 2026 Gemeenschappelijke Regeling West Brabants Archief (WBA)
- Het West-Brabants Archief zorgt ervoor dat protocollen en standaarden aansluiten bij de actuele landelijke normen en standaarden. Voor onder andere het e-depotprotocol, en als voorbeeld MDTO. Bij het overgaan naar een actuelere versie van een standaard of protocol hanteert het WBA voor de deelnemers een ruime overgangsfase.
- Zorg voor een goede advisering en het prioriteren van de praktische ondersteuning van de deelnemers. Denk hierbij o.a. aan het e-depot. Neem deelnemers mee in de toekomstige ontwikkelingen van het West-Brabants Archief.

WVS
Aanvullende financiële richtlijnen:
1. De op WVS betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2026 opgenomen. WVS zorgt er voor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal.
2. De in de financiële richtlijn 3 bedoelde reserves betreffen uitsluitend de bestemmingsreserves.

Beleidsmatige richtlijnen Begroting 2026 WVS
1. WVS houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico's verbonden zijn aan de afbouw van het huidige WSW-bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken.
2. WVS besteedt in de begroting 2026 aandacht aan de visie en ambitie rondom de doorontwikkeling van het sociaal ontwikkelbedrijf.
3. De begroting van WVS wordt daarbij opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn.
4. Ten aanzien van deze ambities en doelstellingen verwachten we dat WVS samen met het Werkplein en ISD komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
5. Daarbij verwachten we dat WVS in afstemming met de ketenpartners zorgt voor passende leerroutes en ontwikkeltrajecten die aansluiten bij de vraag op de arbeidsmarkt en de veranderende doelgroep waarvoor deze trajecten worden ingezet. We vragen WVS daarbij innovatief te werk te gaan, zodat recht wordt gedaan aan de uitdagingen rond de doelgroep.
6. In de begroting 2026 wordt de inzet van WVS ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt.

C. TOELICHTING PER VERBONDEN PARTIJ: PUBLIEKE VERBONDEN PARTIJEN

GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)				
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten en het waterschap op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering Onroerende Zaken.			
Betrokkenen	Waterschap Brabantse Delta en gemeenten Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Etten-Leur, Halderberge, Loon op Zand, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Woensdrecht en Zundert. Vestiging Etten-Leur.			
Risico totaal	De gemeente is verplicht een – jaarlijks te bepalen – bijdrage te betalen aan de begroting.			
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst uit hun midden een lid aan voor het algemeen bestuur. De voorzitter en de leden van het dagelijks bestuur zijn door en uit het midden van het algemeen bestuur gekozen. Door de waterschapsverkiezingen is er in 2023 een andere voorzitter van het DB gekozen.			
Financieel belang	Het algemeen bestuur stelt de berekeningswijze van de bijdrage van de deelnemers aan de begroting van de BWB vast met een versterkte meerderheid van tenminste tweederde van het maximaal aantal in dit bestuur uit te brengen stemmen. De deelnemers staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.			
Uittredingsbepalingen	Gedurende drie jaar na de datum van toetreding tot de regeling is het niet mogelijk om uit de regeling uit te treden. Voor uittreding wordt een opzegtermijn van tenminste een jaar in acht genomen. Het schadebedrag wordt gesteld op driemaal de jaarbijdrage.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2023	436	31-12-2023	1.351
Vreemd vermogen	01-01-2023	8.811	31-12-2023	8.826
Resultaat	2023	1.321		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

GR West-Brabants Archief (WBA)				
Doel	De belangen van de deelnemers met betrekking tot de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden en collecties van de deelnemende gemeenten te behartigen alsmede het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht.			
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten: Bergen op Zoom (vestigingsplaats), Etten-Leur, Roosendaal, Moerdijk, Halderberge, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in een eventueel nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst een collegelid aan voor het algemeen bestuur. Portefeuillehouder is ook lid van het dagelijks bestuur.			
Financieel belang	Het algemeen bestuur stelt de berekeningswijze van de bijdrage van de deelnemers aan de begroting van de BWB vast met een versterkte meerderheid van tenminste tweederde van het maximaal aantal in dit bestuur uit te brengen stemmen. De deelnemers staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.			
Uittredingsbepalingen	De bijdrage bestaat uit een bedrag per deelnemer en is gebaseerd op het aantal strekkende meters archief dat per deelnemer opgenomen is in de archiefbewaarplaats op de peildatum 1-1-2017. Daarnaast is een bijdrage bedoeld om de verbinding tussen het Archief en het Cultuurbedrijf te behouden en optimaliseren. In 2023 is wel besloten om de verdeelsleutel vanaf 2024 aan te passen en binnen 3 jaar met een ingroeimodel te gaan invoeren. Voor Bergen op Zoom betekent dit een vermindering van de jaarlijkse deelnemersbijdrage.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2023	259	31-12-2023	457
Vreemd vermogen	01-01-2023	464	31-12-2023	506
Resultaat	2023	234		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			
En lid Algemeen Bestuur				

GR Regio West-Brabant (RWB)	
Doel	RWB draagt bij aan de ontwikkeling van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor de gehele regio. De basis hiervan ligt in de Strategische Agenda 2024-2028 Regio West-Brabant. RWB geeft verdere invulling aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat van West-Brabant door een duidelijke positionering als plantaardige regio, als circulaire regio en innovatieve regio en voert daarmee het overheidsaandeel uit van de economische agenda van de Economic Board West-Brabant (EBWB). Ook heeft RWB een aantal uitvoeringsgerichte taken onder zich. Dit zijn Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV), met als 'product' de Deeltaxi, het Mobiliteitscentrum en Regioarcheologie. Daarnaast beheert de RWB het Onderzoek & Ontwikkelfonds, een subsidiemiddel om innovatie en ontwikkeling in de regio aan te jagen.
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten behorend tot het samenwerkingsgebied: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert . Vestiging Etten-Leur.
Risico totaal	Niet van toepassing
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Economie vertegenwoordigt, als lid van het college van B&W, de gemeente in het Algemeen Bestuur. Portefeuillehouders vertegenwoordigen de gemeente in de Commissies van Advies Economie & Arbeidsmarkt, Mobiliteit en, Ruimte.
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van inwoneraantal

GR Regio West-Brabant (RWB)				
Uittredingsbepalingen	Een deelnemende gemeente kan uittreden uit de regeling door toezending aan het algemeen bestuur van daartoe strekkende besluiten van haar college van B&W van Burgemeester en Wethouders. De uittreding vindt, behoudens een door het algemeen bestuur geaccepteerde afwijking, plaats op 1 januari van het tweede jaar, volgend op dat waarin het besluit tot uittreding in de Staatscourant is bekend gemaakt. Daarbij brengt het algemeen bestuur in elk geval de financiële consequenties van de uittreding in beeld en draagt zij er zorg voor dat het openbaar lichaam een redelijke periode krijgt om haar begroting en formatie in overeenstemming te brengen met het nieuwe aantal deelnemers. Verplichtingen die specifiek voor de uittredende gemeente zijn aangegaan zullen daarbij in principe ook door die gemeente nagekomen dienen te worden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	1.128	1 januari 2025:	977
	31 december 2023:	1.580	31 december 2025:	916
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	6.399	1 januari 2025:	6.092
	31 december 2023:	6.420	31 december 2025:	6.092
Resultaat	2023	878	2025	0
Programma	4 Economie			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (GRVR)				
Doel	Afstemming tussen hulpdiensten voor het bereiken van grotere slagkracht en betere dienstverlening			
Betrokkenen	In de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant wordt deelgenomen door de 24 gemeenten, de Brandweer Midden- en West-Brabant, De GHOR Midden- en West-Brabant en de Gemeenschappelijke Meldkamer.			
Risico totaal	De risico's van de VRMWB staan beschreven in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing. Op basis van de gekwantificeerde actuele risico's is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op €5.805.000. Het AB heeft in maart 2012 besloten om de algemene reserve op te heffen. Elke deelnemende gemeente houdt een algemene reserve aan die onder andere is bestemd voor de risico's die voortvloeien uit de gemeenschappelijke regeling waarin wordt deelgenomen.			
Bestuurlijk belang	De burgemeester heeft zitting in het dagelijks bestuur, de gemeenteraad heeft een plaatsvervangend lid aangewezen.			
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage bestaat uit een bedrag per inwoner. Bijdrage gemeente (2024, excl. Intekentaken kazerne en FLO) €4.722.719			
Uittredingsbepalingen	Uittreden is in principe niet mogelijk. Het betreft hier een wettelijke verplichting.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	16.476	31 december 2023:	6.724
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	51.465	31 december 2024	57.375
Resultaat	2023	801		
Programma	2 Veiligheid			
Portefeuillehouder	Burgemeester drs. M. Mulder MSc			

GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Reginaal Bureau Leren West-Brabant)		
Doel	Regionale centrale leerlingenadministratie; Centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) voor betere controle op voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg, Veiligheidspartners.	
Betrokkenen	16 gemeenten nemen deel aan de GR waaronder de Gemeente Bergen op Zoom. Vestiging Breda.	
Risico totaal	Bergen op Zoom blijft zelf eindverantwoordelijk voor deze wettelijke taak. Breda wordt gemandateerd om de centrale leerlingenadministratie te voeren. Risico blijft beperkt tot maximaal de jaarlijkse bijdrage.	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiger in bestuur GR van de 16 gemeenten is portefeuillehouder educatie.	
Financieel belang	De kosten bedragen op jaarbasis €70.000. De verwachte deelnemersbijdrage meerjarig is: (hierin zijn de keuzeconsequenties van de doorontwikkeling nog niet meegenomen):	
Uittredingsbepalingen	Looptijd van de GR is twee jaar. Tussentijdse ontbinding kan uitsluitend als alle gemeenten daartoe instemmen.	
Eigen Vermogen Vreemd vermogen Resultaat	Er is geen eigen / vreemd vermogen. De (mogelijk) resterende middelen worden door gemeente Breda gereserveerd om in het volgend jaar te besteden.	
Gemeentelijke bijdrage	2025	69.026
	2026	72.062
	2027	74.709
	2028	77.455
Programma	5 Onderwijs	
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen	

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties)	
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) is om de samenwerking te verankeren tussen de West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.
Betrokkenen	Onderdeel van de GR GIA zijn de gemeenten uit jeugdhulpregio West-Brabant West en West-Brabant Oost, te weten: Halderberge, Altena, Moerdijk, Oosterhout, Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Drimmelen, Steenbergen, Etten-Leur, Woensdrecht, Geertruidenberg en Zundert.
Risico totaal	Laag
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder jeugd is namens de gemeente Bergen op Zoom vooruitgeschoven op dit dossier en neemt deel aan het bestuurlijk plenair overleg GIA & MCZ. Door aangesloten te zijn bij de GR GIA geeft de gemeente Bergen op Zoom invulling aan de wettelijke taak (op grond van de jeugdwet en de WMO) die zij heeft op het gebied van de inzet op huiselijk geweld en kindermishandeling.
Financieel belang	Het Regionaal Uitvoeringsbudget GIA bestaat uit structurele middelen uit de decentralisatie-uitkering 'vrouwenopvang en huiselijk geweld', aangevuld met bijdragen van de gemeenten als bedoeld in artikel 11 van de GR. In het geval dat het rijk, aanvullend op de structurele middelen, incidenteel middelen beschikbaar stelt aan de centrumgemeente voor de ontwikkeling van nieuwe projecten, beleid of voorzieningen, worden die middelen toegevoegd aan het regionaal uitvoeringsbudget om de benodigde stappen met de regio te kunnen zetten.
Uittredingsbepalingen	De uittredingsbepalingen zijn vastgelegd in de GR GIA & MCZ West-Brabant.

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties)	
Eigen Vermogen Vreemd vermogen Resultaat	Het Regionaal Uitvoeringsbudget GIA wordt door de centrumgemeente Breda beschikbaar gesteld aan uitvoeringsorganisaties die een bijdrage leveren aan de regionale aanpak, waaronder in ieder geval de subsidies voor Veilig Thuis en Safegroup/Vrouwenopvang. Subsidieverstrekking geschiedt op basis van de vigerende subsidieregelgeving van de centrumgemeente. Voor 2025 is de bijdrage regionale GIA voor Bergen op Zoom bepaald op € 902.832,-- (incl. indexering). Voor het Meldpunt Crisiszorg is de bijdrage voor 2025 voor Bergen op Zoom bepaald op € 73.757,-- (incl. indexering). Totaal komt dit neer op een bedrag van € 976.589,-- voor de basistaken GIA en MZC.
Programma	Programma 7 WMO en Jeugd
Portefeuillehouder	Burgemeester Mulder

GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GROGZ)				
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de publieke gezondheid(szorg)			
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert. Vestiging Breda.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	Door de raad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het dagelijks en algemeen bestuur			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo naar rato van het aantal inwoners.			
Uittredingsbepalingen	De gemeente is verplicht op basis van de Wet Publieke Gezondheid een openbare gezondheidszorgdienst in stand te houden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	6.704	31 december 2023:	6.664
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	11.701	31 december 2023:	19.778
Resultaat	2023:	-40		
Programma	7 WMO en Jeugd			
Portefeuillehouder	Wethouder Mw. L. Demmers			

GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)				
Doel	Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Midden en West-Brabant;			
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cuijk, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Grave, Haaren, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Landerd, Lith, Loon op Zand, Maasdonk, Mill en Sint Hubert, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Schijndel, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode, Steenbergen, Tilburg, Uden, Veghel, Vught, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelige saldo.			
Bestuurlijk belang	Door de gemeenteraad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo, vanaf 2012 is de jaarlijkse bijdrage komen te vervallen.			
Uittredingsbepalingen	De gemeente is verplicht op basis van de Ambulancewet een ambulancevoorziening in stand te houden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	14.293	31 december 2023:	15.119
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	29.564	31 december 2023:	27.435
Resultaat	2023:	900		
Programma	7 Wmo en Jeugd			
Portefeuillehouder	Wethouder Mw. L. Demmers			

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep)				
Doel	Uitvoeren van activiteiten voor inwoners op grond van de Participatiewet, als sociaal ontwikkelbedrijf. Onder andere het bieden van beschut werk, werk voor mensen met een indicatie op basis van de oude Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en het ontwikkelen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar, waar mogelijk, betaald werk.			
Betrokkenen	Eigenaren en klant			
Risico totaal	Gemeenten dragen gezamenlijk (eventuele) negatieve exploitatiesaldi. Weerbaarheidsreserve van de GR is voldoende. Om exploitatie sluitend te krijgen zijn naast de subsidies eigen inkomsten nodig. Die omzet is afhankelijk van economische ontwikkelingen, ondernemerschap van de regeling en bereidheid ondernemers werk uit te besteden/arbeidsplaatsen ter beschikking te stellen.			
Bestuurlijk belang	Wethouder Hopmans vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Hij vertegenwoordigt hierin de klant en eigenaar.			
Financieel belang	Financiering gebeurt door doorbetaling van de Rijksbijdrage van gemeenten en door bijdragen van derden. Daarnaast betaalt de gemeente op basis van het aantal geplaatsten een eigen bijdrage ter afkoop van tekortfinanciering. Als de weerbaarheidsreserve van de GR onvoldoende is in kader van dekking exploitatietekort moet de gemeente verdere afdekking van het tekort van de GR op zich nemen.			
Uittredingsbepalingen	Opgenomen in tekst GR artikel 38.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	5.524	31 december 2023:	6.567
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	19.839	31 december 2023:	21.490
Resultaat	2023	2.717		
Programma	8 Werk en inkomen			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal				
Doel	De regeling heeft ten doel gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente, afstemmen van beleid en uitvoering en het bevorderen van de kwaliteit en continuiteit van de dienstverlening. Voor de uitvoering hiervan is de ISD Brabantse wal gevormd.			
Betrokkenen	Gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht. Vestiging Bergen op Zoom.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat het gemeenschappelijk orgaan bestaat uit de door de deelnemende colleges van burgemeester en wethouders aangewezen wethouder van de deelnemende gemeente. Dit is de wethouder met de portefeuille werk, inkomen en minimabeleid.			
Financieel belang	De begroting van de ISD Brabantse Wal bevat alleen de uitvoeringskosten waaronder personeelskosten, bedrijfsvoeringskosten en additionele kosten. De deelnemende gemeenten dragen bij naar rato van het klantenaantal met een bijstandsuitkering. De gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen en vreemd vermogen.			
Uittredingsbepalingen	Het college van elke deelnemende gemeente kan, na vooraf verkregen instemming van de raad van die gemeente, besluiten dat de deelneming aan deze regeling wordt opgezegd. De raad van de andere gemeenten wordt over de besluiten geïnformeerd. Een dergelijk besluit tot uittreding kan niet plaatsvinden binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze regeling.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	nihil	31 december 2023:	nihil
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	182	31 december 2023:	265
Resultaat	2023	nihil		
Programma	8 Werk en inkomen			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)				
Doel	OMWB neemt voorbereidende, coördinerende en uitvoerende taken op zich op het terrein van milieu, veiligheid en leefomgeving. Zij voert deze taken uit voor provincie Noord-Brabant en de aangesloten gemeenten, deels in mandaat. Het doel van de OMWB is het minimaliseren van de belasting op het milieu en het voorkomen van gevaarlijke situaties.			
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten/provincie behorend tot het samenwerkingsgebied: Altena, Goirle, Steenbergen, Alphen-Chaam, Halderberge, Tilburg, Baarle-Nassau, Heusden, Waalwijk Bergen op Zoom, Hilvarenbeek, Woensdrecht, Breda, Loon op Zand, Zundert, Dongen, Moerdijk, Drimmelen, Oisterwijk, provincie Noord-Brabant, Etten-Leur, Oosterhout, Geertruidenberg, Roosendaal, Gilze en Rijen, Rucphen			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in eventueel nadelig exploitatieresultaat.			
Bestuurlijk belang	Het door de raad aangewezen lid van het college van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Dankzij de bundeling van kennis en expertise binnen één organisatie, kan de OMWB beter reageren op de steeds complexere milieuwet- en -regelgeving. De omgevingsdiensten maken de overheid slagvaardiger als vergunningverlener en handhaver.			
Financieel belang	De gemeenten hebben een Dienstverleningsovereenkomst met de OMWB, waarin een contractmaat met het aantal af te nemen uren is opgenomen en stellen jaarlijks een werkprogramma op voor de uit te voeren werkzaamheden.			
Uittredingsbepalingen	Deelname aan de OMWB is een wettelijke verplichting			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 3.614	1 januari 2025:	€ 2.092
	31 december 2023:	€ 4.756	31 december 2025	€ 2.092
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 8.961	1 januari 2025:	€ 7.429
	31 december 2023:	€ 4.060	31 december 2025	€ 7.122
Resultaat	2023:	€ 1.643	2025	€ 0
Programma	9 Milieu			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

D. TOELICHTING PER VERBONDEN PARTIJ: PRIVATE VERBONDEN PARTIJEN

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Doel	De gemeente heeft belang bij een gespecialiseerde bank voor Nederlandse overheden. Daarnaast wordt dividend ontvangen.	
Betrokkenen	Bijna alle Nederlandse Gemeenten. Vestiging Den Haag.	
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal	
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder	
Financieel belang	De gemeente neemt via aandelen deel in de nv Gestort €93.178.	
Ontwikkelingen	Van oudsher neemt de gemeente deel aan deze vennootschap. Dit is een uitvloeisel van de verhouding tussen gemeente en BNG, waarbij de BNG als huisbankier fungeert. Op dit moment zijn er geen redenen om de situatie te wijzigen. Jaarlijks wordt dividend ontvangen. De gemeente maakt geen deel uit van het bestuur.	
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 4.615.000
	31 december 2023:	€ 4.721.000
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 107.459.000
	31 december 2023:	€ 110.819.000
Resultaat	2023:	€ 254.000
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning	
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals	

ZEH NV (voormalig PZEM)	
Doel	ZEH draagt zorg voor het vertegenwoordigen van het aandeelhoudersbelang in N.V. EPZ (kerncentrale) en een aantal andere kleine deelnemingen (BMC Moerdijk B.V. en NPG Willebroek N.V.)
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%), Provincie Noord-Brabant en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van ZEH NV die een boekwaarde hebben van €38.118
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij ZEH. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de ZEH NV (voorheen PZEM NV, daarvoor Delta NV) mee overgingen. Het aandeel van de gemeente in het totale aandelenpakket is gering. De gemeente bezit 84 aandelen. De gemeente heeft alleen via de aandeelhoudersvergadering bestuurlijke inbreng. Al gedurende langere tijd worden onderdelen afgestoten en stuurt de onderneming aan op liquidatie. Naast een aantal kleine deelnemingen bestaat ZEH nu uit een 70% belang in de kerncentrale van Borsele. Daarover vinden al geruime tijd gesprekken plaats over de wens van de aandeelhouders deze deelneming over te dragen aan het Rijk. Hierbij is van belang dat medio 2032 de kerncentrale aan het einde van zijn, economische en technische levensduur zit en dan gesloten (en ontmanteld) moet worden. Daarnaast is er sprake van een politieke lobby voor nieuwe kerncentrales waarbij Borsele als kansrijke locatie wordt gezien. De aandeelhouders van ZEH zijn niet voornemens hierin een rol te spelen met als voornaamste reden dat dit een te groot financieel risico zou zijn. Door de verkopen van onderdelen en het aflopen van risicovolle handelscontracten komt er steeds meer kapitaal beschikbaar binnen ZEH. Dat betekende voor Bergen op Zoom over 2023 een dividend van € 2,8 mln. Ook de komende jaren worden forse dividenden voorzien hoewel die lager zullen zijn dan het dividend over 2023.

ZEH NV (voormalig PZEM)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 1.589.000	
	31 december 2023:	€ 1.722.000	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 1.550.000	
	31 december 2023:	€ 580.000	
Resultaat	2023:	€ 104.548	
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen		

GBE Aqua NV			
Doel	Het houden en beheren van aandelen in Evides		
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%) en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.		
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van GBE Aqua die een boekwaarde hebben van € 1.806.101		
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij GBE Aqua. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.		
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de PZEM NV (voorheen Delta NV) mee overgingen. PZEM was houder van aandelen in Evides. Deze aandelen zijn eind 2021 overgedragen aan de bestaande aandeelhouders van PZEM. In 2022, 2023 en 2024 heeft de gemeente dividend ontvangen van ZEH met de verplichting dit deels door te storten (=kapitaalstorting) naar GBE Aqua. In totaal een bedrag van bijna € 1,8 mln. Hiermee heeft GBE Aqua haar lening afgelost.		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 28.270	
	31 december 2023:	€ 134.306	
	1 januari 2023:	€ 162.776	
Vreemd vermogen	31 december 2023:	€ 263.706	
		€ 162.776	
Resultaat	2023:	€ 15.603	
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen		

Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)		
Doel	Beheer energienetwerk	
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.	
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal	
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder	
Financieel belang	Het geringe belang in Enexis Holding NV kent een boekwaarde van €1.132 (23.510 aandelen)	
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.	
Ontwikkelingen	Enexis is sinds 2009 het afgesplitste netwerkbedrijf van Essent NV. Enexis beheert het energienetwerk in zeven provincies in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland. Zij zorgt ervoor dat gas en elektriciteit van de energieleveranciers veilig bij de klant terecht komen. Enexis is verantwoordelijk voor de aansluiting van ongeveer 2,6 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden.	
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 5.441.000
	31 december 2023:	€ 5.320.000
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 4.907.000
	31 december 2023:	€ 5.420.000
Resultaat	2023:	€ 72.000
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning	
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen	

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (ontstaan uit Essent NV)		
Doel	Het beheer en de uitoefening van de rechten en verplichtingen ingevolge de aandelen in EPZ (w.o. de kerncentrale Borssele).	
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.	
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal	
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder	
Financieel belang	Het geringe belang kent een boekwaarde van €1,00 (23.510 aandelen)	
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.	
Ontwikkelingen	PBE was aanvankelijk opgericht voor een bodemprocedure over het geschil tussen Delta en RWE over het belang in de kerncentrale in Borsele. Partijen hebben hierover een compromis bereikt. De PBE blijft voorlopig bestaan om zaken af te wikkelen volgende uit de verplichtingen van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale 2009. . De vennootschap wordt in 2024 ontbonden.	
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 1.480
	31 december 2023:	€ 1.444
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 10
	31 december 2023:	€ 32.981
Resultaat	2023:	€ -36.040
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning	
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen	

CSV Amsterdam BV			
Doel	Het vertegenwoordigen van de verkopende aandeelhouders bij het beheer en de uitoefening van de rechten en verplichtingen van een eventuele vergoeding (ingevolge de procedure tegen de Staat der Nederlanden) aan de verkopende aandeelhoudersschade als gevolg van de splitsing wetgeving tussen het productie leveringsbedrijf en het netwerkbedrijf.		
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.		
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Het geringe belang kent een boekwaarde van €3,14 (314 aandelen)		
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.		
Ontwikkelingen	In tegenstelling tot eerder voorzien kan deze vennootschap nog niet geliquideerd worden doordat de koper van Attero, Waterland, in 2015 een claim heeft weggelegd. Hierover is in 2016 een akkoord bereikt. Er loopt nog een geschil met de belastingdienst waardoor nog steeds niet duidelijk is wanneer de vennootschap kan worden geliquideerd. Er wordt gestuurd op liquidatie van deze vennootschap in 2025.		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 210	
	31 december 2023:	€ 84	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 13	
	31 december 2023:	€ 64	
Resultaat	2023:	€ -126	
Programma	5 Bedrijfsvoering, financiën en dienstverlening		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen		

BV Rewin West-Brabant	
Doel	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De regionale ontwikkelingsmaatschappij REWIN West-Brabant bouwt aan een economisch sterk West-Brabant, waarbij zij ondernemers helpt groeien, innoveren en vestigen. De economische agenda 2023-2026 'West-Brabant in transitie naar de nieuwe economie' vormt de basis hiervoor. Deze visie voor de regio is vastgesteld door de Economic Board West-Brabant (EBWB)in samenwerking met regionale overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. REWIN zorgt voor de uitvoering van de agenda.
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de 16 gemeenten in West-Brabant te weten: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert. .
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €13.613
Procedure begroting	Gemeentelijke bijdragen verlopen via de GR RWB.
Ontwikkelingen	De Economic Board West-Brabant (EBWB) heeft recent een nieuwe Economische Agenda voor West-Brabant vastgesteld. Deze agenda heeft als ambitie voor 2030: 'West-Brabant is in Nederland dé voorloper in de transitie naar een 'nieuwe economie' en is de plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen. De agenda steekt in op de overlappende thema's 'Duurzame Economie' en 'Innovatief Ondernemen' met vier programma's. gebaseerd op het economische karakter van de regio. Dit zijn respectievelijk de programma's Circulair ondernemen, Plantbased ondernemen, Startup & scale-up en Innovatief MKB. REWIN heeft de opdracht gekregen van de ENWB om deze agenda samen met de triple helix partners tot uitvoering te brengen

BV Rewin West-Brabant			
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 1.058	
	31 december 2023:	€ 1.260	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 1.037	
	31 december 2023:	€ 1.112	
Resultaat	2023:	€ 134	
Programma	4 Economie		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans		

Green Chemistry Campus (GCC) BV			
Doel	Versterken van de sociaaleconomische structuur en het bevorderen van de ontwikkeling van de bio gebaseerde economie in West-Brabant.		
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de provincie Noord-Brabant, BV REWIN West-Brabant en de gemeente Bergen op Zoom.		
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €3.600		
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.		
Ontwikkelingen	We geven vorm aan de nauwere samenwerking met overheden, ondernemers en onderzoeks- en kennisinstellingen op het gebied van plantbased en circulair ondernemen. Voor de GCC vertaalt dat zich in een nieuw en realistisch businessplan, in samenspraak met medeaandeelhouders provincie Noord-Brabant en BV REWIN West-Brabant. Het nader uit te werken businessplan moet antwoord geven op de vraag of en welk toekomstperspectief voor de GCC realistisch is en welke (nieuwe) partner(s)/aandeelhouder(s) en governancestructuur daar het beste bij passen. De uitwerking van dit businessplan is voorzien voor het tweede kwartaal 2024 en wordt met de raad besproken.		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 738.3	
	31 december 2023:	€ 753.2	
Vreemd Vermogen	1 januari 2023:	€ 149.9	
	31 december 2023:	€ 125.9	
Resultaat	2023:	€ 14.8	
Programma	4 Economie		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans		

Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	
Doel	De BV exploiteert 2 zwembaden (De Schelp en de Melanen) en vanaf medio 2022 de binnensportaccommodaties van de gemeente Bergen op Zoom.
Risico totaal	Gemeente draagt het risico voor het voortbestaan c.q. het gestort aandelenkapitaal.
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder.
Financieel belang	Jaarlijks verstrekt de gemeente een subsidie van €1,8 miljoen. Gestort aandelenkapitaal van €100.000.
Ontwikkelingen	In 2001 is voor de exploitatie het zwembad verzelfstandigd in de vorm van een bv. De gemeente is enige aandeelhouder met een aandelenpakket van €100.000. Er is geen raad van commissarissen. De gemeente vormt het algemeen bestuur. Gezien het belang van het zwembad voor de gemeente en gezien het sociaal statuut loopt de gemeente een financieel risico indien de resultaten van de B.V. achterblijven bij de verwachtingen. In 2003 is het openluchtbad De Melanen hieraan toegevoegd. De gemeente subsidieert jaarlijks met afgerond €1,6 miljoen. In 2017 zijn de huurovereenkomst en de exploitatieovereenkomst tussen gemeente en de BV geactualiseerd. Door gedwongen sluiting van zwembad de Schelp in maart 2018 kon gedurende langere tijd geen gebruik worden gemaakt van dit bad. Na de heropening in september 2019 zijn grote problemen gebleken met water- en luchtkwaliteit waardoor zwembad geruime tijd opnieuw haar deuren heeft moeten sluiten. Door de Coronaperikelen waren zowel 2020 als 2021 lastige jaren voor de exploitatie. De financiële gevolgen werden echter grotendeels gedekt uit de Rijksmiddelen (SPUK) die hiervoor beschikbaar werden gesteld. Desalniettemin is er in 2021 een verlies geleden van €152.878.
Eigen Vermogen	(geen informatie over 2023 beschikbaar)
Vreemd Vermogen	
Resultaat	
Programma	6 Sport, cultuur en recreatie
Portefeuillehouder	Wethouders Dhr. J.A.A Pals (aandeelhouder) en Dhr. H.P. Verroen (klantwethouder)

SAVER NV	
Doel	Uitvoering afvalinzameling- en reinigingsdiensten
Betrokkenen	Bergen op Zoom, Roosendaal, Woensdrecht, Halderberge. Per 1/1/23: Rucphen en Zundert. Vestiging Roosendaal.
Risico totaal	Gemeente draagt risico omtrent voortbestaan van het bedrijf c.q. het aandelenkapitaal
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Middelen vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders. De portefeuillehouders 'Huishoudelijk Afval' en 'Reiniging' vertegenwoordigen de gemeente in de Klantenraad van SAVER.
Financieel belang	Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage, gebaseerd op de kosten van de uitvoering van werkzaamheden gestort aandelenkapitaal van €925.712.
Ontwikkelingen	In 1999 heeft Bergen op Zoom het gehele project reiniging geprivatiseerd en samen met nog 3 gemeenten ondergebracht in Saver N.V. De gemeente heeft een aandelenpakket van €925.712. Voor de reiniging en het inzamelen van huishoudelijk afval geeft de gemeente opdracht aan Saver N.V. De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden gedekt door het tarief afvalstoffenheffing. Het voor- of nadeel verschil van Saver N.V. komt ten bate of ten laste van de deelnemende gemeenten. De gemeente is met een lid van het college van B&W vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (wethouder Financiën) én in de Klantenraad (wethouder Huishoudelijk Afval en Reiniging). Dienstverlening geschiedt op basis van DVO's die door de college van B&W's worden vastgesteld. De DVO's zijn een afgeleide van de Raamdienstverleningsovereenkomst (RDVO) die door de aandeelhouders wordt vastgesteld hierdoor is er een koppeling ontstaan tussen prestatie en beloning. De gemeenten Rucphen en Zundert zijn per 1/1/23 toegetreden tot Saver, de gemeente Steenbergen per 1/1/24.

SAVER NV			
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 25.407	
	31 december 2023:	€ 26.337	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 13.593	
	31 december 2023:	€ 13.890	
Resultaat	2023:	€ 723	
Programma	9 Milieu		
Portefeuillehouder	Wethouders Dhr. J.A.A Pals (aandeelhouder) en Dhr. H.P. Verroen (klantwethouder)		

Brabant Water NV			
Doel	Innemen en levering water in de aangesloten gemeenten		
Betrokkenen	Vrijwel alle gemeenten in Noord-Brabant. Vestiging 's Hertogenbosch		
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €228.849		
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over belangrijke investeringen en de thema's die momenteel spelen ten aanzien van waterleidingbedrijven.		
Ontwikkelingen	In 2002 zijn de nv Waterleidingmaatschappij Noord-West-Brabant en de nv Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant gefuseerd tot Brabant Water nv. De inbreng van de gemeente als aandeelhouder is gering, maar de aanwezigheid heeft tot doel om met de andere gemeenten in Noord-Brabant in voorkomende gevallen een inbreng te hebben. De aandelen zijn niet verhandelbaar. Vooralsnog wordt gestreefd naar zelfstandigheid en een redelijk tarief voor drinkwater. In principe wordt er geen dividend uitgekeerd, maar dit wordt ingezet voor het behoud van een laag tarief. De gemeente maakt geen deel uit van het dagelijks bestuur.		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	€ 690.022	
Eigen Vermogen	31 december 2023:	€ 699.235	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 584.613	
Vreemd vermogen	31 december 2023:	€ 618.615	
Resultaat	2023	€ 9.213	
Programma	9 Milieu		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen (AVA)		

Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV			
Doel	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst		
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom, Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV en klanten (parkeerders en abonnementhouders)		
Risico totaal	De afspraken over het uitvoeren van het parkeerbeleid zijn vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst. Parkeerbeheer voert het parkeerbeleid conform de dienstverleningsovereenkomst uit. De kosten worden betaald uit de parkeerinkomsten. De gemeente draagt het financiële risico en ontvangt ook de inkomsten		
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder		
Financieel belang	De gemeente betaalt een vergoeding voor de geleverde diensten en ontvangt de inkomsten van Parkeerbeheer BV.		
Procedure begroting	Parkeerbeheer BV stelt een eigen begroting op en verantwoordt elk kwartaal de voortgang.		
Ontwikkelingen	Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV is opgericht in 2005. De werkzaamheden zijn onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke. In 2011 is het gereguleerd parkeergebied uitgebreid.		
Eigen vermogen	31 december 2022:	€ 140.103	
Programma	10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing		
Portefeuillehouder	Aandeelhouder: Wethouder Dhr. J.A.A. Pals		

NV Maatschappij ter bevordering Industrievestiging Bergen op Zoom			
Doel	Het kopen, verkopen, in erfpacht uitgeven, verhuren of in huurkoop geven van gronden geschikt voor industrievestiging		
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom, Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV en klanten (parkeerders en abonnementhouders)		
Risico totaal	Verlies aandelenkapitaal (€405.000)		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Daarnaast vervult de wethouder Economische Zaken de rol van President Commissaris in de RvC (Raad van Commissarissen).		
Financieel belang	Aandelenkapitaal €405.000		
Ontwikkelingen	Vorig jaar is in de begroting vermeld dat de liquidatie van deze NV in gang is gezet. Op 7 augustus 2024 is de akte van non-verzet ontvangen vanuit de rechtbank, wat betekent dat niemand bezwaar heeft gemaakt tegen de ter inzage gelegde liquidatiebalans en dat niemand hier aanspraak op maakt. Het batig saldo van de NV zal op korte termijn aan de gemeente Bergen op Zoom worden overgemaakt en bij de Kamer van Koophandel is de NV geliquideerd.		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen vermogen	1 januari 2023:	€ 1.331	
	31 december 2023:	€ 1.198	
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	€ 1.198	
	31 december 2023:	€ 1.198	
Resultaat	2023	Nihil	
Programma	4 Economie		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals (aandeelhouder) en dhr. D.P.E. Hopmans (President-Commissaris).		

PARAGRAAF 9 - GRONDBELEID

VISIE OP HET GRONDBELEID

Het grondbeleid is onderdeel van programma 4 Economie en programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. Het grondbeleid is een instrument dat als doel heeft om de gemeente Bergen op Zoom een goede plek te laten zijn om te wonen, te werken en te recreëren. Daarbij heeft het grondbeleid invloed op diverse beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening en wonen, verkeer en vervoer, cultuur, toerisme, sport en economische zaken.
Verder heeft het grondbeleid invloed op de financiële positie van de gemeente, ook in relatie tot reducering van de schuldenlast, en op het risicomanagement. Immers met de investeringen in woningbouwlocaties en bedrijventerreinen is veel geld gemoeid. Daarnaast zijn doorlooptijden mede afhankelijk van steeds complexer en uitgebreider wordende regelgeving en jurisprudentie, onder andere vanuit Programma Aanpak Stikstof (PAS).
In Nederland is een woningtekort, de komende jaren moeten we als gemeente extra woningen realiseren. De woningmarkt in Bergen op Zoom bestaat uit de grondexploitaties en binnenstedelijke ontwikkelingen, zoals de woningbouwontwikkelingen bij Mazairac en Scala en de herstructurering van de wijken Gageldonk-West en Scheldebalkon. De woningbouwontwikkeling in de grondexploitaties Markiezaten en Scheldevesting zal in 2026 grotendeels voltooid zijn. Vanuit het project woningbouwversnelling is in 2023 de voorbereiding voor 4 pilotprojecten (Waterfront, Plein 13, Westersingel en GGZ Vrederust) opgestart om extra woningbouwontwikkeling mogelijk te maken. Hieraan zal de komende jaren ook voortvarend worden gewerkt. Bovendien wordt onderzocht welke grondposities aanvullend kunnen worden ingezet om extra woningbouwontwikkeling mogelijk te maken.
Voor wat betreft de bedrijventerreinen zijn er, met uitzondering van de eilandkavels op Oude Molen, binnen de grondexploitaties geen kavels beschikbaar voor bedrijventerreinen. Bedrijventerrein 'Oude Molen' maakt deel uit van de grotere gebiedsontwikkeling Schans VI. Het bedrijventerrein wordt specifiek voor het MKB ontwikkeld. Naast de ontwikkeling van een bedrijventerrein, gaat het om de toevoeging van woningen. In 2025 wordt hier een nadere verkenning van de haalbaarheid gedaan, het opstellen van een stedenbouwkundig plan en de toetsing daarvan bij stakeholders en de omgeving. Er wordt verder gezocht naar ruimte voor bedrijventerreinen om de economische ontwikkeling voor de komende jaren verder vorm te kunnen geven binnen de context van de kwaliteit en kwantiteit van vraag en aanbod. Dit vraagt mogelijk een mix van actief- en faciliterend grondbeleid waarmee het ondernemerschap en de werkgelegenheid binnen de gemeente duurzaam wordt gestimuleerd.
Op dit moment wordt de Woonvisie geactualiseerd naar een verplicht Volkshuisvestingsprogramma. Dit programma wordt in 2025 verder uitgewerkt en voorgelegd aan de gemeenteraad ter vaststelling. Het doel van het nieuwe Volkshuisvestingsprogramma is voornamelijk om te sturen op realisering van voldoende woningen in de categorie sociale huurwoningen en betaalbare huur- en koopwoningen voor het middensegment. Het uitgangspunt hierbij is om minimaal aan te sluiten op de behoefte per kern/wijk, zodat onze inwoners/woningzoekenden zo veel als mogelijk in hun eigen wijk of kern een woning kunnen vinden.

WIJZE WAAROP HET GRONDBELEID WORDT UITGEVOERD

Goed en adequaat grondbeleid vraagt flexibiliteit. Flexibiliteit om ontwikkelingen over te laten aan de markt als die de mogelijkheden ziet en wil benutten of om ontwikkelingen zelf uit te voeren als dit vanuit gemeentelijk beleid gevraagd wordt. Om dit mogelijk te maken kiest de gemeente Bergen op Zoom de rol per project, maatwerk dus in de vorm van dynamisch grondbeleid. Het dynamische karakter van het grondbeleid past bij de ambitie van Bergen op Zoom om meer regie te voeren en daar waar het nodig is actief te handelen.
Als actief grondbeleid gevraagd wordt en we als gemeente dus risicodragend gronden ontwikkelen voor verkoop doen we dat op basis van een haalbaarheidsonderzoek. Na de start en het eventueel verwerven van gronden geven we deze gronden uit in concurrentie, om zo de meest optimale ontwikkeling mogelijk te kunnen maken. Bij initiatieven vanuit de markt, ook wel faciliterend grondbeleid genoemd, toetsen we deze aan de ruimtelijke, programmatische en financiële kaders. Bij een positieve beoordeling wordt het vervolg ingezet en wordt een anterieure overeenkomst opgesteld. In deze overeenkomst wordt het financiële kostenverhaal overeengekomen, waarvoor de Nota Kostenverhaal 2024 is vastgesteld. Ook worden hierin specifieke afspraken vastgelegd over nacalculatie en doorbelasting van kosten als gevolg van reële prijsontwikkelingen (conform Amendement RMO24-0021).
Bij initiatieven vanuit de markt, ook wel faciliterend grondbeleid genoemd, toetsen we deze aan de ruimtelijke, programmatische en financiële kaders. Bij een positieve beoordeling wordt het vervolg ingezet en wordt een anterieure overeenkomst opgesteld. In deze overeenkomst wordt het financiële kostenverhaal overeengekomen waarvoor de Nota Kostenverhaal 2024 is vastgesteld.
Met het vaststellen van de Nota Kostenverhaal 2024 is er een nieuwe rol die de gemeente Bergen op Zoom kan aannemen tijdens het proces van een ruimtelijk initiatief, namelijk het actief faciliterend grondbeleid. Actief faciliterend grondbeleid gaat uit van een actieve rol en houding bij gebiedsontwikkeling. Het verschil met actief grondbeleid is dat Bergen op Zoom niet als private partij en risicodragend op de markt wil

treden en daarbij niet een grondexploitatie voert. Een private partij voert dus de grondexploitatie en de gemeente faciliteert vanuit een actieve houding. De gemeente is de kartrekker in het visietraject en het planologische proces. Ook denkt de gemeente actief mee met private partijen om het ruimtelijk initiatief binnen het door de gemeente gewenste tijdspad en de kaders te realiseren.

In alle projecten kunnen zich onvoorziene zaken voordoen, bij actief grondbeleid zijn de risico's groter dan bij faciliterend grondbeleid. Voor beide vormen geldt dat we inzetten op risicomanagement. Afhankelijk van de omvang en impact van de risico's worden relevante beheersmaatregelen getroffen.
Op verschillende wijzen wordt verantwoording afgelegd over het grondbeleid aan de raad, onder andere via deze paragraaf in de jaarrekening en in de begroting wordt de voortgang van de portefeuille van het grondbedrijf opgenomen en projectspecifieke informatie van alle grondexploitaties.

In de Nota Grondbeleid 2024 is bovendien uitvoeriger omschreven hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert.

MEERJARENPERSPECTIEF GRONDBEDRIJF

De ontwikkeling van het meerjarenperspectief verloopt positief. De afgelopen jaren hebben zich gekenmerkt door het voeren van een solide beleid, met als resultaat dat het geïnvesteerd vermogen (de boekwaarde van de grondexploitaties minus de verliesvoorziening) in evenwicht is. Dit betekent dat vanuit het grondbedrijf met de huidige grondexploitaties nauwelijks vermogensbeslag op de organisatie wordt gelegd.

Vanuit het verleden hebben we een aantal verliesgevende grondexploitaties waarvoor een voorziening is getroffen. Het vormen van een voorziening is verplicht wanneer een grondexploitatie verliesgevend is. Feitelijk wordt daarmee het verlies meteen afgedekt in plaats van dat het naar de toekomst wordt doorgeschoven. Daar tegenover hebben we plannen waarvoor positieve resultaten worden verwacht. Die categorie vormt de totale verdiencapaciteit van de grondexploitaties. De verwachte resultaten van de winstgevende grondexploitaties op eindwaarde (saldo van de grondexploitatie aan het einde van de looptijd) bedragen begin 2025 € 5,6 miljoen. Deze resultaten zijn al in de meerjarenprogrammabegroting verwerkt. Het bedrag van 5,6 miljoen moet dus niet opgevat worden als een nog te verwerken 'winst'.

Een overzicht van de totale kosten en opbrengsten per grondexploitatie over de totale looptijd met de verwachte eindwaarde wordt hieronder weergegeven:

Overzicht kosten en opbrengsten per grondexploitatie totale looptijd

Grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	Totale kosten	Totale opbrengsten	Eindwaarde
Havendijk en Plein	€ 23.813	€ 12.943	€ 10.871-
Nieuwe Vesting Zuid Oost	€ 30.014	€ 12.804	€ 17.210-
Meander 2	**€ 35.821**	**€ 37.020**	**€ 1.198**
Wal 2	€ 9.845	€ 9.929	€ 84
Terpen 1	€ 7.514	€ 8.117	€ 604
Terpen 2	€ 9.189	€ 11.660	€ 2.471
Groene Gordijn	€ 15.015	€ 15.643	€ 628
Oude Molen	€ 23.082	€ 23.731	€ 649
Wouwseweg	€ 14.420	€ 11.364	€ 3.056-
Totaal	€ 168.713	€ 143.210	€ 25.503-

RESULTAAT GRONDEXPLOITATIES 2025

Hieronder wordt een actuele prognose getoond van de te verwachten resultaten van de actuele grondexploitaties (de in voorbereiding zijnde grondexploitaties van de pilotprojecten zijn hierin nog niet verwerkt, deze worden verwerkt zodra er door de raad een besluit tot vaststelling van de grondexploitatie heeft plaatsgevonden). Het begrote resultaat voor 2025 bedraagt € 3,5 miljoen.

Totaal resultaat grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000 (+ = positief resultaat, - = negatief resultaat)	**Begroot 2025**
Tussentijdse winstnemingen	€ 2.278
Af te sluiten grondexploitaties	€ 1.187
Verliesvoorziening	€ -
Voorziening resterende complexen	€ -
Totaal resultaat 2025	€ 3.465

VERWACHTE (TUSSENTIJDSE) WINSTNEMINGEN

In onderstaande tabel zijn de te verwachte (tussentijdse) winstnemingen per grondexploitatie voor 2025 en 2026 opgenomen. Tussentijdse winst is de winst die al tijdens de looptijd van een grondexploitatie wordt geboekt, en niet pas volledig aan het einde van de looptijd.

De hoogte van de tussentijdse winstneming wordt bepaald via de voorgeschreven methode vanuit de BBV. Deze methode houdt rekening met het percentage gerealiseerde kosten en opbrengsten.

Verwachte (tussentijdse) winstnemingen		
Bedragen x € 1.000	**Verwachte (tussentijdse) winstneming 2025**	**Verwachte (tussentijdse) winstneming 2026**
Markiezaten		
Meander 2	€ 672	€ 526
Wal 2	€ 77	€ 6
Terpen 1	€ 604	€ -
Terpen 2	€ 1.208	€ 1.263
Overige grondexploitaties		
Groene Gordijn	€ 583	€ -
Oude Molen	€ 321	€ 328
Totaal	€ 3.465	€ 2.123

AF TE SLUITEN GRONDEXPLOITATIES 2025

De grondexploitaties Nieuwe Vesting Zuid-Oost, Wouwseweg, Groene Gordijn en Terpen 1 worden eind 2025 afgesloten. Nieuwe Vesting Zuid-Oost en Wouwseweg zijn beide negatieve grondexploitaties en hiervoor zijn bedragen opgenomen in de verliesvoorziening. Daarnaast worden er nog twee positieve grondexploitaties afgesloten, namelijk Groene Gordijn en Terpen 1. Dit zorgt voor een positief resultaat van € 1.187.000.

VERLIESVOORZIENING

Onderstaand is de stand van de verliesvoorziening opgenomen zoals deze in 2025 moet zijn voor de verliesgevende grondexploitaties.

Verliesvoorziening negatieve grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000	**Voorziening in 2025 moet zijn:**
Scheldevesting	
Havendijk en Plein	€ 10.244
Nieuwe Vesting Zuid Oost	€ 16.542
Overige grondexploitaties	
Wouwseweg	€ 2.880
Totaal	€ 29.665

VOORBEREIDINGSKREDIETEN IN VOORBEREIDING ZIJNDE GRONDEXPLOITATIES

In 2023 en 2024 zijn (bijgestelde) voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld voor gebiedsontwikkelingen waarvoor een grondexploitatie in voorbereiding is (de pilotprojecten Waterfront, Plein 13 en Westersingel, en bedrijventerrein Schans 6). Indien kosten die nodig zijn voor de voorbereiding doorschuiven naar 2025, zal daarvoor ook het voorbereidingskrediet in 2025 nog beschikbaar zijn. Deze voorbereidingskosten worden na besluitvorming verwerkt in de vast te stellen grondexploitaties. De hoogte van de beschikbaar gestelde voorbereidingskredieten is in onderstaande tabel weergegeven:

Voorbereidingskredieten in voorbereiding zijnde grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000	**Beschikbaar gesteld**
Waterfront (Spaensche Scharen)	€ 465
Plein 13	€ 296
Westersingel	€ 265
Schans 6	€ 45
Totaal	€ 1.072

Als een in voorbereiding zijnde grondexploitatie eventueel alsnog niet wordt vastgesteld, wordt het saldo van alle gemaakte kosten voor die ontwikkeling ten laste van de algemene reserve gebracht.

JAARKREDIETEN 2025

Zoals gebruikelijk en met de Raad afgesproken worden jaarlijks bij de begroting jaarkredieten voor de grondexploitaties vastgesteld. Een jaarkrediet is het beschikbaar budget bedoeld voor de kosten voor het bouw- en woonrijp maken en de plankosten. Om de jaarkredieten inzichtelijk te maken zijn deze separaat opgenomen in deze paragraaf grondbeleid. De jaarkredieten 2025 (kosten inclusief de financieringslasten) zijn:

Jaarkredieten 2025	
Grondexploitatie (*€1.000)	**Begroting 2025**
Havendijk en Plein	€ 1.023
Nieuwe Vesting Zuid-Oost	€ 1.175
Meander 2	€ 977
Terpen 1	€ 497
Terpen 2	€ 475
Wal 2	€ 1.588
Groene Gordijn	€ 247
Oude Molen	€ 167
Wouwseweg	€ 223

RISICO'S

Gebiedsontwikkeling gaat samen met het nemen van risico's. De risico's worden ingeschat en voorzien van beheersmaatregelen afhankelijk van een inschatting van 'kans' en 'impact'. Wanneer de gemeente Bergen op Zoom actief grondbeleid voert, zijn er meer risico's dan bij (actief) faciliterend grondbeleid. Mogelijke risico's op projectniveau zijn risico's rond grondverwervingen, archeologie, bodemsanering, claims van derden, tegenvallende subsidie-inkomsten, vertragingsrisico's.

Voor de algemene en projectspecifieke risico's is er een blokkering gelegd op het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom. Het weerstandsvermogen is het vrij beschikbaar vermogen dat ingezet kan worden om de financiële gevolgen van de risico's op te vangen. Het is een minimale noodzakelijke buffer binnen het grondbedrijf. Het minimaal benodigde weerstandsvermogen wordt berekend op basis van de IFLO-methode. Dit is een gedegen methode om het algemeen risicoprofiel in beeld te brengen, omdat het met één cijfer in beeld brengt wat de impact is op het weerstandsvermogen. Dit houdt in dat voor de hoogte van de blokkering een kwantificering van de risico's wordt aangehouden met daarbij een kans van optreden van 50% over een financiële impact van 10% van de nog te realiseren opbrengsten, over 5% van de nog te realiseren kosten en over 10% van de boekwaarde minus de verliesvoorziening. De hoogte van de risicoblokkering wordt twee keer per jaar berekend, namelijk bij de jaarafsluiting en tijdens het opstellen van de begroting.
De risicoblokkering per 1 januari 2025 is bepaald op € 1,9 miljoen. Meerjarig bedraagt de risicoblokkering over de huidige grondexploitaties, als volgt:

Jaar	2025	2026	2027	2028
Hoogte risicoblokkering	€ 1,9 miljoen	€ 0,5 miljoen	€ 0,0 miljoen	€ 0,0 miljoen

Een risicoblokkering van € 1,9 miljoen in 2025 betekent dat dit het minimale benodigde weerstandsvermogen is ten behoeve van het grondbedrijf. De hoogte van de blokkering heeft effect op de weerstandsratio en de indicator grondexploitatie zoals die in de jaarrekening is opgenomen. Om een indicatie te geven, een eventuele toename van de blokkering met € 1 miljoen in de toekomst, leidt tot een afname van de weerstandsratio met afgerond 0,07 punt. Met een ratio van 5,29% zit de weerstandsratio ruim boven de gewenste waarden.

Meerjarig neemt de hoogte van de risicoblokkering af. Dit heeft te maken met minder te realiseren opbrengsten en kosten, doordat er ook minder grondexploitaties actief zijn.

Gekeken naar het ambitieniveau van de gemeente Bergen op Zoom (actief grondbeleid) en de pilotprojecten vanuit de woningbouwversnelling, zal daarmee ook het risicoprofiel naar verwachting in de loop der jaren veranderen en er zal een hogere risicoblokkering nodig zijn.

In lijn met het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) wordt er via het kengetal "Grondexploitatie" ook gerapporteerd over de omvang van de grondpositie ten opzicht van de (geraamde) baten in de begroting. In het algemeen geldt hoe lager hoe beter. In het bestuursakkoord is een norm van maximaal 15% opgenomen. Die reeks (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen) ziet er als volgt uit:

Bedragen *1 miljoen	R 2023	2 CB 2024	B 2025	B2026	B 2027	B2028
A. Totaal van alle bouwgronden wel of niet in exploitatie)	€ 19,2	€ 17,9	€ 8,6	€ 6,0	€ 6,0	€ 6,0
B. Totaal baten begroting	€ 301,9	€ 309,0	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4	€ 311,4
Grondexploitatie (=A/B)*100%)	6,4%	5,9%	2,8%	1,9%	1,9%	1,9%

Als onderdeel van project- en risicomanagement zijn ook projectspecifieke risico's in kaart gebracht en beheersmaatregelen bepaald. Het totaal van de projectspecifieke risico's voor 2025 bedraagt € 1,1 miljoen en past daarmee binnen de risicoblokkering. Specifieke toelichting op de risico's per grondexploitatie wordt jaarlijks opgenomen bij de jaarafsluiting van de grondexploitaties.

TOELICHTING OP DE GRONDEXPLOITATIES 2025

Meander 2
In 2025 zal het woonrijp maken gefaseerd verder worden uitgevoerd. Opbrengsten worden nog verwacht voor de uit te geven bouwkavels voor particulieren langs de Sportlaan en Koekoeksbloem.

Terpen 1
Voor 2025 staat verkoop van de laatste vrije kavels op de terp Blauwborst gepland. Ook zal dan in 2025 en eventueel in 2026 het woonrijp maken naar verwachting worden afgerond.

Terpen 2
Aan de Rietgors zullen in 2025 de 22 2 onder 1 kap woningen worden gerealiseerd, daarna zal het woonrijp maken worden afgerond. De kaveluitgifte voor de terpen Grutto en Roerdomp zal in 2025 verder worden opgepakt. Afronding van het bouwrijp maken zal mogelijk voor een deel doorlopen in 2025. Het woonrijp maken wordt uitgevoerd nadat het grootste gedeelte van de woningen op de vrije kavels is gerealiseerd. Met de ontwikkelaar van de laatste terp (baardman) zal in 2025 nadere afstemming plaatsvinden over het te realiseren programma en bijbehorende fasering voor deze terp.

Wal 2
Voor deze grondexploitatie zal de grondlevering voor het grootste gedeelte in 2025 plaatsvinden. Realisatie van de woningbouw zal gefaseerd worden opgestart, afhankelijk van de snelheid waarin de verkoop vordert. Woonrijp maken van het plangebied volgt daarna.

Oude Molen
De laatste 'eilandkavels' zullen naar verwachting in 2025 en 2026 worden verkocht, waarna het laatste deel van het woonrijp maken uitgevoerd zal worden.

Havendijk en Plein
Vanwege de nog lopende omgevingsdialoog voor het vestigen van arbeidsmigranten aan de Havendijk en Plein schuift de realisatie van deze gebiedsontwikkeling door en zullen de grondopbrengsten ook later worden verwacht, namelijk in 2025 en 2026.

Nieuwe Vesting Zuid-Oost
In 2025 zal het woonrijp maken gefaseerd verder worden uitgevoerd.

Wouwseweg
In 2025 zal het woonrijp maken worden uitgevoerd.

Groene Gordijn
Het pilotes gebouw (gebouw D) als onderdeel van de Cort Heijligerskazerne staat gepland voor ontwikkeling door Stadlander. Ontvangst van de geraamde opbrengst is afhankelijk van de vorderingen in de planvorming en wordt vooralsnog verwacht in 2025.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Grondbeleid 2024	2024
Grondprijzenbrief 2024	2024
Nota Kostenverhaal 2024	2024

PARAGRAAF 10 - BEDRIJFSVOERING

DOELEN EN ACTIES

D.13.1 De organisatie moet kunnen inspelen op veranderingen

- A.13.1.1 We geven uitvoering aan het organisatieontwikkelingsplan 'Bergen in Beweging'
- A.13.1.2 Onze uitvoeringkracht is op orde

D.13.2 De bedrijfsvoering is in control

- A.13.2.1 We zorgen voor een rechtmatigheidsverantwoording en blijven binnen de door de raad vastgestelde toleranties
- A.13.2.2 We vervangen applicaties die niet meer onderhouden worden of waar contracten van aflopen en implementeren een applicatie voor proces- en risicomanagement
- A.13.2.3 We voeren achterstallig onderhoud binnen het stadskantoor uit

D.13.1 DE ORGANISATIE MOET KUNNEN INSPELEN OP VERANDERINGEN

A.13.1.1 We geven uitvoering aan het organisatie-ontwikkelingsplan 'Bergen in Beweging'

In 2025 werken we verder aan de organisatieontwikkeling die wordt aangestuurd vanuit drie pijlers die met elkaar samenhangen:

- Reguliere lijnorganisatie aan de hand van de A3 jaarplancyclus (jaarlijkse verander- en going concer nagenda per directie, afdeling en team).
- Programma 'BoZ in control' voor een aantal multidis ciplinaire projecten op het gebied van systemen en processen.
- Programma Organisatiecultuur voor een aantal multi disciplinaire projecten aan de menskant.

We werken integraal aan een inclusieve cultuur, waarin onze kernwaarden centraal staan en onze medewerkers zich gewaardeerd, veilig en thuis voelen.

HR in ontwikkeling
De afgelopen 2 jaar is ingezet op het organisatie ontwikkeltraject "Bergen in Beweging". In 2024 legden we de basis en 2025 is het jaar dat we deze beleidsontwikkelingen implementeren. Door krapte op de arbeidsmarkt zal 2025 in het teken staan van personele uitdagingen. Dit vraagt om een moderne visie op strategisch personeelsbeleid, goed werkgeverschap en op recruitment. Ook werken we actief aan ons werkgeversmerk én zetten in op talentmanagement. Inclusiviteit, opleiden, ontwikkelen en doorgroei komen centraal te staan in ons HR-beleid.

HR Kengetallen	R 2023	G 2023 *	B2024	B2025
Verzuimpercentage	5,2%	6,5%	6,0%	5,2%
Instroompercentage	10%	18,1%		15%
Uitstroompercentage	8,7%	9,3%		10%
Doorstroompercentage	7,3%	11,2%		11%
Het Goede Gesprek	-	-		100%

**G 2023 betreft het landelijk gemiddelde van gemeenten in Nederland op basis van de Personeelsmonitor 2023 A&O fonds.*

Participatie
'Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder' is een bekend Afrikaans gezegde en dit past perfect bij participatievisie die wij in 2025 gaan implementeren. Wij vragen als gemeente graag aan onze inwoners om mee te denken, praten en bepalen (burgerparticipatie) maar doen dat ook graag zelf (overheidsparticipatie).

A.13.1.2 Onze uitvoeringskracht is op orde
Zoals ook hierboven aangegeven , gaan we een aantal maatregelen invoeren om de uitvoeringskracht op orde te brengen. Naast de maatregelen die we bij HR-ontwikkeling hebben genoemd, hebben we meer aandacht voor integraal werken en nemen we de uitvoeringskracht nadrukkelijk in overweging bij nieuwe uitdagingen.

De beroepsbevolking neemt de komende jaren af (Bron: CBS, Spanning op de arbeidsmarkt | CBS). Oorzaak is onder andere de vergrijzing en daardoor staat er druk op de arbeidsmarkt. Dit beïnvloedt ook de gemeente Bergen op Zoom. Opgaven zoals klimaat-adaptatie, woningbouw en de energietransitie zijn zeer arbeidsintensief. De vraag verschuift van hebben we voldoende financiële middelen (kunnen we het betalen?) naar hebben we voldoende capaciteit, oftewel uitvoeringskracht (kunnen we het realiseren?). Zie voor een toelichting op deze ontwikkeling de presentaties van de bijeenkomst op 18 maart 2024 (Bijeenkomst Invloed op de begroting! De raad aan het stuur).

D.13.2 DE BEDRIJFSVOERING IS IN CONTROL

In het Bestuursakkoord wordt onderkend dat de gemeentelijke organisatie niet volledig 'in control' is. Daarop is onderzoek uitgevoerd wat er moet gebeuren om dit te verbeteren. Het onderzoek noemt een breed spectrum aan maatregelen die de komende jaren geïmplementeerd worden.

Als organisatie 'in control' zijn betekent dat de juiste discussie met behulp van de juiste informatie op het juiste moment op het juiste niveau wordt gevoerd zodat de doelstellingen worden gerealiseerd en, indien nodig, tijdig kan worden bijgestuurd.

Voor dit doel zijn, aanvullend op onderstaande acties, ook acties opgenomen in programma 1 Bestuur en Ondersteuning.

Proces en risicomanagement
Het is cruciaal voor onze gemeente om een solide fundament te creëren voor het vastleggen en borgen van processen, risico's en beheersmaatregelen. Zonder dit fundament lopen we het risico op inefficiënties of onverwachte financiële tegenvallers. Om dit te voorkomen, hebben we in 2024 een beleid voor proces- en risicomanagement vastgesteld. De uitvoering hiervan start in 2024 en loopt door in 2025. We starten met het beschrijven van processen die op dit moment het belangrijkst zijn om te beheersen, denk bijvoorbeeld aan processen met grote financiële impact of kritische processen die door moeten gaan ten tijde van een calamiteit. Om de borging te versterken, zullen we een applicatie invoeren waarin processen, bijbehorende risico's en maatregelen worden gedocumenteerd. Dit stelt ons in staat om controle te houden en snel in te spelen op eventuele risico's. Proceseigenaren en procesbeheerders worden getraind om deze applicatie optimaal te gebruiken. Hoewel de implementatie van dit systeem door de omvangrijke hoeveelheid processen meerdere jaren in beslag zal nemen, zorgen we ervoor dat jaarlijks de juiste prioriteiten worden gesteld om de risico's beheersbaar te houden en efficiëntie te waarborgen.

A.13.2.1 We zorgen voor een rechtmatigheidsverantwoording en blijven binnen de door de raad vastgestelde toleranties

Sinds 2023 leggen we verantwoording af over de rechtmatigheid in de jaarstukken - de rechtmatigheidsverklaring. Het aantonen dat we rechtmatig handelen gebeurt door de uitvoering van interne controles en verbijzonderde interne controles. We gebruiken daarvoor de door de raad vastgestelde kaders.

A.13.2.2 We vervangen applicaties die niet meer onderhouden worden of waar contracten van aflopen en implementeren een applicatie voor proces- en risicomanagement

In februari 2024 startte een regionaal aanbestedingsproces om te komen tot een nieuw personeelsinformatie- en salarissysteem.
Het pakket dat we nu gebruiken wordt met ingang van 2026 niet meer ondersteund door de leverancier. In 2025 starten we met de implementatie van het nieuwe personeelssysteem en salarisadministratie, dat ingaande 2026 operationeel moet zijn. Naast vervanging zetten we tevens in op verdere digitalisering van de HR-processen.

Implementatie nieuw personeelsinformatie- en salarissysteem
In 2024 starten we een aanbesteding voor de vervanging van ons huidige document managementsysteem. In deze aanbesteding vragen wij ook functionaliteiten waarmee wij processen kunnen digitaliseren en een klantportaal beschikbaar stellen voor burgers en bedrijven van de gemeente Bergen op Zoom. Op die manier kunnen burgers en bedrijven hun ingediende aanvraag ten voortgang terugzien. Met de implementatie van deze nieuwe applicatie voldoen wij aan de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer.

We verwachten dat de kosten voor dit nieuwe systeem lager zijn dan de kosten van de huidige systemen. De eenmalige kosten in 2025 kunnen dan betaald worden met het geld dat we besparen. Daarom vragen we voorlopig geen extra budget aan. Eind 2024 weten we precies wat de eenmalige en doorlopende kosten zijn.

A.13.2.3 We voeren achterstallig onderhoud binnen het stadskantoor uit

In 2025 geven we prioriteit aan het onderhoud van ons Stadskantoor. De afgelopen jaren is groot onderhoud van ons pand en de vervanging van kantoorinventaris niet uitgevoerd. Wegwerken van het achterstallig onderhoud kan zorgen voor een gezondere werkomgeving en leiden tot meer vitaliteit en een lager ziekteverzuim.

Amendement Richting geven overhead
In het vastgestelde amendement 'Richtinggeven': overhead is besloten om te onderzoeken of de overheadkosten kunnen worden teruggedrongen en in scenario's voor te leggen aan de raad voor de begroting. In de paragraaf bedrijfsvoering hebben we aangegeven welke noodzakelijke ontwikkelingen we moeten opvangen.

In 2022 heeft overhead aandacht gehad in de benchmark die toen is uitgevoerd op basis van de begroting 2022. Die gaf op dat moment geen aanleiding om scenario's op overhead uit te werken. Dit betekent niet dat er geen aandacht aan overhead is besteed. De kosten voor overhead zijn meebewogen met de taakstellingen die zijn opgelegd. In de paragraaf taakstellingen valt te lezen dat er nog een taakstelling op overhead gerealiseerd moet worden, we zullen daar in 2025 ook verder uitvoering aan geven. Dit in overeenstemming met het amendement richting geven overhead.

Wettelijke indicator	R 2021	R 2022	R 2023	B2024	B2025
Overhead % van totale kosten	7,6%	7,7%	7,8%	7,9%	8,1%
Omvang lasten taakveld 0.4 Overhead (x € 1.000)		25.677	26.168	26.315	27.282

Salaris- en personele kosten
De salaris- en personele kosten zijn verspreid bij de diverse programma's opgenomen en toegelicht. In dit overzicht zijn de personele kosten van de ISD, het Zorgveiligheidshuis, de Griffie, het college en de Raad niet opgenomen. Ook zijn in de begroting concern brede budgetten opgenomen, zoals het mobiliteitsbudget en budget vervanging bij langdurig zieken. Om u inzicht te geven in het totaal, is onderstaand als totaaloverzicht opgenomen.

Categorie	Begroting 2024*	Begroting 2025	Saldo
Vast personeel	46.781.000	49.913.000	3.132.000
Inhuur	3.393.000	3.758.000	365.000
Saldo	**50.174.000**	**53.671.000**	**3.497.000**
Mobiliteitsbudget	425.000	425.000	0
Budget vervanging bij langdurig zieken	419.000	429.000	10.000
Bestuurlijke organisatie (incl. griffie)	2.381.000	2.375.000	-6.000
Nog te realiseren bezuinigingen personeel	-1.287.000	-1.011.000	276.000
Totale salariskosten en specifieke budgetten	52.112.000	55.889.000	3.777.000

Vast personeel
De salariskosten vast personeel zijn conform het beleidskader met 4,4% geïndexeerd t.o.v. de begroting 2024. Dit heeft een stijging van 2 miljoen als gevolg. Aanvullend zijn de salariskosten nog met circa 1 miljoen gestegen door:

- 0,5% functiewaardering;
- Een inschatting voor de tredestap groei voor mede werkers binnen de schaal;
- De formatie-uitbreiding bij ROV (ecoloog) en MO;
- Extra budget voor het mogelijk maken van de RVU-regeling (recht vervroegd uittreden).

Inhuur budget
Het inhuurbudget is conform het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2024 is opgenomen, met 2,3 procent geïndexeerd. Naast de indexering zijn in 2025 incidentele bedragen opgenomen voor inhuur. Een voorbeeld hiervan is de extra inzet op de woningbouwversnelling, extra inzet voor het opstellen van het omgevingsplan en de aanpak van Geldzorgen, Armoede en Schulden. Tenslotte zijn er in 2024 diverse projecten waarvoor inhuur was geraamd afgerond in 2025. Zoals de pilot cliëntopvolging WMO.

Nog te realiseren bezuinigingen personeel
In paragraaf 3 wordt nader ingegaan op het verloop van de taakstellingen.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Organisatievisie	2022
ARBO-beleidsplan (wordt geactualiseerd)	2018
Communicatiebeleid/Factor C	2013
Communicatievisie	2018
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening)	2023
Nota Investeren en Afschrijven (nog vast te stellen door de Raad)	2024
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Inkoop- en aanbestedingsbeleid	2020
Archiefverordening gemeente Bergen op Zoom 2018	2018
Beheerregeling informatiebeheer 2018	2018
Metadataschema gemeente Bergen op Zoom	2019
Handboek digitale vervanging	2017
Visie op samenwerking	2016
Nota gemeentelijk Vastgoed	2012
Treasurystatuut	2020
Controlstatuut Bergen op Zoom 2021	2021
Privacybeleid	2018
Proces- en risicomanagement	2024
Beleid Informatisering & Automatisering	2024
Strategisch beleid op Informatievoorziening 2023 – 2027	2023

PARAGRAAF 11 - OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo regelt het recht op overheidsinformatie. De wet streeft naar een toegankelijkere, transparantere overheid. Op grond van artikel 3.5 van de Woo moet het bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens m.b.t. de uitvoering van de Woo. De uitvoering van de Woo betreft 3 hoofdonderdelen: Actieve Openbaarmaking, Passieve Openbaarmaking en Verbetering van de Informatiehuishouding.
De vakgroep Informatiehuishouding (afdeling I&A) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Woo en voor 2025 staan de volgende beleidsvoornemens op het programma:

VOORNEMENS 2025

- We voldoen aan de verplichting tot het actief openbaar maken van documenten in aangewezen informatiecategorieën.
- Woo-verzoeken worden voortvarend opgepakt waarbij een persoonlijke benadering van de klant voorop staat
- De ondersteuning van het behandelproces door de Woo-contactfunctionarissen wordt verder geoptimaliseerd.
- Onderzocht zal worden of de werkzaamheden t.a.v. de actieve en passieve openbaarmaking van documenten anders georganiseerd moeten worden i.v.m. de toename van de actief openbaar te maken documenten in 2025.
- Voor de verbetering van de informatiehuishouding is een verbeterplan voor de komende jaren vastgesteld dat aansluit op de modernisering van het toezicht door WBA en IBT.

ACTIEVE OPENBAARMAKING

De Wet open overheid verplicht tot het openbaar maken van relevante overheidsinformatie. In november 2024 is de verplichting ingegaan om de eerste vijf categorieën openbaar te maken:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften
- Overige besluiten van algemene strekking
- Vergaderstukken en verslagen van de Staten-Generaal
- Organisatie en werkwijze
- Bereikbaarheidsgegevens

In 2025 zal de minister van BZK gefaseerd besluiten nemen over de verplichte openbaarmaking van de overige informatiecategorieën
De stukken die in het kader van de Woo openbaar worden gemaakt, kan de inwoner vinden via de Woo-index. Wij moeten zorgen dat documenten gepubliceerd worden op een eigen platform dat gelinkt is aan de Woo-index.

PASSIEVE OPENBAARMAKING

De vakgroep informatiehuishouding is intern en voor de inwoners vraagbaak voor de Woo. Zij zorgen dat Woo-verzoeken bij de juiste behandelaar terecht komen, adviseren gevraagd en ongevraagd en houden de voortgang van de Woo-verzoeken in de gaten.
In de periode van 1 juni 2023 tot 1 juni 2024 zijn 40 Woo-verzoeken ontvangen waarvan 80% binnen de termijn is behandeld. De gemeente Bergen op Zoom streeft ernaar in 2025 ook zoveel mogelijk verzoeken binnen de termijn te behandelen. Dit willen we realiseren door nog actievere sturing op de tijdige in behandeling name door een behandelaar en een nog betere ondersteuning middels documentsjablonen. Daarnaast is de tevredenheid van de verzoeker voor ons van grote waarde. De vakgroep Informatiehuishouding zal een actieve rol vervullen bij de behandeling van Woo-verzoeken, met oog voor de verzoeker en voor de organisatie.

VERBETERING VAN DE INFORMATIEHUISHOUDING

Het verbeteren van de informatiehuishouding is gericht op het duurzaam toegankelijk beheren van informatie gedurende de volledige levensfase. Informatie is duurzaam toegankelijk als die gedurende de vastgestelde bewaartermijn voldoet aan de DUTO- kenmerken: vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig. Voor iedereen die daar recht op heeft en voor zo lang als noodzakelijk.

In 2024 is reeds gestart met de uitvoering van het verbeterplan en een groot aantal zaken zijn al gerealiseerd. Voor 2025 staan

de volgende zaken op de agenda:

- Duurzaam toegankelijk beheren van te bewaren informatie
- Maken en implementeren informatiebeheerplan
- Bevorderen van het informatiebewustzijn in de organisatie door het geven van trainingen
- Werken met superusers op afdelingsniveau
- Volledig aansluiten op het e-depot van het West Brabants Archief
- Duurzaam beheren van E-mail en ander berichtenverkeer
- Implementeren kwaliteitssysteem informatiebeheer

FINANCIËLE VERANTWOORDING

De kosten kunnen gedekt worden uit het budget dat voor de implementatie van de Woo vanuit het Rijk beschikbaar wordt gesteld.

In het Beleidskader 2025-2027 is aangegeven dat de Nota Investeren en Afschrijven zal worden geactualiseerd. Ook is daarbij aangegeven dat het Uitvoeringsplan dat in de Begroting 2025-2028 wordt opgenomen, wordt opgesteld op basis van de uitgangspunten zoals opgenomen in de geactualiseerde Nota Investeren en Afschrijven.

De Nota Investeren en Afschrijven is half september aan de raad aangeboden en zal worden behandeld in de gemeenteraad van oktober. Bij het actualiseren van de nota is aangegeven dat er duidelijke tekenen zijn dat de financiële positie van de gemeente Bergen op Zoom verbeterd is. De verbetering van de financiële positie biedt de ruimte om aan de slag te gaan met het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Hier is nog een inhaalslag te maken. Wel blijft het noodzakelijk om de voorzichtige lijn met betrekking tot de financiële uitgangspunten voort te zetten.

In de geactualiseerde nota hebben we als uitgangspunt opgenomen dat we gemeentelijke eigendommen onderhouden op een kwaliteitsniveau dat minstens sober, degelijk en in elk geval veilig is. Dit conform het bestuursakkoord. Dit uitgangspunt is de basis geweest voor het opstellen van het Uitvoeringsplan 2025-2028. In de beeldvormende vergadering van 16 april is al aangegeven dat om de openbare ruimte op dit niveau te onderhouden fors meer investeringsruimte nodig is. Een benodigde omvang van € 7,7 miljoen is hierbij genoemd. Ook voor het onderhouden van onze panden zien we een toenemende investeringsbehoefte.
Daarnaast is in de geactualiseerde Nota Investeren en Afschrijven opgenomen. Dat bij het vaststellen van de hoogte van de investeringsbudgetten de volgende voorwaarden medebepalend zijn:

1. Hebben we de capaciteit om het gevraagde investeringsvolume te realiseren
2. Is de financiële ruimte in de (meerjaren-) begroting beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van de gevraagde investeringsbudgetten
3. Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm.
4. Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 6%.

Hebben we de capaciteit om het gevraagd investeringsvolume te realiseren
In de paragraaf kapitaalgoederen wordt hier voor de onderdelen openbare ruimte en riolering nader op in gegaan. Hierin wordt aangegeven dat de jaarlijkse investeringsbehoefte op basis van de huidige gegevens (2024) € 8,7 miljoen bedraagt.

Om de uitvoerbaarheid te borgen wordt er bewust gekozen om het volume van de vervangingsinvesteringen voor de openbare ruimte geleidelijk op te voeren met circa 2 mln. per jaar zodat de organisatie hierin mee kan groeien. Dit betekent ook dat feitelijk de eerste jaren minder dan benodigd wordt vervangen. Voor 2025 betekent dit dat het investeringsvolume gemaximeerd is op € 6 miljoen. In de jaren daarna groeit het door tot € 8 à € 9 miljoen.

Ook voor de nadere onderdelen (bedrijfsvoering, vastgoed en IHP) is naar de uitvoeringskracht gekeken. Met name bij bedrijfsvoering en vastgoed speelde dit de afgelopen jaren minder. Bij IHP zijn we o.a. afhankelijk van de samenwerking met de schoolbesturen.

Is de financiële ruimte in de (meerjaren-) begroting beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van de gevraagde investeringsbudgetten.

De lasten vanuit het Uitvoeringsprogramma 2025-2028 zijn vanaf 2027 hoger dan opgenomen in het Beleidskader, zie onderstaande tabel. Dit komt enerzijds doordat in de openbare ruimte vanaf 2026 meer wordt geïnvesteerd dan de opgenomen investeringsbudgetten vanuit het Beleidskader waarbij het uitgangspunt nog was niet meer investeren dan afschrijven. Hierdoor komen de kapitaallasten in 2027 en 2028 hoger uit. Dit is in lijn met hetgeen is aangegeven dat er meer investeringen nodig zijn om de openbare ruimte op orde te houden. Bij punt 4 (netto investeringsquote) komen we hier ook nog op terug.

Anderzijds komt de stijging van de lasten vanwege hogere investeringen vanuit het IHP. In het vorige uitvoeringsplan waren geen bedragen opgenomen voor de scholen waar we wellicht een doordecentralisatie overeenkomst voor gaan afsluiten. De eventuele doordecentralisatie vergoeding is nog niet opgenomen in de begroting. Er is nu voor gekozen om de investeringen in deze scholen op te nemen. Hierdoor neemt het investeringsvolume in 2026 en 2027 met € 5 miljoen toe. De lasten in 2026 zijn nog niet veel hoger omdat we pas gaan afschrijven in het jaar nadat de investering gereed is. In 2027 komen de kapitaallasten voor het IHP € 254.000 hoger uit en in 2028 € 531.0000. Op de investeringen vanuit het IHP hebben we weinig invloed omdat we hier wettelijk toe verplicht zijn. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat deze hogere kapitaallasten zijn opgenomen in een meerjarenbegroting die vanaf 2026 nog niet sluitend is.

Nog bij te ramen kapitaallasten	2025	2026	2027	2028	2029
Investeringsbudget Bedr.voering/Vastgoed/Openbare ruimte					
2025		-11000	-11000	-11000	
2026			79.530	79.530	79.530
2027				162.415	162.415
2028					168.575
IHP					
2025					
2026			253.660	253.660	253.660
2027				277.365	277.365
2028					389.070
Totaal		-11.000	322.190	761.970	1.330.615
Totaal overig	10.189.000	10.041.000	10.348.000	10.460.000	
Totaal riool	9.651.000	8.248.000	7.102.000	6.990.000	
Totaal IHP	4.251.000	10.212.000	6.033.000	7.074.000	

Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm.
Zoals uit de paragraaf weerstandsvermogen blijkt blijft de netto schuldquote onder de norm van 90%. Solvabiliteit wordt in de latere jaren minder maar blijft boven de norm uit het Bestuursakkoord.

Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 6%.
In de Nota Investeren en Afschrijven is de netto investeringsquote overgenomen vanuit de financiële houdbaarheidstest van de VNG. De VNG geeft daarbij aan dat de netto investeringsquote geschikt is om te beoordelen of een gemeente voldoende investeert voor het behoud van een aanvaardbaar voorzieningenniveau. Op basis van de cijfers uit de Jaarrekening 2023 komt de netto investeringsquote uit op -1,31%. De omvang van de activa zijn tussen 2029 en 2023 met bijna € 16 miljoen afgenomen (meer afgeschreven dan geïnvesteerd). Op basis van de uitgangspunten in de Nota Investeren en Afschrijven dient de netto investeringsquote minimaal 0% te zijn. Vanwege dit signaal en het signaal dat het investeringsvolume in de openbare ruimte € 8,7 miljoen dient te zijn om de kwaliteit van de openbare ruimte op orde te houden, stellen wij voor de investeringsvolumes voor de jaren 2025-2028 over te nemen. Hieronder het Uitvoeringsplan 2025-2028. Bij het vaststellen van de Begroting 2025 wordt aan de raad gevraagd om in te stemmen met de jaarschijf 2025 van het Uitvoeringsplan en kennis te nemen van de overige jaarschijven.

Uitvoeringsplan 2025 - 2028				
TOTAAL	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Investeringsbudget Bedr.voering/Vastgoed/Openbare ruimte				
Investeringsbudget Bedr.voering/Vastgoed/Openbare ruimte	7.395.000	7.395.000	7.395.000	7.395.000
Doorgeschoven investeringsruimte 2020	1.117.000	904.000		
Doorgeschoven investeringsruimte 2024	1.477.000	296.000		
Totaal beschikbaargesteld bij Beleidskader 2025-2028	9.989.000	8.595.000	7.395.000	7.395.000
Uitvoeringsplan 2025 - 2028				
Bedrijfsvoering/-middelen	638.000	657.000	798.000	501.000
Vastgoed	3.005.000	2.030.000	1.635.000	1.440.000
Openbare Ruimte	6.546.000	7.354.000	7.915.000	8.519.000
Hogere investeringsvraag dan beschikbaargesteld bij Beleidskader 2025	-200.000	-1.446.000	-2.953.000	-3.065.000
Investeringsbudget Riolering				
Investeringsbudget Riolering	6.548.000	6.548.000	6.548.000	6.548.000
Doorgeschoven investeringsruimte 2024	1.902.000			
Totaal beschikbaar gesteld bij Beleidskader 2025-2028	8.450.000	6.548.000	6.548.000	6.548.000
Uitvoeringsplan 2025-2028	9.651.000	8.248.000	7.102.000	6.990.000
Hogere investeringsvraag dan beschikbaargesteld bij Beleidskader 2025	-1.201.000	-1.700.000	-554.000	-442.000
Investeringsbudget IHP				
Totaal beschikbaargesteld bij Beleidskader 2025-2028	4.251.000	5.600.000	990.000	0
Uitvoeringsplan 2025-2028	4.251.000	10.212.000	6.033.000	7.074.000
Hogere investeringsvraag dan beschikbaargesteld bij Beleidskader 2025	0	-4.612.000	-5.043.000	-7.074.000

Hieronder volgt een specificatie van de afzonderlijke onderdelen.

BEDRIJFSVOERING EN BEDRIJFSMIDDELEN

Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen					
UITVOERINGSPLAN 2025-2028	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
Algemeen					
Stadskantoor	40.000		70.000		110.000
Raadszaal	100.000				100.000
Cameratoezicht		107.000			107.000
Mobile device beleid	387.000	550.000	728.000	501.000	2.166.000
Openbare ruimte					
Evenementenkasten	41.000				41.000
Cultuur					
Restauratie carrillon Martinuskerk	70.000				
Totaal investeringsvraag	638.000	657.000	798.000	501.000	2.594.000

VASTGOED

VASTGOED						
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
Beschikbaar gesteld 2024						
	Netto investering verduurzamen vastgoed (50%)	200.000				200.000
	Algemeen					
	Netto investering verduurzamen vastgoed (50%)	700.000	700.000	700.000		2.100.000
	Sport / Recreatie/cultuur					
	Verduurzaming Florastraat 90 (plan 2020)	585.000				585.000
	Renovatie Gageldonk bouw- en inrichting sporthal		700.000			700.000
	Renovatie Sporthal Kannebuis			735.000		735.000
	Herschikken/bemeteren NUTS voorzieningen sportparken	200.000				200.000
	Renovatie/nieuwbouw kleedaccommodaties t.b.v. buitensport		200.000	200.000		400.000
	Herinrichting veld 1a Rozenoord	315.000				315.000
	Renovatie - Upgrade CKB gebouw		PM			0
	Interne upgrade Markiezenhof / toegnkelijkheid			PM		0
	Nieuwbouw kleedaccommodatie(s) Rozenoord	830.000	430.000			1.260.000
	Renovatie glas in lood Gertudiskerk				1.440.000	1.440.000
	Volkshuisvesting / economie					
	Vervangen huurwoonwagens locatie	175.000				175.000
	Verfraaiing Parkkeergarage de Parade	PM				PM
	Totale investeringsvraag vastgoed	3.005.000	2.030.000	1.635.000	1.440.000	8.110.000

OPENBARE RUIMTE

Verfraaiing Parkeergarage de Parade
Afhankelijk van de toekenning van de subsidie uit de Impuls-aanpak Winkelgebieden en de hieraan gelieerde scenariokeuze is de inschatting dat de maximale investering tussen € 4,5 en € 5 miljoen bedraagt voor de parkeergarage de Parade. Van deze investering is minimaal de helft rendabel, het verkrijgen van de subsidiegelden zou leiden tot ongeveer een halvering van het resterende niet-rendabele deel. De inschatting van de hoogte van de investering bij het scenario waarbij de subsidie niet wordt verkregen is pas inzichtelijk te maken na het toekenningsmoment.

OPENBARE RUIMTE						
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
Beschikbaar gesteld 2021-2022						
	Wegen (voor detailering zie onderstaand overzicht)	400.000				400.000
Beschikbaar gesteld 2024						
	Vierlinghweg	210.000				210.000
	Plasticslaan	218.000				218.000
	Rooseveltlaan/Walcherenstraat	422.000				422.000
	Burg. Elkhuizenlaan	1.045.000	465.000			1.510.000
	Herinrichting Gouvernementsplein	150.000				150.000
UITVOERINGSPLAN 2025-2028						
	Wegen (voor detailering zie onderstaand overzicht)	1.452.000	3.513.000	3.204.000	5.108.000	13.277.000
	Landschappen van Allure (Poortgebied)		300.000	600.000		900.000
	Haven, vervangen van talud in jachthaven			1.000.000		1.000.000
	Haven, vervangen walstroom				300.000	300.000
	Kademuren Noord- en Zuidzijde haven	500.000	pm	pm	pm	500.000
	Openbaar groen	819.000	1.036.000	1.056.000	1.056.000	3.967.000
	Openbare verlichting	637.000	1.147.000	1.162.000	1.162.000	4.108.000
	Meubilair	314.000	414.000	414.000	414.000	1.556.000
	Recreatieve voorzieningen	379.000	479.000	479.000	479.000	1.816.000
	Totale investeringsvraag openbare ruimte	6.546.000	7.354.000	7.915.000	8.519.000	30.334.000

OPENBARE RUIMTE						
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
Beschikbaar gesteld 2021						
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalenbr - Olympialn)	400.000				400.000
Beschikbaar gesteld 2024						
	Vierlinghweg	210.000				210.000
	Plasticslaan	218.000				218.000
	Rooseveltlaan/Walcherenstraat	422.000				422.000
	Burg. Elkhuizenlaan	1.045.000	465.000			1.510.000
	Herinrichting Gouvernementsplein	150.000				150.000
UITVOERINGSPLAN 2024-2027						
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalenbr - Olympialn)		599.000			599.000
	Gageldonk West	210.000	137.000			347.000
	Scheldebalkon	221.000				221.000
	Antwerpsestraatweg Zuid	243.000	0	641.000	300.000	1.184.000
	De Kuil				2.548.000	2.548.000
	Drebbelstraat & Edisonlaan			330.000		330.000
	Franciscusstraat & Pastoor Dekkerstraat				302.000	302.000
	Jacob Obrechtlaan / Erasmuslaan	140.000	650.000			790.000
	Jankenberg	113.000				113.000
	Kromstraat	175.000				175.000
	Muziekbuurt (6 fasen)		235.000	635.000	1.036.000	1.906.000
	Nieuwstraat & Jannelandseweg				178.000	178.000
	Noord- en Zuidzijde Haven	0	398.000	398.000	398.000	1.194.000
	Rivierenbuurt 1	200.000	700.000	300.000		1.200.000
	Rivierenbuurt 2		300.000	700.000	200.000	1.200.000
	Schoolstraat		109.000			109.000
	Vagevuur				146.000	146.000
	Vijverberg vijvers	150.000	25.000			175.000
	Wouwsestraatweg		162.000	200.000		362.000
	Zeelandhaven		198.000			198.000
	Wegen (totaal)	1.452.000	3.513.000	3.204.000	5.108.000	16.187.000

RIOLERING						
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
Beschikbaar gesteld 2021-2022						
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalen brug - Olympialaan)	428.000				428.000
Beschikbaar gesteld 2024						
	Rooseveltlaan/Walcherenstraat	150.000				150.000
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalen brug - Olympialaan)		6.000			6.000
	Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3b Jan Steenpad - Markiezaatsweg)	51.000				51.000
	Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3a Olympialaan - Jan Steenpad)	0	225.000	690.000	325.000	1.240.000
	Gageldonk West	1.719.000	1.011.000			2.730.000
	Renovatie gemalen	706.000	706.000	706.000	706.000	2.824.000
	Scheldebalkon	117.000				117.000
	Wateroverlast	250.000	600.000	1.200.000	1.000.000	3.050.000
	Benedenbaantje ei-buis tracé			80.000	700.000	780.000
	Drebbelstraat en Edisonlaan		150.000	977.000		1.127.000
	Franciscusstraat & Pastoor Dekkerstraat			60.000	302.000	362.000
	Grebbe	500.000				500.000
	Hacelaar en omgeving				200.000	200.000
	Jacob Obrechtlaan/Erasmuslaan	94.000	450.000			544.000
	Nieuwe Molenweg	0	740.000			740.000
	Scheldevesting & Markiezaten	185.000				185.000
	De Kuil			500.000	1.771.000	2.271.000
	Jankenberg	248.000				248.000
	Kromstraat	427.000				427.000
	Langeweg Halsteren			50.000	309.000	359.000
	Marconilaan (relinen)		50.000	493.000		543.000
	Muziekbuurt (6 fasen)	500.000	494.000	994.000	994.000	2.982.000
	Nieuwstraat/Jannelandseweg			40.000	133.000	173.000
	Noord- en Zuidzijde Haven	0	312.000	312.000	312.000	936.000
	Rivierenbuurt 1	146.000	500.000	250.000		896.000
	Rivierenbuurt 2	250.000	246.000	500.000	150.000	1.146.000
	Schoolstraat	50.000	118.000			168.000
	Stamriool	3.000.000	2.000.000			5.000.000
	Vagevuur			50.000	53.000	103.000
	Vijverberg vijvers	300.000	325.000			625.000
	Wagenpleintje	400.000				400.000
	Wattweg				35.000	35.000
	Wouwsestraatweg	80.000	149.000	200.000		429.000
	Zeelandhaven	50.000	166.000			216.000
	Totale investeringsvraag riolering	**9.651.000**	**8.248.000**	**7.102.000**	**6.990.000**	**31.991.000**

BELEIDSRIJK IHP						
UITVOERINGSPLAN 2025-2028		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Totaal**
	Grebbe	636.000	2.636.000			3.272.000
	El Feth (renovatie bestaande bouw)	662.000	2.848.000			3.510.000
	Marco Polo	23.000	208.000			231.000
	Driemaster			717.000	2.868.000	3.585.000
	Sancta Maria	250.000	750.000	2.084.000		3.084.000
	Montessori (DCC-overeenkomst)	784.000	3.135.000			3.919.000
	Toermalijn	281.000			4.206.000	4.487.000
	Krabbekooi (DCC-overeenkomst)		635.000	2.539.000		3.174.000
	KOV Sancta Maria		0	693.000		693.000
	KOV Grebbe	231.000				231.000
	Stelpost Grebbe / Auris	683.000				683.000
	Zeeridder/Het Palet/aanloop	701.000		0		701.000
	Totale investeringsvraag IHP	4.251.000	10.212.000	6.033.000	7.074.000	27.570.000

5 AFKORTINGENLIJST

BBV	Besluit begroten en verantwoorden
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIO	Baseline informatiebeveiliging overheid
BIZ	Bedrijven Investeringszone
Boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BWB	Belastingsamenwerking West-Brabant
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CKB	Centrum voor de Kunsten
DDC	Doordecentralisatie overeenkomst
DT	Directie Team
EBWB	Economic Board West-Brabant
ENG	Energie Neutraal Gebouw
Fte	Fulltime-equivalent
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ WNB	Geestelijke gezondheidszorg Westelijk Noord-Brabant
GKA	Gelijke Kansen Alliantie
ha	hectare
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
BIZ	Bedrijven Investeringszone
IHP	Integraal Huisvestings Plan
IKC	Integraal Kind Centrum
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
BWB	Belastingsamenwerking West-Brabant
LEA	Lokale Educatieve Agenda
MBC	Maatschappelijke businesscase
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MVI	Maatschappelijk verantwoord inkopen
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
NTF	Nationaal toekomstbeeld fiets
OM	Openbaar Ministerie
OMWB	Omgevingsdienst Midden en West-Brabant
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg
OV	Openbaar vervoer
PO	Primair onderwijs
POH	Praktijk Ondersteuner Huisarts
REA	Regionale Educatieve Agenda
RIA	Regionale InvesteringsAgenda
RVS	Regionale verstedelijkingsstrategie
RWB	Regio West-Brabant
SDG's	Sustainable development goals
TWB	Thuiszorg West-Brabant
USD	Uitvoeringsdienst Sociaal Domein
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs

5 AFKORTINGENLIJST

VTE	Vrijetijdseconomie
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
WVS	Werkvoorzieningschap
ZVH	Zorg- en Veiligheidshuis